URSULA K. LE GUIN

GÜÇLER

roman

metis

Ursula K. Le Guin

GÜÇLER

Ursula Kroeber Le Guin, 1929'da Kaliforniya'da doğdu. Babası ünlü antropolog Alfred Kroeber, annesi ise yazar Theodora Kroeber'dir. Radcliff ve Columbia üniversitelerinde edebiyat eğitimi gördü. 1950'li yıllarda fantastik öyküler ve romanlar yazmaya başladı. 1962'de ilk bilimkurgu öyküsü yayımlandı. 1974 tarihli *Mülksüzler*'e kadar altı bilimkurgu romanı yazdı. Bu tarihten sonra zaman zaman bilimkurgu öyküleri yazmakla birlikte romanlarında daha ziyade yarı gerçekçi/yarı fantastik temalar işledi.

Türkçede *Mülksüzler* ile başladığımız Le Guin edebiyatı, okurdan gördüğü ilgiyle birlikte geniş bir koleksiyon oluşturdu. "Yerdeniz" dizisi, yazarın ilk dört kitaptan on yıl sonra yazdığı *Öteki Rüzgâr*'la bir beşleme haline geldi. Kısa hikâyelerden oluşan *Yerdeniz Öyküleri* de beşlemeyle aynı coğrafyada geçmektedir.

Le Guin'in düzyazılarını merak eden okurlarımıza, edebiyat konulu makale ve denemelerini bir araya getirdiğimiz *Kadınlar Rüyalar Ejderhalar* başlıklı seçkiyi öneriyoruz.

Metis Yayınları
İpek Sokak 5, 34433 Beyoğlu, İstanbul
Tel: 212 2454696 Faks: 212 2454519
e–posta: info@metiskitap.com
www.metiskitap.com
Metis Edebiyat
GÜÇLER
Ursula K. Le Guin
İngilizce Basımı:
Powers, Harcourt Inc., 2006

İlk Basım: Şubat 2009
Yayın Yönetmeni:
Müge Gürsoy Sökmen
Kapak İllüstrasyonu: Emine Bora
Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık:
Metis Yayıncılık Ltd.
Baskı ve Cilt:
Yaylacık Matbaacılık Ltd.
Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197–203
Topkapı, İstanbul Tel: 212 5678003
ISBN-13: 978-975-342-699-2

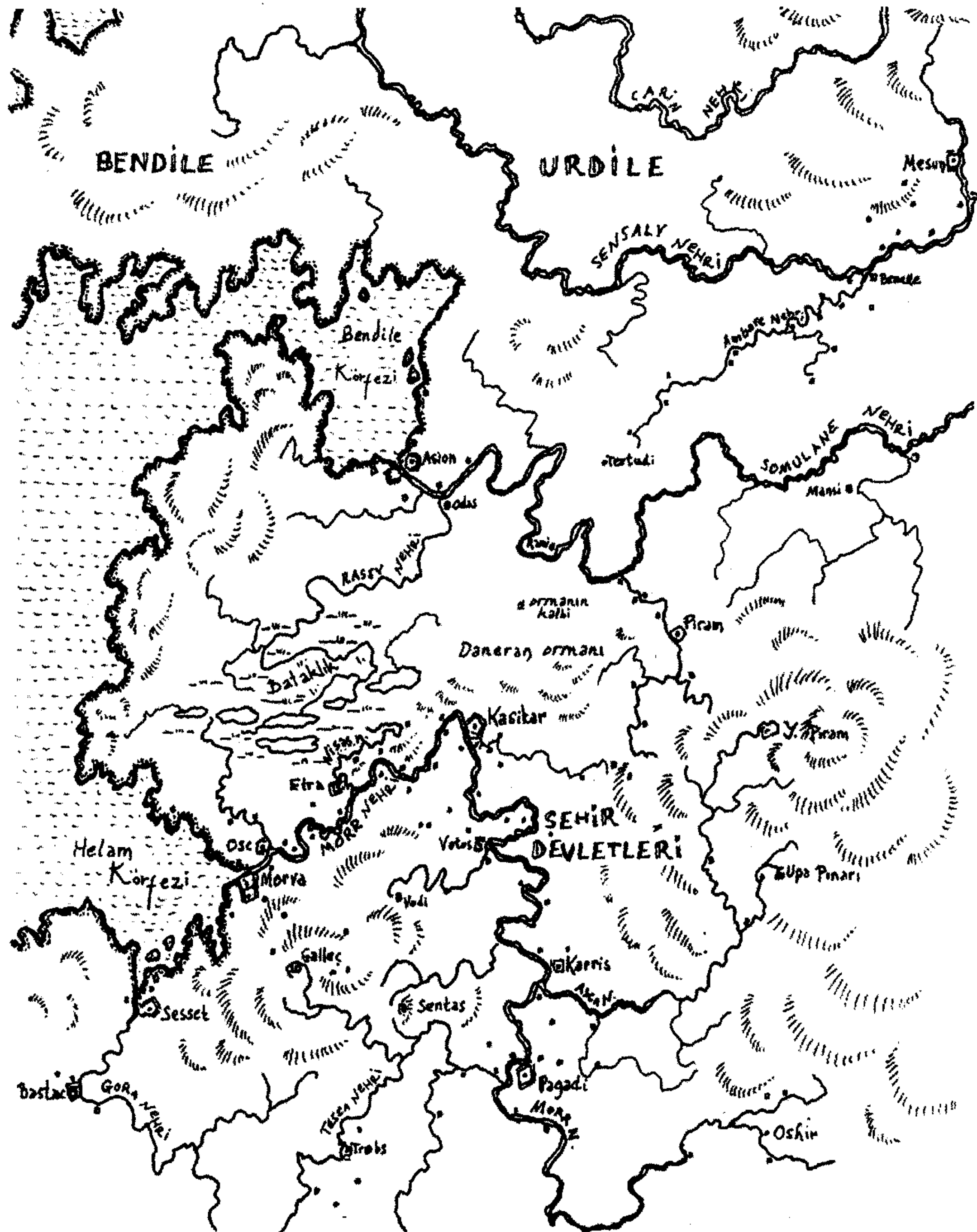
URSULA K. LE GUIN

GÜÇLER

Çeviren:
ÇİĞDEM ERKAL İPEK

metis

BENDİLE
URDİLE
Mesup
SENSALY NEHRİ
Ambare Nehri
Bendile
Körfezi
Acion
Odas
Tertudi
SOMULANE NEHRİ
Mansi
RASSY NEHRİ
ormanın kalbi
Piram
Daneran ormanı
Dataklık
Kasitar
Y. Piram
Visan
Etra
MORR NEHRİ
SEHİR
DEVLETLERİ
Votus
Osc
Helam
Körfezi
Morra
Vodi
Upo Pınarı
Galleç
Karris
Sesset
Sentas
Pagadi
Bastac
GORA NEHRİ
TESCA NEHRİ
Trobs
Oshir

BİRİNCİ BÖLÜM

1

"BU KONUDA hiç konuşma," diyor Sallo bana.

"Ama ya olursa? Karı gördüğüm zamanki gibi hani?"

"Zaten o yüzden konuşmamalısın."

Ablam bana sarılıyor, sınıftaki sıramızda bizi sağa sola sallıyor. O sıcaklık, o kucaklama, o sallanış aklımı biraz dağıtıyor; ben de Sallo'yla birlikte sallanıyor, ona hafifçe çarpıyorum. Ama gördüğüm şeyi, o ürkütücü heyecanı hatırlamaktan kendimi alıkoyamıyorum ve çok geçmeden patlıyorum: "Ama onlara söylemem lazım! Bir istilaydı! Hazır olmaları için askerleri uyarabilirler!"

"Ama ne zaman diye soracaklar!"

Bu beni şaşırtıyor. "Şey, hazır olsunlar işte..."

"Peki ya uzun süre hiçbir şey olmazsa? Yanlış bir ihbarda bulunduğun için sana kızacaklar. Ayrıca şehri bir ordu istila edecek bile olsa, bunu senin nasıl bildiğini merak edecekler."

"Onlara hatırladığımı söylerim!"

"Hayır," diyor Sallo. "Onlara sakın bu şekilde bir şeyler hatırladığından bahsetme. O zaman gücün olduğunu söylerler. İnsanların gücü olmasından hoşlanmaz onlar."

"Ama benim gücüm yok ki! Sadece bazen olacak şeyleri hatırlıyorum!"

"Biliyorum. Ama Gavir, dinle bak, gerçekten, bundan kimseye söz etmemen lazım. Benden başka kimseye."

Sallo ismimi o yumuşak sesiyle söylediğinde, "Dinle bak, gerçekten," dediğinde onu gerçekten dinlerim. Karşı çıksam da.

"Tib'e bile mi?"

"Tib'e bile." Yuvarlak, kahverengi yüzü, kara gözleri sakin ve ciddi.

"Niye?"

"Çünkü sadece biz ikimiz Bataklık ahalisindeniz."

"Gammy de öyle!"

"Şimdi sana söylediklerimi zamanında bana söyleyen de Gammy zaten. Yani Bataklık ahalisinin güçleri olduğunu, şehir halkının da onlardan korktuğunu. O yüzden onların yapamayıp da

bizim yapabildiğimiz şeyler hakkında asla konuşamayız. Bu tehlikeli olur. Gerçekten tehlikeli. Söz ver Gav."

Avuç içi bana bakacak şekilde elini uzatıyor. Yemini tamamlamak için kirli patimi onun avucuyla birleştiriyorum. Ben "Söz veriyorum" derken, o "Duydum" diyor.

Diğer eliyle, boynuna bir sicimle astığı minik Ennu-Me'yi tutuyor.

Beni başımdan öpüyor, sonra bana poposuyla yandan öyle bir vuruyor ki neredeyse sıradan yere yuvarlanıyorum. Ama gülmeyeceğim; hatırladıklarımla o kadar doluyum, zihnimdekiler öyle berbat ve korkunç ki o konuda konuşmak istiyorum, herkese anlatmak, "Dikkatli olun, dikkatli olun! Askerler geliyor, yeşil bayraklarıyla gelip şehri ateşe veriyorlar!" demek istiyorum. Oturduğum yerde bacaklarımı sallıyorum, somurtarak, kederli.

"Bana bir daha anlat," diyor Sallo. "Atladığın bütün ayrıntıları anlat."

Benim de ihtiyacım olan bu zaten. Ona yeniden, caddeden yaklaşan askerler hakkında hatırladıklarımı anlatıyorum.

Bazen hatırladığım şey gizemli bir hisle sarmalanıyor, sanki o anı sadece bana ait, yalnız kaldığımda çıkartıp bakabileceğim bir hediye sanki, tıpkı Yaven-di'nin bana verdiği kartal tüyü gibi. İlk hatırladığım şey, yani su ve sazların olduğu o yer de işte böyle bir anı. Buradan kimseye söz etmedim, Sallo'ya bile. Anlatacak bir şey yok; sadece gümüşsü mavi su, rüzgârda salınan sazlar, güneş ışığı ve ta ötelerdeki mavi dağ. Son zamanlarda yeni bir şey daha hatırladım: Gölgelerle dolu yüksek tavanlı bir odada bir adam dönüp ismimi söylüyor. Bundan kimseye bahsetmedim. Bahsetmeme gerek yok.

Ama başka türlü bir hatırlama ya da görme –artık ne denirse– daha var; mesela bir keresinde Baba'nın Pagadi'den eve dönüşünü gördüğümü hatırlamıştım, atının ayağı sakattı, halbuki Baba daha eve gelmemişti ve bir sonraki yaza kadar da gelmeyecekti, geldiğindeyse aynen benim hatırladığım gibi ayağı sakat bir at üstündeydi. Sonra bir keresinde şehrin bütün sokaklarının bembeyaz olduğunu hatırlamıştım, damlar beyaz olmuştu, hava da aşağıya doğru döne döne uçan miniminnacık beyaz kuşlarla dolmuştu. Herkese bunu anlatmak istedim çünkü çok şaşırtıcı bir şeydi. Anlattığımdaysa çoğu dinlemedi bile. O zamanlar anca dört-beş

yaşlarındaydım. Ama o kış kar yağdı. Karın yağışını görmek için herkes dışarıya koştu, Etra'da belki yüzyılda bir olan bir şeydi bu, o yüzden çocuklar ismini bilmiyordu. Gammy bana, "Senin gördüğün şey bu muydu? Bunun gibi miydi?" diye sordu. Ben de hem ona, hem de hepsine gördüğüm şeyin tam tamına bu olduğunu söyledim; o, Tib ve Sallo bana inandılar. Sallo'nun şimdi bana söylediği şeyi Sallo'ya, Gammy o zaman söylemiş olmalı; Gammy kar yağan yılın ilkbaharında öldü.

O günden sonra hatırlamalarımı hep gizli tuttum, ta ki bu sabaha kadar.

Hatırlamaya başladığım sırada, sabahın erken saatlerinde tek başıma çocuk odalarının dışındaki holü süpürüyordum. İlk başta şehrin caddelerinden birinden bakıp bir evin çatısından alevlerin yükselmesini seyrettiğimi ve bağırtılar duyduğumu hatırladım sadece. Bağırışlar yükseldi, sonra Atalar Mabedi'nin arkasındaki meydandan kuzeye doğru uzanan Uzun Cadde'yi tanıdım. Caddenin diğer ucundan, kızıl alevleri sarmalayan iri kara bulutlar halinde dumanlar yükseliyordu. Meydanın her yanından gelen insanlar, kadın-erkek koşarak yanımdan geçiyor, çoğu bağıra çağıra Senato Meydanı'na doğru gidiyordu, ama şehir muhafızları yalınkılıç diğer yöne doğru koşuyordu. Sonra Uzun Cadde'nin diğer ucunda yeşil sancakları altındaki askerleri gördüm; uzun mızrakları vardı, at üzerindekilerin de kılıçları. Muhafızlar onlarla karşılaştı; boğuk bağırtılar duydum, çınlama, tınlama sesleri oldu –hani demirhanelerdeki gibi– ve bütün o adamların oluşturduğu o kalabalık, zırhlardan, miğferlerden, çıplak kollardan, kılıçlardan oluşan, debelenen o düğüm gittikçe yaklaştı. Binicisiz bir at bu düğümden koparak caddeden bana doğru dörtnala gelmeye başladı; at ter içinde kalmış, beyaz teri yol yol kızıla bulanmıştı, gözünün olması gereken yerden de kanlar boşalıyordu. At bağırıyordu. Kenara çekilerek kendimi kurtardım. Bir an sonra elimde süpürgeyle holdeydim, olanları hatırlıyordum. Hâlâ dehşet içersindeydim. O kadar netti ki unutmam mümkün değildi. Sahneyi tekrar ve her seferinde daha fazlasıyla görmeye devam ediyordum. Birine anlatmam lazımdı.

O yüzden sınıfı hazırlamaya gittiğimizde daha kimse gelmeden Sallo'ya söyledim. Ve şimdi yeni baştan anlatıyordum, anlatmak yeniden hatırlamama neden olmuştu, daha iyi görebiliyor, daha iyi anlatabiliyordum. Sallo dikkatle dinledi, ben atı tasvir ederken ürperdi.

"Ne tür miğferleri vardı?"

Caddede dövüşen adamların hatırasını gözümün önüne getirdim.

"Siyah, genelde. Birinde siyah bir tuğ vardı, atkuyruğu gibi."

"Sence Osk'tan mı geliyorlardı?"

"Resmigeçitteki Osklu esirler gibi tahtadan uzun kalkanları yoktu. Sanki bütün zırhları metaldendi, bronz ya da demir; kılıçlı muhafızlarla dövüşürken muazzam bir tınlama sesi oluyordu. Bence Morva'dan gelmişlerdi."

"Morva'dan kim geldi Gav?" dedi arkamızdan gelen hoş bir ses, ikimiz de iplerin ucundaki kuklalar gibi olduğumuz yerde sıçradık. Konuşan Yaven'di. Anlattığım hikâyeye dalınca ikimiz de onu duymamıştık ve bizi ne zamandan beri dinlediğine dair bir fikrimiz yoktu. Aceleyle eğilerek selamladık onu. "Gav bana hikâyelerinden birini anlatıyordu Yaven-di," dedi Sallo.

"Güzel bir hikâyeye benziyor," dedi Yaven. "Gerçi Morva'dan gelen ordu siyah beyaz sancakla yürürdü."

"Kimin yeşil sancağı var?" diye sordum.

"Kasikar." Ön sıraya oturarak uzun bacaklarını uzattı. Yaven Altanter Arka on yedi yaşındaydı, Evimizin Babasının en büyük oğluydu. Etra ordusunda subay olarak eğitiliyordu, artık çoğunlukla görev başında, uzakta oluyordu ama eve geldiği zamanlar eskiden olduğu gibi sınıfta derslere katılırdı. Onun sınıfta olmasına bayılırdık çünkü hem büyümüş olduğu için bizim de kendimizi büyük hissetmemize neden olurdu, hem iyi huylu biriydi, hem de öğretmenimiz Everra'yı gramer ve mantık alıştırmaları yerine bize hikâye ve şiir okumaya ikna ederdi.

Kızlar yavaş yavaş sınıfa gelmeye başlamış, Torm da Tib ve Hoby'yle birlikte top avlusundan ter içinde içeri koşmuştu, son olarak da gri cüppesi içersinde uzun boylu ve ağırbaşlı Everra girdi içeri. Hepimiz öğretmenimizi eğilerek selamlayıp sıralara oturduk. On bir kişiydik, Aile'den dört, Ev'den yedi çocuk.

Yaven ve Torm Arka Ailesi'nin oğullarıydı, Astano evin kızı ve Sotur da onların kuzeniydi.

Ev köleleri arasında Tib ve Hoby on iki ve on üç yaşlarında oğlanlardı, ben on bir yaşındaydım, Risi ve ablam Sallo ise on üç yaşındaydı. Oco'yla erkek kardeşi Miv çok daha küçüktü, daha okuyup yazmayı yeni öğreniyorlardı.

Bütün kızlar büyüyüp de verilinceye kadar eğitilirlerdi. Tib ve Hoby okuma yazma öğrenip biraz da destan ezberleyince önümüzdeki bahar okuldan salıverileceklerdi. Okuldan çıkıp çalışmayı öğrenmek için can atıyorlardı. Ben öğretmen olmak için eğitiliyordum, o yüzden benim işim hep orada olacaktı, yüksek pencereleri olan uzun sınıfta. Yaven ve Torm'un çocukları olduğunda, ben bu çocukları ve kölelerinin çocuklarını okutacaktım.

Yaven o günkü çalışmamızı kutsaması için Atalarımızın ruhlarına dua etti; Everra, Sallo'yla beni ders kitaplarını dağıtmadığımız için hafifçe payladı ve çalışmaya başladık. Neredeyse başlar başlamaz Everra itişip kakıştıkları için Tib'le Hoby'ye seslenmek zorunda kaldı. Ellerini, avuçları yukarı gelecek şekilde uzattılar ve her ikisine de birer kez cetveliyle vurdu. Arkamand'da çok az dayak vardı; diğer evlerde olduğunu duyduğumuz cinsten işkence ise hiç yoktu. Sallo'yla bana hiç vurulmamıştı; azarlanmış olmanın utancı kendimizi toplamamıza yetiyor da artıyordu bile. Tib'le Hoby'nin ise hiç utanmaları yoktu ve gördüğüm kadarıyla ceza almaktan korkuları da yoktu, ayrıca elleri de kösele kadar sertti. Everra onlara vurduğunda yüzlerini buruşturup sırıttılar, hatta neredeyse kıs kıs güldüler. Aslında Everra'nın da yaptığı işte pek gönlü yoktu. Onlar gibi, o da bu ikisinin sınıfından çıkıp gitmesi için can atıyordu. Everra Astano'dan Hoby'yle Tib'in Etra Şehri Yasaları'ndan ezberlemeleri gereken günlük tarih bilgilerini tekrarlamalarını dinlemesini rica etti; bu arada Oco erkek kardeşinin alfabeyi yazmasına yardımcı oluyor, biz geri kalanlar ise Trudek'ten *Ahlak Dersi*'ni okumaya devam ediyorduk.

Eski moda, eski usul – bunlar Arkamand'da sık sık duyduğumuz, mutlak bir tasdikle söylenen sözlerdi. Ama insana bıkkınlık veren yaşlı Trudek'i neden ezberlemek zorunda olduğumuz hakkında hiçbirimizin en ufak bir fikri yoktu, sormak aklımıza bile gelmiyordu. Arka Evi'nin geleneği, ev halkını eğitmekti. Eğitimden kasıt

Everra'nın Klasikler dediği ahlakçıları, destanları ve şairleri okumak, Etra ve Şehir Devletleri'nin tarihinin yanı sıra biraz geometri, mühendislik prensipleri, biraz matematik, müzik ve resim öğrenmekti. Öyle gelmişti, öyle gidiyordu.

Hoby ve Tib Nemek'in *Masallar*'ından ileri hiç geçememişlerdi, Torm ve Ris ise Trudek'i bitirebilmek için büyük ölçüde bize bel bağlamışlardı; ama Everra mükemmel bir öğretmendi, Yaven'i, Sotur'u, Sallo'yu ve beni, çok büyük keyif aldığımız –ki kimse Yaven ile benim kadar zevk almıyordu– tarih kitapları ve destanların ortasına alıp götürmüştü. Sonunda Kırk Birinci Ahlak Dersi'nde örneklerle açıklanan Kendine Hâkim Olmanın Önemi konusunu tartışmayı bitirdiğimizde, Trudek'i kapattığım gibi *Oshir Kuşatması*'nın Sallo'yla birlikte kullandığımız bir nüshasına uzandım. Bu kitabı okumaya daha geçen ay başlamıştık. Okuduğum bütün mısraları ezbere biliyordum.

Öğretmenimiz beni gördü. Uzun, kır kaşları havaya kalktı. "Gavir," dedi, "şimdi sen Tib ve Hoby'nin ezberleriyle ilgilen ki Astano-io okumada bize katılabilsin, tamam mı?"

Everra'nın bunu neden yaptığını biliyordum. Kötülük değildi bu, Ahlak Dersiydi. Beni yapmak istediğim değil yapmak istemediğim bir şeyi yapmam için eğitiyordu çünkü öğrenmem gereken bir dersti bu. Kırk birinci ders.

Kitabı Sallo'ya vererek yan sıraya geçtim. Astano bana Şehir Yasaları kitabını verdi tatlı bir tebessümle. On beş yaşındaydı, uzun boylu, ince; o kadar soluk bir rengi vardı ki ağabeyleri ona doğu çöllerinde yaşayan beyaz tenli, koyun gibi saçlı halka atfen Ald diyorlardı, ama "ald" aynı zamanda aptal anlamına da gelir. Astano aptal değildi ama utangaçtı ve belki de Kırk Birinci Ahlak Dersini haddinden fazla öğrenmişti. Sessiz, terbiyeli, alçakgönüllü, kendi halinde, mükemmel bir Senatör kızıydı: Ne kadar sıcakkanlı olduğunu ve ne kadar beklenmedik şeyler düşünebildiğini görmek için Astano'yu yakından tanımanız gerekirdi.

Normalde itilip kakılan, efelik taslanan, Karides, Bataklık Sıçanı, Koca Gaga diye isimler takılan on bir yaşındaki bir oğlanın, kendisinden büyük oğlanlara öğretmenlik taslaması zordur. Ayrıca Hoby benden emir almaktan nefret ederdi. Hoby de Torm'la aynı günde doğmuştu, Aile'nin oğluydu. Herkes bunu biliyordu ama kimse

onun Torm'la Yaven'in üvey kardeşi olduğunu söylemiyordu. Annesi bir köleydi, o da bir köleydi; herhangi bir özel muamele görmüyordu. Ama özel muamele gören herhangi bir köleye çok içerlerdi. Her zaman benim sınıftaki pozisyonumu kıskanmıştı. Sırada Tib'le yan yana oturan Torm, ben önlerinde durunca bana kaşlarını çatarak baktı.

Astano kitabı kapatmıştı, o yüzden "Nerdeydiniz?" diye sordum.

"Deminden beri burda oturuyoruz Koca Gaga," dedi Hoby;

Tib kıs kıs güldü.

Asıl zoruma giden, Tib'in aslında benim arkadaşım olmasına rağmen ne zaman Hoby'nin yanında olsa benim değil de Hoby'nin arkadaşı oluvermesiydi.

"Bıraktığınız yerden devam edin," dedim Hoby'ye hitaben, soğukkanlı ve sert görünmeye çalışarak.

"Neresi olduğunu hatırlamıyorum."

"O halde bugün başladığınız yerden başla tekrar."

"Neresi olduğunu hatırlamıyorum."

Kanın beynime sıçradığını, kulaklarımın çınladığını hissettim. Fazla düşünmeden, "Ne hatırlıyorsun?" diye sordum.

"Ne hatırladığımı hatırlamıyorum."

"O halde kitabın başından başla."

"Başını hatırlamıyorum," dedi Hoby, yaptığı rolün başarısına kapılarak. Bu da bana avantaj sağlamış oldu.

"Kitabın hiçbir yerini mi hatırlamıyorsun?" dedim, sesimi biraz yükselterek; Everra hemen bize doğru baktı. "Pekâlâ," dedim. "Tib, ilk sayfayı Hoby'ye tekrarla."

Öğretmenimizin bakışları altında tekrarlamamaya cesaret edemeyerek, aylardır ezbere bildikleri Yasaların Menşei'ni gevelemeye başladı. Sayfanın sonunda onu durdurdum ve Hoby'ye tekrar etmesini söyledim. Hoby'yi gerçekten çok sinirlendirdi bu. Ben kazanmıştım. Daha sonra bunu ödeyeceğimi biliyordum. Ama bütün cümleleri sonuna kadar mırıldandı. "Şimdi, Astano-io ile bıraktığınız yerden devam et," deyince Mecburi Askerlik Kanunu'nu homurdandı.

"Tib," dedim, "kendi kelimelerinle tekrarla." Everra bize hep bunu yaptırırdı, ezberlediğimiz şeyi anladığımızı göstermemiz için.

"Tib," dedi Hoby vikler gibi cılız bir fısıltıyla, "kendi kelimeleğinle tekğağla."

Tib'i bir gülme krizi tuttu.
"Hadi," diye emrettim.
"Hadi, kendi kelimeleğinle tekğağla," diye fısıltıyla vikledi
Hoby ve Tib de kendine hâkim olamayarak kıkırdamaya devam etti.
Everra destandan bir bölümle ilgili konuşuyor, ışıl ışıl gözlerle bir şeyler anlatıyor, diğerleri de dikkatle onu dinliyordu; ama ikinci sırada oturan Yaven gözünü bize dikti. Kaşlarını çatarak Hoby'ye dik dik baktı. Hoby olduğu yerde büzüşüp kendine gelerek bakışlarını yere indirdi. Tib'in ayak bileğine bir tekme attı. Tib hemen kıkırdamasını kesti. Biraz debelendikten ve tereddüt ettikten sonra, "Şey, aa, aa, yani diyor ki, yani eğer Şehir işte şey, bir saldırı tehdidi altında, şey olursa, Senato, neydi o?"
"Toplanmak," dedim.
"Toplanıp taşıtır..."
"Tartışır."
"Eli ayağı tutan hür erkeklerin askere alınmasını tartışır. Tartışmak, karşılıklı birbirlerini tartmak gibi mi yani?"
Tib'i sevmemin nedenlerinden biri de buydu: Kelimeleri duyuyor, sorular soruyordu; garip, kıvrak bir zekâsı vardı ama başkaları buna değer vermiyor diye o da kıymetini bilmiyordu.
"Hayır, bir konu üzerinde konuşmak demek."
"Kendi kelimeleğimizle tekğağlayacak oluğsak..." diye mırıldandı Hoby.
Ezberlerinin kalanını da düşe kalka tamamladık. Tam üstümden bir yük kalkmış bir halde Yasaları kaldırırken Hoby sırasında ileri doğru uzandı, dik dik bana bakarak dişlerinin arasından, "Efendinin kuzucuğu," dedi.
Bana öğretmenin kuzucuğu denmesine alışmıştım. Bu kaçınılmazdı – doğruydu. Ama öğretmenimiz efendi değildi, bizim gibi bir köleydi. Bu farklıydı. Efendinin kuzucuğu dalkavuk, muhbir, hain demekti. Ve Hoby bunu gerçek bir nefretle söylemişti.
Yaven'in benden yana çıkıp olaya karışmasını kıskanmış, bundan utanmıştı. Hepimiz Yaven'e hayrandık ve onun bizi takdir etmesini isterdik. Hoby o kadar kaba ve umursamaz görünüyordu ki Hoby'nin de Yaven'i –onu memnun etme konusunda pek o kadar başarılı olamasa ve bu yüzden Yaven ona karşı benim tarafımı

tutunca kendisini daha fazla aşağılanmış hissetse de– benim kadar seviyor olabileceğini anlamam pek mümkün değildi. O anda bütün düşünebildiğim bana taktığı ismin nefret dolu ve haksız olduğuydu ve ben de yüksek sesle patladım: "Değilim işte!"

"Ne değilsin Gavir?" dedi Everra'nın buz gibi sesi.

"Hoby'nin dediğinden değilim – önemli değil... Özür dilerim öğretmenim. Sözünüzü kestiğim için özür dilerim. Herkesten özür dilerim."

Başıyla soğuk bir onay. "O halde yerine oturup sessiz ol," dedi Everra. Gidip tekrar ablamın yanına oturdum. Bir süre Sallo'nun her ikimiz için tuttuğu kitabın satırlarını okuyamadım. Kulaklarım çınlamaya devam ediyor, bakışlarım bulanıklaşıyordu. Hoby'nin bana taktığı isim korkunçtu. Ben hiçbir zaman efendinin kuzucuğu olmamıştım. Ben muhbir değildim. Hiçbir zaman Rif gibi olmazdım – hizmetçileri gözleyip kendisine bir faydası olur umuduyla gammazlayan ev hizmetçilerinden biriydi o. Ama Arka Anne ona, "Ben muhbirlerden hoşlanmam," demiş ve onu Pazar'da sattırmıştı. Hayatım boyunca Ev'den satılan erişkin tek köle Rif olmuştu. Her iki tarafta da karşılıklı bir güven söz konusuydu. Olması gerekirdi.

Sabah dersi bitince Everra sınıfın huzurunu kaçıranlara ceza verdi: Tib'le Hoby Yasalar'dan fazladan birer sayfa daha ezberleyeceklerdi; her üçümüz de Trudek'in *Ahlak Dersleri*'nin Kırk Birinci Dersini temize çekecektik ve ben Garro'nun *Sentas'ın Muhasarası ve Zaptı* adlı epik şiirinin otuz mısraını güzel yazı defterine geçirip ertesi güne kadar ezberleyecektim.

Everra bana verdiği cezaların çoğunun benim için bir ödül olduğunun farkında mıydı, emin değilim. Muhtemelen farkındaydı. Ama o zamanlar ben öğretmenimizi insani duyguları aşmış yaşlı bir bilge zannediyordum; benim hakkımda bir şeyler düşünebileceği veya ne hissettiğimi umursayabileceği aklımın ucundan geçmiyordu. Dolayısıyla Everra şiir kopyalamaya ceza dediği için, ben de öyle olduğuna inanmaya çalışıyordum. Aslında, mısraları yazarken dilimi dişlerimin arasına kıstırmıyor değildim. Yazım kargacık burgacıktı. Güzel yazı defteri ileriki sınıflarda kullanılacaktı, tıpkı eski nesil öğrencilerin bu sınıflarda birer çocukken hazırladıkları defterleri bugün bizim kitap olarak kullandığımız gibi. Bu defterdeki son mısraı Astano kopyalamıştı. Onun, neredeyse Mesun'dan gelen baskı

kitaplarınki kadar minik ve zarif yazısı altında benim mısralarım kargacık burgacık, eğri büğrü uzayıp gidiyordu. Benim için gerçek ceza bunların ne kadar biçimsiz olduğunu görmekti. Ezberlemeye gelince, onu yapmıştım bile.

Benim hafızam alışılmadık ölçüde kesin ve eksiksizdir. Çocukluk ve gençlik çağımda, biraz dikkatimi vererek bakmış olduğum bir kitap sayfasını, görmüş olduğum bir odayı veya yüzü aklıma getirir ve sanki önümdeymiş gibi bunlara bakabilirdim. Belki de o yüzden anılarımla benim "hatırlama" adını verdiğim ama aslında hatırlama olmayan şeyleri karıştırıyordum.

Tib'le Hoby ödevlerini daha sonraya bırakarak dışarı koştular; ben sınıfta kalarak kendi ödevimi bitirdim. Sonra daimi görevimiz olan holleri ve avluları süpürme işinde Sallo'ya yardım etmeye gittim. İpek odasının avlusunu süpürdükten sonra bir dilim ekmek ve peynir almak için kilere gittik; ben süpürme işine geri dönecektim ama Torm, askercilik oyununa katılmamı söylemesi için Tib'i yollamıştı.

O muazzam evin avlularını ve koridorlarını süpürmek küçümsenecek bir iş değildi; buraları temiz tutmak da Sallo'yla benim günümüzün büyük bir bölümünü alıyordu. Ben cezadayken zaten işin büyük bir bölümünü yapmış olan Sallo'ya işin kalanını bırakmak hoşuma gitmiyordu ama Torm'a hayır diyemezdim. "Boş ver, sen git hadi," dedi ablam, orta avludaki kemerlerin gölgesinde etrafı süpürgesiyle tembelce süpürürken, "zaten bir burası kaldı." Böylece ben de memnuniyetle Arkamand'ın birkaç cadde güneyindeki şehir surlarının dibinde bulunan çınar korusuna koştum; Torm Tib ve Hoby'ye talim yaptırmaya başlamıştı bile. Askercilik oynamaya bayılıyordum.

Yaven kız kardeşi Astano ve Anne gibi uzun boylu ve kıvraktı ama Torm, Baba'ya çekmişti, tıknaz ve kaslıydı. Torm'da kusurlu bir taraf vardı, çarpık bir yan. Yürürken tam aksamıyordu ama tuhaf bir şekilde öne atılıyordu. Yüzünün iki yanı birbirine pek uymuyormuş gibi göründüğünden orantısız duruyordu. Ayrıca beklenmedik öfke nöbetleri vardı, bazen gerçek bir krize girer, çılgın gibi çığlıklar ve yumruklar atar, kendi bedenini ve giysilerini parçalardı. Ama artık buluğ çağının başlarındaydı ve sanki biraz daha toparlanmaya başlamıştı. Öfke nöbetleri durulmuştu; mükemmel bir atlet olmaya başlamıştı. Aklı fikri orduda, asker olmakta, Etra lejyonlarıyla

savaşmaya gitmekteydi. Ordu daha iki yıl onu öğrenci olarak bile almazdı, o yüzden o da Hoby'yi, Tib'i ve beni kendi ordusu yapmıştı. Aylardır bize talim yaptırıyordu.

Tahta kılıçlarımızı, Torm'un direktifleri doğrultusunda Sallo'yla deri parçalarından yaptığımız baldır zırhlarımız ve miğferlerimizle birlikte korudaki yaşlı ve ulu bir çınarın altına zula etmiştik. Torm'un miğferinde, Sallo'nun ahırlardan toplayıp diktiği kızıl at kıllarından bir tuğ vardı, o yüzden çok haşmetli görünüyordu. Talimlerimizi her zaman korunun derinliklerinde, tam surların altına denk gelen, tenha bir yer olan uzun patikada yapardık, otların bürüdüğü. Ağaçlar arasından onlara doğru koşarken üçünün geçitte uygun adım gittiğini gördüm. Başlığımı, zırhımı ve kılıcımı kaptığım gibi, nefes nefese yanlarına koştum. Bir süre Torm'un emirleriyle dönme ve durma hareketleri çalışarak talim yaptık; sonra kartal gözlü kumandanımız alayını teftiş için önümüzde bir aşağı bir yukarı yürüyüp arada birilerini miğferini eğri taktığı için, yeterince dik durmadığı için, yüz ifadesini değiştirdiği için veya gözlerini kıpırdattığı için azarlarken hazır olda bekledik. "Bir sürü uyduruk asker işte," diye hırladı Torm. "Lanet olasıca siviller. Etra, Votusluları böyle bir ayaktakımıyla nasıl yenecek?" Hepimiz ifadesiz suratlarla dümdüz önümüze bakıyor, ne olursa olsun Votusluları yenmeye azmediyorduk.

"Pekâlâ," dedi Torm sonunda. "Tib, sen ve Gav Votuslusunuz. Hoby'yle ben de Etralıyız. Siz gidip siperlere girin, biz de süvariler olarak saldıracağız."

"Hep onlar Etralı oluyor," dedi Tib bana, suların boşalması için yakındaki surlardan çıkan, içi çalılarla yarı yarıya kapanmış eski bir hendekten bozma siperlerimize girmek için koşarken. "Niye bazen de biz Etralı olamıyoruz?"

Âdet halini almış bir soruydu bu, cevabı yoktu. Hendeğe süzülerek Etra süvarisinin şiddetli saldırısını karşılamaya hazırlandık.

Her nedense gelmeleri epey bir vakit almış, böylece Tib'le benim hatırı sayılır bir cephane biriktirecek vaktimiz olmuştu: hendeğin kenarlarından kopardığımız küçük kuru çamur topakları. Sonunda atların kişnemelerini ve nefeslerini duyduğumuzda ayağa kalkarak cephanemizi hiddetle fırlatmaya başladık. Çoğu yetişmiyor ya da hedefi bulmuyordu ama topaklardan biri tam Hoby'nin alnının ortasına çarpıverdi. Bir an için onu durdurdu bu, afallattı; garip bir

şekilde başı ileri geri sallandı ve boş boş önüne baktı. Torm, "Üzerlerine çullanın askerler! Atalarımız adına! Etra! Etra!" diye bağırarak saldırmaya devam ediyordu. Sıçrarken kişnemeyi de unutmuyordu. Tib'le ben onun bu hiddetli saldırısı karşısında doğal olarak geri çekilmiştik, bu da Torm'a etrafına bakıp Hoby'yi araması için gerekli zamanı kazandırmıştı.

Hoby hızla koşturuyordu. Yüzü toprak ve öfkeyle kararmıştı. Hendeğe atlayarak, elinde beni biçmek üzere havaya kalkmış kılıcıyla doğrudan üzerime geldi. Hendekteki çalılara dayanmış olduğum için kaçabilecek bir yerim yoktu; bütün yapabileceğim kalkanımı kaldırıp elimden geldiğince kendi kılıcımla vuruşmak ve onun darbesini savuşturmaktı.

Tahta kılıçlar birbirine çarptı ve benimki, onun çok daha güçlü darbesiyle yan dönerek Hoby'nin yüzüne geldi. Onun kılıcı da benim elime ve bileğime sertçe indi. Kılıcımı elimden düşürerek acıyla uludum. "Hop!" diye bağırdı Torm. "Vurmak yok!" Çünkü silahlarımızı nasıl kullanacağımıza dair son derece sıkı kuralları vardı. Kılıçlarımızla dans eder gibi oynayacaktık: Onlarla birbirimizi dürtebilirdik, gelen darbeleri savuşturabilirdik ama hiçbir zaman hedefe vurmak yoktu.

Artık Torm aramıza girmişti; dikkatini ilk çeken ben olmuştum çünkü feci şekilde acıyan elimi tutmuş ağlıyordum – sonra Hoby'ye döndü. Hoby eliyle yüzünü örtmüş duruyordu, parmaklarının arasından kanlar sızıyordu.

"Neyin var, dur bakayım," dedi Torm; Hoby de, "Göremiyorum, kör oldum!" dedi.

Arka Çeşmesi'nden daha yakında su yoktu. Kumandanımız kafasını toparladı: Tib'le bana, o Hoby'yi eve götürürken silahları her zamanki yere gizlememizi ve hemen onları takip etmemizi emretti. Arkamand'ın önündeki meydandaki çeşmede onlara yetiştik. Torm, Hoby'nin yüzündeki toz toprağı ve kanı yıkıyordu. "Gözüne gelmemiş," dedi, "gelmediğine eminim. Sadece sıyırmış." Ama insan emin olamıyordu. Hoby'nin kılıç darbesiyle yukarıya kalkan tahta kılıcımın kaba ucu gözkapağının üstünü ya da gözünü yırtmıştı ve yaradan kan akmaya devam ediyordu. Torm, tuniğinden koparttığı bir şeridi suya batırıp Hoby'ye bunu yarasının üzerine bastırmasını söyledi. "Bir şey yok," dedi Hoby'ye. "Geçecek. Şerefli bir yara bu,

asker!" Artık toz toprak ve kan gözünü kapatmadığı için en azından sol gözüyle görebildiğini keşfeden Hoby ağlamayı kesmişti.

Bense korkudan donakalmış bir halde yanlarında hazır olda duruyordum. Hoby'nin görebildiğini fark edince üzerimden büyük bir yük kalktı. "Özür dilerim Hoby," dedim.

Dönüp bana, kumaş parçasıyla gizlenmemiş olan tek gözüyle dik dik baktı. "Sinsi bücür!" dedi. "Önce o taşı attın sonra da suratıma saldırdın!"

"Taş değildi! Sadece topraktı! Ayrıca sana vurmaya çalışmadım, yani kılıçla –kılıç kendisi kalktı– sen vurunca..."

"Sen taş mı attın?" diye sordu Torm bana; Tib'le ikimiz, sadece toprak attığımızı söyleyerek inkâr ediyorduk ki aniden Torm'un yüzü değişti, hazır ola geçti.

Yürüyerek Senato'dan eve gelmekte olan Babası, Babamız, Arkamand'ın Babası Altan Serpesko Arka bizi çeşmenin yanında dururken görmüştü. Şimdi bir-iki metre ötemizde dördümüze bakıyordu. Muhafızı Metter arkasındaydı.

Baba, güçlü kolları ve elleri olan geniş omuzlu bir adamdı. Hatları –yuvarlak alnı ve yanakları, kalkık burnu, kısık gözleri– enerji yüklüydü, kendinden emin bir güce sahipti. Hepimiz onu eğilerek selamlayıp kıpırdamadan durduk.

"Nedir bu?" dedi. "Oğlan yaralı mı?"

"Oynuyorduk baba," dedi Torm. "Kesildi."

"Gözü yaralı mı?"

"Hayır efendim. Zannetmem efendim."

"Onu hemen Remen'e yolla. Bu nedir?"

Tib'le ben kendi başlıklarımızı silahları koyduğumuz zulaya atmıştık ama Torm'un tuğlu miğferi hâlâ başındaydı, Hoby'nin daha az süslü olan başlığı da.

"Başlık efendim."

"Miğfer. Askercilik mi oynuyordunuz? Bu oğlanlarla?"

Gözünün ucuyla tekrar üçümüze baktı.

Torm sessizlik içinde duruyordu.

"Sen," dedi Baba bana –kuşkusuz içlerinde en küçük, en güçsüz, en korkmuş olanın ben olduğuma kanaat getirerek– "askercilik mi oynuyordunuz?"

Bana yol göstermesi için dehşet içersinde Torm'a baktım ama o sessiz ve kaskatı bir suratla duruyordu.

"Talim yapıyorduk Altan-di," diye fısıldadım.

"Dövüşüyormuşsunuz gibi görünüyor. Şu elini göster bakayım." Tehdit eder gibi veya hiddetle değil, mükemmel, mutlak bir otoriteyle konuşmuştu.

Şişip kızarmış, başparmağın alt kısmı ve bilek kısmı morarmış elimi uzattım.

"Hangi silahlarla?"

Yine Torm'a yalvarırcasına, ıstırap içinde baktım. Baba'ya yalan söylemeli miydim?

Torm dümdüz önüne bakıyordu. Cevap vermek zorunda kaldım.

"Tahta, Altan-di."

"Tahta kılıçlar mı? Başka?"

"Kalkanlar, Altan-di."

"Yalan söylüyor," dedi Torm aniden, "o bizimle talim yapmıyor, o bebek daha. Çınar korusunda ağaçlara tırmanmaya çalışıyorduk, Hoby düştü ve bir dal yüzünü yırttı."

Altan Arka bir süre sessizce durdu, Torm'un yalanına kapılarak içimde çılgın bir umut ile mutlak bir korkunun olabilecek en garip karışımım hissettim.

Baba yavaşça konuştu. "Ama talim yapıyorsunuz, öyle mi?"

"Bazen," dedi Torm ve duraksadı, "bazen onlara talim yaptırıyorum."

"Silahlarla mı?"

Yine hiç sesini çıkartmadı. Sessizlik insanın tahammül sınırlarını zorlamaya başlamıştı.

"Siz," dedi Baba, Tib'le bana. "Silahları avluya getirin. Torm, sen bu oğlanı Remen'e götürüp baktır. Sonra avluya gel."

Altan Arka'nın önünde saygıyla eğilip mümkün olduğunca çabuk uzaklaştık. Tib ağlıyor, dişleri korkudan birbirine çarpıyordu; bense garip, hasta gibi bir haldeydim, sanki ateşim yükselmişti, hiçbir şey gözüme gerçek gelmiyordu; kendimi sakin hissediyor ama konuşamıyordum. Zula yerine gittik, tahta kılıçlarla kalkanları, miğferleri ve baldır zırhlarını çıkartarak bunları arka yoldan Arkamand'ın avlusuna götürdük. Burada onları küçük bir yığın halinde bırakıp yanında beklemeye başladık.

Ev kıyafetlerini giymiş olan Baba avluya çıktı. O bize doğru uzun adımlarla ilerlerken Tib'in dehşet içersinde eriyip gittiğini hissedebiliyordum. Ben saygıyla selam verip kıpırdamadan durdum. Baba'dan korkmuyordum, yani Hoby'den korktuğum gibi korkmuyordum. Karşısında huşu içindeydim. Ona güveniyordum. Kelimenin tam anlamıyla güçlü biriydi, adaletliydi. Doğru olanı yapacaktı, eğer ceza çekmemiz gerekiyorsa çekecektik.

Torm da dışarı çıkıp uzun adımlarla yürümeye başladı – babasının kısa boylu versiyonu gibiydi. Tahta silahların oluşturduğu hüzünlü yığının yanında durarak babasını selamladı. Çenesini yukarda tutuyordu.

"Kölelere silah vermenin suç olduğunu biliyorsun Torm."

"Evet efendim," diye mırıldandı Torm.

"Etra ordusunda hiç köle olmadığını biliyorsun. Askerler hür erkeklerdir. Bir köleye asker gibi davranmak orduya, Atalara saygısızlıktır, hakarettir. Bunu biliyorsun."

"Evet efendim."

"Bu yüzden suçlusun, bu saygısızlıktan, bu hakaretten dolayı suçlusun."

Yüzü feci şekilde titrese de Torm kıpırdamadan duruyordu.

"Şimdi. Bu yüzden köleler mi cezalandırılmalı, yoksa sen mi?"

Bu söz üzerine Torm'un gözleri fal taşı gibi açıldı – belli ki bu olasılık aklına hiç gelmemişti. Hâlâ bir cevap vermemişti. Uzun bir sessizlik oldu.

"Kim kumanda ediyordu?" dedi Baba sonunda.

"Ben efendim."

"Yani?"

Yine uzun bir sessizlik.

"Yani benim cezalandırılmam gerekir."

Altan Arka kısaca başıyla onayladı.

"Peki ya onlar?" diye sordu.

Torm zorlandı ama sonunda, "Onlar benim söylediğim şeyi yapıyorlardı efendim," diye geveledi.

"Senin emirlerini yerine getirdikleri için cezalandırılmaları gerekir mi?"

"Hayır efendim."

Yine başıyla kısa bir onay. Ardından Tib'le bana sanki bizden çok uzaklardaymış gibi baktı. "Şu çöpleri yakın," diye talimat verdi bize. "Siz de şunu düşünün: Suç olan bir emre uymak da suç işlemektir. Cezadan kurtulmanızın tek nedeni efendinizin sorumluluğu üzerine almış olması. Sen Bataklık oğlanısın – Gav mıydı? Ya sen?"

"Tib efendim, mutfak efendim," diye fısıldadı Tib.

"Şunları yakıp işinize dönün. Gel," dedi Torm'a ve uzayıp giden kemerlerin altında yan yana ilerlemeye başladılar. Resmigeçitteki askerlere benziyorlardı.

Ateş almak için mutfağa gittik, mutfaktaki ocaktan yanan bir çubuk alıp tahta kılıç ve kalkanları zar zor tutuşturduk, ama ateşe deri başlıklarımızı ve baldır zırhlarımızı koyduğumuzda bunlar ateşi boğdu. Yarı yanmış tahta parçalarını ve kokan derileri, ellerimizi yakarak ateşten sıyırıp alarak bu mezbeleliği mutfak çöpleri arasına gömdük. İşimiz daha bitmeden her ikimiz de burunlarımızı çekmeye başlamıştık bile. Asker olmak zordu, korkutucuydu, şerefliydi, asker olduğumuz için çok gururluyduk. Ben tahta kılıcımı çok seviyordum. Tek başımayken zula yerine gidip onu çıkarır, şarkılar söyler, kıymıklı keskin ağzını taşla törpüler, yemeğimden artırdığım yağlarla parlatırdım. Ama bunların hepsi bir yalandı. Biz hiçbir zaman asker olmamıştık, sadece köleydik. Korkak köleler. Kumandanıma ihanet etmiştim. Yenilgi ve utanç beni çökertmişti.

Akşamüzeri derslerine geç kalmıştık. Evin içinden geçerek sınıfa doğru koştuk, nefes nefese içeri daldık. Öğretmen bize iğrenircesine baktı ve "Gidip yıkanın," demekle yetindi. Kirli ellerimize ve giysilerimize hiç bakmamıştık; o zaman Tib'in yüzünün is ve sümük içinde olduğunu görüp benimkinin de öyle olduğunu anladım. "Onlarla gidip temizlenmelerine yardım et Sallo," diye ekledi Everra. Sanırım onu iyilik olsun diye bizimle yollamıştı, ikimizin de allak bullak olduğunu fark etmiş olmalıydı.

Torm'u sınıfta, her zamanki sırasında görmüştüm ama Hoby orada yoktu. "Ne oldu?" diye sordu Sallo yıkanmaya giderken; ben de aynı anda sordum, "Torm ne dedi?"

"Baba'nın size bazı oyuncakları yakmanızı söylediğini, sınıfa biraz geç gelebileceğinizi söyledi."

Torm bizi idare etmiş, bizim için bir mazeret uydurmuştu. Bu durum içime su serpmişti; benim ona ihanetimden sonra öylesine hak edilmedik bir şeydi ki, minnettarlıktan ağlayabilirdim.

"İyi ama ne oyuncağı? Ne yapıyordunuz?"

Başımı salladım.

Tib, "Torm-di için asker oluyorduk," dedi.

"Kapa çeneni Tib!" dedim, iş işten geçtikten sonra.

"Neden kapatacakmışım?"

"Sonra başımız belaya giriyor."

"Bizim suçumuz değildi ki. Baba öyle dedi. Torm-di'nin suçu olduğunu söyledi."

"Değildi. Bu konuda konuşma işte! Ona ihanet ediyorsun!"

"Ama yalan söyledi," dedi Tib. "Ağaçlara tırmandığımızı söyledi."

"Bizi korumaya çalışıyordu!"

"Ya da kendini," dedi Tib.

Bu arada avludaki çeşmeye varmıştık ve Sallo başlarımızı suyun altına sokup bizi ova ova temizledi. Bu işlem epey sürdü. Su yaralarımı ve şişmiş, ağrıyan elimi önce yakmış sonra da serinliğiyle acıma iyi gelmişti. Bizi ovalar ve durularken Sallo hikâyeyi ağzımızdan söküp aldı. Tib'e, "Gav haklı. Bu konuda konuşma," demekten başka pek bir şey söylemedi.

Sınıfa dönerken, "Hoby'nin o gözü kör mü kalacak?" diye sordum.

"Torm-di sadece yaralandığını söyledi," dedi Sallo.

"Hoby bana gerçekten çok kızdı," dedim.

"Eee?" dedi Sallo sertçe. "Sen onu yaralamaya çalışmamışsın ki, o senin canını yakmaya çalışmış. Eğer bir daha bunu deneyecek olursa başı epey bir derde girecek." Gerçeği söylüyordu. Kibar ve yumuşak başlı olan Sallo, bana gelince yavrularını koruyan bir dişi kedi gibi saldırırdı – herkes bunu bilirdi. Ayrıca Hoby'yi hiçbir zaman sevmemişti.

Sınıfa dönmeden önce bir an için kolunu omzuma atıp bana yaslandı ve hafifçe omuz attı, ben de ona yaslanıp hafifçe omuz attım ve her şey yoluna girmiş oldu – yani neredeyse.

2

HOBBY'NİN gözüne bir şey olmamıştı. O çirkin yara kaşını ikiye yarmıştı ama Torm'un da dediği gibi zaten bozulacak pek bir güzelliği yoktu. Ertesi gün sınıfa döndüğünde sargılı başıyla ilgili şakalaşıyor, acısını belli etmiyor, ben hariç herkese neşeyle yaklaşıyordu. Beni rakip görmesinin ve aşağılamasının gerçek nedeni neydi, onun yüzüne taş attığıma gerçekten inanıyor muydu bilmiyorum ama beni düşman olarak seçmişti ve o andan itibaren bana karşı gitgide bilendi.

Bir kölenin başını derde sokmak isteyen başka bir köle için Arkamand gibi büyük bir evde bir sürü imkân vardır. Allahtan ben hâlâ evde yatarken, Hoby artık yatakhanelerde kalıyordu. –Ama işte, bu hikâyeyi senin için ve tabii okumak isteyen diğer insanlar için yazarken, karıcığım, kendimi o günkü, yani yirmi yıl evvelki o oğlan, o köle gibi düşünürken buluyorum. Hafızam beni geçmişe öyle bir götürüyor ki geçmiş sanki şimdiki zamanmış, burasıymış, şimdiymiş gibi geliyor ve sadece sana değil, belki kendime de izah etmem gereken bazı şeyler olduğunu unutuyorum. Şehir Devleti Etra'da bulunan Arkamand evindeki hayat hakkında yazarken yine o zamanlara dönüyorum ve her şeyi o zamanki gibi görüyorum, içeriden ve aşağıdan, herhangi bir mukayese imkânım olmadan, sanki hiçbir şey başka türlü olamazmış gibi. Çocuklar dünyayı böyle görürler. Kölelerin çoğu da. Hürriyet daha ziyade başka seçenekler de olduğunu görmekle ilgilidir.

O zamanlar Etra'dan başka bir şey bilmiyordum ve Etra'nın durumu da kısaca şöyleydi: Şehir Devletleri neredeyse sürekli savaştaydı, o yüzden buralarda askerler önemliydi. Askerler iki üst sınıfın erkeklerinden oluşuyordu: seçimlerle yönetim başındaki Senato'yu oluşturan doğuştan asiller ve hür adamlar, yani çiftçiler, tüccarlar, müteahhitler, mimarlar vb. Hür erkeklerin bazı yasalar konusunda oy verme hakkı vardı ama memuriyet alamıyorlardı. Hürlerin arasında az sayıda azat edilmiş adam da vardı. Bunların altında köleler bulunuyordu.

Ev içersindeki işlerin çoğu tüm sınıflara mensup kadınlar tarafından, bazı ev içi işleriyle bütün ev dışı işleri de köleler tarafından yapılıyordu. Köleler savaşta veya istilalarda ele geçirilir ya da evlerde yetiştirilir ve üst sınıflar tarafından satın alınır veya hediye edilirdi. Kölelerin yasal hakları yoktu, evlenemezlerdi, ebeveynler çocuklarına, çocuklar ebeveynlerine sahip çıkamazdı.

Şehir Devletleri'nin halkı atalarına tapınırdı. Ataları olmayan insanlar –azat edilmişler ve köleler– ise kendilerine sahip olan ailenin atalarına veya geçmiş zamanın ulu ruhları olan Şehrin Ataları'na tapınırdı. Ayrıca köleler Batı Sahilleri'nin farklı topraklarında bilinen tanrıların bazılarını da severdi: Ennu, Raniu'nun İlahı ve Talih.

Çoğunlukla kölelerden bahsetmemden benim de köle olarak büyüdüğüm hemen anlaşılıyordur. Etra veya Şehir Devletleri'nden herhangi birinin tarihini biraz okuyacak olsanız bu tarih kitaplarının köleler değil krallar, senatörler, generaller, kahraman askerler, zengin tüccarlar hakkında olduğunu, tarih sayfalarında iktidar sahibi, hareket özgürlüğüne sahip insanların yaptıklarının anlatıldığını görürsünüz. Bir kölenin niteliği ve fazileti görünmezliğinde saklıdır. Güçsüzler kendileri için bile görünmez olmak zorundadır. Sallo'nun zaten bildiği bir şeydi bu, ben de öğreniyordum.

Biz köleler –biz ev ahalisi– yemeklerimizi kilerin bir köşesinde yerdik: Tahıl lapası veya ekmek, peynir ve zeytin her zaman; kuru ve taze meyve, süt ve sıcak çorba da akşamları ve kış sabahları verilirdi. Giysilerimiz ve ayakkabılarımız güzeldi, yataklarımız temiz ve sıcak. Arkamand zengin ve müşfik bir evdi. Anne, kölelerini sokaklara yalınayak, aç veya dayaktan yara bere içinde kalmış bir halde salan efendilerden horgörüyle bahsederdi. Arkamand'da artık çalışamayacak halde olan yaşlı köleler gönderilmez, ölünceye kadar yiyecek ve giyecek ihtiyaçları karşılanırdı; Sallo'yla benim çok sevdiğimiz, zamanında Baba'ya da dadılık etmiş olan Gammy'ye ileri yaşlarında özel bir şefkatle davranılmıştı. Biz, çorbamız etle piştiği ve battaniyelerimiz yünden olduğu için diğer evlerin kölelerine böbürlenirdik. Bazılarının giymek zorunda olduğu üniformaları küçümserdik – çok cafcaflı ve kaba kumaştan olduklarını düşünürdük. Oysa bizim evdeki her şey geleneksel, ata yadigârı ve sağlamdı.

Erişkin erkek köleler arka avluda bulunan ayrı büyük bir bina olan barakalarda yatardı; kadınlar ve çocuklar ise mutfaklara yakın büyük bir yatakhanede. Aile'nin ve ev halkının bebekleri ve sütanneleri Aile'nin odalarına daha yakın bir çocuk odasında kalırdı. Vermelik kızlar ipek odalarda, iç bahçenin batı tarafında bulunan hoş dairelerde yaşıyor, ziyaretçilerini ve âşıklarını orada ağırlıyorlardı.

Bir oğlanın ne zaman erkeklerin barakalarına gideceği kararı kadınlara aitti. Birkaç ay önce Hoby'yi başlarından atmak için avlunun öbür tarafına yollamışlardı, zira yatakhanedeki daha küçük çocuklara çok fazla kabadayılık ediyordu. İlk başlarda barakalardaki daha büyük delikanlılar ona muhtemelen zor anlar yaşatmıştı, ama o yine de bunu erkekliğe adım atmak olarak görüyor ve "enikler" arasında yatan bizleri küçük görüyordu.

Tib de avluyu geçmek için can atıyordu ama ben, kendimize ait kilitli bir sandığımız ve şiltemizin bulunduğu minik köşeciğimizde Sallo'yla yatakhanede olmaktan son derece mutluydum. Gammy bize annelik yapmıştı, o öldükten sonra birbirimize bakmamıza izin verdiler. Kölelerin ebeveynleri veya çocukları olmadığı için yatakhanede kadınlar bir veya daha fazla çocuğa annelik edebilirdi; hiçbir çocuk tek başına uyumaz, hatta bazı çocuklara birkaç kadın birden bakardı. Çocuklar bütün kadınlara "teyze" derlerdi. Teyzelerim, bu kadar iyi bir ablam olduğu için benim bir analığa ihtiyacım olmadığını söylüyorlardı, ben de onlarla aynı fikirdeydim.

Ablam artık yatakhanede beni Hoby'nin eziyetlerinden korumak zorunda kalmıyordu ama yatakhane dışında her yerde bu eziyetler çok daha çekilmez olmaya başlamıştı. Süpürme işi büyük evin her yanına gitmeme neden oluyordu; Hoby de beni tenha bir avlu veya koridorda kıstırabilmek için gözlerini dört açıyordu. Beni yalnız yakalayınca ensemden tutup havaya kaldırıyor, köpekler boynunu kırmak istedikleri sıçanı nasıl sallarsa öyle sallıyor, bütün bu süre zarfında da suratıma sırıtıp duruyordu; sonra beni yere atıyor, tekmeliyor ve gidiyordu. O şekilde, çaresizlik içinde havaya kaldırılmak korkunç bir şeydi. Ona tekme atmak, vurmak için deliler gibi çırpınıyordum ama kollarım onunkinden o kadar kısaydı ki hiç ulaşamıyordum ve tekmelerim hedefini bulsa bile Hoby sanki hiç hissetmiyordu. Köleler arasındaki tartışmalar Aile fertlerini rahatsız ederse acımasızca cezalandırıldığı için yardım istemeye de cesaret

edemiyordum. Sanırım benim çaresizliğim onun zulmünü artırıyordu, zira zulmü gittikçe büyüyordu. Beni başka insanların önünde hiçbir zaman havada sallayıp tekmelemezdi ama artan bir sıklıkla pusuya yatmaya başlamıştı, ayrıca bana çelme takıyor, elimdeki yemek tabağını deviriyor ve bu tarz şeyler yapıyordu; hepsinden kötüsü, herkese bir şeyler aşırdığım ve ispiyonculuk ettiğim hakkında yalanlar söylüyordu.

Yatakhanedeki kadınlar Hoby'nin masallarına pek kulak asmıyordu ama barakalarda yaşayan daha büyük oğlanlar onu dinleyip bana beş para etmez bir ispiyoncu, efendinin kuzucuğu muamelesi etmeye başladılar. İşleri nedeniyle benden uzak durmak zorunda olan bu oğlanları pek görmüyordum, ama Torm'u her gün derslerde görüyordum. Hendekteki savaştan beri Torm beni ve Tib'i tamamen bırakmış, bir tek Hoby'yi arkadaş seçmişti. Hoby bana "pislik" demeyi alışkanlık edinmiş ve Torm da aynısını yapmaya başlamıştı.

Everra Torm'u doğrudan paylayamıyordu. Torm, Baba'nın oğluydu. Öğretmenimiz bir köleydi; saygı duyulan kendisi değil, oynadığı roldü. Everra okuma, ölçü veya müzik konusunda Torm'un hatalarını düzeltebilirdi ama davranışlarını düzeltemezdi; "Bu alıştırmayı bir daha yapman lazım," diyebilirdi ama "Kes şunu yapmayı!" diyemezdi. Yine de Torm'un daha küçükken şuursuzca geçirdiği öfke nöbetleri Everra'ya onu denetlemek için hâlâ kullandığı bir mazeret sağlamıştı. Eskiden Torm bağırıp çağırmaya, vurup kırmaya başlayınca Everra onu sürükleyerek sınıftan dışarı çıkartıyor, holün diğer tarafındaki bir depoya kapatıyor ve eğer çıkarsa bu terbiyesizliğinden Anne ve Baba'nın haberdar edileceği tehdidinde buluyordu. Torm kapatıldığı bu yerde tek başına öfke nöbetini yeniyor ve çıkarılmayı bekliyordu. Aslında belki de böyle kapatılmak onun için bir kurtuluştu; çünkü Everra'nın başa çıkamayacağı kadar büyüyüp güçlendiğinde, bağırma nöbetlerinin ortasında apırıp köpürürken bile öğretmen ona, "Holdeki odaya Torm-di," dediğinde koşarak oraya gidip, kapının üzerine kapatılmasını beklerdi. Neredeyse bir yıldır o tarz bir nöbet geçilmemişti. Ama bir-iki kere huzursuzlaşıp azgınlaşarak başkalarını rahatsız etmeye başladığında Everra sessizce ona,

"Holdeki odaya lütfen," demişti ve o da her zamanki itaatkârlığıyla gitmişti.

Bir bahar günü Hoby sınıfta bana eziyet etmeye başlamıştı; ben tam yazı yazarken sırayı sallayarak mürekkebi dökmüş ve beni, defterini kirletmeye çalışmakla suçlamış, yanından geçerken bütün gücüyle beni çimdirmişti. Bunu yaparken öğretmen onu yakaladı ve, "Ellerini Gavir'den çek Hoby. Bana uzat!" dedi.

Hoby ayağa kalkarak o sersem, acıyı umursamaz sırıtışıyla cezasına razı olarak avuç içleri yukarı bakacak şekilde ellerini uzattı.

Ama Torm, "Hoby cezalandırılacak bir şey yapmadı," dedi.

Everra şaşırarak sessiz kaldı. Sonunda, "Gavir'e eziyet ediyordu Torm-di," dedi.

"O çocuk bir pislik. Hoby'nin değil, onun cezalandırılması lazım. Mürekkebi döktü."

"O bir kazaydı Torm-di. Ben kazaları cezalandırmam."

"Kaza değildi. Hoby cezayı hak edecek hiçbir şey yapmadı. Şu pislik oğlanı cezalandır."

Torm o eski öfke nöbetlerinden birine girmemişti belki ama yüzünde o çarpık ifade, o kör bakış vardı. Öğretmenimiz sessizce duruyordu. Sınıfın öbür tarafındaki çizim masasının üzerine eğilmiş, mimari bir planın ölçümlerine dalıp gitmiş Yaven'e baktığını gördüm. Ben de ağabeyin olup biteni fark etmesini ümit ediyordum, ama fark etmedi, Astano da o gün sınıfta değildi.

Sonunda Everra, "Holdeki odaya lütfen Torm-di," dedi.

Torm otomatik bir itaatle bir-iki adım attı. Sonra durdu.

Öğretmene doğru döndü. "Ben, ben, ben sana pislik oğlanı cezalandırmanı emrediyorum," dedi boğuk bir sesle, kelimeleri zar zor anlaşılıyordu, babasının onu azarladığı günkü gibi yüzü titriyor, seğiriyordu.

Everra'nın yüzü kül gibi oldu. Zayıf ve yaşlı görünüyordu, kıpırdamadan durdu. Yine Yaven'e doğru baktı.

"Bu benim sınıfım Torm-di," dedi sonunda, ağırbaşlılıkla ama neredeyse duyulmayacak bir sesle.

"Ama sen bir kölesin ve ben de sana bir emir veriyorum," diye bağırdı Torm, sesi zayıf değildi ve tizleşerek yükseliyordu.

Artık Yaven duymuş ve doğrularak dönüp bakmıştı.

"Torm?" dedi.

"Bu rezillikten, bu itaatsizlikten bıktım artık," diye bağırdı Torm boğuk, tiz bir sesle. Delirmiş bir kocakarı gibi çıkıyordu sesi. Belki de dört yaşındaki Miv'in gülmesine neden olan bu olmuştu. Minik kıkırtısı çınladı. Torm çocuğa dönerek kafasına tüm gücüyle, sıradan fırlayıp duvara çarpmasına neden olacak bir şiddetle vurdu.

Yaven geldi hemen yanına, öğretmenden ağırbaşlı bir tavırla aceleyle özür diledikten sonra kardeşini kolundan tutup sınıftan çıkarttı. Torm karşı koymadı, bir şey söylemedi. Hâlâ kör gibi önüne bakıyordu ama yüzü gevşemişti, kafası karışık görünüyordu.

Hoby Torm'un arkasından aynı donuk, dehşet yüklü ifadeyle bakıyordu. Daha önce ikisinin de neredeyse aynı yüze sahip olduğunu hiç bu kadar net görmemiştim.

Sallo tek bir ses bile çıkarmamış olan minik Miv'i kucağına almış pışpışlıyordu. Miv bir süre afallamış bir halde durduktan sonra kıvrılıp yüzünü Sallo'nun koluna yasladı. Eğer ağlıyorduysa bile sessizce ağlıyordu.

Öğretmen yanlarına diz çökerek çocukta yüzündeki bereden başka bir hasar olup olmadığını anlamaya çalıştı; muhtemelen bu bere kısa süre içinde yüzünün yarısının şişmesine neden olacaktı. Miv'in ablası Oco'yla Sallo'dan çocuğu ana avludaki çeşmeye götürerek yüzünü yıkamalarını istedi. Sonra kalan öğrencilere, yani Ris, Sotur, Tib, Hoby ve bana döndü. "Trudek'i okuyacağız," dedi; sesi hâlâ boğuk ve zayıftı. "Altmışıncı Ahlak Dersi. Sabır üzerine."

Önce Sotur'a okuttu. Sotur biraz kekelese de büyük bir cesaretle sonuna kadar okudu.

Soturovaso Baba'nın yeğeniydi. Annesi onu doğururken öldükten sonra babası da Morva kuşatmasında ölmüştü, yani Aile'de bir öksüzdü, içlerinde en önemsizi. Son derece sevdiği ve güvendiği büyük kuzeni Astano'nun sessiz alçakgönüllüğü onda da vardı ama altındaki mizacı tamamen farklıydı. İsyankâr değildi ama boyun eğmiş de değildi. Yalnız doğanlardandı.

Sotur çok sevdiği öğretmenimize karşı Torm'un göstermiş olduğu küstahlık ve terbiyesizlikten çok rahatsız olmuştu. Sınıfta Aile'den bir tek o kaldığı için böyle bir durumdan sonra özrü kendisinin dilemesi gerektiğini düşünüyor, bu yaralama olayından kendisini sorumlu tutuyordu. Onun, yani on iki yaşında bir kız çocuğunun öğretmene derhal itaat edip, gösterilebilecek en büyük saygıyı göstermekten

başka yapabileceği hiçbir şey yoktu, ki o da bunu yapıyordu. Ama çok kötü okudu. Kitap ellerinde titriyordu. Kısa bir süre sonra Everra ona teşekkür ederek, okumaya benim devam etmemi söyledi.

Okumaya başladığımda arkamdaki sırada oturan Hoby'nin huzursuzca kıpırdadığını ve tıslayarak bir şeyler fısıldadığını duydum. Öğretmenimiz ona doğru bakınca sustu, ama tam olarak değil. Okuduğum sürece onu orada, arkamda hissettim hep.

Sabah derslerini sonunda bitirdik. Tam dersin sonunda Sallo geri geldi. Minik Miv'i başı döndüğü ve sürekli uykuya daldığı için ablasıyla birlikte şifacı Remen'in yanında bıraktığını söyledi. Anne haberdar edilmişti ve gidip çocuğu görecekti. Bunu öğrenmek içimi rahatlatmıştı. İhtiyar Remen, her şey için tek tedavisi karakafes merhemi ve kedinanesi çayı olan iyileştirici bir köleydi sadece ama Anne ünlü ve deneyimli bir şifacıydı. "Arka kendine ait olanlara sahip çıkar, en küçüklerine bile," dedi Everra ağırbaşlı bir minnettarlıkla. "Bugün giderken Ataların yanından geçerek onlara dua edin. Onlardan Ev'in çocuklarını, bütün çocuklarını ve iyi yürekli Annesini kutsamalarını isteyin."

Hepimiz onun dediğini yaptık. İsimleri ve yontulmuş suretleri büyük, loş, kubbeli odanın duvarlarını dolduran Ataların yanına sadece Sotur gidebilirdi. Biz ev ahalisi olarak girişte diz çöktük. Sallo küçük Ennu-Me'sini avucunun içinde sıkı sıkı tutarak, "Bizi kutsa ve sen de kutlu ol Ennu, ne olur Miv'i iyileştir. Senin izindeyim Ennu-Me, sevgili rehberimiz," dedi. Ben de önce Ataları selamlayıp sonra kendi seçilmiş Atamın, yüz yıl önce Ev'in Babası olan ve taşa oyulup boyanmış portresi diz çöktüğümüz yerden rahatça görünen Altan Bodo Arka'nın önünde diz çöktüm. Harikulade bir yüzü vardı, iyi kalpli bir atmaca gibi, gözleri de doğrudan bana bakıyordu. Daha çok küçükken onun benim özel koruyucum olduğuna ve aynı zamanda aklımdan geçenleri de bildiğine karar vermiştim. O anda hem Torm'dan hem de Hoby'den korktuğumu ona söylememe gerek yoktu. O zaten biliyordu. "Ulu Gölge, Atam, Altan-di Dede, onlardan kurtulmamı sağla," diye niyaz ettim sessizce, "ya da onları o kadar kızgın yapma. Teşekkür ederim." Bir süre sonra ekledim: "Ve lütfen beni biraz daha cesur yap."

Bu yerinde bir düşünceydi. O gün cesarete ihtiyacım olacaktı.

Sallo'yla birlikte süpürme işini yaptık; o iğini eğirirken ben de geometri dersimizi yazdım. Ne evde, ne de kilerde Hoby'yi görmedik. Akşam çöktü, kurtulduğumu düşünmeye başlamıştım; aklımdan gidip Ata'ya teşekkür etsem mi diye geçirerek kadınlara ait avludan çıkıyordum ki arkamda Hoby'nin sesini duydum: "İşte orda!" Koşmaya başladım ama yanındaki büyük oğlanlarla yetişip beni hemen yakaladılar. Tekmeler attım, bağırdım, boğuştum ama av köpeklerinin eline düşmüş bir tavşandım.

Barakaların arkasındaki kuyuya götürdüler beni ve kuyudan kovayı çıkartıp baş aşağı kuyuya sallandırmaya başladılar; bacaklarımdan tutuyor, gövdemi başım suyun altına girinceye, suyu yutup boğulacak gibi oluncaya kadar aşağı sarkıtıyor, sonra ancak kendime gelmemi sağlayacak kadar dışarı çekiyorlardı.

Beni ne zaman dışarı çekseler, kıvranıp nefes almaya çalışıyor ve kusuyordum, Hoby de üzerime eğilerek garip, duygusuz bir sesle, "Bu, efendine ihanet ettiğin için küçük hain. O iğrenç yaşlı öğretmene yaltaklandığın için, seni bataklık sıçanı. Bak bakalım ıslanmak nasılmış, bataklık sıçanı," diyordu. Sonra beni yeniden kuyuya tıkıyorlardı, ellerimle ne kadar kuyunun taşlarına tutunmaya, başımı sudan uzak tutmaya çalışırsam çalışayım sonunda sular burun deliklerime doluncaya, nefessiz kalıp boğulacak gibi oluncaya kadar aşağıya ittiriyorlardı. Bunu kaç kere tekrarladıklarını bilemiyorum çünkü bayılmışım, ama sonunda bedenim gevşemiş olmalı ki onlar da öldüğümü zannedip korkmuşlar.

Bir köleyi öldürmek efendisinden başka herkes için büyük bir suçtur. Kaçıp beni kuyunun yanında bırakmışlar.

Beni hep bu kuyunun suyunun daha berrak olduğunu söyleyen ve o gün de bu arkadaki kuyuya gelmiş olan ihtiyar iyileştirici Remen bulmuş. "Karanlıkta ayağım ona takıldı," demişti sonradan hikâyeyi anlatırken. "Onu ölü bir kedi zannettim! Ama kedi olmayacak kadar büyüktü. Bir köpeği kuyuda kim boğar? Yok yok, boğulmuş bir köpek de değil bu, boğulmuş bir çocuk! Şansa bak! Kim burda oğlan çocuklarını boğuyor böyle?"

Bu soruyu hiç cevaplamadım.

Sanırım oğlanlar işkencelerinin gözle görülür bir iz bırakmayacağını umarak onlar aleyhindeki şikâyetlerimin kanıt yokluğu nedeniyle kabul edilmeyeceğini düşünmüşlerdi, ama aslında

daracık kuyuda çırpınırken kollarım, ellerim, başım yara bere içinde kalıp şişmişti, hatta ayak bileklerim bile onların acımasız elleri nedeniyle morarmış, kararmıştı. İriyarı ve güçlü olan bu oğlanlar büyük bir ihtimalle beni sadece korkuttuklarını düşünmüş, bir zarar verdiklerinin farkına varmamışlardı.

O gece Remen'in küçük revirinde kendime geldim; göğsüm acıyor, başım ağrıyordu ama aynı zamanda soluk, sarımsı bir ışığın sığ gölünde huzur içersinde yüzüyor, sessizliğin etrafıma durgun sudaki halkalar gibi yayıldığını hissediyordum. Zamanla ablam Sallo'nun yanımda uyuduğunu fark ettim, bu da o harikulade huzuru daha da tatlı yaptı. Uzun bir süre bu şekilde yattım, bazen sadece bulanık bir altın rengi ve gölgeler görerek, bazen bazı şeyler hatırlayarak. Sazları, sakin, ipek gibi mavi suları, uzaktaki mavi dağı hatırladım. Sonra yeniden sadece ışıktan havuz, gölgeler ve Sallo'nun nefes alıp verme sesi vardı bir süre için. Sonra Hoby'nin sesini hatırladım, "İşte orda!" – ama dehşet de acı ve baş ağrısı gibi uzaktaydı, beni rahatsız etmiyordu. Başımı biraz çevirince ateşten çekirdeğinden o sıcacık, sonsuz altın ışık selini akıtıp duran minik gaz lambasını gördüm. Ve yüksek tavanlı, karanlık odadaki adamı hatırladım. Uzun dar bir pencerenin altında, üzeri bir lamba ile yazı tahtası, kitaplar ve kâğıtlarla dolu büyük bir masanın yanında duruyordu; ben odaya girerken dönüp bana baktı. Bu kez onu çok net gördüm. Saçları aklaşmaya başlamıştı ve yüzü biraz Ata'ya benziyordu, hem sert hem iyi kalpliydi; ama Ata gurur doluyken o hüzün doluydu. Yine de beni görünce gülümseyip adımı söyledi: Gavir.

Yine "Gavir" demesiyle kendimi loş ışık havuzunda buldum, başımı kaldırmış uzaklara bakıyordum, bir kadın yüzüne. Başını kısmen örten beyaz yünden bir sabahlık giymişti. Yüzü pürüzsüz ve ciddiydi. Astano'ya benziyordu ama Astano değildi. Onu hatırladığımı zannettim. Yavaşça onun, o güne kadar yüzüne hiçbir zaman doğrudan bakmadığım Anne, Falimer Galleco Arka olduğunu fark ettim. Şimdiyse yattığım yerden ona sanki yontulmuş bir suretmiş, bir Ataymış gibi hülyalı bir halde, hiç korkmadan bakıyordum.

Yanımda derin bir uykuda olan Sallo biraz kıpırdandı.

Anne elinin arkasını bir an için alnıma koyarak başını hafifçe salladı. "İyi misin?" diye mırıldadı. Konuşamayacak kadar yorgun ve

hülyalıydım ama başımla onaylamış ya da tebessüm etmiş olmalıyım, zira o da biraz gülümsedi, yanağıma dokundu ve yoluna devam etti.

Yatağımın yanında bir çocuk karyolası vardı; orada da bir süre durdu. Miv olmalı, diye düşündüm, yeniden ışık havuzunun sessizliğine gömülürken. Miv'i gömmeye gidişimizi hatırladım, nehir boyuna; söğütlerin nasıl baharın gri yağmuru altında yeşil bir sağanak gibi durduğunu hatırladım. Miv'in ablası Oco'nun nasıl elinde çiçek açmış bir dalla minik, kara mezarın yanında durduğunu hatırladım.

İhtiyar Gammy'yi nehir boyuna gömmeye gidişimizi de hatırladım; o zaman kıştı, söğütler nehir kıyısında çıplak duruyordu ama o zaman o kadar hüzünlü değildim, bir bayram gibiydi, bir şenlik, Gammy'yi gömmeye bir sürü insan gelmişti, sonra da cenaze yemeği yenmişti. Derken kısa bir an için yine aynı yerde başka bir zamanı daha hatırladım, yine bahardı, kimin gömüldüğünü bilmiyordum. Belki de benim, diye düşündüm. Yüksek tavanlı, karanlık odadaki masada duran lambanın yanındaki adamın gözlerindeki hüznü gördüm.

Sonra sabah oldu. Loş altın havuzu yerine yumuşak gün ışığı. Sallo gitmişti. Miv, yakındaki çocuk karyolasında minik bir kabartıydı. Odanın ucundaki yatakta yaşlı bir adam yatıyordu: yaşlanıp hastalanıncaya kadar aşçılık yapmış olan ve şimdi de burada ölümü bekleyen Loter. Remen arkasındaki yastığa yaslanıp oturmasında ona yardım ediyordu. Loter inleyip sızlandı. Kendimi iyi hissediyordum, ayağa kalktım; ama o an başım acıdı, döndü, bedenimin daha bir sürü yeri de acıyordu, o yüzden bir süre için yatağa oturdum.

"Kalktın ha bataklık sıçanı?" dedi yaşlı Remen yanıma gelerek. Başımdaki bazı yumruları elledi. Sağ elimdeki çıkık bir parmağı cebireyle bağlamıştı, kontrol ederken bunun nasıl yapıldığını bana anlatıyordu. "İyileşeceksin," dedi. "Siz çocuklar çok dayanıklı oluyorsunuz. Neyse, sana bunu kim yaptı?"

Omzumu silktim.

Bana baktı, hafifçe başıyla onaylar gibi bir hareket yaptı ve bir daha sormadı. O da ben de köleydik, suskunluğun suç ortaklığında yaşıyorduk.

Remen o sabah, Anne'nin hem bana, hem de Miv'e bakmak için geleceğini söyleyerek benim revirden ayrılmama izin vermedi; o yüzden ben de yatağıma oturarak sayıları epey fazla olan ilginç şişlerimi, kesiklerimi inceledim. Yara berelerimden sıkılınca *Sentas'ın Muhasarası ve Zaptı*'nın mısralarını ezberden mırıldanmaya başladım. Öğlene doğru Miv sonunda uyanınca gidip onunla konuşabildim. Çok halsizdi ve söyledikleri pek anlaşılmıyordu. Bana bakıp neden iki olduğumu sordu. "İki ne?" dedim, o da, "İki Gav," dedi.

"Çift görüyor," dedi yaşlı Remen yanımıza gelerek. "Başa alınan darbelerde bu olur." Hemen ardından Anne'nin odaya girmesiyle "Hanımım!" deyip eğilerek selam verdi; ben de aynısını yaptım.

Miv'i dikkatle muayene etti. Miv'in başı, sol yanındaki şişlikten dolayı çok biçimsiz görünüyordu; Anne onun kulaklarına baktı, kafatasını ve elmacık kemiklerini hafifçe bastırdı. Miv'i kucağına oturtmuştu ve şefkatle konuşuyordu. "Öyle değil mi minik Miv? Bize geri dönüyorsun."

"Uğulduyor," dedi Miv ağlamaklı; kısık gözlerini kırpıştırıyordu. "Oco gelecek mi?"

Bir anda beti benzi atan Remen, Miv'in Anne'ye adam gibi hitap etmesini sağlamaya çalıştı ama Anne eliyle onu sakinleştirip "O daha bir bebek," dedi. "Geri dönmeye karar vermene sevindim küçüğüm." Miv'e bir süre sarıldı, yanağını saçlarına dayadı; sonra onu yeniden karyolasına bırakarak, "Şimdi tekrar uyu, uyandığın zaman ablan burada olacak," dedi.

"Tamam," dedi Miv, yatağına kıvrılarak gözlerini kapattı.

"Minik kuzucuk," dedi Anne. Bana baktı. "A, sen de kalkmışsın, ayaklanmışsın, aferin sana," dedi. Anne incecik kızı Astano'ya benziyordu ama yüzü de bedeni de daha dolgun, pürüzsüz ve güçlüydü. Astano'nun bakışları utangaçtı; Anne'nin bakışları sabitti. Ben hemen bakışlarımı indirdim tabii ki.

"Canını kim yaktı oğul?" diye sordu.

İhtiyar Remen'e cevap vermemek başka şeydi, Anne'ye cevap vermemek başka.

Korkunç bir sessizlikten sonra aklıma gelen tek şeyi söyledim: "Kuyuya düştüm Hanımım."

"Hadi canım," dedi azarlar gibi, ama hoşuna gitmişti.

Sesimi çıkarmadım.

"Çok sakar bir oğlansın Gavir," dedi Anne ezgili sesiyle. "Ama cesur bir sakar." Şişliklerimi ve berelerimi inceledi. "Bana iyi görünüyor Remen. Eli nasıl?" Elimi alarak sarılı parmağıma baktı. "Bunun iyileşmesi birkaç hafta alır," dedi. "Şu âlim olan sensin öyle mi? Bir süre sana yazmak yasak. Ama Everra seni meşgul edecek bir şeyler bulur. Hadi, koş bakalım."

Aceleyle onu selamlayarak ihtiyar Remen'e "Teşekkür ederim," dedim ve dışarı çıktım. Hemen kilere koşarak Sallo'yu buldum; o daha bana anca sarılmış, iyi olup olmadığımı sorarken ben ona Anne'nin benim adımı bildiğini, kim olduğumu bildiğini, bana âlim dediğini anlatmaya başlamıştım bile.

Ama bana cesur dediğini anlatmadım. Konuşulamayacak kadar büyük bir şeydi bu.

Yemek yeme teşebbüsüm pek iyi gitmedi, başım da zonklamaya başlayınca Sallo benimle birlikte yatakhaneye gelip beni oradaki yatağımıza bıraktı. O akşamüzerini ve bir sonraki günün büyük bir bölümünü bol bol uyuyarak burada geçirdim. Sonra kurt gibi acıkmış bir halde uyandım; iyiydim artık, sadece –Sotur'un da söylediği gibi– savaş alanında leş kargalarına bırakılmış birine benziyordum.

Sınıftan ayrılalı sadece iki gün olmuştu ama beni sanki aylardır yokmuşum gibi karşıladılar, zaten bana da öyle geliyordu. Öğretmen yaralı elimi kendi uzun, güçlü parmaklı eline alıp okşadı.

"Elin iyileştiği zaman sana güzel ve düzgün yazmasını öğreteceğim Gavir," dedi. "Artık güzel yazı defterine kargacık burgacık yazmak yok. Tamam mı?" Gülümsüyordu, her nedense söylediği şey beni çok mutlu etmişti. Bu sözlerde benim için bir kaygı gizliydi, en az eliyle dokunuşu kadar nazik bir endişe.

Hoby seyrediyordu. Torm da seyrediyordu. Dönüp onlara baktım. Torm'u hafifçe eğilerek selamladım; o başını çevirdi. "Merhaba Hoby," dedim. Hasta gibi bir hali vardı. Sanrım bütün şişlerimi ve yaralarımı o yeşil ve mor ihtişamlarıyla görmek onu korkutmuştu. Ama onu ispiyonlamadığımı biliyordu. Herkes biliyordu. Herkesin bana kimin saldırdığını bildiği gibi. Suskunluk olabilirdi ama hayatlarımızda hiç sır yoktu.

Öte yandan ben kimseyi suçlamadığım sürece mesele kimseyi ilgilendirmezdi, efendileri bile.

Torm ters ters baktıktan sonra bakışlarını çevirdi ama Yaven ve Astano bana hem iyi, hem de arkadaşça davranmışlardı. Sotur'a gelince, bana leş kargalarına atılmış gibi göründüğümü söylemekle düşüncesizlik ve kalpsizlik ettiğini düşündüğüne şüphe yoktu çünkü kimsenin duymayacağı bir sırada benimle konuşabildiğinde, "Gavir, sen bir kahramansın," demişti. Büyük bir ciddiyetle konuşuyordu ve her an ağlayabilirmiş gibi duruyordu.

Bense henüz meselenin benim oynadığım küçük rolden çok daha ciddi olduğunu anlayamamıştım.

Sallo, Miv'in iyice iyileşinceye kadar revirde tutulacağını söylemişti; onun Anne'nin bakımında olduğunu bildiğim için ne onu ne de mezarlıkla ilgili o sıkıntılı rüyalarımı bir daha hiç aklıma bile getirmedim.

Fakat Miv'le Oco'ya annelik eden Ennumer o gece yatakhanede gözyaşları içersindeydi. Bütün kadınlar ve kızlar etrafına toplanmıştı, Sallo da onlarlaydı. Tib yanıma gelerek duyduğu şeyleri fısıldadı: Miv'in kulağından kan geliyormuş, başının Torm'un darbesiyle kırılmış olduğunu düşünüyorlarmış. O zaman nehir kıyısındaki yeşil söğütleri hatırladım ve içim buz gibi oldu.

Ertesi gün Miv'in birkaç kez kasılma nöbeti geçirdiğini, Anne'nin revire gittiğini, bütün bir akşam ve gece boyunca onun yanında kaldığını duyduk. Aklıma o altın ışıkta nasıl benim yatağımın yanında durduğu geldi. Akşam döşeğimizin üzerinde otururken Tib ve Sallo'ya, "Anne en az Ennu kadar iyi yürekli," dedim.

Sallo bana sarılıp başıyla onayladı ama Tib, "Ona kimin vurduğunu biliyor," dedi.

"Bu neyi değiştirir ki?"

Tib yüzünü ekşitti.

Ona kızmıştım. "O bizim Annemiz," dedim. "Hepimiz için endişeleniyor. İyi kalpli. Onun hakkında hiçbir şey bilmiyorsun sen."

Ben Anne'yi tanıdığımı hissediyordum, kendi adımı bildiğim gibi bildiğimi düşünüyordum. Bana o nazik eliyle dokunmuştu. Bana cesur olduğumu söylemişti.

Tib kamburunu çıkartıp omzunu silkti, bir şey söylemedi. Hoby ona sırt çevirdiğinden beri huysuz ve mahzundu. Ben hâlâ onun arkadaşıydım ama o Hoby'nin arkadaşlığını hep benimkine tercih etmişti. Şimdi benim kesiklerime ve morluklarıma utanarak ve

huzursuzca bakıyordu; bana karşı mahcuptu. Kadınlar ışıkları söndürmeden önce gelip bizle oturması için onu bizim köşeye çağıran Sallo olmuştu.

"Oco'nun Miv'le kalmasına izin vermesine sevindim," dedi Sallo. "Zavallı Oco, onun için o kadar korkuyor ki."

"Ennumer de onunla kalmak isterdi," dedi Tib.

"Anne bir şifacı!" dedim. "Ona bakacaktır. Ennumer bir şey yapamaz. Sadece öyle ulur durur. Şimdi yaptığı gibi."

Ennumer gerçekten de altı yaşındaki Oco kadar bile sağduyusu olmayan ahmak, yaygaracı bir genç kadındı; annelik görevini biraz rasgele yapsa da Oco ile oyuncak bebeğim dediği Miv'i gerçekten çok seviyordu. O anki acısı gerçekti ve bunu gürültülü bir şekilde gösteriyordu. "Ah benim minik oyuncak bebeğim!" diye haykırıyordu. "Onu görmek istiyorum! Ona sarılmak istiyorum!"

Başkadın yanına giderek elini Ennumer'in omzuna koydu.

"Sus," dedi. "O şu anda Anne'nin kollarında."

Bunun üzerine gözyaşları içindeki korkmuş Ennumer sustu.

İemmer senelerdir Arkamand'ın başkadınıydı ve büyük bir kişisel otoriteye sahipti. Olanları Anne'ye ve Aileye rapor ederdi tabii ama hiçbir zaman ev halkından bililerinin başını derde sokarak kendine çıkar sağlamaya çalışmazdı, ki istese bunu rahatça yapabilirdi. Anne fitne bir esiri satıp onun yerine İemmer'i başkadın seçerek fitnecilerden ve fesatlardan hoşlanmadığını göstermişti. Gözdeleri vardı –aramızda en çok Sallo'yu severdi– ama kimseye ayrıcalık yapmaz veya kimseye takmazdı.

Ennumer için korkulacak biriydi İemmer, Anne'den çok daha büyük ve dolaysız bir güce sahipti. Ennumer bir süre sessizce hıçkırmayı sürdürerek etrafındaki kadınların kendisini avutmasına izin verdi.

Beş yıl önce Herramand'dan Sotur'un ağabeyi Soter için bir yaş günü hediyesi olarak yollanmıştı Ennumer. O zamanlar on beş yaşında güzel bir kızdı; Herra Ailesi –diğer birçokları gibi– köleleri, özellikle de kız köleleri eğitmenin gereksiz bir gösteriş, hatta bir risk olduğunu düşündüğü için eğitilmemiş, okuması yazması olmayan bir kız.

Ennumer'in bebekleri olduğunu biliyordum, iki veya üç tane. Sotur'un iki ağabeyi de sık sık onu çağırtırdı; hamile kaldı; bebek

sütannelerden birine verildi ve hemen başka bir eve satıldı. Miv'le Oco da bu alışverişlerden birinin parçası olmuştu. Bebekler neredeyse her zaman hemen satılır veya takas edilirdi. Gammy bize, "Altı tane doğurdum ama hiçbirine analık edemedim. Altan-di'yi emzirdikten sonra başka bir bebeğe annelik etmek istemedim. Sonra siz ikiniz çıkageldiniz, bu yaşlı halimle başıma bela oldunuz!" derdi.

Çocukların değil de annenin satılması çok nadirdi. Hoby'nin durumu böyleydi. Ailenin büyük oğlu. Torm'la aynı gün doğmuştu ve bunu bir işaret veya bir kehanet olarak algılayan Baba onun alıkonulmasını emretmişti. Armağan kızlardan biri olan annesi, akrabalık ilişkilerinin işleri karıştırmaması için hemen satılmıştı. Bir anne, doğurduğu çocuğun kendine ait olduğunu zannedebilirdi ama mallar mal sahibi olamazlar; biz Aile'ye aittik, Anne bizim annemiz, Baba bizim babamızdı. Tüm bunları anlıyordum.

Ennumer'in neden ağladığını da anlıyordum. Ama benim yaşımdaki bir oğlan çocuğu için kadınların hüzünleri tahammül edilmez bir sıkıntıydı. Bunları kafamdan uzaklaştırıyordum, zihnimde bir duvar çekip dışarıda tutuyordum. "Pusu oynayalım mı?" dedim Tib'e meydan okurcasına. Yazı tahtalarımızla tebeşirlerimizi çıkartıp kareler çizdik ve ışıklar söndürülünceye kadar Pusu oynadık.

Miv o sabah gün doğumunda öldü.

***

Normal şartlarda bir köle çocuğun ölümü Arkamand gibi büyük bir evde herhangi bir rahatsızlığa neden olmaz. Köle kadınlar ağlar, ailenin kadınları güzel sözler ve ellerinde defin sargıları veya bunları alacak paralarla gelirler. Sabahın çok erken saatlerinde cenaze beyazlarına bürünmüş küçük bir köle grubu tabutu nehir kıyısındaki mezarlığa taşır, mezar başında Ennu'ya minik ruhu yuvasına götürmesi için dua eder, ağlayarak geri gelir ve işe koyulurlar.

Ama Miv'in ölümü pek normal şartlarda olmamıştı. Arkamand'da herkes Miv'in neden öldüğünü biliyordu ve bu rahatsız edici bir bilgiydi. Bu kez konuşanlar köleler, suskunluklarını koruyanlar da sahipler olmuştu.

Tabii ki köleler sadece diğer kölelerle konuşuyordu.

Ama daha önce hiç duymadığım çeşit bir konuşma vardı: acı bir kızgınlık, dargınlık, sadece kadınlarda değil, erkeklerde de. Gücü ve ciddiyeti nedeniyle herkesten saygı gören Baba'nın muhafızı Metter barakalarda çocuğun ölümünün Aile için bir utanç olduğunu, Ataların bunun için bir kefaret isteyeceğini söylemişti. Zeki, dinç, korkusuz bir adam olan başseyis Sem, Torm'un kuduz bir köpek olduğunu yüksek sesle söylemişti. Bu tarz laflar avlularda, koridorlarda ve yatakhanede fısıldanıp duruyordu. Bir de Remen'in hikâyesi vardı: Bize öldüğü sırada Anne'nin Miv'i kucağında tuttuğunu, uzun bir süre ona sarılarak, "Affet beni küçüğüm, affet," dediğini anlatmıştı.

Bunu Ennumer'i teselli edeceğini umarak anlatmıştı çünkü kadın üzüntüsünden çılgına dönmüştü; çocuğun ölürken müşfik bir kucakta olduğunu ve onu kurtaramamanın Anne'yi üzdüğünü bilmek onu avutmuştu da. Ama diğerleri söylenenleri farklı duymuştu. "Tabii af dileyecek!" dedi İemmer ve diğerleri de onu destekledi. Miv'in Torm'a masumca gülmesi üzerine Torm'un çocuğa dönüp onu odanın diğer tarafına nasıl fırlattığının hikâyesini Oco daha olayın olduğu gün hıçkırarak anlatmış, Tib ve Sallo da bunu doğrulamıştı; barakada ve ahırlarda tekrar tekrar anlatılırken hikâyeden eksilen olmamıştı.

Hoby, terbiyesizliği nedeniyle sadece çocuğa bir tokat atmak niyetinde olduğunu ama kendi gücünün sınırını bilemediğini söyleyerek Torm'u savunuyordu. Ama Hoby'yi kimse sevmiyordu. Ben onu suçlamadığım için kimse onu benim kuyudaki maceram nedeniyle açıktan açığa sorumlu tutmamıştı ama kimse onu bu yüzden takdir de etmiyordu. Ve şimdi de Torm'a olan sadakati onun aleyhine işliyordu; kölelere karşı sahiplerin tarafını tutmaya fazlaca benziyordu yaptığı. Ahırdaki çocukların onun arkasından "Torm'un yapışık ikizi" dediklerini duymuştum. Ayrıca Metter de ona, "Kendi gücünün sınırını bilemeyen adam bunu diğer adamlarla dövüşerek öğrenmelidir, bebekleri döverek değil," demişti.

Bu suçlama ve bağışlama konuşmaları beni çok bunaltıyordu. Sanki dünyada çatlaklar ve gedikler açıyor, bir şeyleri sarsıp gevşetiyordu. Ataların odasına giderek buradaki koruyucuma dua etmeye çalıştım ama boyanmış gözleri sanki kibir ve ilgisizlikle beni delip geçiyordu. Sotur da odadaydı, başını eğmiş sessizce ibadet ediyordu; Anneler sunağında bir tütsü yakmıştı, duman yüksek, gölgelere bezeli kubbeye doğru kıvrılıyordu.

Miv'in öldüğü o gece rüyamda Ev'in iç avlularından birini süpürdüğümü ve buradan daha önce hiç görmediğim bir koridorun hiç bilmediğim odalara açıldığını gördüm; odalarda beni tanıyormuşçasına selamlamak için bana doğru dönen yabancılar vardı. Sınırımı aşmaktan korkmuştum ama bana gülümsediler ve içlerinden bir kadın çok güzel, olgun bir şeftali uzattı. "Al," deyip bana uyandığım zaman hatırlayamadığım bir isimle seslendi. Başının etrafında güneş ışınlarının titremesi gibi bir parlaklık vardı. Tekrar uykuya daldım ve yine rüya gördüm, şimdi yeni odaları araştırıyordum; bu sefer kimseyle karşılaşmamıştım ama taştan yüksek koridorlarda giderken başka odalardan gelen seslerini duyuyordum. Minik bir çeşmenin aktığı aydınlık bir iç avluya vardım, burada altın rengi bir hayvan güvenerek yanıma geldi, tüylerini okşamama izin verdi. Uyandığım zaman bu odaları, o evi düşünmeye devam ettim. Burası hem Arkamand'dı, hem Arkamand değildi. "Benim evim," dedim içimden, zira bu kadarını yapmakta özgürdüm. Buradaki güneş ışığı daha parlaktı. Bu ister bir hatıra olsun, ister bir rüya, yine görmeye can atıyordum.

Ama nehir yanındaki yeşil söğütler: Gerçekleşecek olan hatıra buydu.

O sabah Miv'i gömmek için nehre indik. Işık dünyayı yeni yeni aydınlatmaya başlamıştı, daha güneşin doğmasına çok vardı. Söğütlerin arasına seyrek gri bir yağmur düşüyor, nehir üzerinden sürüklenip gidiyordu. Olanları aynı anda hem hatırlayıp hem gördüm.

Büyük bir kalabalık, en az Gammy'nin cenazesine gelenler kadar büyük bir kalabalık, neredeyse Arkamand'daki tüm köleler, beyazlar içindeki yaslıları ve beyazlara sarılmış tabutu izliyordu. Bir tek, sabahın bu kadar erken saatlerinde bile, cenaze için bile olsa işlerini bırakmalarına izin verilmeyenler gelmemişti. Bu kadar fazla adamı bir çocuğun cenazesinde görmek çok olağandışı bir şeydi. Ennumer yüksek sesle ağlıyor, uluyordu; kadınların bir kısmı da öyle yapıyordu ama erkekler sessizdi, biz çocuklar da sessizdik.

Alçak mezarda minik beyaz bohçayı kara toprakla örttüler. Miv'in kederden yaprak gibi titreyen, sersemlemiş görünen ablası Oco ilerleyerek mezarın üzerine narin sarı çiçekleri açmış, fıskiye gibi yayılmış uzun bir söğüt dalı bıraktı. İemmer kızın elini tutarak mezarın yanında durup, ruha ölümde yol gösterecek olan Ennu'ya

dua etti. Ben ağlamamak için nehri ve nehir üzerindeki yağmur damlalarının beneklerini seyrediyordum. Nehre oldukça yakın duruyorduk. Bizden pek uzakta olmayan, nehir kıyısının daha alçak olduğu bir yerde, nehrin akıntısı toprağın kavisini aşındırdıkça eski mezarların yavaş yavaş suyla sürüklenip gidişini görebiliyordum. Koca köle mezarlığının bütün dış kenarı baharda yükselen nehrin suları altında kalıyordu. Söğütler suyun üzerine uzanıyor, taze yeşil yaprakları suda hareket edip süzülüyordu. Buraya, yeni mezara yükselecek suyu, beyaz kefene sarılmış Miv'in etrafındaki toprağa sızarak mezarı dolduracak, onu da toprakla ve yapraklarla birlikte alıp götürecek, beyaz kefenini nehrin akıntısında duman gibi sürükleyecek suyu düşündüm. Sallo elimi tuttu, ona sıkıca yaslandım. Her şey suyla yıkanıyor, sürükleniyor, akıp gidiyordu, ablam Sallo hariç, o hariç. O buradaydı. Yanımdaydı.

3

EVE VE İŞE geri döndük. Everra o gün ders yapmadı. Sallo'yla biz süpürme işimizi yaptık. İpek odasının avlusunu süpürürken ablam aniden yanıma gelip elimi tuttu. Gözyaşları içindeydi. "Ah Gav, Oco hiç aklımdan çıkmıyor... Eğer ben kardeşimi kaybedersem ölürüm!" dedi. Bütün gücüyle bana sarıldı, sonra benim de ağladığımı fark ederek, "Sen hiç gitmeyeceksin di mi Gav?" diye fısıldayıp bana yine sarıldı.

"Hiçbir zaman. Yemin ederim," dedim.

"Yeminini duydum," dedi gülümsemeye çalışarak.

Her ikimiz de bir kölenin yemininin ne kadar kıymeti olduğunu biliyorduk ama yine de ikimizi de rahatlatmıştı bu.

Süpürme işini bitirince Sallo Ris'le birlikte yün eğirme odasına gitti. Ben de mutfağa gidip Tib'i buldum; birlikte arka avluda volta atmaya başladık. Büyük oğlanların da bir kısmı oradaydı. Ben çekindim –Hoby beni kuyuya daldırırken hangilerinin ona yardım ettiğinden hiçbir zaman emin olamıyordum– ama bizimle kibarca konuştular. Fırlatmaca oynuyorlardı, içlerinden biri topu bana doğru attı. Sadece tek elim serbest olmasına rağmen topu gayet güzel tutup başkasına attım, sonra da geri çekilip onların topu atıp tutmalarını seyrettim. İçlerinden biri, "Hoby nerde?" diye sorunca bir başkası, Tan, "Başı belada," dedi.

"Neden?"

"Yağcılık yaptığı için," dedi Tan, topu Tib'e atarken. Tib topu beceriksizce yakalamaya çalıştı, başka bir oğlan topu kurtarıp yeniden Tan'a attı. Topu tutup havaya atan ve sonra yine tutan Tan bana döndü. Bir seyis yamağıydı, on altı - on yedi yaşlarında, kısa boylu, neredeyse benim kadar esmer, zayıf bir oğlan. "Doğru düşünmüşsün genç Gav," dedi. "Kendin gibilere sadık kalacaksın. Yukardan minnettarlık falan beklemeyeceksin." Avluda, arkamda yükselen Arkamand'ın pencereli duvarına doğru bir bakış attıktan sonra tekrar bana bakıp göz kırptı. Zeki, aydınlık bir yüzü vardı. Tan'ı hep sevmiştim zaten ve beni fark etmesi gururumu okşamıştı. Büyük oğlanlar ayrılırken içlerinden bir diğeri hafifçe omzuma vurdu:

önemsizmiş gibi görünen ama çok şey ifade eden dostça bir onay gösterisi. Bu hareket içimi ısıtmıştı, ki buna çok ihtiyacım vardı, zira bütün sabah boyunca zihnen o gri yağmurun altında, sessiz ve soğuk nehir kıyısındaydım.

Tib mutfaktaki işine koştu. Benim yapacak bir işim yoktu. Gidecek başka bir yer olmadığı için sınıfa gittim, zira Arkamand'da benim diyebileceğim bir yer varsa o da sınıftı. Kuzeye bakan dört yüksek penceresi, yontulmuş, zevksiz sıraları, masaları, hocanın kürsüsü, kitap rafları, istiflenmiş güzel yazı defterleriyle, karatahtasıyla, hokkalarımızı doldurduğumuz kocaman, camdan mürekkep kavanozuyla burayı çok seviyordum. Sallo'yla buranın süpürülmesi, tozlarının alınması, düzenli tutulması işinden sorumluyduk; yeterince derli toplu ve huzurlu görünüyor olsa da uzun raflardaki kitapları ayırıp düzeltmeye başladım. Parmağımdaki kırık nedeniyle işleri biraz beceriksizce yapıyordum. Sık sık durup, henüz okumadığım kitaplara bakıyordum. Rafların yanında yere oturarak Saltoc Asper'in *Trebs Şehir Devleti Tarihi*'ni açıp, uzun süre devam ettikten sonra Dağlık Trebs'deki kölelerin isyanı ve şehrin yerle bir olmasıyla biten Dağlık Trebs - Carvol Savaşı'nı okumaya başladım. Son derece heyecan veren bir hikâyeydi ama aynı zamanda huzursuz ediciydi de; çünkü duvardaki çatlaklardan gördüğüm şeylerle ilgiliydi. Kitaba gömülüp gitmiştim ki Everra'nın "Gavir?" deyişiyle irkildim.

Sıçrayarak ayağa kalktım, eğilerek selam verdim ve özür diledim. Gülümsedi. "Hangi kitap?"

Gösterdim.

"Eğer istiyorsan oku," dedi, "gerçi önce Asham'ı okumak daha iyi olabilir. Asper'de politika vardır. Ahsam ise yargının ötesindedir." Öğretmen kürsüsüne gidip kâğıtlarının arasında bir şeyler arandıktan sonra yüksek taburesine oturarak yeniden bana baktı. Ben kitapları tekrar yerleştirmeye başlamıştım.

"Sıkıntılı bir gün," dedi.

Başımla onayladım.

"Bu sabah Baba Altan-di'nin yanındaydım. Günü senin için biraz rahatlatacak bazı haberlerim var." Eliyle ağzını ve çenesini sıvazladı. "Aile bu yıl sayfiyeye erken, mayıs başında gidecek. Ben de onlarla gideceğim, tüm öğrencilerimle birlikte – ama Hoby hariç. O artık

okuldan muaf, Haster'in emrinde hizmet verecek. Ayrıca Torm-di'ye de iyi bir ustadan kılıç dersleri alabilsin diye şehirde kalma izni verilmiş. Sayfiyede bize ancak yaz sonunda katılacak."

Everra bir anda algılayamayacağım kadar çok haber vermişti ve tüm bunlar ilk başta Ventine Dağları'ndaki çiftlikte kırlar içinde uzun bir yaz vaadi gibi gelmişti sadece. Sonra işin kaymağını da fark ettim: Hoby'siz! Torm'suz! Koca bir yaz! Büyük bir mutluluk ânıydı bu. Meseleye başka açılardan da bakabilmem için epey bir zaman geçmesi gerekti.

Tan ve diğer çocuklar daha bu sabah avludayken bunu zaten biliyorlardı – haberler Ev'in her yanına anında yayılırdı zaten: *Yağcılık yaptığı için Hoby'nin başı belada...* Hoby, Torm'a olan sadakati dolayısıyla ödüllendirilmemiş, bunun için cezalandırılmıştı. "Haster'in emrinde hizmet vermek" demek, şehrin çalışma birliklerine gönderilmek demekti; her evin belli sayıda erkek köleyle katkıda bulunduğu bu birlikler en ağır, en zor işlerin görüldüğü, hapishanelerden biraz hallice olan şehir barakalarında yatıp kalkardı.

Öte yandan Torm minik Miv'i öldürdüğü için cezalandırılmamış, ödüllendirilmişti. Silah eğitimi almak onun en büyük hayaliydi.

Ağzımdan kaçıverdi: "Bu haksızlık!"

"Gavir," dedi öğretmen.

"Ama öyle Öğretmen-di! Torm Miv'i öldürdü!"

"Bilerek yapmadı, Gavir. Ama yine de kefaretini ödetiyorlar. Anne ve bizlerle Vente'ye gelmesine izin verilmiyor. Hocasıyla birlikte yaşayacak ve çok sıkı bir disipline maruz kalacak. Kılıç ustası Attec'in öğrencileri, sürekli idman yapılan yalın bir hayat yaşarlar, tek ödülleri de hünerlerinin artmasıdır. Baba, ben oradayken bunu Torm-di'ye söyledi. 'Kendini denetlemeyi öğrenmelisin oğlum, Attec bunu sana öğretir,' dedi. Torm-di de başını önüne eğdi."

"Ama ya Hoby... o ceza almak için ne yaptı?"

Öğretmen şaşalamıştı. "Ne mi yaptı?" diye tekrarladı, yaralarıma, berelerime, kırık parmağıma bakarak.

"Ama bu... bunun ucu Aile'ye dokunmadı ki," dedim, neler hissettiğimi nasıl söyleyeceğimi bilemeyerek. Demek istediğim, eğer Hoby bana yaptıkları için cezalandırılıyor idiyse, bunun onun ve benim ahalim yani köleler tarafından yapılması gerektiğiydi. O yüzden canımı kimin yaktığını söylememiştim. Bu bizim aramızdaydı.

Aile'nin dikkatini çekmeyecek kadar önemsizdi. Ama eğer Hoby, her ne kadar beceriksizce de olsa Torm'u savunma girişimi yüzünden cezalandırılıyorsa, o zaman da bu çok büyük bir haksızlıktı, bir hata, bir yanlış anlaşılma olmalıydı.

"Sana olanlar kaza falan değildi," dedi Everra, "her ne kadar sen okul arkadaşına olan bağlılığın nedeniyle kaza olduğunu söylemiş olsan da. Ama bunun yanı sıra Hoby bana karşı saygısızlık etti. Baba'nın otoritesi bu sınıfta benim vasıtamla işler. Buna göz yumulamaz Gavir. Şimdi dinle, gel şöyle otur."

Gidip okuma masasına oturdu, ben de yanına oturmaya gittim, onunla okurken yaptığım gibi. "Sadakat muazzam bir şeydir ama yerinde olmayan bir sadakat sorun çıkartır ve tehlikelidir. Kafanın karıştığını biliyorum. Ev'deki herkesin aklı karışık. Bir çocuğun ölümü çok acıklı bir şey. Belki çılgın, hiddet dolu konuşmalar duyuyorsundur barakalarda veya yatakhanede. Bu tarz konuşmaları duyduğun zaman bir ev içinin ne olduğunu düşünmen lazım: Yabanıl bir yer mi? Bir savaş alanı mı? Habis bir öfkeyle amansız bir gücün bitmek bilmeyen gizli savaşı mı? Buradaki hayatının anlamı bu mu? Yoksa burada herkesin bir rolünün olduğu, her zaman adaletli davranmaya çalıştığı, ataları tarafından kutsanmış bir ailenin bir üyesi olarak mı yaşadın?"

Bir an bunu düşünmem için bana süre tanıdıktan sonra devam etti: "Tereddüt ettiğinde bakışlarını kaldır Gavir. İndirme. Kendine bir rehber ara. Güç yukarıdan gelir. Senin rolün bu evin en üstüyle birlikte. Ne kadar vahşi doğmuş da olsan, ne kadar benim gibi ailesi olmayan bir köle de olsan yine de büyük bir ev ahalisinin içine alındın ve sana ihtiyacın olan her şey verildi: barınacak yer, yiyecek, ulu Atalar ve sana yol gösterecek müşfik bir Baba. Ve bütün bunların yanı sıra ruhun için gıda da sunuldu: bana verilen ve sana aktarabileceğim bilgi birikimi. Sana güvenildi. Kutsal bir armağandır bu. Ailemiz bize güveniyor Gavir. Kendi kızlarını ve oğullarını bana emanet ediyorlar! Böyle bir şerefi nasıl kazandım? Onu hak etmek için sarf ettiğim sadık çabalarımla. Keşke öldüğüm zaman arkamdan, 'Kendisine güvenenleri hiç yüzüstü bırakmadı,' deseler."

Kuru sesi nazikleşmişti, devam etmeden önce bir süre bana baktı. "Biliyorsun ki arkanda, geride bıraktığın yabanıl yaşamda senin için hiçbir şey yok, Gavir. Ayağının altındaki kaygan kumlarda,

üzerine inşa edebileceğin hiçbir şey yok. Bakışlarını yukarı kaldır! Yukarıya, seni besleyen güce ve sana sunulan bilgeliğe: Gönlünü bunlara bağlayabilir, bunlara güvenebilirsin. Hâzineni bunlarda bulacaksın. Ve adaleti. Ve hiç tadamadığın ana merhametini."

Sanki rüyamda gördüğüm o ev hakkında konuşuyordu, bana kucak açan, içinde hür ve emniyette olduğum o güneşli ev hakkında. Uyanık yaşamımda bana bu evi geri vermişti.

Tabii ona bir şey söyleyemezdim. Ama o beni nasıl rahatlattığını fark etti ve uzanıp omzumu okşadı, tıpkı avludaki büyük oğlanların yaptığı gibi, hafif, kardeşçe bir temas.

Ardından bu havayı dağıtmak için ayağa kalktı. "Yazın okumak için yanımıza ne alalım?" diye sorunca, hiç düşünmeden, "Trudek olmasın!" dedim.

***

Ventine Tepeleri'nde talana çıkan Votuslu askerler yüzünden çiftlik emniyetli sayılmadığından geçen iki yaz boyunca Aile evde kalmıştı; ama artık bizim ordumuz Vente yakınlarında karargâh kurmuş ve Votusluları kendi şehir kapılarına kadar geri sürmüştü.

Çiftliği harikulade bir yer olarak hatırlıyordum. Orayı her düşündüğümde neredeyse yazın o sıcaklığını da hissedebiliyordum. Oraya gitmek için hazırlık yapmak bile heyecan vericiydi; sonunda Etra sokaklarından atların çektiği iki ve dört tekerlekli arabaların, eşek arabalarının, atlı uşakların ve yayan gidenlerin oluşturduğu dağınık ama muazzam bir alay halinde Nehir Kapısı'na doğru yola koyulduğumuzda, davullarımız ve borularımız olmadığı halde adeta kahramanların resmigeçidine benzemiştik. Aile'nin kadınlarının, kızlarının ve yaşlılarının yolculuk yaptığı iki tekerlekli arabalar yüksek ve hantaldı, üstelik Nisas üzerindeki köprü için çok geniş duruyorlardı; ama grupları köprüden geçiren Sem ile Tan ve diğer sürücülerle atlı uşaklar pek görkemliydi, nalları köprüde takırdıyor, koşum takımlarının tüyleri inip kalkıyordu. Sotur'un ağabeyleri Yaven'le birlikte eyerli güzel atlarla önden gidiyordu. Arabalar bağrış çağrış ve kırbaç şakırtıları arasında gıcırdayarak arkadan geliyordu; arkada bir de olmazsa olmaz eşek vardı, köprüyü geçmemek için inat eden. Kadınların bazıları ve küçük çocuklar eşya ve erzak

yığınlarının tepesine arabalara binmişti ama çoğumuz yürüyorduk; insanlar bizim geçişimizi seyretmek için durduklarında Tib'le biz onlara büyüklenerek, bir çeşit acıma hissiyle el sallıyorduk çünkü biz sayfiyeye gidiyorduk ve o zavallı hamamböcecikleri bütün yaz boyunca şehirde kalmak zorundaydı.

Tib'le ikimiz gezmeye çıkartılmış köpekler gibiydik, alayın bir önüne bir arkasına koşturup durduğumuzdan herkesin üç misli yol kat ediyorduk. Öğlene doğru enerjimiz azalır gibi olduğu için, artık başıboş koşacakları yaşları geride bırakmış olan Sallo'yla Ris'in bindirildiği kadın arabalarının yanından gitmeye başladık; yanlarında, Tib'le ne zaman nefes nefese sokulsak bize yiyecek bir şeyler veren mutfak görevlisi kadınlar, Oco ve birkaç bebek vardı.

Tepe yamaçlarındaki küçük tarlalar ve meşe koruları arasından dolanan yol artık yükselmeye başlamıştı; önümüzde Ventine Tepeleri'nin yuvarlak yeşil zirveleri görülüyordu. Tırmandıkça geriye, kırlara bakıp Nisas'ın ondan daha geniş olan Morr nehrine aktığı gümüş kavisi görebiliyorduk. Nisas'ın öte tarafında Etra yani bizim şehir vardı: sarı taştan, kule gibi yükselen dört kapısıyla şehir surlarının çevrelediği saz, ahşap, kırmızı kiremit damlardan oluşan puslu bir tıkışıklık. Senato binasının büyük bir kısmıyla Atalar Mabedi'nin kubbesi görünüyordu. Arkamand'ın çatılarını çıkartmaya çalıştık, ayrıca Torm'la idman yaptığımız sur dibindeki çınar korusunun tepesini gördüğümüzden de emindik: millerce ve yıllarca uzakta...

At arabaları gittikçe yavaşlayarak gıcırdamaya devam ediyor, atlar zorlukla tırmanıyor, sürücüler kırbaçlarını şaklatıyor, ön taraftaki iki tekerlekli arabalar tozlu yolda bata çıka ilerlerken gösterişli tepelikleri sarsılıp sallanıyordu. Güneş sıcak, yol kenarındaki meşelerin gölgelerindeki esinti serindi. Tahta çitli otlaklardaki inekler ve keçiler bizim alayın geçişini ciddiyetle seyrediyordu; bir at çiftliğindeki taylar iki tekerlekli arabaları görünce dört bacakları üzerinde zıplayarak uzaklaşmış, sonra bir kere daha bakmak için kesik kesik adımlarla geri dönmüşlerdi. Araba dizisinin arasından biri, bir kız koşarak bize doğru gelmeye başladı: Aile'nin yanından kaçıp Ris ve Sallo'yla oturmak için yük arabasına tırmanan Sotur. Bu çılgınlığının heyecanıyla yüzü kızarmış, dili çözülmüştü: "Anne Falimer-io'ya dışarda yolculuk etmek istediğimi söyledim, o da git

öyleyse dedi, ben de dönüp buraya geldim. İki tekerlekli arabalar çok sıkışık, hem insanı çok hoplatıyor, Redili'nin bebeği kustu. Burası çok daha iyi!" Çok geçmeden o tatlı, güçlü sesini yükselterek herkesin bildiği eski şarkılardan birini söylemeye başladı. Sallo'yla Ris ve mutfaktaki kadınlar da ona katıldılar, sonra arabaların üzerlerinde oturan ya da yanında yürüyen diğerleri de söylemeye başladı, böylece müzik bizi yoldan yukarı, Ventine Tepeleri'ne doğru götürdü.

Arka çiftliğine gün kavuştuktan sonra vardık: bütün bir gün süren on millik bir yolculuk.

Dönüp o yaza ve onu izleyen yazlara bakmak, denizin üzerinden karşıdaki bir adaya bakmak gibi bir şey: suyun ötesinde altın gibi parlayan, bir zamanlar orada birinin yaşadığına inanmakta güçlük çektiğim bir ada. Yine de hâlâ içimde tüm canlılığıyla duruyor, tatlı ve güçlü: kuru samanın kokusu, tepelerdeki ağustosböceklerinin namütenahi tiz şarkıları; güneşten ısınmış, olgun, aşırılmış bir kayısının tadı; elimdeki kaba taşın ağırlığı; muazzam yaz takımyıldızları arasında kayarak geçen bir yıldızın izi.

Bütün gençler dışarıda uyuyor, birlikte yemek yiyor, birlikte oynuyordu – Yaven, Astano ve Sotur ve Herramand'dan gelen kuzenleri; Sallo'yla ben; Tib, Ris ve Oco. Kuzenler cılız bir oğlanla Uter ve Umo adında on üç ve on yaşlarında iki kızdı; çocukların sağlıkları iyi olmadığı için kır havası iyi gelir umuduyla Sotur'un en büyük ablası onları çiftliğe getirmişti. Ayrıca her türden bir alay da ufaklık vardı –Aile bebekleri, Sotur'un kız ve erkek yeğenleri, köle çocukları– ama onlara kadınlar bakıyordu ve bizim onlarla pek bir işimiz olmuyordu. "Büyükler" olan bizler sabah erken saatte Everra'yla ders yapıp, uzun ve sıcak günün geri kalanında serbest bırakılıyorduk. Bize verilen bir iş yoktu. Şehirden gelen köle kadınlar Aile'yle ilgileniyor, sayıları son derece fazla olan mutat hizmetçilerle birlikte eski devasa çiftlik evini çekip çeviriyorlardı. Tib aşçı yamağı olarak getirilmişti ama ona hiç ihtiyaç olmadığı için bizimle birlikte ders görmesi ve oynaması için bırakılmıştı. Çiftlikteki tüm diğer işlerle bura halkı ilgileniyordu. Büyük evin bulunduğu tepenin aşağısında dere kenarındaki bir meşe korusunda hatırı sayılır büyüklükte bir köyde oturuyor ve çiftçiler ne yaparsa onu yapıyorlardı. Biz şehir çocukları onlar hakkında hiçbir şey

bilmiyorduk, ayrıca bize onların ayaklarının altından çekilmemiz emredilmişti.

Bu kolaydı. Sabahtan akşama kadar kendi işlerimizle meşgul oluyor, tepeleri ormanları keşfediyor, alçak akarsularda yürüyüp birbirimize su sıçratıyor, su bentleri inşa ediyor, abuk sabuk bir sürü şey yapıyor, hiçbir şey yapmıyor, ıslık çalıp şarkı söylüyor, sığırcık sürüsü gibi cıvıldaşıyorduk. Yaven zamanının bir kısmını yetişkinlerle geçiriyordu ama daha çok bizimle oluyor, bizi tepelerde keşif gezilerine çıkartıyor ya da Aile'yi eğlendirmek için bizi örgütleyip bir piyes veya dans gösterisi hazırlıyordu. Everra bize maskelerle oynadığımız kısa bir oyun ya da piyes yazıyordu; Astano, Ris ve Sallo dans eğitimi almışlardı; Sotur'un o saf, içten sesi ve Yaven'in liri de eklenince harman yerini sahne, samanlığı da soyunma odası olarak kullanarak gayet güzel birkaç gösteri çıkartmıştık. Tib'le bazen komikler arasında bazen de orduda oluyorduk. Provalara bayılıyordum – kostümlere, o gecelerin gerginliğine ve heyecanına. Hepimiz öyleydik, bir gösteri yapıp da soylu seyircimiz tarafından kibarca alkışlandıktan hemen sonra bir başka oyunu tartışmaya başlar, Öğretmen-di'mize bir konu bulması için yalvarırdık.

Fakat en güzel zamanlar yaz ortalarının o sıcak günlerinden sonra sonunda havanın biraz serinlemeye başladığı, güneyin karanlık göğünde sessiz şimşekler oynaşmaya devam ederken batıdan hafif bir rüzgârın kopup geldiği, yıldızlar altında saman tepilmiş döşeklerde yatıp saatlerce konuştuğumuz ve sonunda birer birer sessizleşip uykuya daldığımız gecelerdi...

Eğer ezel ve ebedin bir mevsimi varsa, yaz ortaları olsa gerek. Sonbahar, kış ve bahar hep değişim, hep bir geçiş – ama yıl, yazın zirvesinde hareketsiz kalıyor. Anın geçip gittiğini biliyorsunuz ama geçerken bile insanın gönlü biliyor ki hiçbir şey değişmiyor.

Hafızamın bu kadar kuvvetli olmasına rağmen Vente'de geçirdiğimiz o üç yaz boyunca neyin ne zaman olduğunu hatırlayamıyorum çünkü hepsi birden, altın renkli upuzun bir gün ve yıldızlı bir gece gibi geliyor.

O ilk yazdan aklımda kalan, Torm ve Hoby'nin yanımızda olmayışının ne kadar hoş bir şey olduğuydu. Sallo'yla bundan hayretle bahsetmiştik, meğer Hoby'nin düşmanlıklarından nasıl bunaldığımızın, Torm'un krizlerinden nasıl korktuğumuzun farkında

değilmişiz. Miv'in ölümü hakkında çok nadiren konuşuyor olsak da bu olay Torm'a duyduğumuz korkuyu daha vahim ve dolaysız bir hale getirmişti. Ondan tamamen uzakta olmak harikaydı.

Astano'yla Yaven de onun yokluğundan en az bizim kadar rahatlamış görünüyordu. Astano'yla Yaven bizden daha büyüktü, Aile'den olmalarına rağmen burada bizimle yaş ve sınıf farkı gözetmeksizin oynuyorlardı. Yaven'in son çocukluk yazıydı bu, o da tam bir oğlan çocuğu gibi bunun tadını çıkarttı: hareketli, neşeli, mevkiini umursamadan, gücünden mutluluk duyarak. Onunla ve bizimle birlikte, Aile'nin kadınlarının kısıtlamalarından uzaklaşan kız kardeşi Astano da neşeli ve cesur bir kız olup çıkmıştı. Bizi komşuların meyve bahçelerindeki ilk meyve talanına götüren Astano olmuştu. "Aman canım, bir-iki kayısının yokluğunu anlayacak değiller ya," demiş ve bize meyve bahçesinin arka tarafına giden kestirme bir yol göstermişti, toplayıcılar henüz o tarafa gelmedikleri için bizi fark edemezlerdi...

Ama tabii fark ettiler ve bizi sıradan hırsızlar zannedip bağıra çağıra bize doğru koşarak üzerimize taş ve toprak atmaya başladılar, üstelik Tib'le benim Votuslu olduğumuz zaman yaptığımızdan çok daha kötü niyetle. Tabana kuvvet kaçtık. Kendi topraklarımıza vardığımızda nefes nefese kalmış Yaven kahkahalar içinde *Nisas Üzerindeki Köprü*'yü söylemeye başladı:

O vakit kaçtı Morvalı askerler,
Morva erkekleri koştular,
Aç kurdun önündeki koyunlar misali,
Etralı öncülerden kaçtılar!

"Bu adamlar korkunç," dedi Ris. Onu bahçe sınırına kadar kovalayan ve arkasından taş atan iriyarı bir adamdan kıl payı kurtulmuştu, şansına taş sadece kolunu sıyırıp geçmişti. "Hayvanlar!"

Sallo küçük Oco'yu teselli ediyordu; Oco arkamızdan bizi meyve bahçesine doğru takip ediyordu ki, taş toprak sağanağının başlamasıyla hızla geri dönüp fırtına gibi yanından geçmiştik. Ufaklık korkmuştu ama kahkahalarımız ve Yaven'in hali kısa sürede onu

rahatlatmıştı. Yaven hep küçük çocukların korkularını ve hislerini fark ederdi ve özellikle Oco'ya karşı çok nazikti. Biz avaz avaz,

Biz Morvalı erkekler o halde,
Kaçacak mıyız düşman karşısında
Yoksa savaşacak mıyız Etra diye diye
Yıllar önce atalarımızın yaptığınca?

diye bağırırken o da Oco'yu omzuna alıp yürüdü.

"Bunlar basbayağı kötü yürekli," dedi Astano. "Kayısılar ağaçlardan dökülüyor, hepsini toplayabilmeleri mümkün değil."

"Aslında biz onların toplamalarına yardım ediyoruz sayılır," dedi Sotur.

"Kesinlikle. Onlar sadece kötü yürekli ve aptal."

"Bence Senatör Obbe'ye gidip meyve bahçesinden biraz meyve toplamak için izin isteyebiliriz," dedi Herramand'dan gelen cılız kuzenlerden biri, kanunlara son derece saygılı bir çocuk olan Uter.

"İzin istemeyince çok daha tatlı oluyorlar," dedi Yaven.

Sonuçları ne kadar feci de olsa hâlâ özlediğim o çınar korusundaki kuşatma ve çarpışmalarımızın anıları aklıma bir şey getirmişti. "Onlar Morvalı. Korkak, kaba, bencil Morvalılar. Biz Etralılar onların bu hakaretlerine katlanmak zorunda mıyız?"

"Kesinlikle hayır!" dedi Yaven. "Onların kayısılarını yemeliyiz!"

"Meyveleri toplamayı ne zaman bırakıyorlar?" diye sordu Sotur.

"Akşamları," dedi biri. Aslında kimse tam olarak bilmiyordu; çiftlik işçilerinin yaptıkları hiç dikkatimizi çekmezdi; arıların, karıncaların, kuşların, farelerin yaptıkları gibi onların yaptıkları da başka birilerinin yaptığı işti işte. Sotur gece gelip, rahat rahat kayısı yememizden yanaydı. Tib, Obbe meyve bahçelerini korumaları için gece köpeklerin bırakıldığını düşünüyordu. Benim cengâver halimden etkilenen Yaven Morva meyve bahçelerini hedef alan bir saldırı planı –ama bu kez adam gibi idare edilecek bir saldırı planı– yapmamızı teklif etti: Bu sefer keşif birlikleri önden gidecek, gözcüler dikilecek, hatta düşmanın saldırılarına karşı ve geri çekilirken gerekirse kendimizi savunmak için kullanmak üzere belki biraz da mühimmat stok edilecekti.

Böylece bir o meyve bahçesinde, bir bu meyve bahçesinde bir ay boyunca süren "Etralı" Arka ile "Morvalı" Obbe arasındaki büyük savaş başlamış oldu. Obbe arazisinin çiftlik çalışanları kısa bir süre içersinde bizi ve yağmalarımızı iyice fark etmişlerdi, biz ne kadar gözcü dikiyorsak onlar da dikiyorlardı; öte yandan işleri onları bağlarken –aheste davranır veya tembellik ederlerse diye kalfanın gözleri ve kırbacı üzerlerinde meyveleri toplamak, ayırmak ve taşımak zorundalarken– bizim zamanımız boldu, paşa gönlümüze göre saldırabiliyorduk. Kuşlar gibiydik, uçuşarak girip, çalıp, uçuşarak kaçıveriyorduk. Onların öfkelerini, bize duydukları nefreti hiç düşünmüyorduk bile, üstelik özellikle ganimetimiz bol olunca onlara insafsızca sataşıyorduk. İlk başta zannettikleri gibi hepimizin köle çocuğu olmadığını öğrenmişlerdi, bu da onların ellerini kollarını bağlıyordu. Eğer bir köle bir taş atıp da Arka Ailesi'nin genç fertlerinden birine isabet ettirirse bütün meyve bahçesi çalışanlarının başı ciddi bir derde girebilirdi. Böylece öfkelerini bastırıp, bizi sadece sayıları ve köpekleriyle yıldırmaya çalışıyorlardı.

Onların bu dezavantajlarını telafi etmek için bir kural koyduk: Eğer bizi görürlerse çekilmek zorundaydık. Bir karşılık veremediklerine göre meyveleri öyle burunlarının dibinden, açık açık toplamak adil değil, dedi Astano, onlar meyve bahçesindeyken kimseye görünmeden çalmamız gerekiyor. Bu, işi son derece tehlikeli ve heyecanlı kılmıştı; her seferinde sadece bir-iki meyve hırsızına karşı, düşmanın yaklaştığını baykuş sesi çıkartarak, kuş gibi cıvıldayarak, ıslık çalarak bildiren bir sürü gözcü ve haberci olacaktı. Sonra eğer birkaç erik veya turfanda armut ile kaçabilirsek sınırın bizim ev tarafından ganimetimizi gösterip zaferimizle coşabilirdik.

Büyük savaş Anne Falimer'in Yaven'e, bizim çiftlik kölelerinin çocuklarından küçük bir grubun erik çalarken Obbe Çiftliği meyve bahçesi çalışanları tarafından yakalanarak acımasızca dövüldüğünü söylemesiyle bitti. Oğlanlardan birinin gözü çıkmıştı. Anne, Yaven'e olup biteni anlatmak dışında bir şey söylememişti ama Yaven bu bilgiyi bizlere ilettiğinde akınlarımıza bir son vermemiz gerektiğini söyledi. Büyük bir ihtimalle çiftlik çocukları, onları biz zannedeceklerini, böylece canları yanmadan işten sıyırabileceklerini

ummuşlardı ama numaraları tutmamıştı ve Obbe erkekleri bütün hınçlarını onlardan çıkartmıştı.

Yaven, başkalarına zarar getiren bir şeyde düşüncesizce bize önderlik ettiği için bizden resmen özür diledi; gözyaşlarını zor zapt eden Astano da ona katıldı. "Benim suçumdu," dedi Astano. "Sizin değil, hiçbirinizin değil." Büyüyüp de Yaven Arkamand Babası, Astano da büyük bir ihtimalle başka bir evin Annesi olduğunda, her karar sadece ve sadece onlara ait olduğunda yapacakları gibi bütün sorumluluğu üzerlerine aldılar.

"O rezil meyve bahçesi kölelerinden nefret ediyorum," dedi Ris.

"Çiftlik insanları gerçekten de çok kaba oluyor," dedi Uma üzüntüyle.

"Pis Morvalılar," dedi Tib.

Hepimiz yıkılmıştık. Eğer bir düşmanımız yoksa, bir davaya ihtiyacımız vardı o halde.

"Size bir şey söyleyeyim mi," dedi Yaven. "*Sentas'ın Düşüşü*'nü yapabiliriz."

"Silahlarla olmaz," dedi Astano, yumuşak ve alçak bir sesle.

"Tabii ki olmaz. Yani, piyes gibi olacak."

"Nasıl?"

"Şey, önce Sentas'ı inşa etmemiz lazım. Geçen gün doğu bağının ardındaki tepeyi düşünüyordum, biliyorsunuz di mi? Aynı bir kaleye benziyor. Bir sürü kocaman kaya var. Onları güçlendirebiliriz, biraz hendek kazar, siper yaparız. Öğretmen-di'nin kitabı burda – planlarını ordan alabiliriz. Sonra da işte değişik roller alırız – Oco General Thur olur, Gav Sefir'in konuşmalarını yapabilir, Sotur kadın peygamber Yurno olabilir... Dövüş bölümlerini yapmak zorunda değiliz. Sadece konuşma kısmını yaparız."

Kulağa pek öyle heyecan verici gelmiyordu ama yine de hep birlikte toplanıp ordu gibi tepeye gittik. Yaven devrilmiş koca kayalar arasında dolanıp suru ve toprak tabyayı nereye yapacağımızı anlatırken, bir şehir inşa etme fikri gelişmeye başladı. İkindinin ilerleyen vakitlerinde Everra'ya kitabı getirtip destandan pasajlar okutunca hayal gücümüz o ulvi sözlerden ve trajik serüvenlerden şevke geldi. Hepimiz kim olacağımıza karar verdik – hepimiz de Sentaslıydık. Kimse Pagadi'den gelen kuşatmacı askerlerden olmak istemedi, hatta General Thur veya kahraman Rurec bile olmak

istemedi, hem de Sentas'ı yerle bir eden, şehrin o günden sonra yıkık surlar içinde fakir ve küçük bir kasaba olarak kalmasına neden olup savaşı kazanan tarafın Pagadi olmasına rağmen. Genellikle kazananların tarafında olurduk; ama felakete uğramış Sentas'ı inşa edecektik, dolayısıyla Sentas'ın davası bizim davamız olmuştu, biz de onunla düşecektik.

Yazın kalan zamanında Sentas'ı inşa ederek, şehrin ihtişamını ve düşüşünü yeniden canlandırdık. Güneşin ensemizi yakıp kavurduğu, taş ve kayaları yığarak yaptığımız sur ve kulelerin altı hariç hiç gölgenin bulunmadığı tepede seyrek kuru otlar arasında şehri inşa etmek zor işti. Bizler kan ter içersinde oflayıp poflarken iki küçük kız, Oco'yla Umo, akarsudan taşıdıkları suyla tepeye bir tırmanıp bir iniyorlardı. Taşlar bir türlü yerlerine yerleşmediği zaman, ya da kayıp da parmaklarımızın üzerine düştüğü zaman susuzluktan kavrulmuş dudaklarımızla küfürler savuruyor, sakalarımızı övgülerle, neşeyle karşılıyorduk. Astano'nun narin elleri kabalaşıp yara bere içinde kalmış, Anne'nin deyimiyle at toynakları kadar sertleşmişti; ama yine de Anne onu azarlamıyor, gülümsemekle yetiniyordu. Hatta birkaç kez gelip, Sentas Tepesi'ne çıkarak işin nasıl gittiğine baktı. Yaven'le Astano ona bizim mühendislik zaferimizi, Doğu Kapısı'nı, Atalar Kulesi'ni, savunma surlarını gösterdi. Hafif yazlık elbiseleri içersinde dimdik, sakin yüzüyle gülümseyerek duran Anne dinliyor, başıyla onaylıyor, takdir ediyordu. Bazen elini hafifçe, neredeyse ürkekçe uzun boylu oğlunun koluna koyuyordu ve pek anlamasam da bu hareketteki özlemi görüyordum. Sanırım bizim mutluluğumuz onu mutlu ediyordu ve bizim gibi o da bu mutluluğun geçmişteki ve gelecekteki günlerle gölgelenmesini istemiyordu.

Everra planları, binalarımızın yerleşimini ve savunma hatlarını görüp kitaptaki haritalarla karşılaştırmak için sık sık tepeye çıkıyordu; biz de taşları dizme ve hendekleri kazma işlerinden soluklanırken kalıp bize destanı okuması için onu ikna ediyorduk. Bunun hepimizin fayda sağlayabileceği, olabilecek en mükemmel eğitim fırsatı olduğunu söylüyordu. Bu konuda o kadar heyecanlıydı ki bizden son derece titiz bazı ilaveler, mimarimizde bazı düzeltmeler isteyerek gerçekten başımıza bela olabilirdi, ama neyse ki daha sabahın erken saatlerinde sıcaktan eriyerek aşağıya iniyor, bizi rüzgârlı, kor gibi

ısınmış tepede taşları ve hayallerimizi inşa etmemiz için kendi halimize bırakıyordu.

***

Bütün bu aylar boyunca, koca çiftlik evinde sadece kadınlar ve çocuklar yaşamıştı. Senato neredeyse her gün toplandığı için Baba Etra'da kalmıştı. Sotur'un ağabeyi birkaç günde bir Vente'ye gidip bir-iki geceyi karısı ve çocuklarıyla geçiriyordu ama avukat olan diğer ağabeyi Sodera "davaları" nedeniyle hep kasabada kalmak zorundaydı. Doksanlarında olan büyük amca Yaven Herro Arka da meşe ağaçlarının altında otursun diye bizimle getirilmişti. Her ne kadar o bu rolü üstlenmek istemese de genellikle evin erkeği bizim Yaven oluyordu.

Çiftlik çalışanları arasında çalışma yaşım çoktan geçmiş olsa da eli iş tutan birkaç yaşlı adam vardı ama ev ahalisinin çoğunu kadınlar oluşturuyordu. Etrafta efendileri olmadan işleri yürütmeye alışmışlardı ve hem işleri, hem de davranışları açısından şehirdeki ev ahalisinden çok daha bağımsızdılar. Burada bir hiyerarşi ve protokol eksiliği vardı. Her şey Arkamand'daki yaşamın formaliteleri ve katılığı, zorunlulukları, gereksiz şikâyetleri olmadan gayet güzel gidiyor gibiydi. Anne, çocukluğunda Gallekamand'da yaptıkları gibi erik reçeli yapmak istediğinde, Arkamand'daki büyük mutfaklarda olacağı gibi ne yerlere kadar eğilip aşırı saygı gösterisinde bulunmalar, ne de işlerine karışıldığı için gizli içerlemeler olmuştu; çiftliğin başaşçısı yaşlı Acco, Anne'nin başına bir çırağının başına dikildiği gibi dikilmiş ve onu dilediği gibi de eleştirmişti. Bebekler herkesin malıydı; köle kadınlar Aile bebeklerine bakıyorlardı tabii ki ama Anne, Soter ve Sodera'nın eşleri de köle çocuklarına bakıyordu ve bütün "minikler" birlikte emekleyip paytak paytak yürüyor, kedi yavruları gibi bir yumak olup uyuyorlardı.

Yemeklerimizi mutfak yanındaki meşe ağaçlarının altına kurulan uzun masalarda yiyorduk; bir Aile, bir de köle masası olmasına rağmen kimse mevkiine göre oturmazdı; Everra genellikle Anne ve Yaven'in daveti üzerine Aile masasına otururken Sotur'la Astano kendiliklerinden bizim masada Ris ve Sallo'yla otururdu. Biz kendimizi sınıftan ziyade yaş ve tercihe göre tasnif ediyorduk. Bu

rahatlık, bu müştereklik Vente'deki yaşamın mutluluğunun büyük bir bölümünü oluşturuyordu. Ama Baba, hem yeğenini hem de Torm'u yanına alıp yazın son birkaç haftasını çiftlikte geçirmek için geldiğinde işler değişti, değişmek zorundaydı.

Gelişlerinin ilk akşamı uğursuzluğa delaletti. Aile masası artık erkeklerle dolmuştu. Erkekler konuşup dururken Aile kadınları ve kızlarının hepsi de giyinmiş kuşanmış, bütün yaz boyunca olduklarından çok daha hanım hanımcık bir halde, mağrur bir sessizlik içersinde orada oturuyordu. Erkeklerle birlikte gelmiş olan Metter ve uşaklar bizimle birlikte oturuyor ama kendi aralarında konuşuyorlardı. Everra bizimle birlikte sessizlik içersinde oturuyordu. Biz çocuklar konuşursak da herkes kaşlarını çatıp bize bakıyordu.

Akşam yemeği formaliteyle servis edildi ve uzun sürdü, yemekten sonra da Aile'nin çocukları –Yaven'le Astano, Sotur, Umo ve Uter– ailenin erişkinleriyle birlikte eve girdiler.

Dışarıda kalan biz beş köle çocuğu yıkılmış bir halde bir süre oyalandık. Sentas'a gitmek için çok geçti. Sallo, çiftlik köyünün yanındaki yoldan gidip hendeklerdeki böğürtlenlerin olup olmadığını kontrol etmemizi önerdi. Oradaki çocukların bir kısmı bizi görerek böğürtlen çalılarının ardına gizlenip bize taş atmaya başladılar – öyle büyük taşlar değil, yani öldürme amaçlı değil, sadece çakıl taşları atıyorlardı, ama belki de sapanları vardı çünkü isabet edenler ateş gibi yakıyor, elimizi morartıyordu. İlk vurulan zavallı Oco "Eşekarısı var!" diye çığlık attı, sonra hepimiz mıhlanmaya başladık. Taşların hendeğin üzerinden uçup geldiğini görüyorduk, saldırganları da şöyle göz ucuyla görebildik. İçlerinden biri, iri bir oğlan yerinden sıçrayarak kaba şivesiyle bir şeyler söyleyip bizimle alay etti. Koşmaya başladık, ama meyve bahçesindeki bahçıvanlardan kaçarken yaptığımız gibi gülerek değil de gerçek bir korkuyla. Etrafımızdaki alacakaranlığın iyice karardığını gördük, arkamızdaki nefreti hissettik.

Çiftliğe geri döndüğümüzde Oco'yla Ris ağlıyordu. Sallo Oco'yu teselli edip susturdu. Yaralarımızı berelerimizi yıkadık, yıldızlar doğarken saman dolu şiltelerimize oturup konuşmaya başladık. Sallo, "Yanımızda Aile çocuklarından kimse olmadığını gördüler," dedi.

"Ama bizden neden nefret ediyorlar?" diye hayıflandı Oco.

Kimse bir şey söylemedi.

"Belki de onların yapamadığı birçok şeyi yapabildiğimiz içindir," dedim.

"Ayrıca babaları da bizden nefret ediyor," dedi Sallo. "Meyve savaşları nedeniyle."

"Onlardan nefret ediyorum," dedi Ris.

"Ben de," dedi Oco.

"Pis köylüler," dedi Tib; ben de onları bir o kadar küçümsüyordum ama aynı zamanda bilinçli önyargının, insanın korktuğu şeyi aşağılamasının verdiği hafif, tatlı bir kendinden nefret hissi de vardı içimde.

Meşe ağaçlarının ve evin damlarının karanlık tepeleri üzerinden yıldızların yükselişini seyrederek uzun bir süre sessiz kaldık.

"Sallo," diye fısıldadı Oco. "Bizimle uyuyacak mı?"

Torm'u kastediyordu. Oco'nun artık Torm'dan ödü patlıyordu. Kardeşini öldürdüğünü görmüştü.

"Bizimle uyumak"tan kastı, Aile çocuklarının yaz boyunca yaptıkları gibi dışarı çıkıp yıldızların altında ot şilteler üzerinde yatıp yatmayacağıydı.

"Zannetmem Oco'cum," dedi Sallo yumuşacık sesiyle. "Bu gece hiçbirinin gelip yatacağını zannetmiyorum. Hepsi içerde kalıp kibar ahaliden olmak zorunda."

Ama şafak atmadan, aydınlanan doğu göğünde kış takımyıldızları solarken uyandığımda, Astano'yla Sotur'un şiltelerinden kalkıp hafif battaniyelerine sarınarak usulca yalınayak eve döndüklerini gördüm.

O sabah Aile'nin çocukları evden her zamankinden çok daha geç çıktılar. Sentas Tepesi'ne onlarsız gidelim mi gitmeyelim mi karar verememiştik; onları gördüğümüzde hâlâ bu konuda tartışıyorduk. Yaven, "Hadi! Ne demeye hepiniz burda böyle oturuyorsunuz?" dedi.

Torm yanında yoktu. Kızlar, bizim gibi köy elbiselerini, yani pantolonları üzerine eski püskü, tozlu tuniklerini giymişlerdi.

Gruba katıldık. Yaven Oco'yu kaldırarak omuzlarına oturttu. "Cesur arabacı," dedi, "ateşli küheylanını yüksek surlara, Sentas'ın kapılarına sür! Hadi, ileri!" Oco minik bir savaş çığlığı viyakladı ve Yaven kişneyerek yoldan aşağı doğru dörtnala koşmaya başladı. Biz de hep birlikte onun peşinden dörtnala koştuk.

"Doğuştan lider" bildik bir tabirdir. Sanırım erkeklerin birçoğu doğuştan liderdir; liderlik etmenin birçok yolu ve liderlik edecek birçok amaç vardır. Benim tanıdığım ilk gerçek lider on yedi yaşındaki bu oğlan, Yaven Altanter Arka idi ve diğer karşılaştıklarımı da hep onunla mukayese ederek değerlendirdim. Bu standarda göre liderlik kişisel çekicilik demekti, aktif zekâ, sorumluluğun sorgusuz sualsiz üstlenilmesi ve tarif etmesi daha güç bir şey: adalet ile merhamet arasındaki süreğen gerilim, biri olmadan diğeriyle dengelenmeyen, o yüzden de tam olarak hiçbir zaman dengelenmeyen bir gerilim.

İşte tam o sıra Yaven, biz "Sentaslılar"a olan bağlılığı ile küçük kardeşine borçlu olduğunu düşündüğü koruyucu sadakat arasında bölünmüştü. Öğlene doğru ekmek, peynir ve mutfaktan bize verilebilecek her ne varsa onu almaya gitmesi için bir gönüllü seçme zamanı geldiğinde, "Ben giderim," dedi. Az sonra yemek çıkını ve Torm'la geri döndü.

Torm'un tepeyi tırmandığını gördüğü anda Oco Atalar Kulesi'nin arkasındaki taşların oluşturduğu labirente saklandı. Sallo hemen onu da alıp bizim tepenin dibinde akan akarsuya doğru süzüldü.

Yaven Torm'a, şehri inşa ederken tarihi planlara nasıl sadık kaldığımızı açıklayıp, Sentas'ı yapmayı bitirdiğimizde ve şehrin kuşatılıp düşme zamanı geldiğinde burada oynanacak sahneleri anlatarak bütün taş yapılarımızı ve toprak siperleri gösterdi. Torm'un huzursuz, kendini sıkıyor gibi bir hali vardı, Yaven'in peşinden giderken çok az konuşuyordu, ama şaheserimiz olan siperler için takdir dolu bir şeyler söyledi.

Taştan yaptığımız yapılar küçük ve eften püftendi, kuleleri ve kapıları görmek için onlara biraz sevgiyle bakmak gerekiyordu, ama toprak yapılarımız kendi küçük çaplarında tam olarak gerçekti. Tepenin doruğunu kazıklardan bir çitle çevirmiş, bir tarafı dik olan bir hendek ya da siper kazmış, çitin iç tarafına kazıkları sağlamlaştırmak ve askerlere basacak bir yer sağlamak için toprak yığmıştık. Gerçekten de hendeğin üzerindeki tek kalaslı köprüden ve çitteki kapıdan geçmeden Sentas'a girilemezdi. Torm hâlâ fazla bir şey söylemiyordu ama emeklerimizin boyutu ve kapsamı karşısında etkilenmiş olduğu belliydi.

"Bak şimdi," dedi Yaven, "ani bir baskın yapacağım. Sentas erkekleri! Surlara! Kapıya! Düşman geliyor! Yurdunuzu savunun!" Biz kapıyı kapatıp koca ahşap sürgüsünü yerine yerleştirerek kazık çitin iç tarafındaki meyilli toprak üzerine veya iç "kale"nin oynak taşlarla örülü iç surları üzerine üşüştüğümüzde, Yaven de tepeden biraz aşağıya inmişti. Sonra yukarı doğru, kazık çitin üzerinden saldırıya geçti; biz ise bağıra çağıra meydan okuyor, üzerine görünmez oklar ve mızraklar yağdırıyorduk. Kapıyı kuvvetle sarstıktan sonra olduğu yere yığılarak, sevinç naralarımız arasında tam kapının önünde öldü.

Torm tüm bunları seyretti; oyuna dahil olmamıştı ama oyunun doğası ve bizim heyecanımız besbelli onu cezbetmişti.

Kapıyı açarak Yaven'i içeri aldık ve öğlen yemeğimizi yemek için bulabildiğimiz gölgelere oturduk. Sallo ve Oco için biraz yemek alan Sotur dereye doğru süzüldü.

"Ee, Sentas hakkında ne düşünüyorsun?" diye sordu Yaven.

"Hoş. Çok güzel," dedi Torm. Sesi derinleşmişti, Baba'nınkine benziyordu. "Yalnız... Biraz aptalca. Herkesin *vızzz* demesi falan... " Bizim numaradan, boş ellerle bir yayı gerip atışımızı taklit etti.

"Biraz aptalca göründüğü doğru. Bütün yaz boyunca gerçek silahlar kullanmaya alıştın tabii sen," dedi Yaven o rahat, samimi nezaketiyle.

Torm tepeden bakarak başıyla onayladı.

"Bu sadece bir oyun. Bir temsil. Ama bizi derslerden kurtardı," dedi Yaven. Bu doğruydu. Sentas'ın inşası başlayınca Everra ders yapıyormuş gibi yapmayı hepten bırakmıştı. Hem Anne'yi hem de kendini bunun kendi fikri olduğuna, Pagadi'yle Sentas arasındaki savaşın tarihini anlatan epik şiiri ve savunma mimarisini öğretmeye hizmet ettiğine ikna etmişti.

"Diğerlerini kullanmasaydın gerçek kılıçların ve yayların olurdu," dedi Torm. "Altı kişi olurduk."

"Yine de oyuncak silahlar olacaktı," dedi Yaven, hafif bir duraksamadan sonra. "Senin öğrendiklerin gibi olmayacaktı. Aman aman! Sotur'a ucu sivri bir kılıç verdiğimi düşünemiyorum, daha ne olduğunu anlayamadan ciğerimi sökerdi!"

"Ama kölelere silah veremezdin," dedi Uter, Torm'un "diğerleri" ile neyi kastettiğini anlamayarak. Uter her zaman kuralları, yasakları,

ahlaki yasaları hatırlatırdı; Sotur ona Trudek diyordu. "Yasalara aykırı."

Torm kaşlarını çattı. Hiçbir şey söylemedi. Benim gibi, Torm'la askercilik oynamanın cezasını hatırlayarak bir köşeye sinen Tib'e baktım. Yaven'in de kız kardeşi Astano'ya bir bakış attığını fark ettim. "Bizi bu müşkül durumdan kurtar!" diyordu bakışı; o da –kadınlara hep öğretildiği gibi– hemencecik havadan sudan konuşmaya, cümleleri rasgele sıralamaya başlayarak bizi kurtardı.

"Oyuncak bile olsa silahlarım olmasını hiç istemezdim," dedi Astano. "Ben görünmeyen ok ve yaylarımızı seviyorum. İnsan onlarla hiç ıskalamıyor! Ayrıca kimsenin de canını yakmıyorlar. Zaten şu anda savaştan çoook uzaktayız, di mi? Önce elçilerin falan nutuklarını yapmamız lazım. Hendek o kadar zamanımızı aldı ki! Daha kuleyi tam olarak sağlamlaştıramadık bile. Ama taşlar gayet gerçek, Torm. Bütün gün onları taşıyıp üst üste koyunca sen de anlayacaksın. İnşa ederken minikler, Umo'yla Oco bile yardım etti. Hepimiz Sentaslıyız."

Böylece ona verilmiş olan bütün silahlarla savaştı Astano, bütün yaz boyunca birlikte inşa ettiğimiz şehri, güneşin aydınlattığı havadar şehrimizi savunmak için.

Torm omzunu silkti. Sessizce ekmek ve peynirini yiyip bitirdi. Su içmek için ırmağa indi; Sallo, Oco ve Sotur'un çayın kenarındaki yüksek otların arasına sinip saklandıklarını gördük. O umursamadı bile. Yaven'e el salladı, bir şeyler seslendi, tek başına bağın yanındaki beyaz patikadan eve doğru yola koyuldu: kollarını sallayarak yürüyen gürbüz, yalnız bir suret.

Biz bir süre daha inşaata devam ettik, ama hayali oyunumuza gölge düşmüştü.

Yazın geri kalanında hepimiz neredeyse her gün Sentas'ta çalışmaya gittiysek de, bir daha hiç eskisi gibi olmadı. Aile çocukları sık sık çağırılıyordu: Yaven'le Torm, Uter Baba ve komşu arazi sahipleriyle av partilerine gidiyordu, kızlar ise arazi sahiplerinin eşlerini ağırlıyordu. Bizim hayali oyunumuzu büyük bir tutkuyla seven Sotur ve Umo bu görevlerden kaçıp mümkün olduğunca bize katılıyorlardı ama Astano kaçamıyordu; o ve Yaven olmayınca da yön duygumuz ve inancımız zayıf kalıyordu.

Ama Vente'nin tüm nimetleri hâlâ duruyordu: yüzme, nehir sularında yürüme, (incir ağaçları büyük evin tam arkasında olduğundan çalmak zorunda kalmadığımız) olgunlaşan incirler, uyumadan önce yıldızların altında yaptığımız sohbetler. Ayrıca gerçekten mutlu olduğumuz son bir gün daha yaşadık. Astano Ventine Tepeleri'nin tam zirvesine yürümemizi önermişti. Bir günde gidip dönemeyeceğimiz bir yoldu, o yüzden yanımıza yiyecek, içecek ve battaniye aldık. Çiftlikteki oğlanlardan biri, eşyalarımızı yüklediğimiz bir bardayla birlikte bizi takip ediyordu.

Erkenden yola koyulduk; artık sonbaharın bir habercisi olarak güneş doğmadan önce havada bir serinlik oluyordu. Tepelerdeki kuru otlar soluk bir altın rengine kavrulmuştu, gölgeler eskisine göre daha uzundu. Kocaman yuvarlak tepeler arasından döne döne ilerleyen bir çoban yolu olan eski bir patikayı takip ederek tırmandık da tırmandık. Sağda solda gördüğümüz dağ koyunu sürülerinin bizden korktukları yoktu; hatta neredeyse kükremeye benzeyen kaba melemeleriyle bize kafa tutarcasına bakıyorlardı. Dağ koyunları çit veya çoban olmadan kendi meralarında kaldıklarından burada çit mit yoktu ama sürülerin arasında koca gri köpekler, kurt bekçileri vardı. Biz yanlarından geçip giderken köpekler bizi görmezlikten geliyordu. Ama eğer durursak sessizce bize doğru ilerliyor, bu hareketleriyle son derece açık bir şekilde, *Hadi yolunuza devam edin de bir sorun yaşamayalım,* diyorlardı. Biz de yolumuza devam ediyorduk.

Torm ve Uter bizimle gelmedi. Onun yerine amcaları Soter ve Sodera'yla aşağıdaki çam ormanlarında kurt avlamayı tercih ettiler. On yaşında olmasına rağmen altı yaşındaki Oco'dan daha büyük durmayan Umo'yla Oco da düşe kalka kahramanca yanımızda yürüyordu. Yaven ara sıra Oco'yu omzunda taşıyordu; akşamüzeri geç vakitlerde yaptığımız o son, uzun ve dik tırmanışta da bardanın üzerindeki yiyecek ve battaniyeleri alarak iki küçük kızı semere oturttu. Barda çok güzel, fare gibi boz rengi olan bir hayvandı. Ben bardanın ne demek olduğunu bilmiyordum, bana küçük bir at gibi gelmişti. Sotur bana eğer babası eşek, annesi at olursa yavrunun katır olacağını, ama bunun annesi eşek, babası at olduğu için bir barda olduğunu söyledi. Bardayı çeken oğlan durmuş, yüzünde çiftliktekilerin her zaman takındıkları o donuk, ters ifadeyle bu açıklamayı dinliyordu.

"Öyle değil mi Comy?" diye sordu Sotur. Oğlan başını ani bir hareketle sallayıp kaşlarını çatarak başını çevirdi. "Bütün mesele atalarının kim olduğu," dedi Sotur bardaya, "değil mi Farecik?"

Comy adındaki oğlan yulara asıldı ve Farecik, üstünde korku ve neşeyle sıkı sıkı semere sarılmış Oco ve Umo'yla sükûnet içinde yürümeye başladı. Biz de yüklerimizle düşe kalka yanından yürüyorduk. Yüklerimiz bütün gün taşıyabileceğimiz kadar hafifti, ama sonunda en yüksek tepenin zirvesine vardığımızda, tırmanmanın bittiğine memnun olmuştuk; durup etrafımızda millerce uzanan, soluk altın renginin maviye karıştığı, tepelerin kıvrımlarına ağustosun uzun gölgelerinin düştüğü güneşli toprakları seyrettik. Engin ovanın ortasında ırak ve minik görünen Etra oradaydı; Morr nehri ve diğer çayların yolu boyunca sıralanan çiftlik evlerini ve köyleri de görebiliyorduk. Ben Morr'un derin kıvrımında sadece bir leke seçebildiğim halde uzağı çok iyi gören Yaven Kasikar surlarını ve üzerindeki kuleleri de görebildiğini söyledi. Doğuda ve güney tarafında arazi tepelik ve engebeliydi, fakat kuzeye ve batıya doğru uçsuz bucaksız düzlüklere açılıyor, arazinin yeşili uzak ufukların mavisi içinde eriyip gidiyordu.

"Şurası Daneran Ormanı," dedi Yaven, kuzeydoğuya bakarak.

"Şurası Bataklıklar," dedi Astano, kuzeye bakarak; Sotur da, "Gav'la senin geldiğiniz yer Sallo," dedi.

Yanımda duran Sallo'yla uzun bir süre o tarafa baktık. Bu enginliği, doğmuş olduğumuz bu bilinmez diyarı görmek bana garip, soğuk bir ürperme hissi vermişti. Bataklık ahalisi hakkında bütün bildiğim şehir insanları olmadıkları, medeni olmadıkları, barbar oldukları, yerli olduklarıydı. Orada atalarımız vardı, aynı hür insanlar gibi. Biz hür doğmuştuk. Bu konuda düşünmek beni rahatsız ediyordu. Beyhude bir düşünceydi bu. Etra'daki hayatıma, Arkamand Aileme ne faydası vardı?

"Bataklıkları hiç hatırlıyor musunuz?" diye sordu Sotur.

Sallo başını salladı ama ben, kendimi bile şaşırtarak, "Bazen hatırlar gibi oluyorum," dedim.

"Neye benziyordu?"

O basit hatırayı ya da görüntüyü yüksek sesle onlara anlatmaya çalışırken kendimi salak gibi hissettim. "Sadece su, su içinde yetişen

sazlar ve küçük adalar... Sonra çok uzaklarda mavi bir dağ vardı... Belki de bu dağdı."

"Sen sadece bir bebektin Gav, " dedi Sallo, sesinde hafif bir ikaz tınısıyla. "Bense iki veya üç yaşındaydım, ama ben bile bir şey hatırlayamıyorum."

"Çalınmanızı da mı?" diye sordu Sotur, hayal kırıklığıyla. "Hatırlasaydın çok heyecan verici olurdu."

"Arkamand'dan başka hiçbir şeyi hatırlamıyorum Sotur-io," dedi Sallo yumuşak sesiyle, gülümseyerek.

Tepeyi kaplayan cılız ve kuru otlar üzerine ziyafet soframızı kurduktan sonra, yüksek ufukta battığı yerdeki parıltısıyla bize okyanusun yerini belli eden güneş tüm ihtişamıyla kavuşurken yemeklerimizi yedik. Uzun yaz aylarının o bildik rahatlığı ve dostluğuyla oturup konuştuk. Bir süre sonra minikler uyuyakaldı. Sallo, başı dizlerimin üzerinde uyudu. Ris bana bir battaniye getirdi, ben de elimden geldiğince battaniyeyi ablama sardım. Yıldızlar çıkıyordu. Bütün akşam boyunca bizden uzakta, kazığa bağlanmış barda ile aramızda sırtını bize dönerek oturmuş olan Comy adlı oğlan türkü okumaya başladı. İlk başta ne duyduğumu anlayamadım, o kadar ince, garip ve hüzünlü bir sesti ki, aynı bir çan çalındıktan sonra havanın titreşimi gibiydi. Yükseliyor, titriyor ve eriyip gidiyordu.

"Bir daha söyle Comy," diye mırıldandı Sotur. "N'olur."

Uzun bir süre sessiz kalınca türkü söylemeyeceğini zannetmeye başlamıştık ki sesin o hafif titreşimi, müziğin o en ince teli, bir ezginin belli belirsiz notaları yeniden başladı. Kelimelere sığmayacak kadar hüzünlü ama yine de huzurlu ve sıkıntısızdı. Derken yine eriyip gitti, ama biz dinlemeye devam ettik, tekrar dönmesini isteyerek.

Artık koca tepede mutlak bir sessizlik vardı ve yıldızların pırıltıları batıdaki son mavi-kahverengi ışıktan daha parlaktı.

Barda ayağını yere vurup hafif bir hıh-hıh sesi çıkarttı; biz de buna gülüp alçak sesle bir süre daha konuştuk. Sonra uyuduk.

4

BUNDAN SONRAKİ iki yıl pek heyecan verici bir şeyler olmadan geçip gitti. Sallo'yla birlikte büyük evin yerlerini süpürüyor, günlük derslerimize gidiyorduk. Kimse Hoby'yi özlemiyordu, sanırım Tib bile. Bir silahşorun disiplinini zihnen uygulamakta olan Torm sınıfta somurtkan, soğuk ve itaatkârdı. bir-iki kere derslere veya öğretmene olan sabrı tehdit oluşturacak noktaya geldiğinde izin isteyerek sınıftan ayrılmıştı. Yaven genellikle orduyla birlikte uzaklarda oluyordu. Etra'nın o sıralarda devam eden bir savaşı yoktu, o yüzden Yaven gibi genç subaylar idman ve talimlerle eğitiliyor ya da sınırlarda nöbete veriliyordu; arada bir eve izne gönderildiğinde son derece zinde ve neşeli görünüyordu. O iki yaz da Vente çiftliğine gittik, pek bir şey olmadı, sadece orada olmanın verdiği o tembel, bildik mutluluk vardı. Yaven bizimle gelmemişti; ilk yazı eğitimde geçirmiş, ikinci yaz da Gallec'e yapılan diplomatik bir görevde Baba'ya refakat etmişti. Torm her iki yazı da kılıç okulunda geçirmişti. Böylece liderimiz Astano olmuştu.

Astano daha ilk akşam bizi Sentas Tepesi'ne götürdü. Manzara ilk başta bizde bir şok ve hüzün yaratmıştı, çünkü Sentas'ı neredeyse harabe halinde bulmuştuk. Kış yağmurlarıyla hisar hendeği balçıkla dolmuştu, kazık çitin gerisindeki siper kaymıştı; kazık çitin kendisi birkaç yerde devrilmiş, kule kapılarını meydana getiren taş yığınları da hava koşullarından değil, insanların kiniyle yıkılıp dağılmıştı.

"O pis köylüler," diye hırladı Tib – artık hırlayabiliyordu, sesi değişiyordu. Bir süre hepimiz bu yıkık dökük yerde keyfimiz kaçmış bir halde öylece durup, bize taş attıkları zaman çiftlik çocuklarına duyduğumuz nefret ve utanç yüklü küçümsemenin aynısını hissederek şehir rüyalarımızın bozulmasının yasını tuttuk. Ama Astano'yla Sotur cesaretlerini geri kazanarak hendek kazıklarını çok kolay tamir edebileceğimizi söylediler, hatta o alacakaranlıkta kule için yeniden taşları yığmaya başladılar. Böylece eve dönüp şiltelerimizi yıldızların altına yayarak Sentas'ı yeniden kurma planları yapmaya başladık.

Sotur, "Düşünüyorum da, eğer bazılarının yardım etmesini, çalışmasını sağlarsak belki yaptığımız şeyden bu kadar nefret etmezler," dedi.

"Hıh! Hiçbirini etrafımda görmek istemiyorum," dedi Ris. "Onlar pis."

"İnsan onlara güvenemez ki," dedi bu yaz daha az sıska ve kemikli görünen ama en az eskisi kadar kurallara bağlı olan Uter.

"Bardalı çocuk fena değildi," dedi kız kardeşi Umo.

"Comy," dedi Astano. "Evet, o iyiydi. Şarkı söylediği zamanı hatırlıyor musunuz?"

Hepimiz tepenin zirvesindeki o altın renkli gizemli akşamı hatırlayarak yerlerimizde yatıyorduk.

"Kâhyaya sormamız lazım," dedi Astano Sotur'a, çiftlik kölelerinin bize verilebilme ihtimali üzerinde kısaca tartıştılar. "Eğer bizim için çalışacaklarını söylersek..." dedi Sotur; Astano da, "Bence çalışırlar. Biz de en az onların çalıştıkları kadar çalışmıştık! O balçığı kazmak korkunçtu! Yaven olmasaydı asla başaramazdık," diye cevapladı.

"Ama farklı bir şey olur bu," dedi Sotur. "Emirler vermek falan..."

Astano, "Evet," dedi.

Konuyu burada kestiler. Bu fikir bir daha hiç dile getirilmedi.

Yaven'in veya Everra'nm standartlarına uygun olmasa da Sentas'ı yeniden inşa ettik. Ve yeniden inşası bittiğinde bir arınma merasimi yaparak surların içinde bir çember çizdik, öyle dalga geçerek değil, aynı Garro'nun şiirinde anlatıldığı gibi: Öğretmenimiz yüksek rahip olarak alayın başında kalenin kutsal ateşini yaktı. Bütün yaz boyunca ya grup halinde, ya çift çift, ya da tek başımıza sık sık bu tepeye çıktık; çiftliğin etrafındaki ormanların, tepelerin, dere kenarlarının tüm zenginliği arasında en çok sevdiğimiz yerin, kalemiz, sığınağımız olduğunu hissediyorduk.

Sentas'ı onarmanın dışında öyle büyük projelerimiz yoktu; birkaç danslı oyun sahneye koyduk ama genellikle hatırladığım Tib'le birlikte söğütlerin ve kızılağaçların altındaki havuzlarda yüzmek, gölgede yayılıp lak lak etmek ve evin güneyindeki ormanlara uzun, amaçsız araştırma gezilerine çıkmaktı. Her gün öğretmenimizle öğlen üzerine kadar derslerimizi yapıyorduk; Ris ve Sallo da sık sık Sotur ve Umo'yla birlikte müzik derslerine alıkonuluyorlardı çünkü

Herramand'dan bir müzik öğretmeni gelmişti. Sotur'un küçük yeğeni Utte minikler kategorisinden terfi etmiş, Oco'nun özel bakımı altında bizimle birlikte dolanıyordu; bazen de biraz daha büyük olan ufaklıkları toplayıp dereye götürüyor, uzun, sıcak bir öğleden sonra boyunca suları sıçrata sıçrata oynamalarına, çığlıklar atmalarına, viyaklamalarına ve uyumalarına nezaret ediyorduk.

Sotur'un teyzeleri ve Anne orada sık sık bize katılırdı; bazen de kadınlar ve büyük kızlar banyo yapacakları için Uter, Tib ve ben oradan uzaklaştırılırdık. Uter, çiftlikteki oğlanların dikizlemek için çalılıklara saklandıklarından emindi. Çokbilmiş bir edayla yukarı aşağı yürür, Tib'le bana "utanmaz hayvanları kadınlardan uzak tutma işinde" ona yardım etmemizi buyururdu. Anne'nin kutsallığına karşı böyle bir ihlalin ne korkunç bir ceza gerektirdiğini bildiğimden çiftlik kölelerinin yıkanma havuzuna yaklaşmayacaklarından emindim; ama bir şeylerin kirletilmesi konusundaki saplantısı yüzünden Uter'in aklına böyle şeyler üşüşüp duruyordu.

Ben ergenliğe yavaş geçiyordum. Uter'in bu takıntısı bana en az Tib'in, çalılıklara saklanan birinin neler görebileceğine ilişkin yarı alaycı erkek muhabbeti kadar aptalca geliyordu. Ben kadınların neye benzediklerini biliyordum. Bütün hayatım boyunca kadınlarla birlikte yaşamıştım. Tib geçen kış erkeklerin barakalarına yollandı diye, üzerinde giysileri olmayan kadınların özel bir şeysi varmış gibi davranıyordu. Bunun son derece çocukça olduğunu düşünüyordum.

Son zamanlarda Sotur'u şarkı söylerken duyduğumda benim hissettiğim şeyin bununla hiç alakası yoktu. Benimki tamamen farklıydı. Bedenlerle ilgili değildi. Dinleyen ruhumdu; ruhum acı, ihtişam ve kelimelere sığmaz bir özlemle doluyordu...

O yazın son günlerinde Yaven'le Torm, Baba'yla birlikte Vente'ye geldi ve Aile erkeklerinin varlığıyla Aile ile köleler arasındaki bölünme yine koyu hatlarıyla çizilmiş oldu. Günlerden bir gün, yalnız kalmak için diğerlerinden ayrılmıştım. Çiftlik evinin güneyindeki ormanlı tepelerde, iki tepe arasında çok güzel bir meşe korusu buldum. Korunun ortasından berrak bir ırmak akıyordu ve yamacın ortasında garip bir kaya oluşumu vardı: Belli ki burası bir ibadet yeriydi ama hangi tanrı içindi bilmiyorum. Sallo'ya buradan söz ettim, o da görmek istedi. Böylece bir akşamüzeri onu, Ris'i ve Tib'i oraya

götürdüm. Tib burada ilgiye değer bir şey görmedi; huzursuzdu ve sonunda çiftliğe geri döndü. Ris'le Sallo ise –benim gibi– koruda, korunun açık bölümünde, yıkılmış sunakta bir varlık, bir kutsallık hissetmişlerdi. Hızla akan küçük dere yakınlarındaki yaşlı meşelerin ince gölgesine yerleştiler; bir zamanlar burası ibadet yerinin etrafındaki çimenlik alan olmalıydı. Her ikisinin de elinde kirmanları ve bir torba bulutumsu yün vardı, çünkü artık nerede olurlarsa olsunlar kadınların kadın işi yapmaları gereken yaşa gelmişlerdi. Benimle birlikte, yanlarında bir koruma olmadan, izin bile almadan ortalıkta dolanıyor olmaları Vente'deki hayatın mucizevi taraflarından biriydi. Başka bir yerde olsa, on dört yaşındaki iki köle kızın evi terk etmesine bile izin olmazdı. Ama onlar iyi kızlardı, işlerini yanlarına alıyorlardı; Anne buradaki cömertliğe ne kadar güveniyorsa onlara da o kadar güveniyordu. Böylece sıcak ağustos gölgesinde, akan suyun serin nefesini hissederek seyrek otlar üzerinde uzun bir süre huzur içinde, özgürlük içinde sessizce oturduk.

"Acaba Me'nin sunağı mıydı," dedi Ris.

Sallo başını salladı. "Şekli uymuyor," dedi.

"Kim o zaman?"

"Belki de sadece burada yaşayan bir tanrıydı."

"Meşe ağacı tanrısı," dedim.

"O, İene. Hayır," dedi Sallo, alışılmadık bir kesinlikle, "İene değil. Vaktiyle burada olan bir tanrı. Bu yerin tanrısı. Ruhu."

"Peki ona ne sunacağız?" diye sordu Ris, yarı ciddi, yarı şaka.

"Bilmiyorum," dedi Sallo. "Buluruz."

Zarif el kol hareketleri insanı adeta hipnotize eden Ris bir süre daha iğ eğirdi. Ris Sallo kadar güzel değildi ama parlak ve düz siyah saçlarının o harika dökümüyle, iri gözlerindeki hülyalı bakışlarıyla, olgunlaşmakta olan kadınlığı içersinde sakin ve çekici bir hali vardı. Uzun bir ah çektikten sonra, "Burdan hiç ayrılmak istemiyorum," dedi.

Birkaç yıl içinde muhtemelen genç Odiran Edir'e veya bir ihtimal Herramand'ın vârisine verilecekti – Arka'nın yatırımları, ittifakları ve borçları ne gösterirse artık. Hepimiz bunu biliyorduk. Köle kızlar verilmek için yetiştirildi. Ris, değer ve iyi muamele göreceği bir yere verileceği konusunda evine güveniyordu. Nereye ve kime yollanacağı konusunda korkudan ziyade hatırı sayılır bir merakı

vardı. Sallo'yla bu konuda konuştuklarını duymuştum. Sallo Ev'den başka bir yere verilmeyecekti; onun kaderinin Yaven olduğu da bir o kadar biliniyordu. Fakat Arkamand'da Aile'nin kızları erken evlendirilmezdi ve köle kızlar da fiziksel olarak olgunluğa erişmiş olsalar bile on üç – on dört yaşlarında verilmezdi. İemmer, Anne'nin sözlerini bizim kızlara tekrarlar dururdu: "Eğer bir kadına erginliğine varması için zaman tanınır ve daha kendisi bir çocukken çocuk doğurtturulmazsa daha sağlıklı olur ve daha uzun yaşar." Everra da Trudek'i büyük bir takdirle tekrarlardı: "Bırakın bir kız, tamamen büyüyüp erdem sahibi oluncaya kadar kız olarak kalsın, zira bakire bir kız evladın ibadeti Atalar için en makbul olanıdır." Seyis Sem de şöyle diyordu: "Hiç bir yaşındaki kısrakları çiftleştiriyor muyuz?"

Yani Ris yakında evden ayrılmak zorunda kalıp vermelik kızların Edirmand veya Herramand'da nasıl muamele gördüklerini öğrenmek zorunda kalacakmış gibi bir endişeyle değil de, birkaç yıl içersinde yeni bir yaşama yollanacağının, bizi görebilirse bile çok nadir görebileceğinin ve bir daha böyle bir hürriyeti hiç tatmayacağının bilincinde olarak konuşuyordu.

Onun itirazsız benimsediği bu melankolik ruh hali, her zaman kendi ailemizde ve kendi insanlarımız arasında olacağımızı bilmenin emniyetini yaşayan Sallo'yla bana dokunuyordu.

"Eğer azat edilseydin Ris," diye sordu ablam, derenin üzerinden ormanların sıcak, gölgeli derinliklerine bakarak, "ne yapardın?"

"Kızları azat etmezler," dedi Ris, gerçekçi ve kesin bir dille. "Sadece kahramanca bir şeyler yapan erkekleri azat ederler. Hani *Masallar*'da efendisinin hâzinesini kurtaran o sırnaşık köle gibi."

"Ama hiç kölesi olmayan ülkeler de var. Eğer oralarda yaşasaydın hür *olurdun*. Oralarda herkes hür."

"Ama yabancı olurdum," dedi Ris gülerek. "Ne yapacağımı nerden bileyim? Çılgın, yabancı şeyler!"

"Tamam ama hani olsaydı eğer... Yani burda, Etra'da hür kalsaydın..."

Ris konu üzerinde şöyle bir düşündü. "Eğer hür bir kadın olsaydım evlenirdim. Kendi bebeklerimi alıkoyabilirdim... Ama istesem de istemesem de onlara kendim bakmak zorunda olurdum, öyle değil mi? Bilmiyorum. Hiç azat edilmiş bir kadın görmedim ki. Neye benzediğini bilmiyorum. Sen ne yapardın?"

"Bilmiyorum," dedi Sallo. "Neden bunu düşündüğümü de bilmiyorum. Ama düşünüyorum."

"Evlenmek güzel olurdu," dedi Ris bir süre sonra, düşünceli düşünceli. "O zaman *bilirdim*." Neyi kastettiğini bilmiyordum.

"Ah evet!" dedi Sallo, ta içten.

"Ama sen *biliyorsun* Sal. Yaven-di seni başkalarına bırakmaz."

"Evet yapmaz," dedi Sallo; sesinde, Yaven hakkında konuşurken hep olduğu gibi bir sevecenlik, mağrur bir mahcubiyet vardı.

O zaman Ris'in, efendisinin kendisine verilen bir kızı bir başkasına armağan etme, başka adamlara geçici bir süre için ödünç verme, kadınların tarafına başka kadınların bebeklerine bakması için gönderme, kısacası istediği her şeyi yapma gücünü kastettiğini anlamıştım – kadının boyun eğmek dışında hiçbir rolünün olmadığı bir güç. Bunu düşünmek, erkek olduğum için son derece şanslı olduğumu hissetmeme neden olmuştu. O yüzden Sallo bana, "Sen ne yapardın Gav?" diye sorduğunda biraz utanmıştım.

"Eğer azat edilseydim mi?"

Bana da o aynı sevgi dolu şefkat ve gururla, ama mahcup olmadan, hatta biraz muzipçe bakarak başıyla onayladı.

Bir süre düşündükten sonra, "Şey, ben seyahat etmek isterdim," dedim. "Üniversite'nin bulunduğu Mesun'a gitmek isterdim. Sonra Pagadi'yi görmek isterdim. Belki bir de Sentas harabelerini. Sonra senin okuduğun o şehirleri, kuleler şehri Resva'yı, dört kanalı ve on beş köprüsü olan Güzel Ansul'u..."

"Ya sonra?"

"Sonra bir sürü yeni kitapla Arkamand'a dönerdim! Öğretmen-di yeni kitap almanın lafını bile ettirmiyor. 'En eskisi en emniyetlisi'," diye vırakladım kurbağa gibi, Everra'nın kimi zaman takındığı o kurumlu tavrı taklit ederek. Ris'le Sallo kıkırdadı. Hayal bile edemediğimiz hürriyet hakkındaki sohbetimiz de bunun ötesine geçmedi.

Bu yerin ruhuna bir şey de sunmamıştık, tabii eğer hatırlamak bir çeşit sunu sayılmazsa.

Ertesi yaz çiftlik sefamız savaş dedikodularıyla kısa kesildi.

Oraya her zamanki gibi Herramand'dan gelen kuzenlerle gitmiş, çiftliğe vardığımız ilk akşam dokuzumuz birden Sentas Tepesi'ne yollanmıştık. Orayı yine yıkıntı halinde bulmayı bekliyorduk, ama

yağmurlar hisar hendeğine ve toprak tabyalara zarar vermiş olsa da surlar ve kuleler ayaktaydı, hatta bazı yerlerde daha da yükseltilmişti. Çiftlikteki çocukların bazıları oyunu devralmış, burayı kendi sığınakları veya oyun kaleleri yapmışlardı. Umo'yla Uter, Sentas'ımızın istila edildiğini, kirletildiğini hissederek içerlemişlerdi ama Astano, "Belki de bu sayede artık hep burda kalır," dedi.

O yaz hendeğin temizlenmesinde, toprak tabyaların ve kazık çitin güçlendirilmesinde sadece Oco'yla Umo çalıştı. Astano'yla Sotur genellikle kadınların yanında tutuluyorlardı, geri kalanlarımız da kendi uğraşlarımızın peşindeydik. Tib'le ben yüzüyor, balık avlıyorduk; evden ayrılabildiği zaman Sallo'yla birlikte, yanımızda Ris olsun olmasın, meşe korusundaki kutsal yere gidiyorduk. Derken bir gün hiç beklenmedik bir arkadaş edindim.

Küçük kızlara kazık çitin güçlendirilmesinde yardımcı olduktan sonra günün sıcağında bağdan eve doğru dönüyordum; ışık ve sıcakla kendilerinden geçmiş cırcır böcekleri ve ocak çekirgeleri dört bir yanda cırlayıp vızıldıyordu. Asma işçilerinden biri, bağın başka bir sırasından, bana doğru geliyordu. Adamı yeni yeni olgunlaşmaya başlamış üzümlerle dolu yüksek asmalar arasından zaman zaman şöyle bir görüyordum. Tam yan yana geçerken durarak, "Di," dedi. Taşra halkı efendiye böyle hitap ederdi, adıyla değil de sadece şeref payesiyle.

Şaşırarak durdum ve adama uzun kollu asmaların arkasından baktım. Onu tanıdım: Dağların zirvesine tırmandığımız zaman bardayı çeken ve o akşam türkü söyleyen oğlandı bu, Comy. Çok daha yaşlı görünüyordu. Bilmesem ona kocaman bir adam derdim. Hafif uzamış seyrek bir sakalı vardı; yüzü sert ve kemikliydi. İsmini söyledim.

Onu tanıdığıma şaşırdığı ve minnettar kaldığı belliydi. Bir süre sessizce durduktan sonra, "O kaya yerde yaptıklarımızın mahsuru yoktur inşallah," dedi.

"Gayet iyi görünüyor," dedim.

"Geçen sene yıkanlar Meriv'in adamlarından bazılarıydı."

"Önemli değil. Topu topu bir oyun." Bu sert adama ne diyeceğimi bilemiyordum. Şivesini zor anlıyordum. Aramızda üç dört metre olmasına rağmen ağır ter kokusunu alabiliyordum. Yalınayaktı; katılaşmış kara ayakları toprak üzerinde asma kökleri gibi duruyordu.

Uzun bir sessizlik oldu, tam ben veda edip yoluma devam edecektim ki Comy, "Sana balık avlayacak güzel bir yer gösterebilirim," dedi.

O yaz sık sık balığa çıkmıştım. Tib'le hiç tutamasak da, çiftlik halkının kırmızı etli alabalık tuttuğu dereler olduğunu duymuştuk. İlgilendiğimi göstermek için bir şeyler söyledim, bunun üzerine Comy de, "Bu akşam kaya kalede," deyip asmalar arasından uzun adımlarla uzaklaştı.

Bu macera hakkında kuşkularım olduğu halde, kendi kendime eğer Comy gelmezse biraz çalışarak Oco ve Umo'nun işlerini hafifletmiş olurum diyerek akşamüzeri ilerleyen vakitlerde Sentas'a döndüm. Ama ben oraya vardıktan kısa bir süre sonra Comy'nin bağdan geldiğini gördüm. Aşağı inerek ona katıldım ve tepenin eteğindeki çaydan sessizlik içersinde çayın daha büyük bir dereyle birleştiği yere kadar tırmandıktan ve bu dere boyunca yarım mil kadar söğütler, kızılağaçlar ve defneler arasındaki incecik bir patikadan ilerledikten sonra, sonunda derenin bir tepenin eteğindeki pürüzsüz iri kayalar arasında toplanan derin su birikintilerine ulaşıp usul usul aktığı yere vardık. Her ikimizin de basit birer olta takımı vardı. Sessizlik içersinde oltalarımıza yemlerimizi taktık, üzerinde durmak için birer kaya seçtik ve oltalarımızı karanlık su birikintilerine attık. Yılın uzun günlerine has sıcak, sakin bir akşamdı, güneşin kavuşmasına daha bir saat kadar vardı. Işık ağaçların arasından yumuşak eğimli çubuklar halinde süzülüyordu. Minik Sinekler suyun yüzeyini gamzeliyor, dere kıyısının aşağısındaki karanlıkta uçuşuyorlardı. bir-iki dakika sonra oltama bir balık vurdu ve ben de ya içgüdüsel olarak ya da tesadüfen balığı çektim: bir buçuk-iki kilo ağırlığında, gül benekli, harika bir yaratık. Böyle bir avı ne yapacağımı bile bilmiyordum. Comy'nin sırıttığını gördüm. "Acemi şansı," dedi, oltasını yeniden atarken.

Orada durmuş oltalarımızı atıp, arada bir de balık tutarken, suyun üzerindeki kayalarda duran bu bir deri bir kemik, esrarengiz, sessiz genci sevmeye ve ona minnet duymaya başlamıştım. Onun, çiftlik ahalisiyle şehir ahalisini birbirinden ayıran cehalet ve düşmanlık duvarının üzerinden bana neden uzandığını veya bilgi ve deneyimlerimiz arasındaki muazzam farka rağmen arkadaş olabileceğimizi nereden bildiğini bilmiyordum. Ama arkadaş olduk;

neredeyse hiçbir şey söylemiyorduk ama sessizliğimizde bir güven vardı.

Ağaçlar arasındaki kızıl ışık yavaş yavaş sönüp gidince avlarımızı topladık. Benim yanımda file vardı, kendi balıklarımın (ilk büyük balıkla daha sonraki iki küçük balık) yanı sıra onun yakaladıklarını (bir kırmızı etli alabalıkla keskin dişli ince bir balık – belki bir turna) içine koydum. Onun peşinden gölgeli ormandaki görünmeyen patikadan indim ve sonunda bağa çıktık. Oraya vardığımızda açık göğün altında dahi hava iyice kararmıştı. Yola ulaştığımız zaman, "Teşekkür ederim Comy," dedim.

Başıyla selamladı ve bana balıklarımı vermek için durdu.

"Sende kalsın."

Tereddüt etti.

"Ben onları pişiremem."

Omzunu silkti ama tebessümü gölgeler arasından parlamıştı. Teşekkür mahiyetinde bir şeyler mırıldandıktan sonra ayrıldı, kollarını sağa sola uzatmış yüksek asmalar arasında, alacakaranlıkta hemen gözden kayboldu.

Bundan sonra Comy'yle birkaç kez daha balık avlamaya gittik, her seferinde farklı bir yere. Her zaman nerede olduğumu bildiğini görmek biraz sinir bozucuydu; o akşam balığa gitmeyi isteyip istemediğimi –neredeyse hiç konuşmadan– sorma fırsatı olduğu zamanlar, her seferinde beni eliyle koymuş gibi buluyordu. Tib'i hiç yanımda getirmemiştim, Tib'e Comy'yle olan gezilerimden hiç söz etmemiştim; buna hakkım olmadığını hissediyordum. Sallo'ya Comy'den söz etmiştim çünkü ondan hiçbir gizlim saklım yoktu. Comy'yle ilgili şeyler dinlemek hoşuna gidiyordu. Onun beni kendisine arkadaş seçip kıymetli balık havzalarına götürmesine bir anlam veremediğim zaman Sallo bana, "Eh, belki o da yalnızdır, üstelik seni seviyor," demişti.

"Beni sevip sevmediğine nerden karar verecek ki?"

"Tepelere tırmandığımız o gün seni gördüğü zamandan. Ayrıca onların bizi, bizim onları gördüğümüzden çok daha fazla gördüklerine de eminim... Sana güvenebileceğini anlamıştır."

"Bir kurdu tanımak gibi bir şey," dedim.

"Köye gidebilmeyi isterdim," dedi ablam. "Gidemiyor olmamız bana çok tuhaf geliyor. Sanki onlar vahşi hayvanlarmış gibi. Çiftlik

evine gelen kadınların bazıları ev ahalisinden bazılarının akrabası. Oldukça iyi insanlara benziyorlar, yalnız söylediklerini anlamak biraz zor oluyor."

Bu benim aklıma, bir gün Comy'yle birlikte evlerine gidip gidemeyeceğimi sorma fikrini sokmuştu, çünkü meyve bahçesi savaşlarımız ve yoldaki pusu bizi çiftlik ahalisiyle ters düşürmüş olsa bile vadinin aşağısındaki o karanlık evleri hep merak etmiştim. Böylece Comy'yle alacakaranlıkta nehirden döndüğümüz bir sonraki seferde, "Ben de seninle geleceğim," dedim. O gece gerçekten iyi bir av çıkartmıştık, en değerli ganimetimiz de kolum boyunda, canavar gibi bir alabalıktı. Bunu taşımak bir yerde bana bahane olmuştu. Comy hiçbir şey söylemeyince, bir süre sonra ben, "Bir şey derler mi?" dedim.

Ben onun şivesini anlamakta ne kadar zorluk çekiyorsam, sanırım o da benim söylediklerimi anlamakta o kadar sıkıntı çekiyordu. Düşündü, sonunda omzunu silkti. Köye doğru yürüdük. Uzunevlerin ve barakaların bacalarından dumanlar tütüyordu, etrafta yoğun bir yemek kokusu vardı. Evlerin arasında dolanan tozlu ve tekerlek izli toprak yolda yanımızdan kara şekiller gelip geçiyor, köpekler ısrarla havlıyordu. Comy benim zannettiğim gibi bir uzuneve değil de kış çamurundan korunmak için kısa direkler üzerine kurulmuş olan harap bir barakaya doğru yöneldi. Kapıya çıkan merdivenlerde bir adam oturuyordu. Adamın bağlarda çalıştığını görmüştüm. Comy'yle adam birbirlerini bir çeşit homurtuyla selamladıktan sonra adam, "Bu kim?" dedi.

"Ev'den," dedi Comy.

"Bak sen!" dedi adam birden irkilerek; kendine çekidüzen verip doğrulmaya davrandı. Sanırım Comy'nin Aile çocuklarından birini getirdiğini zannetmiş, dehşete düşmüştü. Ama Comy benim ev kölesi olduğumu açıklayan bir şeyler söyleyince adam sakinleşti. Sessizce bana baktı. Ben kendimi inanılmayacak derecede rahatsız hissediyordum ama bu noktaya kadar geldikten sonra geri dönmek istemiyordum. "Girebilir miyim?" dedim.

Comy kısa bir tereddütten sonra her zamanki gibi kamburunu çıkartarak omzunu silkti. Beni eve soktu. Ev, ocaktaki kalın küllerin altındaki ateşin loş parlaklığı dışında tamamen karanlıktı. İçeride insanlar vardı: kadınlar, yaşlı bir adam, birkaç çocuk – insan bedeni,

köpek, yemek, tahta, toprak ve duman kokan ağır havada birbirine sokulmuş kara cüsseler. Comy büyük balığı benden alarak, diğer yakaladıklarımızla birlikte benim sadece iri bir gölge ve gözlerde çakan bir şimşek olarak algılayabildiğim bir kadına verdi. Birbirlerine bir-iki kelime ettiler ve kadın bana dönerek: "Şimdi bizlen yemek istiyo musun, di?" dedi. Sesi pek arkadaş canlısı değildi, hatta biraz alay eder gibiydi ama yine de cevabı bekledi.

"Hayır, ana-io, eve dönmem lazım, teşekkür ederim," dedim.

"Çok büyük bi balık," dedi, büyük balığı havaya kaldırarak.

"Teşekkür ederim Comy," dedim, geri geri çıkarak. "Talih ve Ennu evinizi kutsasın!" Biraz ürkmüş, biraz sarsılmış ve kurtulduğuma memnun bir halde ayrıldım, ama yine de bu kadar bile olsa oraya gitmiş olmaktan memnundum. En azından Sallo'ya anlatacak bir şeylerim olmuştu.

Sallo barakada bulunanların bir aile olduğunu tahmin etti, belki merdivenlerdeki adam da Comy'nin babasıydı; çiftlikteki kadınların konuşmalarından, ortada elbette evlilik falan olmamasına rağmen taşra insanının yaygın olarak eşi ve çocuklarıyla, hatta bazen eşleri ve çocuklarıyla birlikte yaşadığını çıkartmıştı. Kölelerin daha fazla köle doğurması çiftlik için son derece iyi bir şeydi: yapacakları işi, toprağı bilen ve başka da bir şey bilmeyen, bütün hayatları dere kenarındaki o karanlık köyden ibaret olan köleler.

"Comy'yi bir kez daha görmek isterdim," dedi Sallo.

Ben de Comy bir daha beni bulduğu zaman ona, "Meşe korusundaki eski sunağı biliyor musun?" dedim.

Başıyla onayladı, tabii ki biliyordu; Comy Vente çiftliği ve millerce etrafındaki bütün taşları, ağaçları, akarsuları, tarlaları biliyordu.

"Bu akşam bizimle orda buluş," dedim. "Balık avı yerine."

"Biz kim?"

"Ablamla ben."

Bunu biraz düşündü, omzuyla olur anlamında bir hareket yaptı ve gitti.

Sallo'yla birlikte güneş kavuşmadan bir saat önce oradaydık. Sallo elinde kirmanıyla oturdu, ince taranmış bulut gibi yün tomarını, parmaklarıyla grimsi kahverengi, düzgün, sonsuz bir ip haline burmaya başladı. Az sonra Comy söğüt çalıları arasındaki minik dere yatağından gelerek sessizce ortaya çıktı. Sallo onu selamladı, o ise

bizden biraz uzağa oturdu. Ablam ona bağ işçisi olup olmadığını sorunca Comy, evet, dedi ve duraksayarak biraz işini anlattı bize. "Hâlâ şarkı söylüyor musun Comy?" diye sordu Sallo; oğlan omzunu silkip başını evet anlamında salladı.

"Söyler misin?"

Daha önce dağların tepesinde yaptığı gibi hiç cevap vermeden uzun bir süre sessiz kaldıktan sonra şarkı söylemeye başladı: sanki bir kaynağı veya merkezi yokmuş, sanki bir insan gırtlağından gelmiyormuş da bir böceğin şarkısıymış gibi havada asılı kalan, sözsüz ama tüm sözlerin ötesinde bir acıyı yansıtan o garip, tiz, yumuşak şakıma.

Sotur'u meşe korusuna getirmeyi planlamıştım, Comy'nin şarkısını dinlesin ya da sırf orada Sallo ve benimle ortamın huzuru içersinde otursun diye. Sotur orada olsa nasıl olurdu hayal edebiliyordum, nasıl gidip sunağa bakacağını, belki de hangi tanrıya ait olduğunu bileceğini, nasıl minik dereden inip, belki biraz serinlemek için derede yürüyeceğini, nasıl Sallo'yla yan yana oturup bir yandan iğlerini eğirirken bir yandan yavaşça konuşup bazen güleceklerini. En iyisinin onu Sallo'nun çağırması olacağına karar verdim. Son zamanlarda Sotur'la konuşmayı çok istemiştim ama her nedense konuşmak gittikçe daha zor gelmeye başlamıştı. Ama Sotur'u bizimle meşe korusuna çağırmasını Sallo'dan rica etmeyi sürekli erteledim, neden bilmiyorum, belki de bu konuda düşünmekten, bunu hayal etmekten büyük zevk alıyordum... Derken iş işten geçti.

Sotur'un ağabeyleri ve Torm atlarına atladıkları gibi aceleyle, telaş içersinde, bir sürü buyrukla Etra'dan çıkageldiler: O gece eşyalarımızı toplayıp ertesi sabah ilk iş çiftlikten ayrılmalıydık, zira Votus'tan gelen talancılar Morr'u geçip, Vente'nin güneyinde on mil bile uzakta olmayan Merto köyünün bağlarını ve meyve bahçelerini yakmışlardı. Her an buraya gelebilirlerdi. Torm tam havasını bulmuştu, kaba saba ve savaşçı bir edayla kasıla kasıla etrafta geziniyordu. Aile'nin kızlarına evde uyumalarını emretti, biz dışarıda kalanlar ise birkaç kişiden ibarettik ve çok az uyuyabildik çünkü Torm yanımızdan geçiyor, evin etrafında dolaşıyor, nöbet tutuyordu. Daha gün doğmadan, çok erken bir vakitte Baba'nın kendisi atıyla geldi; gece yarısına kadar şehirdeki görevi başında durmak zorunda

kalmıştı ama bizim için duyduğu endişe nedeniyle bizi şehirde bekleyememişti.

Sabah parlak ve sıcaktı. Biz eşyalarımızı toplayıp yüklerken çiftlik halkı da bizimle birlikte canla başla çalıştı, sonunda bizim alay uzun tepe yoluna koyulduğu zaman bize hüzünle güle güle diye seslendiler. Tarlada işlerinin başındaki köleler biz geçerken konuşmadan başlarını kaldırıp bize baktılar. Ben Comy'ye bakındım ama tanıdığım kimseyi göremedim. Çiftlik halkı orada öylece savunmasız bir şekilde beklemek zorundaydı; tek umutları Etra'dan gelecek olan askerlerin, yağmacıların yolunu kesmesiydi. Baba onlara, büyük bir kuvvetin yola çıktığı, şu sıra muhtemelen Merto'yla Vente arasında bir yerlerde Votusluları nehre geri sürmekte olduğu konusunda güven vermişti.

Yol daha şimdiden sıcak ve tozluydu. Sinirli, köpükler saçan, terli bir atı süren Torm hızlanmaları, kıpırdamaları, acele etmeleri için arabacıları canından bezdiriyordu. Atını Anne'nin arabası yanında süren Baba, Torm'u sakinleştirecek hiçbir şey söylemiyordu. Baba Yaven'e karşı hep sert ve haşin olmuştu ama Torm'u azarlama hatta onu kısıtlama konusunda gittikçe daha gönülsüzleşmeye başlamıştı sanki. Sallo'yla bir yandan yürürken bir yandan bundan söz ettik. Bence müdahale ederse Torm'un kudurmasından, nöbet geçirmesinden korkuyordu. Sallo başıyla onayladı ama ekledi: "Yaven babasına benzemiyor. Torm benziyor. En azından dış görünüş olarak. Artık aynı onun gibi yürüyor. Yapışık İkizi Hoby gibi."

Nazik Sallo için oldukça sert bir konuşmaydı bu, ama Torm ve Hoby'den hep nefret etmişti o. Sotur-io'nun yayan olarak yanımıza geldiğini ve belki de Baba ile oğulları hakkında konuştuklarımızı duymuş olabileceğini fark ederek aniden sustuk. Sotur hiçbir şey söylemedi, yalnız ısrarla bizimle birlikte yürüdü; kaşları çatılmış, yüzü asılmıştı. Sanırım aşağıya inip yürümek, hele hele kölelerle birlikte yürümek için izin almamış, daha önce de sık sık yaptığı gibi Aile'den kaçmıştı. Uzun bir müddet birlikte sessizce yürüdükten sonra bize bütün söylediği, "Ah Sallo, ah Gav... yazlar artık bitti," oldu. Gözlerinde yaşlar gördüm.

5

ASKERLERİMİZ yağmacıları nehre kadar geri sürüp sıkıştırmıştı; Votus'a dönebilen pek olmamıştı.

Ama o yaz Vente'ye dönmedik, bir sonraki yaz da. Votus'tan, Osk'tan ve son olarak da çok daha güçlü bir düşman olan Kasikar'dan gelen akın ve tehlike haberlerinin ardı arkası kesilmiyordu.

Dönüp baktığımda tehlike haberleri ve çatışmalarla dolu o yılların hiç de mutsuz yıllar olmadığını görüyorum. Savaş tehdidi ve varlığı sıradan meselelere bir gerginlik, bir heyecan ışıltısı katıyordu. Belki de erkekler kendilerini önemli hissetmek için savaşa bel bağlıyorlardır, tıpkı politikaya da bel bağladıkları gibi; belki de şiddet ve yıkım ihtimali, normalde küçük gördükleri ev yaşantısına sathi bir çekicilik veriyordur. Bence kendilerini böyle önemli hissetme ihtiyacında olmayan ve bu horgörüyü paylaşmayan kadınlar genellikle savaşın erdem ve gerekliliğini anlayamazlar; ama onlar da bu sathi çekiciliğe kapılabilirler ve cesaretin güzelliğine bayılırlar.

Yaven artık Etra ordusunda bir subaydı. General Forre kumandasındaki alayı çoğunlukla şehrin batı ve güneyinde bulunuyor, Osk ve Morvalılardan gelen akınları savuşturuyordu. Çatışmalar seyrek oluyor ve bunları düşmanın güçlerini yeniden bir araya topladığı uzun sessizlikler takip ediyordu; bu ara zamanlarda da Yaven sık sık eve gelebiliyordu.

Yirminci yaş hediyesi olarak annesi ona artık on altı yaşlarında olan ablam Sallo'yu vermişti. "Anne'nin elinden" bir kız hafife alınacak, sıradan bir şey değildi, belli bir resmiyeti vardı; ayrıca mutluluk verici bir vesile olmuştu bu, çünkü Sallo Yaven'e bütün kalbiyle âşıktı, sadece ve sadece onu sevip ona hizmet etmek istiyordu. Yaven bu kadar bonkör bir sevgiyi istese de geri çeviremezdi ama zaten onun da istediği ablamdı. Tabii ki er geç kendi sınıfından bir kadınla evlenmek zorunda kalacaktı ama daha buna yıllar vardı, o anda önemli değildi. Sallo'yla Yaven neşe dolu bir çiftti, birbirlerinden duydukları hoşnutluk o kadar belli, o kadar canlıydı ki, tıpkı bir mumun ışık saçması gibi etraflarına sevinç

saçıyorlardı. Yaven şehirde, izinde olduğu zamanlar günlerini subay arkadaşlarıyla ve diğer genç adamlarla geçiriyordu ama her gece eve, Sallo'ya geliyordu. Alayına geri döndüğünde ablam çok gözyaşı döker, Yaven tüm endamıyla at üstünde geri gelip gülerek, "Nerdeymiş benim Sallom" diye gürleyinceye kadar da üzüntü ve endişe içinde onu beklerdi. Yaven geldiğindeyse Sallo onu karşılamak için mahcup ama gurur, neşe ve aşkla ipek odalardan koşturarak çıkardı, genç bir askerin gelininin yapacağı gibi.

On üç yaşına geldiğimde sonunda kadınların odasından, avlunun diğer yanma sürülmüştüm. Her zaman barakalara gitmekten korkmuştum ama korktuğum kadar kötü çıkmadı; yine de Sallo'yla birlikte kaldığımız ve uyumadan önce sohbet ettiğimiz köşeyi hep içimde bir sızıyla özlemişimdir. Benden bir yıl önce avlunun diğer yanına yollanmış olan Tib beni kanatları altına alıyor numaraları yapsa da buna gerek yoktu; büyük delikanlılar bana zulmetmedi. Bazı oğlanlara sert davranıyorlardı ama belli ki ben bedelimi o gece kuyuda ödemiş ve sessizliğimle onların saygısını kazanmıştım. Bana ya Bataklıklı ya Koca Gaga diyorlar, daha kötü bir şey söylemiyorlardı ve çoğu bana hiç bulaşmıyordu bile.

Benim işim artık tamamen Everra'yla birlikte sınıfta ve kütüphanede olduğu için gün boyunca büyük oğlanları çok az görüyordum. Oco'yla Pepa adlı küçük oğlan, süpürgeci olarak Sallo'yla benim yerimi almıştı. Görevim artık bilgimi artırmak ve küçükleri okuturken Everra'ya yardım etmekti. Satın alınmış veya değiştokuşla gelmiş birkaç yeni köle çocuk ile Sotur'un kız ve erkek yeğenleri artık okuma yazma yaşına geldikleri için sınıfta yeni bir sürücük olmuştu. Sallo vermelik bir kız olduğundan ağır ve pis işlerden muaf tutulmuştu; ondan kendisini Yaven için dinç ve güzel tutması dışında sadece makul bir miktarda yün eğirmesi veya dokuma yapması bekleniyordu. Aslında Yaven orduyla gittiği zamanlar çok sıkılıyordu. Hareketli bir çalışma temposuna alışmıştı; diğer vermelik kızlarla hanımların hizmetindeki kızları sıkıcı, boğucu buluyordu. Şikâyet etmeye alışık olmadığından bunu hiç dile getirmemişti ama ne zaman ipek odalardan ayrılma şansını yakalasa okumaya devam etmek veya küçük öğrencilerin eğitiminde Everra'yla bana yardımcı olmak için sınıfa geliyordu. Ayrıca baş başa konuşabildiğimiz tek yer olan kütüphanede sık sık onunla

buluşuyorduk. Her zamanki gibi bana sırlarını açıyordu, bana güveniyor ve benim de ona güvendiğimi biliyordu. Dostluğumuz hayatımın en büyük neşe kaynağıydı. Ablam benim ruh arkadaşım, öteki ruhumdu. Sadece onunlayken tam olarak hür ve huzurlu olabiliyordum. Tüm gerçekleri sadece ona anlatabiliyordum.

Bütün bu uzun zaman zarfında "hatırlamak" dediğim şeyden, küçük bir çocukken gördüğüm o görüntülerden ya da uyanıkken gördüğüm rüyalardan hiç söz etmedim. Artık daha seyrek de olsa zihnimde belirmeye devam ediyorlardı. Bunlardan Sallo dışında kimseye söz etmemeye öyle şartlanmışım ki şu anda bile anlatmakta zorluk çekiyorum.

Vente'de bu tür hatıralar aklıma hemen hiç gelmemişti, ama Arkamand'a döndüğümüz zaman arada bir –genellikle de tek başıma kitap okurken, tam uykuya dalacağım sırada ya da uyanırken– parlak bir su ve sazların üzerinde mavi bir dağ görür, bir kayığın kararsız hareketini hissederdim. Veya karın Etra damlarına düşüşünü seyrederdim (çünkü bu hatırladıklarım geleceği öngörebildiği gibi gerçek hatıralar da olabiliyordu). Bazen nehir kıyısındaki mezarlıkta olurdum ya da meydanda durmuş, birtakım adamların sokaklarda dövüşmesini seyrediyor olurdum; bazen de o adamın ince, hüzünlü yüzüyle bana dönüp ismimi söylediği o yüksek tavanlı karanlık odada olurdum.

Artık nadiren yeni bir şey görüyor, daha önce hatırlamadığım bir şeyi hatırlıyordum. Birkaç kez tanımadığım bir şehrin dik yokuşunu çıktığımı gördüm; yağmur yağıyordu, yüksek karanlık evler arasındaki sokaklar kasvetli ve yabancıydı, ama ya benden yayılan ya da üzerime düşen bir ışık vardı, sanki görünmez bir lamba taşıyormuşum gibi – bunu daha iyi tarif edemeyeceğim.

Bir keresinde, Sallo'nun Yaven'e verildiği kış korkunç bir suret, mumyalanmış cesetler kadar kara ve zayıf, dans eden çıplak bir adam gördüm; kocaman bir kafası, boş boş bakan parlak gözleri ve ağzının olması gereken yerde de kırmızı bir delik vardı. O görüntüyü bir daha görmemeyi diledim. Birkaç kere alçak taş tavanı olan bir mağarada olduğumu hatırladım, hafif bir ışık garip bir şekilde mağaranın zeminindeki kayalara düşüyordu. Ayrıca şöyle bir gördüğüm kısa sahneler vardı, hafızamda tutamayacağım, net bir şekilde hatırlayamayacağım kadar hızla gelip geçen görüntüler; gerçi

kısaca gördüğüm bu yer veya insanla günlük yaşantımda karşılaşınca (ki bazen olurdu bu) orada daha önce bulunduğumu veya o yüzü daha önce gördüğümü biliyordum. Herkes böyle bir şeyi zaman zaman yaşar ama ilk kez olmakta olan bir şeyi nasıl hatırladığını bilemez. Benim durumum biraz farklıydı, zira ben olay olduğu anda onun olduğunu daha önce nerede ve ne zaman gördüğümü hatırlayabiliyordum.

Gördüğüm olay gerçekten olduktan sonra ona ilişkin hatıram da herhangi birinin hatırası gibi oluyordu, istediğim zaman onu yeniden gözümün önüne getiriyordum, ki henüz olmamış olayların görüntülerinde yapamadığım bir şeydi bu. Mesela kar yağışını düşünecek olursak, bu olay hafızamda yer etti, kar yağmadan önce yağdığının görüntüsünü görmüş olduğum da hafızamda yer etti, bir de zaman zaman görüntünün kendisi gayriihtiyari ve dolaysız bir şekilde aklıma geliyordu. Bir kar yağışına üç hatıra.

Ablamla birlikte olmanın mutluluğunun bir parçası da bu garip görüntüleri ya da hatırlamaları ona anlatabilmem, ne olabilecekleri veya ne anlama geldikleri hakkında oturup onunla konuşmam ve böylece bazılarına yapışıp kalmış olan dehşeti hafifletmemden geliyordu. O da bana Aile içinde olup bitenleri anlatıyordu.

Yaven'le Astano eğitimlerini tamamlamış olduklarından ve Torm da savaş sanatlarını çalışabilmesi için izinli olduğundan artık Aile'nin sadece küçük çocuklarını ve Sotur'u görebiliyordum. O hâlâ Everra'yla birlikte çalışmaya ve çoğu kez de sınıfa veya kütüphaneye okumaya geliyordu. Sık sık Sotur, ben ve Sallo oturup, neredeyse Vente çiftliğinde yıldızların altındaki kadar büyük bir rahatlıkla konuşmaya dalıyorduk. Ama hiçbir zaman o kadar hür değil, zira artık çocuk değildik ve konumumuzun farkında olmak zorundaydık. Ayrıca Sotur'a duyduğum hisler konusunda epey bocalıyordum: Müsamaha gösterdiğim temiz bir hayranlık hissiyle, ne olduğunu fark ettiğimde korkup inkâr ettiğim tutkulu bir cinsel arzunun karışımıydı bu.

Tutku yasaktı. Temiz bir hayranlık hissine izin veriliyordu ama ona hiç göstermediğim çok kötü şiirler hariç bunu ifade etme konusunda dilim bağlıydı. Her halükârda Sotur ne tutku, ne hayranlık istiyordu. O bizim eski dostluğumuzu istiyordu. Yalnızdı.

En yakın arkadaşı hep Astano olmuştu ama Astano'ya şimdi evlenebilmesi için kur yapması öğretiliyordu. Sallo'nun bana söylediğine göre Babamız Altan Arka'nın kendi güç ve nüfuzunun büyük bir bölümünü borçlu olduğu, Etra'nın en zengin ve en güçlü senatörünün oğlu Corric Beltomo Runda'yla Astano'nun evlendirilmesi söylentileri dolaşıyordu. Sallo böyle dedikoduları ipek odalarda bol bol duyuyordu. Ne duyarsa bana söylüyordu ve birlikte bu konuda konuşuyorduk. Corric Runda'nın hiç askerlik yapmadığını söylüyorlardı; yakın arkadaşları çılgın bir hayat yaşayan gençler, zengin hür adamlar ve önemsiz soylulardı; yakışıklı da olsa ileride şişmanlayacakmış gibi göründüğü söyleniyordu. Bizse nazik, yürekli Astano'muzun Corric Runda hakkında ne düşündüğünü, onunla evlenmek isteyip istemediğini, Anne'yle Baba'nın onun ne istediğinden ne kadar etkileneceğini merak ediyorduk.

Yetim yeğenleri Sotur'a gelince, onun evlilik hakkındaki arzularının ne olduğunu pek kaale alan olmazdı zaten. Onu en avantajlı bağı kuracak biçimde evlendireceklerdi. Ailelerin neredeyse bütün kızları için geçerli olan kaderdi bu; köle kızlardan çok farklı sayılmazdı. Bazen benim ciddi, tatlı sesli Sotur'umun umursamaz bir adama verileceği düşüncesi yakıcı, çaresiz bir hiddete sevk ediyordu beni, o kadar ki bunun bir an önce olmasını istiyordum – böylece Ev'den gidecekti, böylece onu her gün görmek ve sadece bir köle olduğum, sadece on dört yaşında olduğum, sadece salakça şiirler yazabildiğim, ona dokunmak için tutuştuğum halde hiç dokunamayacağım gerçeğiyle utanç içinde yüzleşmek zorunda kalmayacaktım...

Elbette Sallo benim neler hissettiğimi biliyordu; Sallo'dan bir şey saklamaya niyet etsem bile saklayamazdım. Sotur'un bana bir yıl kadar önce ateşlendiğimde vermiş olduğu yazılı bir notu boynumdaki ipin ucunda bulunan minik bir kesecikte sıkı sıkı katlanmış olarak sakladığımı biliyordu: *Bir an önce iyileş sevgili Gavir, sensiz her şey toz kadar tatsız.* Sallo benim imkânsız özlemime çok üzülüyordu. Kendi aşkına mutlak bir doyum imkânı sunarken, benimkini rüyalarda bile yasaklayan adaletsizliğe canı sıkılıyordu. Tabii ki soylu kadınlarla köleler arasındaki aşkların hikâyeleri vardı ama hepsi de adamın sakatlanması veya öldürülmesi, kadının ise bu son dönemde ölüme olmasa bile korkunç bir toplumsal utanç ve aşağılanmaya maruz

kalmasıyla biten hüzünlü ve utanç verici hikâyelerdi. Sallo bu sert kanunlara bir anlam vermeye, bunların bizi nasıl koruduğunu anlamaya çalışmış ve hem beni hem de kendisini bunların bizi gerçekten de koruduğuna ikna etmişti; ama bunların adil olduğunu söylemiyordu. *Adalet tanrıların elinde,* diye yazmıştı eski bir şair, *ölümlü eller ise sadece merhamet ve kılıcı tutar.* Ona bu dizeyi ben söylemiştim, o da çok sevmiş, tekrarlamıştı. Sanırım bu söz ona Yaven'i hatırlatmıştı: hem merhameti hem de kılıcı olan iyi kalpli, sevgili kahramanını.

Romantik aşk ve tutku benim için en büyük eziyetti. Tek tesellim Sallo'ydu, bir de işim.

Everra sonunda bana, o âna kadar hiç girmediğim, hatta süpürgeci oğlan olarak bütün evi dolaştığım zamanlarda bile adımımı atmadığım Arkamand kütüphanesine dilediğim gibi girip çıkma izni vermişti. Kapısı koridorda, Ataların kubbeli mabedini geçinceydi. İlk girdiğimde, hani neredeyse haddimi aşarak kutsal bir eşiği geçmiş ve Ataların arasına katılmışım gibi bir korku hissettim. Temiz camları olan yüksek pencerelerle aydınlatılmış küçük bir odaydı. Raflarında iki yüzden fazla kitap vardı; Everra tarafından dikkatlice yerleştirilmiş ve tozları özenle alınan iki yüzden fazla kitap. Oda kitap kokuyordu, hani kimilerine boğucu gelen, kimilerini sarhoş eden o belli belirsiz koku; ayrıca sessizdi. O koridordan, koridoru süpürmeye veya kütüphaneye gelenler dışında kimse geçmiyor, kütüphaneye de Everra, Sotur, Sallo ve benden başka kimse girmiyordu.

Sotur öğretmenimizden kendisi ile Sallo'ya bu imtiyazın verilmesini rica ettiği için kızlara izin verilmişti çünkü Everra onun hiçbir ricasını reddedemezdi. Sotur Aile'nin, okumalarına ve çalışmalarına devam eden tek büyük çocuğuydu, zira artık ne Yaven ne de Astano istediklerini yapabiliyorlardı. Sotur'un Everra'ya söylediğine göre, öğretmenimiz ona ve Sallo'ya okuma ve düşünme aşkı aşılamıştı, dolayısıyla şimdi Sallo ipek odalardaki anlamsız konuşmalardan, kendisi ise tüccarların tantanalarından, politikacıların cehaletinden mustaripken onları kitaplardan mahrum bırakmamalıydı. Böylece Anne'yle Baba'nın izniyle ve gelişigüzel kitap okumamaları konusunda bir sürü ikazla birlikte ikisine de birer anahtar vermişti.

Kendi kendime itiraf etmem zor olmuştu, ayrıca Sallo ve Sotur'la da bu konuda hiç konuşmamıştım ama o kadar uzun bir zamandır arzuladığım kütüphane beni hayal kırıklığına uğratmıştı. Daha şimdiden içindeki kitapların yarısından fazlasını biliyordum, bilmediklerim yani raflarında kara deri ciltleri veya parşömen kutuları içinde son derece gizemli ve değerli görünen diğerleri ise genellikle gayet sıkıcı çıkıyordu: yasa yıllıkları, özetler, vasat şairlerin bitmez tükenmez manzum destanları. Hepsi en azından elli yıldır, hatta bazıları daha da uzun zamandır orada duruyordu. Everra ise bu gerçekten büyük gurur duyuyordu. "Arkamand'da çağdaş çöplere yer yok," diyordu. Eski yazılar arasında bu kadar çöp olduğunu gördükten sonra onun çağdaş eserlerin çoğunun çöp olduğu görüşüne inanmaya hazırdım; ama ona böyle söylemiyordum tabii ki.

Yine de kütüphane Sallo ve Sotur'la birlikte olabildiğim, yalnız kalabildiğim bir yer olarak benim için çok kıymetliydi. Burası değer verdiğim şairlere, büyük tarihçilere ve benim de edebiyata bir şeyler katabileceğim hayaline kendimi adayabildiğim bir huzur yeriydi.

Sotur'a gönlümden damlayan kanlarla yazdığım şiirler tutuk ve aptalcaydı. İnsan hislerine, savaşlara, hükümetlerin anlamsız ve zalim olaylarla dolu sicillerine biraz açıklık, biraz anlam umudu getiren sanatlar olan şiiri de, tarihi de çok seviyordum ama şair olmadığım ortadaydı. Benim sanatım tarih olacaktı. Daha öğrenecek çok şeyim olduğunu biliyordum ama öğrenmek benim için bir zevkti. Yazacağım kitaplarla ilgili muazzam hayallerim vardı. Hayatımın eserinin, pek çok şehir devletinin vakayinamelerini tek bir büyük tarih kitabında toplamak olacağına karar vermiştim; tabii böylece büyük ve ünlü bir tarihçi olacaktım. Bu yapıta ilişkin cahilce, aşırı hırslı ve yanlışlarla dolu da olsa tamamen aptalca sayılamayacak taslaklar hazırlıyordum.

En büyük korkum Şehir Devletleri tarihini başka birinin zaten yazmış olması ve Everra yeni kitaplar almadığı için de benim bundan haberdar olmamamdı.

Baharın ilk günlerinde Everra bir sabah beni, tıpkı bizim ev gibi kitapları ve öğrenimiyle tanınmış bir ev olan Belmand'a yollamıştı. Oraya gitmeyi seviyordum. Everra'dan daha genç bir adam olan öğretmen Mimen, Everra'nın en yakın arkadaşıydı. Sürekli kitap ve yazı değiştokuş ediyor ve genellikle de beni ulak olarak

kullanıyorlardı. Küçük çocukların alfabeyi mızıldanmalarını dinlemekten kurtulmuş olmak, sabah güneşinde evden çıkmak hep pek hoşuma giderdi. Giderken Torm'un bize talim yaptırdığı çınar korusunun içinden geçen uzun yolu seçip gezine gezine ilerleyerek yol boyunca hürriyetimin zevkini çıkardım. Belmand'da Mimen beni sıcak karşıladı. Beni severdi; sık sık da bana çağdaş yazarların eserlerinden bahseder, Everra'nın isimlerini dahi ağzına almadığı Rettaca, Caspro ve diğerlerinin şiirlerini okurdu. Mimen bana kendi kitaplarından ödünç vermezdi, çünkü Everra'nın bana onları yasakladığını biliyordu. O gün de biraz sohbet ettik ama sadece Morva ile olan savaş dedikodularından konuştuk. Hem Yaven, hem de Bel ailesinin oğlu orduyla oradaydı. Mimen sınıfına geri dönmek zorunda olduğu için bana bir kucak dolusu kitap verdi ve ben de eve yollandım.

Bu kez doğrudan şehir merkezini geçerek gittim çünkü kitaplar ağırdı. Tam Uzun Cadde'yi geçiyordum ki bir bağırtı duydum. Caddeden Nehir Kapısı'na doğru bakınca duman gördüm: yanan bir ev – veya birden fazla ev çünkü duman bulutu her an daha da yükseliyordu. Artık insanlar Atalar Mabedi'nin arkasındaki meydanda yanımdan koşarak geçiyorlardı: Kimisi yangından kaçıyor, kimisi yangına doğru koşuyordu; yangına doğru gidenler şehir muhafızlarıydı ve yalınkılıç koşuyorlardı. Bense durup, yeşil bir sancak altındaki atlı ve yaya bir alay askerin Uzun Cadde'den geldiklerini gördüm, tıpkı daha önce de gördüğüm gibi. Askerlerle şehir muhafızları karşılaşınca kılıçlarıyla vuruşarak, naralar atarak dövüşmeye başladılar. Bir süre yerimden kıpırdayamadım, ta ki vuruşan adamlardan ibaret o düğüm ve kargaşadan kopup, caddeden doğruca üzerime gelen atı, yol yol kızıla bulanmış beyaz terle kaplı, gözünün olması gereken yerden kanlar boşalan o binicisiz atı görünceye kadar. At can havliyle bağırınca nihayet hareket edebildim.

Başımı eğerek meydandan, Mabet'le Senato Binası arasından Arkamand'a doğru koşmaya başladım. "İstila! Düşman askerleri şehirde!" diye bağırarak köle kapısından içeri daldım.

Ev halkı için yeni bir haberdi bu, çünkü Arkamand, çevresindeki sessiz meydanlar ve geniş caddelerle merkezden ayrılmıştı. Söylediklerim yayılırken büyük bir panik ve dehşet yaşandı. Etra'nın

diğer yerlerinde baskın haberi çok daha hızlı yayılmıştı ve muhtemelen Ennumer viyaklamayı kestiğinde şehir muhafızları, izindeki askerler ve ahali, istilacıları Nehir Kapısı'ndan sürmüşlerdi bile.

Sığır Pazarı yakınlarında konuşlanmış alayın süvarileri istilacıların peşlerinden giderek köprünün doğusuna dağılmış birkaçını yakalamışlardı, ama düşmanın ana bölümü kaçmıştı. Birkaçı yaralansa da bizim askerlerimizden hiç ölen olmamıştı. Kapı'nın yakınında depo olarak kullanılan birkaç saman damlı kulübenin ateşe verilmesinden başka bir zarar da olmamıştı; ama bu olayın şehirde yarattığı sarsıntı muazzamdı. Nehir Kapısı'ndan atlarını sürüp girmek şöyle dursun, Kasikar'dan gelen askerler nasıl olup da günün alnında Etra'ya yaklaşabilmişlerdi? Bu küstah baskın Kasikar'ın bütün gücüyle yapacağı, bizim ise tamamen hazırlıksız olduğumuz bir hücumun sinyali miydi sadece? Olan bitene inanmakta güçlük çektiğimiz ilk gün hissettiğimiz utanç, hiddet ve korku denetlenebilecek gibi değildi. Baba'nın, yani Altan Arka'nın, Senato'nun acil toplantısına gitmek için evden ayrılmadan önce evin savunması konusunda talimat vermek için Torm'la konuşurken ağladığını gördüm.

Tüm gönlüm aileme, halkıma yardım etme, yararlı olma, Etra'nın düşmanlarına karşı çıkma arzusuyla dolup taşmıştı. İemmer'in bütün çocukları yatakhaneye toplamasına yardım ettikten sonra sınıfa gidip biz ev halkının yapması gerekenlere ilişkin talimatı beklemeye başladım. Sallo'nun yanına gitmeyi çok istiyordum ama ablam erkek kölelerin girmesine izin olmayan ipek odalara kapatılmıştı. Beti benzi atmış, sarsılmış duran Everra oturmuş sessizce kitap okuyordu; ben ise odada volta atıyordum. Koca evde uzun, garip bir sessizlik vardı. Bir saat geçti.

Torm sınıfın kapısına gelip beni görünce durdu. "Sen burda ne yapıyorsun?" dedi.

"Nasıl bir faydamız olabilir diye bekliyoruz Torm-di," dedi Everra, aceleyle ayağa kalkarak.

Torm birine, "Burda iki tane daha var," diye seslendikten sonra Everra'ya tek bir kelime etmeden uzun adımlarla yanımızdan ayrıldı.

İçeriye iki genç adam girerek onları takip etmemizi istedi. Tanımadığımız kişiler olmalarına rağmen kılıç kuşanmış olduklarına

göre soyluydular. Bizi arka avludan barakaya götürdüler. Barakanın kapısında dışarıdan, daha önce kapatıldığını hiç görmediğim, boydan boya bir sürgü vardı. İki genç adam bu sürgüyü açıp, içeri girmemizi emrettiler. Sürgünün arkamızdan gürültüyle yerine oturduğunu duyduk.

Arkamand'ın bütün erkek köleleri oradaydı, barakaya kilitlenmişti. Baba'nın bekleme odasında yatıp kalkan özel hizmetkârları, hatta ahırların üst tarafına düşen kafesimsi evlerde yaşayan ahır çalışanları ve başseyis Sem bile oradaydı. Korkunç bir kalabalık vardı çünkü gece gündüz farklı görevleri olan adamların normalde ancak yarısı barakada olurdu, o zamanlar da sadece üstlerini değiştirmek veya uyumak için gelirlerdi. Bu kalabalığa yetecek sayıda yatak kesinlikle yoktu, hatta oturmak için bile zar zor yer bulunabiliyordu. Heyecanlı ve huzursuz olan adamların çoğu ayakta konuşuyordu. İçersi oldukça karanlıktı çünkü sadece kapılar kilitlenmekle kalmamış, pencerelerin de kepenkleri kapatılmıştı. Hiçbir yerden hava almayan baraka terden ahır gibi kokuyordu.

Öğretmenim şaşkına dönmüş bir halde kapıların hemen yanında duruyordu. Onu alıp ana yatakhaneden ayrılmış minik bir kabin olan odasına gitmesini sağladım; yaşlılar ve en değer verilen köleler için ayrılmış böyle dört kabin vardı. Everra'nın döşeğinde üç seyis oturuyordu ama Sem onlara gitmelerini buyurdu: "Orası Öğretmen'in odası sizi leş kokulu at tezekleri! Çıkın çabuk ordan!"

Everra neredeyse dili tutulmuş gibi göründüğü, konuşamayacak durumda olduğu için Sem'e ben teşekkür ettim. Everra'nın döşeğine oturmasını sağladım, sonunda bana iyi olduğunu söyleyebildi. Onu orada bıraktıktan sonra diğer adamların neler söylediğini dinlemeye gittim. İlk girdiğimizde hiddetli sesler duymuştum, kızgın protestolar, ama daha yaşlı olanlar gençlere bu durumun olağandışı olmadığını, cezalandırılmadıklarını söyleyince bunlar yatışmıştı; şehre bir saldırı tehdidi olunca uygulanan bir kuraldı bu sadece: Bütün erkek köleler kilit altına alınırdı – "Tehlikeden uzaklaştırılır," dedi yaşlı Fell.

"Tehlikeden uzaklaştırılırmış!" dedi bir uşak. "Ya düşman bir daha içeri girer de ortalığı ateşe verirse? Fırındaki çörekler gibi kavruluruz!"

"Kapat o salak çeneni," dedi biri ona.

"Atlarımıza kim bakıyor?" diye sordu seyis yamaklarından biri.

"Neden bize güvenemiyorlar? Çalışmaktan başka ne yaptık onlar için?"

"Bize böyle davrananlar bize neden güvensinler ki?"

"Atlarımıza kimin baktığını bilmek istiyorum."

Bütün gün boyunca böyle sürüp gitti. Küçük oğlanlardan bir kısmı benim öğrencilerimdi. Onlar benim etrafımda toplaşma eğilimindeydiler, sanırım sadece alışkanlıktan. Sıkıntının verdiği çaresizlikle sonunda, "Hadi gelin, dersimizi çalışalım en iyisi. Pepa! *Nisas Üzerindeki Köprü*'ye başla!" dedim. O aralar bu güzel ezgili türküyü öğreniyor ve seviyorlardı. İyi bir öğrenci olan Pepa, büyüklerin arasında başlayamayacak kadar utangaçtı, dolayısıyla ben başladım:" 'Etra surları altında' – hadi Pepa!" O da bana katıldı, kısa bir süre sonra oğlanlar sırayla birer birer kıtaları okumaya başladı, sanki sınıftaymışız gibi. Ralli o ince, cılız sesiyle cesurca vikliyordu:

Biz Morvalı erkekler o halde,
Kaçacak mıyız düşman karşısında
Yoksa savaşacak mıyız Etra diye diye
Yıllar önce atalarımızın yaptığınca?

Derken etrafımızdaki bütün adamların susup dinlemeye başladıklarını fark ettim. Bazıları kendi okul günlerini hatırlamıştı, diğerleri ise sözleri, hikâyeyi ilk kez duyuyordu. Ve sözleri ironisiz duyuyorlardı, sadece olaylardan ve şarkının yurtseverce bir cesarete yönelik çağrısından heyecanlanmışlardı. Oğlanlardan biri takılınca, yıllar önce Everra'nın ya da belki ondan önceki öğretmenin sınıfında bu şiirleri öğrenmiş olan birkaç adam şarkıyı kaldığı yerden alarak, sıra bir sonraki oğlana gelinceye dek devam ettiler. Şiirin coşturucu doruğunda bir tezahürat koptu, herkes oğlanları tebrik etti ve günün ilk kahkahalarını duyduk. "Pek güzel bir şey bu," dedi Sem. "Hadi biraz daha duyalım!" Everra'nın kabininin önüne çıkmış olduğunu gördüm; kül gibi solmuş ve kırılgan bir hali vardı, ama dinliyordu.

Adamlara Ferrio'nun manzum hikâyelerinden bir başkasını daha söyledik, onu da pek beğendiler –artık hemen hemen hepsi dinlemeye başlamıştı– ama yine de *Nisas Üzerindeki Köprü* en beğenileni olmuştu. "Hadi yine Nisas Üzerindeki Köprü'yü

dinleyelim," diyordu birkaç adam ve oğlanlardan biri başlıyordu, "Etra Surları altında..." Günün sonuna varmadan adamların birçoğu, genellikle okuryazarlıkla kaybedilen o ezber kuvvetiyle bütün şiiri ezberlemiş, hep bir ağızdan gürleyerek okuyorlardı.

Bazen Ferrio'nun saçlarını diken diken edecek mısralar ekliyorlardı. Diğer adamlar onları azarlıyordu: "Terbiyenizi takının, çocuklar var." Sonra da çoğunun içten gelen, sahiplenici bir saygıyla hürmet ettikleri Everra'dan özür diliyorlardı. Öğretmen hem onlardan biriydi, hem değildi: kıymetli bir köle, okumuş bir adam, soyluların çoğunun bildiğinden daha çok bilen biri. Onunla övünüyorlardı. Kalabalık barakada düzen kurulmaya başladıkça düzen koruyucu ve karar verici olarak –Sem'le Metter başta olmak üzere– bazı adamlar öne çıkmaya başlamışlardı. Everra'ya danışılıyordu ama o genellikle ayrı tutuluyor, ona göz kulak olunuyordu. Ben de onun müridi olduğumdan, inanılmaz derecede kalabalık olan ana odada değil de kabininin zemininde uyuma şansına eriştim.

Çoğumuz için o günlerdeki en kötü şey neler olup bittiği, şehrin kaderi, kendi kaderimiz hakkında haberdar edilmememizdi. Yiyecek, kadın köleler tarafından mutfakta hazırlanıp getiriliyordu. Günde iki kere sürgü açılıp da kapılar kısa bir süreliğine aralandığında kadınlar tezahüratlarla, uygunsuz tekliflerle karşılanıyor, soru yağmuruna tutuluyorlardı: Savaşıyor muyuz? Kasikar saldırdı mı? Şehirdeler mi? Böyle bir sürü soru. Çoğuna hiçbir cevapları olmasa da bol bol söylentiyle geliyordu kadınlar. Sonra onlar eve geri sürülür ve biz de yemeğimizi yerken, yetişkin erkekler ekmek ve etin yanı sıra bu bölük pörçük bilgi ve söylentileri de geveleyip duruyor, bunlardan bir anlam çıkartmaya çalışıyorlardı. Genel olarak surların dışında, muhtemelen de Nehir Kapısı'nda bir çatışmanın olduğu, saldırganların şehre giremedikleri ama yine de tam olarak sürülemedikleri konusunda hemfikirdiler.

En sonunda dördüncü gün bizi serbest bıraktıklarında, gerçekten de durumun bu olduğu anlaşıldı. Eğitimde olan askerler aceleyle şehrin güneyinden getirtilmiş, yakınlarda olan süvari birliğiyle birleştirilip saldırganları geri sürmüşlerdi. Süvariler şimdi de şehir dışındaki Kasikarlıların peşine düşmüşlerdi. Şehir muhafızları surların gerisine çekilebilmiş ve surları başka akınlara karşı korumaya başlamıştı. Kasikarlılar yanlarında hiç muhasara aracı

getirmemiş, şehre girmek için şehir kapısına yapılacak ani ve toplu bir baskına güvenmişlerdi. Eğer şöhrete susamış komutanlardan biri askerlerini zamanından önce böyle bir akına yönlendirmemiş olsaydı bizi gafil avlayabilir, şehri ele geçirerek yakıp yıkabilirlerdi.

Biz de o sırada barakada kilitli olurduk... Ama bunu düşünmenin bir faydası yoktu. Serbest bırakılmıştık ve serbest kalmanın zevki inanılır gibi değildi, her şeyi unutturuyordu.

O gece biz dışarı çıkabilenler, Nisas üzerinden dönen ilk askerleri tezahüratlarla karşılamaya gittik. Benimle buluşabilmek için ipek odalardan sıvışan ablam oğlan kılığına girdi ve birlikte Nehir Kapısı'nda tezahürat etmeye koştuk. Çok çılgınca bir hareketti bu, zira sokaklara çıkan bir vermelik kız acımasızca cezalandırılırdı; ama o gece her yanda neşeli bir serbesti hüküm sürüyordu ve biz de ona kapılıp aktık. Yüreklerimizin ta en derinlerinden askerlere tezahüratta bulunduk. Parlak meşalelerin ışığında Torm'u gördük; diğer askerlerin arasında o garip yürüyüşüyle, kollarını sallaya sallaya yürüyordu – tıknaz, ciddi, askerce. Sallo yüzünü saklamak için hemen önüne baktı çünkü Torm'un, ağabeyinin vermelik kızını serbest görmesi olmazdı. Bu olaydan sonra ablamla birlikte sessiz karanlık sokaklardan, sevgili şehrimizin bahçelerinden Arkamand'a süzülüp gittik, kahkahalar içinde, nefes nefese.

Ertesi gün, Yaven'in alayının şehri korumak için geri geleceğini öğrendik – Sallo bunu Anne'nin kendisinden duymuştu. Ablam neşeden ışıldıyordu adeta. "Geliyor, geliyor! O burda olduktan sonra gerisi umurumda değil!" dedi.

Ama uzun bir süre için duyacağımız son iyi haber olmuştu bu.

Etra ordularının, ateşkes anlaşmasını bozan Morva ve Osk'la meşgul olduğunu bilen Kasikar ani bir saldırıyla şehri gafil avlamaları için ilk asker dalgasını yollamıştı. Geri püskürtülen askerler hemen çekilmişlerdi gerçi, ama Morr'daki o büyük şehirden, Kasikar'dan gelen koca bir ordunun dağlardaki ön saflarına doğru.

Etra artık istilacılardan kaçan, kimi panik içersinde elleri boş gelen, diğerleri taşıyabildiklerini arabalar ve el arabalarıyla taşıyan, hayvanlarını önlerinden güden çiftçiler ve taşralılarla hızla dolmaya başlamıştı. Ama kutlamalar yaptığımız geceden sonraki üçüncü gün kapılar kapandı. Etra düşman ordusuyla kuşatılmıştı.

Surlardan düşmanın, kütükleri sürükleyip getirerek, askerlerimizin saldırılarına karşı siperlerini kazarak düzenli bir şekilde kamp kurduğunu gördük. Uzun bir kuşatma için hazırlıklı gelmişlerdi. Subayları için süslü çadırlar kurdular, yük arabaları tahıl ve hayvan yemi doluydu; ayrıca yolda topladıkları ve gerektiğinde kesecekleri büyük ve küçükbaş hayvanlar için büyük ağıllar yaptılar. Etrafımızda başka bir şehrin, kılıçlardan bir şehrin büyümekte olduğunu gördük.

İlk başta güneydeki ordularımızın düşmanı silip süpüreceğinden, bizi kurtaracağından emindik. Bu umudumuzu öyle hemen yitirmedik. Ama Kasikarlıları biraz taciz edecek, hendek ve sur savunma hatlarına saldıracak olan ilk Etra askerlerini görmemiz bile haftalar aldı. Onlara surlardan tezahüratta bulunuyor, ayrıca düşmanın dikkatini dağıtmak için çadır kente ateş topları atıyorduk, ama sonunda bizim askerlerimiz hep çekilmek zorunda kalıyordu. Bizimkilerin birlikleri küçüktü; Kasikar askerlerinin sayısı bizden on, hatta yirmi kat fazlaydı. Morvalıları ve Oskalıları ülkelerine geri sürmek için giden o güçlü alaylar neredeydi? Güneyde neler olmuştu? Bütün şehirde korkunç söylentiler dolanıp duruyordu. Tüm haber alma yollarımız kesilmiş olduğundan bu söylentileri yalanlamanın bir yolu da yoktu.

Kuşatmanın ilk gününde Senato, bu sebepsiz ve habersiz saldırının nedenlerini sorgulayan bir barış görüşmesi yapılması için Nehir Kapısı'nın üzerindeki kuleye bir temsilciler heyeti yolladı. Kasikarlı generaller cevap vermeyi reddederek askerlerinin Senatörlere bağırıp onlarla alay etmelerine izin verdiler. Senatörlerden biri Altan Arka'ydı. Onu eve döndüğünde görmüştüm, hiddet ve utançtan yüzü kararmıştı.

Ertesi gün Senato, üyelerinden biri olan Canoc Ereco Bahar'ı Diktatör ilan etti; olağanüstü durumlarda geçici başkumandan olarak atanan kişiye verilen kadim bir unvandı bu. Yeni kurallar ve buyruklar derhal hayatımıza hükmetmeye başlamıştı. Yiyeceklerin sıkı denetimi hemen yürürlüğe girdi: Bütün evlerdeki erzak büyük pazar depolarına toplanarak törensel bir titizlik ve kesinlikle bölüştürülüyordu; stokçular meydanda, Atalar Mabedi'nin önünde asılıyordu. On iki yaşından büyük ve seksen yaşından küçük bütün erkek ahali şehir muhafızları tarafından kumanda edilen savunma

güçlerine ayrılmıştı. Kölelere gelince, kuşatma başlayınca birçok ev erkek kölelerini yeniden kilit altına almıştı. Arkamand'ın Babası, bizi sadece geceleri ev ve bahçeyle sınırlandırmış, bu yasağa sıkı bir şekilde uyulmasını sağlamıştı. Kısa bir süre sonra aynı uygulama Diktatör tarafından da buyruldu. Belli ki şehirdeki işlerin yapılması için erkek kölelere ihtiyaç vardı ve semirmeleri için kapatılan danalar gibi kilit altına alınmaları, hiçbir işe yaramamalarından bile daha kötü olacaktı. Ereco Bahar, kölelerin efendilerinin malı olarak kalmalarına rağmen, olağanüstü durumlarda Etra Şehri emrinde olmaları gerektiği hükmünü vermişti. Hem o, hem diğer Senatörler, şehir kışlasındaki sivil işgücüne katılmaları için evlerden gruplar halinde köle isteme hakkına sahiptiler. Çalışma grubuna gitmesi emredilen bir köle işi süresince kıdemli General Haster'in emri altında genel kışlada yaşıyordu.

Ben oraya ilk kez haziran ayında, aşağı yukarı kuşatma başladıktan iki ay sonra yollandım. Şehrime, halkıma bir yararım dokunacak diye düşündüğümden gittiğime memnundum. Günlük korku ve endişelerden kaçabildiğim huzur dolu sınıfta olmak beni utandırıyordu. Küçük çocuklardan ayrılıp erkeklere katılmak için can atıyordum. Son derece heyecanlıydım, Arkamand'dakilerin ve genel olarak şehirdekilerin çoğu gibi. İlk şoku ve dehşeti atlattıktan sonra anlamıştık ki, acımasız koşullar altında, asgari yiyecekle, sonu gelmeyen tehlike alarmları arasında ve bizi kılıçla, ateşle ya da açlıkla yok etmeyi aklına koymuş bir düşman tarafından kapana kıstırılmış olarak da yaşayabiliyorduk. Hem sadece yaşamakla kalmıyor, umut ve dayanışma sayesinde iyi de yaşıyorduk.

Sivil kışlaya gitmeden bir akşam önce Sallo beni görmeye geldi. Birkaç aylık hamileydi; gözlerinin içi gülüyor, kahverengi teni sanki parlıyor, ışık saçıyordu. Gerçi tabii ki Yaven'den hiç haber alamamıştık, ama Sallo, onun başına bir şey gelmiş olsa bunu bileceğine inanıyordu. Onun gayet iyi olduğundan emindi. "Sen bazı şeyleri hatırlıyorsun," dedi gülümseyerek ve bana sımsıkı sarılarak; sınıftaki sırada yan yana oturuyorduk, tıpkı çocukluğumuzda yaptığımız gibi. "Bu savaşın başlangıcını, ilk akını hatırlamıştın değil mi? Görmüştün. Ben bir şey görmüyorum. Ama ben de biliyorum. Ve bildiğimi biliyorum. Gammy'nin hep dediği gibi: Biz Bataklık ahalisi

bazı güçlere sahibiz..." Bir kahkaha atıp, kalçasıyla bana vurarak, beni yana doğru itti.

"Sal," dedim, "oraya, Bataklıklar'a gidip, geldiğimiz yeri görmeyi hiç düşündün mü?"

"Hayır," dedi yine gülerek. "Ben sadece burda olmak istiyorum, Yaven-di'nin eve gelmesini, hiç kuşatma olmamasını, bol bol yiyecek olmasını istiyorum!.. Ama belki kuşatma geçince, sen bir âlim olunca, senin seyahat etmene izin verirler; kitap alınan için bırakırlar seni, Mimen gibi – Pagadi'ye gitmişti, di mi? Batı Kıyısı'na kadar gidersin, Bataklıklar'a gidersin... Orda herkesin senin gibi koca burnu olur." Burnumu okşadı. "Leylekler gibi. Koca Gagam benim. Görürsün!"

Ben ayrılmadan Sotur da gelmişti. O gelince dilim damağıma yapıştı. Elime küçük deri bir kesecik sıkıştırdı Sotur. "Faydası olabilir. Yakında yeniden hür olacağız Gavir!" dedi gülümseyerek.

Şehrin hürriyetine kavuşması demek, Arkamand'da hepimiz için hürriyet demekti, köle bile olsak.

Şehir kışlasında farklı bir haletiruhiye ile karşılaştım. Orada çok farklı bir hayat buldum. Kısa bir sürede oraya gitme hevesimin ne kadar çocukça bir ahmaklık olduğunu anladım. Arkamand'daki hayatımdaki hiçbir şey beni bir şehir kölesinin acımasız hayatına ve ağır işine hazırlayamazdı. Beni verdikleri grup eski bir depo binasının yıkılıp, yapı taşlarının kule ve surların onarımı için Batı Kapısı'na taşınması işinde çalışıyordu. Taşlar hacimliydi, yarım ton kadar çekiyordu. İş hüner istiyordu, ki grupta kimsede yoktu bu; alet istiyordu, ki bunu da uydurup idare etmek zorunda kalıyorduk. Şafaktan gün batımına çalışıyorduk. Arkamand'dakiyle aynı olan tayınımız oradaki yaşam için yeterli olsa da buradakine yetmiyordu. Bizim takımın başındaki Cot denen adamın bütün meziyeti çok kuvvetli, acıya kayıtsız olmasıydı. Cot'un şefi, bu köle bölüğünde Haster'in yardımcısı olan Hoby'ydi.

Şehir kışlasına gittiğimde ilk gördüğüm kişi Hoby oldu. Hoby güçlü kasları olan bir adam olmuştu. Başı kazınınca Baba ile Torm'a olan benzerliği biraz azalmıştı. Ama kaşındaki yara izi ve o eski saldırgan ifadesi yerli yerindeydi. Tam onunla konuşacaktım ki bana dik dik, aşağılama dolu bir nefretle bakarak başını çevirdi.

Şehir kışlasında kaldığım iki ay boyunca benimle hiç konuşmadı. Beni –bize taktıkları adla– taşçı takımına sokan oydu. Hayatımı

başka şekillerde de zorlaştırdı, zira bunu yapacak güçteydi. Diğer adamlar bunu gördüler; kimi Hoby'ye yaranmak için bana kötü davranırken, kimi de beni ondan koruyabilmek için elinden geleni yaptı. "Şef'in bana ne garazı olduğunu sordular, ben de kaşındaki yara izinden beni sorumlu tuttuğu dışında bildiğim bir şey olmadığı cevabını verdim.

Haster, yanında para olanların parayı ona bırakmalarım söylemişti, zira kışlada, yanınızda bir kuruş bile olduğunu bilse sizi rahatlıkla öldürebilecek adamlar vardı. Sotur'un bana hediyesi ve hayatımda sahip olduğum yegâne para olan on bronz kartaldan ayrılma fikrinden nefret ediyordum. Haster kendi çapında dürüst bir adamdı, insanların kendisine bıraktıkları paradan beşte bir alıyor, kalanını istendikçe küçük bozukluklar olarak veriyordu. Yiyecek konusunda, Arkamand'da varlığını bile bilmediğim büyük bir karaborsa vardı ve kısa bir süre sonra boş midemi doldurmak için bir parça tahıl veya kuru et bulmak amacıyla nereye gitmem gerektiğini, paramın karşılığını hangi haraççının en iyi verdiğini öğrenmiştim.

Ne ki param zamanım dolmadan bitti ve taş takımındaki son iki hafta en berbatıydı. Açlık ve yorgunluk gördüğüm o görüntüleri, hatırlamaları artırmıştı, bu yüzden de olanları çok net hatırlamıyorum. Bazen sık sık gördüğüm bu görüntülerin birinden diğerine geçiyordum: İpek gibi mavi sulardaki bir yerden, yüzümün hemen üzerinde kayadan kara bir tavanın olduğu leş gibi kokan bir yatağa gidiyor, sonra parlak bir boğazın ötesindeki beyaz bir dağa bakan bir pencerenin yanında duruyor, derken aniden yeniden yaz sıcağı altında koca taşları kaldırıp taşımak için uğraşıp duruyordum. Beni geri getiren, kaburgalarıma inince ateş gibi yakan Cot'un kırbacı oluyordu. Cot "Uyan uykucu ahmak!" diye bağırınca iş arkadaşlarım bir yandan bana tembellik ettiğim, onları yarı yolda bıraktığım, bazen de onları tehlikeye attığım için küfrederken ben de nerede olduğumu, ne yapmam gerektiğini anlamaya çalışırdım. Daha sonra, Cot'un haftalar önce Hoby'den beni ekibinden almasını istediğini öğrendim. Hoby kabul etmemiş. Sonunda Cot, kendi üstünü atlayarak Haster'e gitmiş ve Haster de, "Bir işe yaramıyor, onu eve yolla," demiş.

Beni serbest bıraktıklarında şehri geçmem bir saatimi aldı. Her köşede, her meydanda oturup nefeslenmem, güç toplamam, kafamı dolduran hatırlamaları, sesleri, garip ışıkları ve yüzleri

uzaklaştırmaya çalışmam gerekiyordu. Bir ormanın yaprakları arasından güneşli meydandaki çeşmeyi ve Arkamand'ın geniş ön cephesini gördüm. Fena kokulu bir mağaranın karanlığıyla sarmalanmış olarak meydan boyunca ilerleyip kölelerin kapısına dolandım ve kapıyı çaldım. Kapıyı Ennumer açtı. "Sana verebilecek hiçbir şeyimiz yok," dedi sertçe. Ben konuşamadım bile. Derken beni tanıdı ve gözyaşlarına boğuldu.

Beni revire götürüp yatırdılar. Yaşlı Remen kırbaç yaralarıma karakafes merhemi sürdü ve bana kedinanesi çayı verdi; ablam da gelip bana sarıldı, saçlarımı okşadı, beni pışpışladı, ağladı, benimle şakalaştı, başucumda oturdu. Daha önce orada olduğum zaman Anne'nin nasıl yanıma gelmiş olduğunu hatırladım, hatıram o kadar berraktı ki aynı o hatırlamalarıma benziyordu. Ablamla konuştum, ona teşekkür ettim. "Evde olduğum için o kadar mutluyum ki!" dedim.

"Tabii ki mutlu olacaksın. Şimdi uyu," dedi Sallo yumuşak, kısık sesiyle. "Uyandığın zaman da hâlâ evde olduğunu göreceksin canım Koca Gagam, canım Gavım!" Böylece ben de uyudum.

İyileşir iyileşmez (zaten ihtiyacım olan sadece dinlemek ve –artık acınacak derecede az miktarlarda bulunsa da– yemek yemekti) tekrar okula gittim ve sanki hiç ayrılmamışım gibi Everra'yla birlikte görevime geri döndüm.

Ağustos ayında başka bir sivil görev ekibine çağrıldığım zaman Everra o kadar endişelendi ki gidip Baba'ya itirazda bulundu. Sonra yanıma dönüp, "Gerçekten de Arka Evi kutsanmış bir yer Gavir. Savaş ve kıtlık günlerinde bile çocuklarını düşünüyor," dedi. "Baba bana Haster'in emri altında olmayacağını, kışlada da yatıp kalkmayacağını söyledi. Birlikte çalışacağın adamların hepsi eğitimli köleler. Göreviniz kutsal Kehanetler ile Kadim Vakayinameler'i batı surları altındaki eski depodan alıp yangın ve selden korunabilecekleri, bir istila sırasında da saklı kalabilecekleri Atalar Mabedi'nin yeraltı mezarlarına taşımak. Mabet'in Rahipler Heyeti işin Ataların usulünce büyük bir dikkatle yapılabilmesi için okuryazar ve münevver köleler arıyormuş. Çok dikkat gerektiren ama ağır olmayan bir iş. Senin seçilmiş olman Ev için bir şereftir," dedi. Bunu kendisi için de bir şeref olarak gördüğü belliydi ve sanırım o kadim belgeleri kendi gözleriyle görmeyi de çok arzu ediyor olduğundan beni biraz kıskanmıştı.

Gerçi özellikle yiyecek konusunda biraz endişelensem de bir süre için sınıftaki görevimden ayrılacağıma sevinmiştim. Artık hepimizin aklında fikrinde sürekli olarak yemek vardı. Arkamand'ın kenara istiflenmiş bir erzakı yoktu; şehirde ise tahıl hariç her şey tükenmişti. Anne ve Baba sabırla kendilerini tutarak güzel bir örnek teşkil ediyorlardı; ayrıca mutfaklardaki özenli bir denetimle eve her ne yiyecek geliyorsa en azından hepimiz arasında adil bir şekilde paylaştırılıyordu. O yüzden iltimaslara, haksızlıklara, tayın konusunda kıyasıya çekişmelere, karaborsacılarla kıyasıya pazarlıklara geri dönmekten korkuyordum. Ama buyrulduğu gibi Atalar Mabedi Rahipler Heyeti'ne hizmet etmeye gittim ve orada yediğim ilk yemek aylardır tatmadığım, özlü arpa katılmış zengin bir tavuk çorbası olunca şansımın yaver gittiğini anladım.

Mabet'e ait olan yarım düzine kadar köle hep yaşlı adamlar olduğundan rahipler bazı kölelerin eğitimli olduğu Arka, Erre ve Bel gibi evlerden yardım istemişlerdi. Everra'nın Belmand'daki arkadaşı Mimen de oradaydı, onu gördüğüme çok sevinmiştim. Yanında, öğrencisi olan üç genç daha getirmişti. Erremand'dan gelen kırklı yaşlarındaki iki köleden biri Tadder, biri İenter adındaydı. Everra'nın onlar hakkında gönülsüz, kuşkulu bir takdirle konuştuğunu duymuştum: "Çok bilge adamlar," demişti, "çok bilge adamlar ama güvenilir değiller, güvenilir değiller." Onların "çağdaşları" okuduklarını kastetmiş olduğunu biliyordum – yani son bir-iki asırda yazılmış olan kitapları. Haklıymışım. O gece yatakhaneye gittiğimizde –daha önce altı adamın yattığı yerde on üç kişi yattığımızdan yatakhane kalabalıktı ama sıcacıktı, iyi aydınlatılmıştı ve olabildiğince rahattı– yataklardan birinin yanında gördüğüm ilk şey Orrec Caspro'nun *Kâinata Dair*'i oldu. Everra bu şiirden bir-iki kere, bir hekimin korkunç, ölümcül, bulaşıcı bir hastalıktan söz ettiği gibi bahsetmişti.

Kalın kaşları altında keskin gözleriyle kuru yüzlü bir adam olan Tadder benim bakışımı fark etti. "Okudun mu onu oğul?" diye sordu. Kuzeyli aksanı vardı ve ara sıra tanıdık olmayan tabirler kullanıyordu.

Başımı iki yana salladım.

"Al o halde," dedi Tadder ve kitabı bana uzattı. "Bir bak!"

Ne yapacağımı bilemedim. Mimen'e bakmadan edememiştim, hani sanki sadece kitaba bir baktım diye bile Everra'ya beni

ispiyonlayacakmış gibi.

"Everra onun yeni şairleri okumasına izin vermiyordu da," dedi Mimen Tadder'e. "Yani Trudek'ten sonrakileri. Sence Caspro başlangıç için biraz fazla değil mi?"

"Hiç değil," dedi Kuzeyli. "Kaçsın sen oğul, on dört, on beş? Tam da Caspro'yıı izleyerek zafer ve şan şeref peşine düşme yaşı. Bak bakalım bu şarkıyı biliyor musun?" Ve güzel, saf bir tenor sesiyle "'Zemheri gecesinin karanlığında...'" diye okumaya başladı.

"Hop buraya bak," dedi Erremand'dan gelen diğer adam İenter, "daha ilk geceden başımızı derde sokma, birader!"

"Caspro'nun şarkısı bu demek?" diye sordu alçakgönüllü bir otoriteye sahip görünen yaşlı bir adam; rahiplerin kıdemli kölelerindendi. "Bunu söylenirken hiç işitmemiştim."

"Bunu söylediği için insanın asıldığı yerler bile var Reba-di," dedi İenter yüzünde bir tebessümle.

"Burda değil," dedi Reba. "Lütfen devam et. Duymak isterim."

Tadder'le İenter birbirlerine baktılar, sonra Tadder söylemeye başladı:

Zemheri gecesinin karanlığında
Şafağı arar gözlerimiz,
Keskin soğuğun kollarında
Güneşe hasret yüreğimiz.
Böyle kör, böyle tutsakken ruhumuz
Sesleniriz sana:
Gel bize ışık ol, ateş ol, hayat ol
Hürriyet!

Sesinin güzelliği ve o son kelimede ezginin tatlı ve ani sıçrayışı gözlerimi yaşartmıştı.

İenter bunu görerek, "Bak şu hale, oğlana neler ettin Tadder. Tek bir mısrayla onu bozdun!" dedi.

Mimen güldü. "Everra beni hiç affetmeyecek," dedi.

"Bir daha söylesene Tadder-di," diye rica etti Mimen'in öğrencilerinden biri, izin istercesine Reba'ya bakarak; Reba başıyla onayladı ve bu kez şarkıya birkaç ses daha katıldı. O zaman bu ezgiyi, daha doğrusu bazı parçalarını, şehir kışlasında arada sırada

bir parola gibi ıslıkla çalınan birkaç notasını duymuş olduğumu fark ettim.

"Yeter," dedi kıdemli köle sakin sesiyle, "efendilerimizi uyandırmak işimize gelmez."

"A tabii, elbette," dedi Tadder. "Uyandırmasak iyi olur."

6

TAŞ TAKIMIYLA çalışmak ne kadar berbatsa bu adamlarla çalışmak da o kadar zevkliydi. İş, yani ağır sandıkları, içi evrak dolu kasaları kaldırıp taşımak zaman zaman ağır olabiliyordu ama sabırsız bir kabalıkla itişip kakışmak yerine işi planlamak için aklımızı kullanıyorduk ve ayrıca birbirimize karşı da son derece sabırlıydık. İş eşit olarak bölüştürülmüştü, üstelik kırbaç şakırtıları arasında bağırarak verilen emirler yerine şakalaşmalar, sohbetler vardı – bazen elimizden geçen kadim yazılar ve kayıtlar hakkında, bazen kuşatma, son saldırı ya da herhangi bir konu hakkında. Sadece bu adamlarla çalışıyor olmak bile kendi başına bir eğitimdi. Bunu biliyordum. Ama söyledikleri şeylerin çoğu beni derinden huzursuz ediyordu.

Reba ve diğerleriyle birlikteyken konuşmalarımız zararsız oluyordu ama günün büyük bir zamanında rahipler ve köleleri Mabet ile Senato'daki merasim işleriyle meşgul oluyorlardı; büyük bir titizlikle çalıştığımız konusunda bize güvenebileceğini gören Reba da başımıza birini dikmeden bizi yalnız başımıza bırakmıştı. Böylece batı surunun altındaki eski depoda neler yapmamız gerektiğini, bir zarar vermeden parçalanmakta olan kutuları, nazik yazmaları nasıl taşıyacağımızı çözmeye çalışırken kendi başımızaydık: Kimsenin bizi duyamayacağı antik, kalın duvarlı tapınakta. Burada Mimen, Tadder ve İenter daha önce hiç duymadığım şekilde konuşuyordu. Şimdi Everra'nın neden çağdaş yazarlardan şeytani tesirler diye söz ettiğini anlıyordum. Mimen ve diğerleri sürekli Denios, Caspro, Rettaca ve daha önce ismini hiç duymadığım diğer "yeni şair" ve filozoflardan alıntılar yapıyorlardı; çoğu bildiğim bütün şiirlerin ötesinde güzel olan bu şiirler eleştirel ve yıkıcıydı; acı, öfke, tatmin edilemeyen özlemler gibi hiddetli hislerle doluydu.

Aklım çok karışmıştı. Taş takımındakiler kaba adamlardı ama sistem içersindeki yerlerini hiç sorgulamaz, bir adamın gücü varken bir diğerinin niye olmadığını sormayı çocukça bulurlardı. Sanki felek ve tanrılar bizim sorularımızı ve yargılarımızı umursamış, sanki Ataların bize bırakmış olduğu bütün bu büyük toplum yapısı bir

kaprisle değişebilirmiş gibi! Günlük yaşamlarında dürüst ve uysal kişiler olan, davranışları açısından da birçok soyludan daha zarif görünen buradaki yoldaşlarım evlerine ve bizzat Etra'ya, kuşatma altındaki şehrimize karşı utanç verici bir vefasızlık içersindeydiler. Efendilerinden saygısızca söz ediyor, hatalarını hor görüyorlardı. Evlerindeki askerlerden hiç gurur duymuyorlardı. Senatörlerin bile ahlakları hakkında fikir yürütüyorlardı. Tadder ve İenter senatörlerden bazılarının, Kasikar'la gizli bir işbirliği içersinde, Kasikar Etra'yı alabilsin diye ordunun büyük bir bölümünü güneye yollamış olabileceğini düşünüyordu.

Bu tarz konuşmaları hiç sesimi çıkartmadan günlerce dinledim ama içimdeki itiraz ve kızgınlık büyüyordu. Bir Etralı bile olmayıp Asion'un kuzeyinden gelmiş olan Tadder şehrimizin düşüşünden bir felaket değil de bir fırsat olarak söz etmeye başlayınca daha fazla dayanamadım. Suratına patladım. Neler söylediğimi bilmiyorum – o öfkeyle onu inançsız, hain, düşman surları kuşatmışken şehri içeriden çökertmeye hazır biri olmakla suçlamıştım sanırım.

Diğer gençler, Mimen'in öğrencileri onur kırıcı şeyler söyleyip benimle alay etmeye başlamışlardı ama Tadder onları durdurdu. "Gavir," dedi, "seni kırdığım için üzgünüm. Senin vefalı olmana saygı duyuyorum. Ama beni satın almış olan eve veya beni kullanan şehrime olmasa da, benim de vefalı biri olduğumu düşünmeni istiyorum. Benim vefa duygum kendi halkıma, benim gibi olanlara. Ayrıca nasıl konuşursam konuşayım, köleleri isyana sevk ettiğimi sakın düşünme! İsyanın nereye vardığını iyi bilirim."

Onun özür dilemesi ve ciddiyeti karşısında şaşalayıp, öyle patlamış olmaktan utanarak sakinleştim. İşimize devam ettik. Bir süre Mimen'in öğrencileri benden uzak durup beni hor gördüler ama yaşlı adamlar eskisi gibi davranıyorlardı. Ertesi gün İenter'le bir sandığı, kırılgan yadigârları taşımak için ayarladığımız minik el arabasıyla Mabet'e taşırken bana kısaca Tadder'in hikâyesini anlattı. Bir kuzey kasabasında hür olarak dünyaya gelen adam, daha bir oğlan çocuğuyken baskıncılar tarafından yakalanıp Asion'un büyük bir şehrindeki bir eve satılmış ve burada eğitim görmüş. Yirmi yaşına geldiğinde Asion'da bir köle isyanı yaşanmış. İsyan vahşice bastırılmış: Yüzlerce kadın ve erkek köle katledilmiş ve her şüpheli dağlanmış. "Kollarını gördün," dedi İenter.

Korkunç, derin yara izleri görmüş, bunların bir kaza sırasında yanarak olduğunu düşünmüştüm.

"Kendi halkım dediği zaman," diye izah etti İenter bana, "bir kabileden, bir kasabadan veya bir ev halkından bahsetmiyor. Seni ve beni kastediyor."

Bu bana pek bir şey ifade etmemişti çünkü henüz Etra surlarının çevrelediğinden daha büyük bir toplumu tahayyül edemiyordum, ama söylenenleri kabul ettim.

Mimen'in öğrencileri genellikle beni yok saymaya devam ettiler ama kin gütmüyorlardı. Ben onların en küçüğünden çok daha küçüktüm, onlara göre de yarı eğitimli bir çocuktum. En azından kışkırtıcı sohbetlerini ispiyonlayarak onları ele vermeyeceğim konusunda bana güveniyorlardı, zira yanımda rahatlıkla konuşuyorlardı. Ben de söylediklerinin çoğu karşısında hayretler içinde kalsam ve nefret ettikleri efendilerine sadıkmış gibi davranarak ikiyüzlülük yaptıkları için onları sessizce hor görsem bile elimde olmadan onları dinliyordum, tıpkı evdeki barakada bazı erkeklerin cinsel sohbetlerini tiksinerek, iğrenerek ama aynı zamanda ilgi ve hayretle dinlemiş olduğum gibi.

Mimen'in öğrencilerinin en büyüğü olan Anso Etra'nın kuzeydoğusundaki büyük ormanlarda bir yerlerde yaşayan kaçak kölelerin oluşturduğu bir çete olan "Barnacılar"dan söz etmekten pek hoşlanıyordu. Anlattığına göre, muazzam bir cüssesi ve gücü olan Barna adındaki bir adamın liderliğinde kendilerine ait bir devlet kurmuşlar: bütün adamların eşit ve hür olduğu bir cumhuriyet. Her adamın bir oy hakkı varmış; herkes yönetime seçilebiliyor, iyi yönetemediği takdirde de görevden alınabiliyormuş. Bütün işler herkes tarafından yapılıyor, bütün mallar ve avlar herkesin önünde paylaştırılıyormuş. Avlanarak, balık tutarak, Asion'a gidip gelen zenginlerin arabalarını ve ticaret kervanlarını soyarak yaşıyorlarmış. Bütün bu bölgedeki köylüler ve çiftçiler bu adamları destekliyor ve onları Kasikar ve Asion hükümetlerine vermeyi reddediyorlarmış; zira Barnacılar ganimetlerini ve ödüllerini, köle olmasalar bile büyük bir yoksulluk içersinde yaşayan bağımlı veya azat edilmiş insanların bulunduğu bu tenha bölgelerdeki komşularıyla cömertçe paylaşıyorlarmış.

Anso, Barnacıların –herhangi bir efendiye, senatöre veya krala karşı yükümlülükleri olmadan sadece bulundukları topluma severek bağlılıklarını sunan bu insanların– ormandaki hayatının canlı bir resmini çiziyordu. Yollardaki muhafızlı araba kervanlarına, Rassy'deki tüccar gemilerine yaptıkları cüretkâr saldırılarla; ganimetlerini değiştokuş ederek pazarlardan ihtiyaçları olan şeyleri almak için kasabalara, hatta Kasikar ve Asion'a girerken zekice kılık değiştirmeleriyle ilgili hikâyeler biliyordu. Nefsi müdafaa haricinde hiç öldürmediklerini söylüyordu Anso, ya da mesela ormanın derinliklerindeki gizli bölgelerine biri gelecek olsa hayatı boyunca onlarla birlikte hür bir adam olarak yaşamak için yemin etmek zorundaydı, yoksa ölürdü. Hiçbir zaman fakirlerden almıyorlardı, hatta zengin çiftliklerden bile sadece hasadı topluyorlardı, hiçbir zaman tohumlukları almıyorlardı. Ayrıca çiftlik ve köylerdeki kadınlar onlardan korkmuyordu çünkü kadınlar eğer kendi rızalarıyla onlara katılmak isterlerse aralarına kabul ediliyordu.

Anso bu hikâyelere başlayınca Tadder ya bir kitap okumaya koyuluyor ya da odayı terk ediyordu. bir-iki kez Barnacıların hırsızlık yapan bir avuç kaçak olduğunu söyleyerek patlamıştı. Barnacıları bu şekilde hakir görmesi, Barnacıların onu ve Asion'daki köleleri mağdur eden köle isyanıyla ilgileri olmasından mı kaynaklanıyor diye merak etmiştim. İenter bu hikâyelerle, gerçek olamayacak romantik masallar diye alay ediyordu. Ben de ona katılıyordum çünkü bir grup kölenin sanki kendileri efendiymiş gibi yaşamaları, asırlık kutsal düzeni altüst etmeleri fikri sadece bir hayal olabilirdi; ama yine de bu orman hürriyetinin idillerini dinlemek hoşuma gidiyordu.

Çünkü hürriyet, istiklâl kelimeleri artık aklımda yer etmeye, ışımaya, zihnime hâkim olmaya başlamıştı, tıpkı Vente'de yaz geceleri hep gördüğüm, karanlık şehirden ise başımı kaldırıp görmek için sık sık baktığım halde daha soluk ve ırak görünen büyük, parlak yıldızlar gibi. Akşamları yatakhanede serbesttik, rahipler de bize lambalarımız için yağ vermişlerdi. Bu sayede Tadder'in bana ödünç verdiği bir kitabı, Denios'un *Dönüşümler*'ini okudum ve benim için büyük bir keşif oldu bu. Bir evde varlıklarından bile habersiz olduğum odalar bulduğum, o odalarda harikalarla karşılaştığım, altın bir hayvan tarafından karşılandığım o rüya gibiydi. Çevremdeki şairlerin en büyüğü sayılan Denios köle olarak doğmuştu. Şiirlerinde hürriyet

kelimesini, bana sevgilisinden söz eden ablamı hatırlatan büyük bir hürmetle, müşfikçe kullanıyordu. Mimen'de de, her yere yanında götürdüğünü söylediği, Caspro'nun *Kâinata Dair*'inin küçük bir cep yazması vardı; okumam için beni yüreklendirdi. Şiiri rahatsız edici ve garip buldum ve çok azını anladım ama arada sırada mısralardan biri beni canevimden vuruyordu, o ilk gece şarkısının yapmış olduğu gibi.

Ablamı bir saatliğine görmek için bir koşu şehrin diğer tarafına gitmeme izin vermişlerdi. Sıcak bir eylül günüydü. Sallo çok iyi görünmüyordu, bedeni ve kolları hamilelikten şişmişti, yüzü asık ve yorgundu. Bana sarılıp rahipleri, diğer köleleri, yaptığımız işi sordu; ben de durmadan konuştum ve sonra alelacele Mabet'e geri dönmek zorunda kaldım.

Birkaç gün sonra Everra bana Sallo'nun bebeğinin yedi aylık doğduğu ve sadece bir saat yaşayabildiği haberini yolladı.

Surların dışında olduğu için artık ölülerimizi nehir kıyısındaki köle mezarlığına gömemiyorduk. Kuşatma sırasında ölen kölelerin cesetleri de, sanki şehir ahalisinden biriymiş gibi ateş kulelerinde yakılıyordu. Onların külleri de hür adamlarınkilerle birlikte ateş kulelerinin yanındaki Kül Deresi'ne gönderiliyor, dar bir boru ile surların altından akarak önce Nisas'a, sonra Morr'a, sonra da denize karışıyordu.

Böylece bir güz sabahı şafak vaktinde Arkamand'dan birkaç kişiyle birlikte derenin yanındaki ateş kulelerinin yanında durdum. Sallo henüz bebeğin cenazesine gelebilecek kadar iyi değildi ama İemmer onun tehlikede olmadığını söyledi. Birkaç gün sonra onu görmeme izin verildi. Zayıflamıştı, yorgun görünüyordu; bana sarıldığında ağladı. O yumuşak, yorgun sesiyle, "Eğer yaşasaydı, onu en kısa zamanda satacaklardı, biliyorsun. Satabilirlerse. Evlerden birinin yarım kilo et karşılığında köle bebek aldığını duydum. Kimse bu kuşatmada yeni bir boğaz istemiyor. Galiba bunu biliyordu, Gav. Kimse aslında onun yaşamasını istemiyordu. Ben bile. Zaten..." dedi. Cümlesini tamamlamadı ama, "Zaten yaşasaydı benim için ya da onun için ne anlamı olacaktı ki?" dercesine, umutsuz bir ifadeyle ellerini hafifçe iki yana açtı.

Arkamand'daki insanların görünüşleri beni şok etmişti. Hepsi Sallo'daki o aynı yorgun ifadeyle –kuşatma çehresiyle– bir deri bir

kemik görünüyordu. Sınıfı ziyaret edince küçük öğrencilerimi acınacak durumda sıska ve bitkin buldum. Kıtlıkta ilk ölenler çocuklar olurlar. Mabet'te yaşayan bizler şehirdeki insanların çoğunun iki misli yiyorduk. Sallo benim sıhhatimin iyi olduğuna çok sevinmiş, orada bize verilen yemekleri, rahiplerin balık havuzunu, hem yumurta veren hem de arada sırada et veya çorba olan –ve dikkatle korunan– tavukları, hatırı sayılır sayıda sebze de barındıran kutsal şifalı bitki bahçelerini, Atalara verilen ve Ataların torunlarını besleyen tahıl sunularını anlatmamı istemişti. Bu konuda konuşmak beni utandırıyordu ama o, "Dinlemek o kadar hoşuma gidiyor ki! Papazların zeytinleri var mı? Ah her şeyden çok zeytini özlüyorum!" demişti. O zaman ona, aslında ben de aylardır hiç ağzıma koymadığım halde arada sırada zeytinimiz de olduğunu anlattım.

Tam ayrılacağım sırada Sotur'u gördüm. Çok bitap görünüyordu, o güzelim saçları kurumuş, donuklaşmıştı. Beni kibarca selamladı ve ben daha ağzımdan nasıl çıktığını bile anlamadan, "Sotur-io, bana çeyreklik bronz verir misin? Sallo'ya biraz zeytin almak istiyorum," dedim.

"Ah Gav, aylardır zeytin yok," dedi.

"Nerden bulunacağını biliyorum."

Gözlerini açarak bana baktı. Bir süre sonra başıyla onayladı. Gitti ve geri geldiğinde elime bir sikke sıkıştırdı. "Keşke yapabileceğim başka bir şeyler daha olsaydı," dedi. Böylece ilk dilenme deneyimimi epey kolaylaştırmıştı.

Karaborsacı geçen yıl yarım kilosunu alabileceğim çeyrek bronzlukla bana on tane buruşmuş zeytin verdi. Onlarla birlikte dönüp Arkamand'a koştum ve ipek odalarda bulunan Sallo'ya vermesi için bunları İemmer'e teslim ettim. Mabet'e dönmekte çok geç kalmıştım ama Reba bir şey söylemedi, belki de gözyaşları içersinde olduğumu gördüğü içindir.

Reba, berrak bir akla sahip nazik bir adamdı. Bazen benimle biraz konuşur, bana Mabet'te yapılan, en az rahipler kadar rahiplerin köleleri tarafından da yürütülen Ata ibadetini anlatırdı. Şehrin refahının, hatta varlığının dayandığı, ebediyen tekrarlanan ayin ve duaların huzurlu güzelliğini, bu yaşamın ağırbaşlılığını hissetmemi sağlardı. Bence, evim tarafından Heyet'e verilebileceğimi öngörüyordu ve beni istemesi içimi gururla dolduruyordu. Burada

Mabet rahibi olarak yaşamayı hayal edebiliyordum. Ama Arkamand dışında, ablamdan uzak bir yerde yaşamak veya bütün hayatım boyunca eğitimini aldığım uğraştan –yani evimdeki çocuklara öğretebilmek için öğrenmekten– başka bir şey yapmak istemiyordum.

İşimizin sonuna yaklaşıyorduk. Kadim belgeler Atalar Mabedi'nin altındaki mahzenlere taşınmıştı, artık yapmamız gereken bunları tasnif edip depolamaktı – aslında bu neredeyse süresizce uzatılabilecek bir işti çünkü eski tomarların ve vakayinamelerin birçoğunun ne olduğu belirlenmemişti; temizlenip, böceklerden korunacak şekilde, doğru dürüst depolanmanın yanı sıra okunup, etiketlenip listelenmeleri gerekiyordu. Evlerimiz bizi geri almaya o kadar da hevesli değildi, kıtlıkta fazladan bir boğazdan başka bir şey değildik; ayrıca rahipler ve köleleri işleri yaptığımız için orada olmamızdan memnundu. Aslında biz olmasaydık bu işleri yapamazlardı. Yedimizin birden, hatta benim bile Heyet'teki rahiplerden daha iyi eğitimli olduğumuzu fark etmem beni çok şaşırtmıştı. Eski merasimleri biliyorlardı ama tarih hakkında veya başka konularda çok az bilgileri vardı, hatta yaptırdıkları merasimlerin tarihini bile bilmiyorlardı. Çalışırken her türlüsünden ilginç belge –Etra'nın ilk günlerindeki büyük adamların hayatları, kehanetler, iç ve dış savaşların tutanakları, diğer şehirlerle yapılan ittifaklara ilişkin kayıtlar– buluyorduk. Bunların hepsi beni çok heyecanlandırıyor, Şehir Devletleri'nin tümü için yazmak istediğim tarih kitabı rüyamı tekrardan uyandırıyordu. Ölmekte olan sessiz şehrin altındaki sessiz mahzenlerde eski tomarlar ve parşömenler arasında eşelenmekten mutluydum.

"Geçmiş ne büyük bir teselli," derdi Mimen, "gelecek bir şey vadetmezken."

Artık açlıktan ölenlerin cesetlerini Kül Deresi yanında yakma işi sabahtan akşama kadar devam ediyordu. Odun yığınlarının dumanı yükselerek güzün pusuna karışıyor, çatıların üzerine tabut örtüsü gibi siniyordu. Bazen koku kızarmış et kokusunu andırıyor, açlıktan ağzım sulanıyor, midem ise tiksintiden bulanıyordu.

Kuzey surlarının dışında düşman, kuşatma aletlerini burçlara kadar rahatça taşıyabilecekleri devasa bir toprak rampa hazırlıyordu. Şehir muhafızları işçilere yerlerdeki döşeme taşlarını fırlatıyordu ama

onlar karınca gibi kaynaşıyor, okçuları da surlarda gördüklerini anında vuruyorlardı. Bizim okçular ölen adamlardaki okları çekip çıkartarak, surların içindeki bütün ağaçlardan, hatta yaşlı çınarlardan bile yeniden ok yapıyorlardı.

Senatoda huzursuzluk kol geziyor, meydanlarda hatipler haykırıyordu: Neden Etra bir saldırıya karşı hazırlıksızdı? Neden hiç silah istiflenmemiş, yeterli yiyecek stoklanmamış ve orduları uzağa gönderilmişti? Yoksa hainler –Kasikar sevdalıları– Senatörler arasında mıydı? İnsanlar Senato'nun şehir kapılarını, teslim olmadan önce Etra'nın açlıktan kırılmasını istedikleri için açmayı reddettiklerini söylüyorlardı. Kimine göre bu soylu ve cesur bir hareketti, diğerlerine göreyse aşağılık bir ihanet. Haksız yiyecek taksimatı dedikoduları, doğru olsun olmasın, kulaktan kulağa deli gibi yayılıyordu. Stokları biten karaborsacılar yiyecekleri alıkoydukları kuşkusuyla cinayetlere kurban gidiyorlardı. İnsanlar elindekini gizlice stokladığına inanılan bir tüccarın evine saldırarak bütün evi yıkmış, köle barakasında saklanan yarım varil kuru incirden başka bir şey bulamamışlardı. Senato Binası'nın altında saklanmakta olan tahıllar hakkında sürekli hikâyeler dolanıyordu – hatta Atalar Mabedi'nin altında... Bu sonuncusu bizi doğrudan ilgilendiriyordu. Heyet rahipleri balık havuzları, bahçeleri, kümesleri ve hayatları için çok korkmuşlardı. Mabet'in etrafına muhafız yerleştirilmesini istediler ve on adam nöbet tutmaya başladı. Saldırgan bir kalabalık Mabet'e dalarsa yapabilecekleri bir şey yoktu gerçi, ama tapınağın kutsallığı hâlâ burayı ve bizi koruyordu.

Ekim ayının ortalarıydı. Hayat, sonu öncelediğini hissettiğimiz ölü bir hareketsizlikle öylece asılı duruyordu. Birkaç gün içersinde ya kuzey surundaki saldırı başlayacak ve başarıyla sonuçlanacak, ya da denetimden çıkan kalabalık bir grup şehir kapılarından birini açarak kılıçtan geçirme ve yakıp yıkma faslından önce kaçmaya çalışacaktı. Tabii Senato'nun, mutlak bir yok oluşa mani olabilmek umuduyla şehri teslim etmeyi oylaması da ihtimal dışı değildi.

Sonra herkesin artık çoktan umudu kestiği şey oldu.

Sokaklarda, düşman kampı üzerinde, Nisas boyunca sis ve dumanın tüm ağırlığıyla asılı durduğu bir şafak vakti alarmlar ve borular çalmaya, bağırışlar, at kişnemeleri ve silah tangırtıları duyulmaya başladı. Etra orduları sonunda yurda dönmüştü.

Bütün bir sabah surların dışındaki muharebenin seslerini duyduk, surlara ve çatılara çıkmasına izin verilenler de seyrettiler. Biz köleler Mabet'in binaları içersine kilitlenmiştik ve cümle kapısının yanından koşup gidenlerden haber dilenmekten başka bir şey yapamıyorduk. Sabahın ilerleyen saatlerinde şehir muhafızlarının büyük bir bölüğü meydandan geçerek, Ataların hayır dualarını almak için Mabet'in önünde durdu. Hepsi yayaydı (şehirdeki bütün atlar çok önceden et ihtiyacı için kesilmişti); kılık kıyafetleriyle, silahlarıyla, sıska suratlarıyla yoksun, cansız görünüyorlardı – sanki asker numarası yapan dilencilermiş veya askerlerin hayaletleriymiş gibi. Ama Atalar onları rahiplerin sesleriyle kutsadı, onlar da Uzun Cadde'den Nehir Kapısı'na doğru uygun adım gittiler. Resmigeçitleri sessizdi, silahlarının ritmik tıkırtısından başka bir ses yoktu. Sonra altı aydır ilk defa kapı ardına kadar açıldı ve Etralı muhafızlar huruç ederek, ordularımıza doğru dönmüş olan kuşatmacıları gafil avladılar. Bunları insanlar damdan dama birbirlerine seslenirlerken duymuştuk, sonra da zaferin büyük gümbürtüsünü, bağırtısını duyduk. "Köprüyü aldık!" diye bağırdı gözcüler. "Etra köprüyü aldı!"

Günün kalan zamanında, tehlike sinyalleri ve geri çekilmeler olsa da, uzun zamandır ters giden şansımız dönmüştü: Kasikarlılar Etra saldırıları karşısında çözülüyor, yeniden bir araya gelmeye çalışıyor, yeniden birbirlerinden ayrılıyor, geri çekilmenin yollarını arıyor, yolların tutulduğunu görüyorlardı. Akşama varmadan koca kuşatma ordusu, canlarını kurtarmak için Etra ile Morr arasındaki kırsalı ve Nisas boyunca uzanan çiftlik topraklarını geçerek kaçmaya çalışan bir insan sürüsüne dönüşmüştü; bunları bizim atlı askerlerimiz takip ediyor, yakalıyor ve öldürüyordu – daha sonra buna domuz avı adı verilmişti. Surların dışında cesetler siperlere ve yerle bir edilmiş kampa saçılmıştı; binlerce ölü adam: çoğu şimdiden çırılçıplak, silahları, giysileri askerlerimiz tarafından soyulmuş. Nisas bazı yerlerde cesetlerle tıkanmıştı.

Gün kavuştuktan sonra bizi serbest bıraktılar. Kuzey Kapısı yanındaki siperlere tırmandım ve cesetler arasında dolaşarak zırhlarını ve silahlarını almak için onları koyun ölüleri gibi evirip çeviren, eğer tam ölmemiş gibi görünüyorlarsa boğazlarını kesen adamlar gördüm. Kısa bir süre sonra kölelere, Etralı cesetleri şehre, Kül Deresi yanındaki odunların üzerine getirmeleri için çağrı yapıldı.

Biz yedimiz bu işe yollandık; bütün gece ay ve meşale ışığı altında cesetleri taşıyarak çalışıp durduk. Berbat bir işti bu. O zamandan aklımda en çok kalan şey, birlikte çalıştığım Anso'yla ne zaman bir cesedi yakma yerine yatırsak aklıma Sallo'nun açlıktan kırılan bu şehirde ancak bir saat yaşamış olan bebeğinin, Yaven'in oğlu ve benim de yeğenim olan o bebeğin geldiği. Ve her seferinde Ennu'dan ölen askere değil de o minik, yoğrulmamış ruha karanlıkların ve aydınlıkların tarlasına giderken yol göstermesini niyaz ettim.

Taşıdığımız cesetlerin çoğu şehir muhafızlarınınkilerdi. Cesur baskınları için yüksek bir bedel ödemişlerdi.

Hem şehirliler hem de köleler açık kapılardan Kasikar ordusunun yemek stoklarını yağmalamak için dışarı akarlarken bütün o gece boyunca bir nevi ayaklanma yaşandı denebilir; yiyeceklerin başına dikilen Etralı askerler, birçoğunu tanıdıkları aç insanların yalvarmaları ve baskılarıyla çekiliyorlardı. Hatta bazı askerler şehre tahıl taşımak için erzak arabaları getirmişti. İnsanlar erzaklar için kavga ediyor, tahıl arabalarının etrafına üşüşüyordu. Düzen ancak gün ışıdıktan sonra sağlanabilmiş ve bunun için şiddet kullanmak gerekmişti: kırbaçlar, sopalar, kılıçlar. Gün ışığında, koyun cesetleri üzerine ölü bir sıçan üzerindeki kurtçuklar gibi üşüşmüş kadın ve erkek hemşerilerine bakan askerlerin yüzlerindeki dehşeti gördüm.

Öğlene kadar bütün kölelere sahiplerinin evlerine gitmeleri emredildi, yoksa öldürüleceklerdi. Böylece ben de Atalar Mabedi'ni apar topar terk etmeden önce yaşlı Reba'ya teşekkür edecek ve Mimen'den de Caspro'nun şiirinin el yazması istinsahını kabul edecek zamanı zor buldum.

"Sakın ha Everra görmesin," dedi Mimen çarpık tebessümüyle; ona nasıl teşekkür edeceğimi bilemeyerek sadece, "Yok, yok, söylemem..." diye kekeleyebildim.

Sahip olduğum ilk kitaptı bu. Sahip olduğum ilk şeydi. Üzerime giydiğim şeylere elbiselerim, sınıfta kullandığım sıraya sıram diyordum ama aslında onlar benim değildi, Arka Evi'nin malıydı, tıpkı benim gibi. Ama bu kitap, bu benimdi.

***

Yaven eve döndüğü zaman Anne ve Baba'yı usulünce sevgi ve nezaketle kucakladıktan sonra hemen ipek odalara doğru yollanmıştı. Sevdiği artık geri geldiği için Sallo'nun yüzünde güller açtığını görmek çok güzeldi. Yaven şehirlilerin çoğu kadar zayıf değildi ama o da zor günler geçirmişti; yüzü kurumuş, sertleşmiş ve yorgun görünüyordu. Bize yani bana, Sallo'ya, Sotur'a, Astano ve Oco'ya seferi anlattı; aynı eski günlerdeki gibi yanımızda Everra'yla sınıfta oturuyorduk. Morva güçleri Gallec'ten gelen bir ordu ile güçlendirilmiş, Votuslular, Osklular onlara katılmıştı; o kadar cepheden birden saldırıya uğrayan Etra ordusu dayanmakta zorluk çekmişti. Yaven'e göre bazı hatalar vardı, emir zincirinde bir karışıklık, ama ihanet yoktu. Etralılar, kendilerini surlara kadar takip edecek olan düşmanları yenmeden şehri kurtarmaya gelemezdi. Düşmanlarını mağlup ettikten sonra da olabildiğince çabuk gelmişlerdi. Kuşatmacıları doğudan, hiç beklemedikleri bir yönden gafil avlamak için Morr'u gece geçmiş, yüzer bir köprü kurmuşlardı.

"Ama sizin burda ne kadar büyük bir zorluk içinde olduğunuz hakkında tam bir fikrimiz yoktu," dedi Yaven. "Hâlâ nasıl olabileceğini hayal bile edemiyorum..." Astano ona saklamış olduğu bir parça "kıtlık ekmeği" gösterdi: biraz arpa ya da buğday, talaş, toprak ve sudan yapılmış, odun parçasına benzeyen kahverengimsi bir peksimet. "Tuzumuz boldu," dedi. "Bütün ihtiyacımız olan bu tuzu içine katacağımız bir şeylerdi."

Yaven gülümsedi, ama yüzündeki ciddi çizgiler derindi. "Kasikar'a bunu ödeteceğiz," dedi.

"Ooo," dedi Sotur, "ödetmek... Yani biz tüccar mıyız?"

"Hayır küçük kuzenim. Biz askeriz."

"Ve asker karılarıyız, sevgilileriyiz, anneleriyiz, kız kardeşleriyiz, kuzenleriyiz... Peki Kasikar'ın bize ödeyeceği şey neymiş?"

"Bu işler böyledir," dedi Yaven kibarca. Eli Sallo'nun eli üzerindeydi, sırada yan yana oturuyorlardı.

Everra şehrin onurundan, Ataların gücüne yapılan hakaretten, alınacak intikamdan konuştu. Yaven de bizimle birlikte dinledi onu ama bu meseleler hakkında artık bir şey söylemiyordu. Derken bana Mabet'te geçen zamanımı, kurtardığımız kadim belgeleri sordu. Ona anlatırken, dalgın yüzünde destanlara, türkülere bayılan ve o yaz akşamüzerlerinde Sentas'ı inşa etmek için bize önayak olan o

oğlanın yüzünü gördüm. Yaven'in "yeni şairler" hakkında ne düşüneceğini merak ettim. Belki bir gün, o Arkamand'ın Babası, ben de bu sınıfta öğretmen olduğumuz zaman okuması için ona *Dönüşümler*'i verirdim ve o da bu yeni dünyayı keşfederdi... Ama tam olarak hayalimde canlandıramıyordum bunu. Yine de bu düşünce beni harekete geçirince ona nasıl kuşatmanın ilk günlerinde barakada *Nisas Üzerindeki Köprü*'yü söylediğimizi, nasıl bütün adamların hep bir ağızdan "Etra'nın surları altında" diye haykırarak şiire katıldıklarını anlattım. Sonunda sınıfta bulunan herkes kendini Yaven'in başı çeken gür sesiyle şiirleri okurken buldu; minik sıska öğrencilerin bazıları bizi dinlemek için içeri süzülmüşlerdi; "Derken kaçtı Morvalı askerler, Morva adamları kaçtı..." diye bağıran ve gülen uzun boylu askere hayretler içersinde, fal taşı gibi açılmış gözlerle bakıyorlardı.

"Tekrar tekrar," diye fısıldadı Sotur. "Bir ileri, bir geri." Şiirleri bizimle birlikte okumuyordu. Perişan ve şaşkın bir görüntüsü vardı. Ona endişeyle baktığımı görünce başını sertçe çevirdi.

Kuşatmadan sonraki o sonbahar haftalarında belki de tüm zevklerin en tatlısının keyfini sürdük: sürekli, yoğun bir gerginlik ve korkudan kurtulmak. Bu kurtuluş, bu serbest kalış hürriyetin tezahürüdür. Yüreğin göklerde süzülmesini sağlar. Arkamand'ı şefkat ve iyilik dolu bir haletiruhiye doldurmuştu. İnsanlar hayatta kalabilmiş oldukları için birbirlerine minnettardı. Birlikte gülebiliyor ve bunu sık sık yapıyorlardı.

Kışın başlarında Torm eve döndü. Bütün kuşatma boyunca şehirdeydi ama Arkamand'a gelmemişti. Diktatör şehir muhafızlarına yardımcı olarak, surları ve kapıları takviye etmeleri, şehir polisi ve itfaiyeci olarak çalışmaları için harp okulu öğrencilerinden, çürüğe çıkan askerlerden ve gazilerden özel bir birlik oluşturmuştu. Bu adamlar savunmada, yangın söndürmede iyi işler başarmış ve ilk başlarda halkın kahramanı olmuşlardı fakat karaborsacıları, stokçuları, hainliğinden kuşkulanılan kişileri cezalandırma işlerinde rolleri arttıkça insanlar onların sorgularından korkmaya başlamıştı, ayrıca bu adamları güçlerini keyfi kullanmakla suçlamaya başlamışlardı. Kurtuluştan birkaç gün sonra Diktatör çekilip de tüm gücü Senato'ya iade ettiği zaman terhis edilmişlerdi.

Torm artık on yedi yaşındaydı ama dik duruşu, yetişkin adam tavırları, asık yüzü, kontrollü tutumu ve sessizliğiyle çok daha büyük görünüyordu.

Hoby'yi de yanında Arkamand'a getirmişti. Yaptığı hizmetin ödülü olarak Hoby'nin şehir görevinden serbest bırakılıp onun fedaisi olarak hizmet vermesine izin verilmesini talep etmişti. Babasının fedaisi Metter gibi Hoby de efendisinin kapısının önünde uyuyordu. Başını kazıtmaya devam ettiği ve Torm'dan daha iriyarı bir adam olduğu halde aralarındaki benzerlik rahatlıkla görülüyordu.

Torm'un geriye dönüşü Astano'nun nişan merasimine denk gelmişti. Anne, Astano'nun Corric Beltomo Runda ile evlenmesini tasvip etmemiş, onun yerine o ailenin ana tarafından bir akrabası olan Renin Beltomo Tark'ı seçmişti. Tarkmand zengin olmasa da köklü bir evdi ve Renin de gelecek vadeden genç bir senatördü; yakışıklı, hoşsohbet bir gençti ama en büyük haber kaynağımız olan Sallo'nun dediğine göre hiçbir şey bilmiyordu – "Trudek'i bile! Ama belki politikadan anlıyordur."

Sotur nişan hakkında bize bir şey söylemedi. Onu çok az görüyorduk. Korkulardan bizim gibi kurtulmuşa benzemiyordu. Bizim gibi kilolarını geri alıp, eski görünüşüne dönmeye başlamamıştı. Hâlâ kuşatma çehresine sahipti. Onu kütüphanedeki masa başında önünde bir kitapla bulduğum zaman beni nazikçe selamlıyor, pek konuşmuyor ve kısa bir süre sonra süzülüp gidiyordu. Ona karşı duyduğum o arzu sancıları geçmiş, yerini acımanın verdiği bir sızı ve hafif bir tahammülsüzlük almıştı – niye hürriyetin bu güzel günlerinde kederlenmeye devam ediyordu?

Everra nişan töreninde bir konuşma yapacaktı. Klasiklerden yapacağı alıntıları hazırlamak için günler harcadı. O sonbaharın tatlı ruh hali içinde, Mabet'te Mimen ve diğerlerinden öğrenmiş olduğum şeyleri yaşlı öğretmenimden saklamamın bayağı ve onursuz bir davranış olacağını hissettim. Ona Denios'u okuduğumu ve Mimen'in bana Caspro'nun *Kâinata Dair*'inin bir kopyasını verdiğini söyledim. Öğretmenim başını ciddiyetle salladı ama bir tirada başlamadı. Ben de bundan yüreklenerek Denios'un şiirinin nasıl olup da bir okuru bozabileceğini sordum, zira yazdıkları hem dil hem de mânâ bakımından soyluydu.

"Memnuniyetsizlik," diye cevap verdi Everra. "Soylu sözler de insana nasıl mutsuz olacağını öğretebilir. Bu tür şairler Ataların bahşettiklerini reddederler. Onların eserleri dipsiz bir çukurdur. Hayatlarımızı üzerine inşa ettiğimiz o sağlam inanç temelini bir kez yerinden kaldırırsan, bir şey kalmaz. Sadece kelimeler! Debdebeli, boş kelimeler. İnsan sadece kelimelerle yaşayamaz Gavir. Sadece inanç insana yaşam ve huzur verir. Bütün erdem inancın üzerine kurulmuştur."

Denios'ta bizim bildiğimizden daha büyük bir erdem sezinlediğimi söylemeye çalıştım ama düşüncelerim tereddütlüydü ve Everra bu kesin tavrıyla hepsini yıkıyordu. "Zorunlu olana karşı isyandan, hakikatin inkârından başka bir şey öğretmiyor. Gençler isyanla, inançsızlıkla oynamayı sever. Bunu biliyorum. Ama yaşlandıkça bu hastalıklı ahmaklıktan sıkılır ve yine inanca dönersin, ahlaki yasaların tek temeline."

Kuşku duymadan inandığım eski şeyleri işitmek rahatlatıcıydı. Ayrıca bana Caspro'yu okumamamı da söylememişti. *Kâinata Dair*'i çok sık okumuyordum çünkü hem zordu, hem de uzak ve garip geliyordu bana; ama zaman zaman hem ondan, hem de Denios'tan mısralar aklıma geliyor, baharda açan kayın yaprakları gibi bana anlamlarını ve güzelliklerini açıyorlardı.

Ev ahalisiyle birlikte durmuş, beyazlar ve gümüşler içindeki Astano'nun, müstakbel kocasını karşılamak ve kabul etmek için ana avluyu geçişini seyrederken aklıma o mısralardan biri gelivermişti: *Parlak suların akıntısında bir gemi o kız...*

Everra, herkes Arka Evi'nin eğitimi karşısında etkilensin diye klasiklerden alıntılarla doldurduğu konuşmasını yaptı. Arka Evi'nin Annesi, kızını Tark Evi'ne verdiğine dair sözleri söyledi. Tark Evi'nin Annesi de ileri çıkarak bizim Astano'muzu geleceğin Tarkmand'ının Annesi olarak kabul etti. Sonra minik öğrencilerim Sotur'un haftalardır çalıştırdığı bir düğün şarkısını söylediler. Böylece olup bitti. Lirler çaldı, galerilerdeki davulcular ortaya çıktı ve bahtlı doğanlar yiyip içmek ve dans etmek için büyük salonlara geçtiler. Ev halkına da arka avluda bir ziyafet sofrası kurulmuştu; bizim de kendi müziğimiz ve danslarımız vardı. Hava soğuk ve biraz yağmurluydu ama hepimiz dans etmeye hazırdık – ziyafetlere hep hazırdık zaten.

Kışın nişanlanan Astano bahar gündönümünde evlendi. Bir ay sonra Yaven yeniden alayına çağrıldı.

Etra, Kasikar'ı istila etmeye hazırlanıyordu. Morva ile bize karşı olan ittifakın taraflarından biri olan Votus, Kasikar'ın gücünden korktuğundan ve yenilgiyle zayıflayan eski müttefiğini sakatlama şansının doğduğunu düşündüğünden bizim tarafımıza geçmişti. Etralılar ile Votuslular Kasikar şehrini –bazen düşmanımız bazen müttefikimiz olan o büyük şehri– istila edip alabilir veya kuşatabilirlerdi. *Tekrar tekrar, bir ileri bir geri,* demişti Sotur.

Sallo'yu Yaven'in gittiği gün gördüm. İnsanların çılgın tezahüratları arasında ilerleyen Yaven'i ve askerlerini seyretmesi için Nehir Kapısı'na gitmesine izin verilmişti. Gözleri yaşlı değildi.

Kuşatma boyunca Yaven hakkında hissettiği o kesin ümit yine vardı. "Sanırım Talih onu dinliyor," dedi gülümseyerek ama ciddiyetle. "Savaşta yani. Muharebede. Burda değil."

"Burda değil mi? Ne demek istiyorsun Sal?"

Kütüphanede yalnızdık ve rahatlıkla konuşabilirdik. Yine de uzun bir süre tereddüt etti. Sonunda bakışlarını bana kaldırıp, benim gerçekten neden bahsettiğini anlamadığımı görerek, "Onun gittiğini görmek Baba'yı mutlu etti," dedi.

Ben karşı çıktım.

"Hayır, gerçekten, dinle Gav!" İyice yanıma sokulmuş, alçak sesle konuşuyordu. "Baba, Yaven-di'den nefret ediyor. Ediyor! Onu kıskanıyor. Yaven, Altan Arka'nın gücünü miras alacak. Evini. Senato'daki koltuğunu. Ayrıca güzel, uzun boylu, iyi yürekli, annesi gibi – aslında o bir Galleko, Arka değil. Babası ona bakmaya bile tahammül edemiyor, onu çok kıskanıyor. Bunu gördüm! Yüzlerce kere! – Sence neden Yaven'i, büyük oğlunu, yani vârisini savaşa yolladı? Asker olması gereken küçük oğul, asker olmak için her türlü parlak eğitimi almış olan küçük oğul neden evde güvende kalıyor? *Fedaisiyle* birlikte! Kendini beğenmiş korkak yılan!"

Hayatımda iyi huylu, yufka yürekli ablamın hiç bu kadar büyük bir nefretle konuştuğunu duymamıştım. Afallamıştım, söyleyecek söz bulamadım.

"Torm Senato için yetiştirilecek, gör bak," dedi. "Altan Arka Yaven'in... Yaven'in öleceğini umuyor." Yumuşak, hararetli sesi bu

sözle kısıldı, elimi sıkıca kavradı. "Bunu *umuyor*," diye tekrarladı, bir fısıltıyla.

Söylediklerini reddetmek, çürütmek istiyordum ama hâlâ söyleyecek tek bir kelime bulamıyordum.

Kütüphaneye Sotur geldi. Bizi görerek sanki geri çekilecekmiş gibi durdu. Sallo bakışlarını ona kaldırarak ağlamaklı bir fısıltıyla, "Ah Sotur-io!" dedi ve Sotur ona yaklaşıp sarıldı; o suskun, utangaç, mağrur kızın hiç kimseye yaptığını görmediğim bir hareketti bu. Birbirlerini teselli etmek ister ama bir türlü edemezmiş gibi sıkıca sarılmışlardı birbirlerine. Bense şaşkınlıktan donakalmış bir halde oturuyordum. Yaven gittiği için birbirlerini avutuyorlar, diye düşünmeye çalıştım ama o olmadığını biliyordum. Gördüğüm şey hüzün veya sevgi değildi. Korkuydu.

Ve Sotur'un gözleri, ablamın başı üzerinden benimkilerle karşılaşınca bakışında yavaş yavaş yumuşayan hiddetli bir dargınlık gördüm. Bende ne tür bir düşman görüyor idiyse, sonunda tekrar beni görebilmişti.

"Ah Gavir! Everra'nın Sallo'yu ufaklıkların eğitiminde yardımcı olarak istemesini sağlayabilsen, ya da onu ipek odalardan uzaklaştırabilecek herhangi bir şey yapabilsen! Biliyorum yapamazsın, Everra da yapamaz... Biliyorum! Onun hizmetçim olmasını istedim. Anne'den rica ettim, isim günü hediyem olarak – sadece Yaven burda yokken– Sallo benim olabilir mi, dedim. Bana hayır dedi, bu mümkün değil. Şimdiye kadar hiçbir şey istememiştim. Ah Sallo, Sallo – hastalanman lazım! Yeniden açlık çekmen lazım! Yine zayıflayıp çirkinleş, benim gibi!"

Anlamıyordum.

Sotur da benim anlamayışımı anlayamıyordu. Sallo anladı. Sotur'un yanağını öptü, bana döndü ve "Endişe etme Gav. Göreceksin, her şey yoluna girecek!" diyerek bana sarıldı.

Ve gitti, doğuştan asillerin dairelerine, ipek odalara gitti; bense kafam karışmış ve endişeli bir halde, ama Anne, Baba ve evimizin Atalarının işlerin kötüye gitmesine izin vermeyeceği inancına, o kesin inanca geri gelerek köle barakasına yollandım.

İKİNCİ BÖLÜM

7

KARANLIKTA garip, keskin kokulu bir yatakta yatıyorum. Yüzümden pek de uzak olmayan bir mesafede tavan var: kaba kara kayadan, alçak bir kubbe. Yanımda sıcak bir şey yatıyor, bacaklarıma tüm ağırlıyla yaslanıyor. Başını kaldırıyor, uzun, boz bir kafa, ürkütücü kara dudaklar, bana bakan kara gözler: Bir köpek mi, yoksa kurt mu? Bunu birçok kez hatırlamıştım, kaya tavanlı karanlık bir yerde –bir mağara olmalıydı– leş gibi kokan kürklerin arasında yatarken, yanıma iyice sokulmuş bir köpek veya kurtla uyanışımı. Şimdi de hatırlıyorum. Şu anda orada yatıyorum. Köpek sızlanır gibi homurtuyla ayağa kalkıyor, üzerime basıyor. Birisi köpekle konuşuyor, sonra gelip yanıma çömelerek benimle konuşuyor, ama ben ne söylediğini anlamıyorum. Kim olduğunu bilmiyorum, kim olduğumu bilmiyorum. Başımı kaldıramıyorum. Elimi kolumu kaldıramıyorum. Çok halsizim, boşum, bir hiçim. Hiçbir şey hatırlamıyorum.

Size bir hatıramı anlatayım; bu hatırayı bulmam çok uzun bir zamanımı aldı, çünkü onu tamamen kaybetmiştim; kendisini benden gizlemiş, karanlığın derinliklerine gömmüştü, tıpkı benim o karanlık yerde, o mağarada gömülü yatmam gibi.

Sabahın erken saatleriydi, baharın ilk ılık günlerinden biri. Arkamand'ın iç avluları güneş altında neşe içindeydi.

"Sallo nerde? Ah, doğru ya, Sallo'yla Ris, ikisi de Torm-di'yle gitti Gav."

"Torm-di'yle mi?"

"Evet. Onları Sıcak Kuyular'a götürdü. Dün gece, çok geç bir vakitte."

Benimle konuşan Falliydi. Falli ipek odaların kapı bekçisiydi. Elinde kirmanıyla batı avlusunda otururdu; uzun zaman önce Baba'ya armağan olarak verilen Falli şişman, acele etmeden konuşan bir kadındı. Ne zaman Baba'dan, Anne'den, Aile'den birinden veya doğuştan soylu diğerlerinden bahsetse bir reverans yapıyordu. Onlara sanki tanrıymışlar gibi tapardı. İnsanlar bunun için ona gülerdi – "Falli onların daha şimdiden Ata olduğunu zannediyor,"

derdi İemmer. Falli aptal bir kadındı. O anda söylediği de ne salakça bir şeydi – "Torm-di" derken öyle başını sallayarak, Torm'un Ris'le ablamı Sıcak Kuyular'a götürdüğünü söylemesi yani.

Sıcak Kuyular, Etra hükümetinin en zengin ve en güçlü adamı olan Senatör Granoc Runda'nın oğlu Corric Runda'ya aitti. Corric bizim Astano'muzla evlenmek isteyip becerememiş, ama görünüşe göre de bu yüzden hiç kin tutmamıştı; kısa bir süre sonra Torm'un arkadaşı ya da hamisi olmuştu. Torm sürekli Corric'le birlikteydi, onun genç ve zengin erkeklerin oluşturduğu çevresine dahildi. Etra artık yeniden hürriyetine kavuşup zenginleştiği için genç ve zengin erkekler sefahat içinde yaşayabilirdi – şehir caddelerine taşan şamatalarla sonuçlanan bitmek tükenmek bilmeyen ziyafetler, kadınlar, içki âlemleri... Sert ve amansız halleri, askeri eğitimiyle Torm için tuhaf bir arkadaşlık gibi geliyordu bu bazılarımıza, ama Corric onu sevmiş, onu da yanında tutmakta ısrar etmişti; ayrıca Baba da Arkaların Runda Evi'yle olan çıkarları nedeniyle bu arkadaşlığı tasvip ediyordu. Genç adam dediğin, genç adam gibi davranırdı; kadın da olacaktı, içki de – bunda bir sakınca yoktu, yanlış bir şey de yoktu.

Artık aşçı yamağı olmuş olan Tib, Hoby Arkamand'dayken peşinde bir köpek gibi dolanıyordu. Tib bize, Hoby'nin kendisine anlattığı bir hikâyeyi anlatmıştı. Corric ile arkadaşları Torm'u sarhoş etmeye bayılıyorlardı çünkü sarhoş olunca Torm deliriyordu ve yapamazsın dedikleri her şeyi yapıyordu: üç kişiyle aynı anda eskrim yapmak, ayılarla dövüşmek, çırılçıplak soyunup sonunda krize girinceye kadar Senato merdivenlerinde dans etmek gibi. Hoby'nin dediğine göre Torm'un harika olduğunu düşünüyorlardı, hepsi onu takdir ediyordu. Gerçi bazılarımıza sanki onu soytarı misali sırf eğlenmek için kullanıyorlarmış gibi gelmişti, Corric'in güreşçi olarak beslediği cüceler ya da yarım akıllı, tek gözlü dev fedaisi Hum gibi. Ama Hoby'ye göre –ki bunu bize Tib aktarmıştı– kesinlikle öyle değildi. Hoby, Corric Runda'nın Torm'dan kılıç dersleri aldığını, onu bu sanatın bir ustası gibi gördüğün söylemişti. Corric'in bütün arkadaşlarının Torm'a saygı duyduğunu söylemişti. Onun o büyük gücünden korkuyorlardı. Onun zıvanadan çıkmasından hoşlanıyorlardı çünkü o zaman herkes hem Torm'dan, hem de onlardan korkuyordu.

"Torm-di henüz genç," dedi Everra. "Gençken böyle çılgınlıklar yapması daha iyi. Yaşlanınca aklı başına gelir. Baba bunu biliyor. Onun da çılgın günleri olmuştu."

Sıcak Kuyular adı verilen Runda arazisi şehrin batısındaki zengin tahıl tarlaları arasında, Etra'dan bir mil kadar uzaktaydı. Senatör buraya muazzam bir ev yaptırarak bunu oğlu Corric'e vermişti. Hoby, Tib'e burayı anlatmıştı, Tib de bize anlattı: lüks odalar, içi kadın dolu ipek odalar, çiçek dolu avlular ve arka avludaki harika banyolar – su sıcak su pınarlarından kaynıyor, ısısı da devamlı olarak insanın kanı sıcaklığında oluyormuş ama mavimsi yeşil-şeffaf bir rengi varmış; havuzun etrafındaki yeşil ve mor renkli mermerler üzerinde de tavus kuşları tüylerini açarak yürüyormuş... Hoby, Torm'un fedaisi olarak birçok kez oraya gitmiş. Bütün bu genç soyluların –günün modası gereği– fedaileri varmış; Corrig'in o Dev'in yanı sıra üç fedaisi varmış, Torm da kısa bir süre önce ikinci fedaisini almış. Fedailer, Sıcak Kuyular'daki ipek odalarda bulunan kadınları paylaşmak, oradaki yiyeceklerden ve kadınlardan istediklerini seçmek için içeri davet ediliyormuş, tabii ki efendiler kendi istediklerini seçtikten sonra. Hoby ılık havuzda yüzmüş. Tib'e havuzu anlatmış, kadınları anlatmış, yemekleri anlatmış – semirmesi için kısırlaştırılmış horoz ciğeri kıyması, doğmamış kuzu dili.

O yüzden Falli bana Torm'un Ris'le Sallo'yu Sıcak Kuyular'a götürdüğünü söylediği zaman, taş bir duvara toslamışım da sersemlemişim gibi kafamın içi boşalmış da olsa, bir süre sonra mutfaklara gidip Tib'i aradım. Onun Hoby hakkında bir şeyler bilebileceğini düşünmüştüm. Ne bilebileceğini düşündüğümü bilmiyorum. Hiçbir şey bilmiyordu. Falli'nin bana söylediklerini söyleyince bir an için boş bulundu, dehşete düştü. Sonra, "Orda bir sürü kadın var, Rundalar orda düzinelerle köle kadın bulunduruyor. Torm kızları oraya eğlensinler diye götürmüştür," dedi.

Ne cevap verdiğimi bilmiyorum ama Tib'in yüzünün asılmasına ve savunmaya geçmesine neden olmuştu. "Bak Gav, belki sen öğretmenin gözdesisin falan ama unutma, sonuç olarak Sal'la Ris vermelik kızlar."

"Torm'a verilmediler ama," dedim. Yavaş yavaş konuşuyordum çünkü zihnim hâlâ boştu ve yavaş çalışıyordu. "Ris bakire. Sallo da

Yaven'e verilmişti. Torm onları evden dışarı çıkartamaz. Onları oraya götürmüş olamaz. Anne buna katiyen izin vermez."

Tib omzunu silkti. "Belki de Falli olanları yanlış anlamıştır," dedi ve dönüp işine gitti.

Ben de İemmer'e gidip Falli'nin söylediklerini anlattım. Tib'e söylediklerimi tekrarladım – yani bunun olamayacağını: Anne'nin izin vermeyeceğini.

Kuşatmadan sonra birçok insan gibi artık olduğundan daha yaşlı görünen İemmer bir süre hiçbir şey söylemedi. Sonra içli bir "ah" çekip başını tekrar tekrar salladı.

"Ah, bu... Bu hoş değil," dedi. "İnşallah, inşallah Falli yanılıyordur. Yanılmış olması lazım. İzin almadan kızları nasıl bırakır? Gidip onunla konuşacağım. Ve ipek odalardaki diğer kadınlarla. Ah Sallo!" Bütün kızlar içinde hep en çok ablamı sevmişti. "Yok, olamaz," dedi daha bir canlılıkla. "Tabii ki haklısın, Anne Falimer-io buna izin vermez. Hiçbir zaman. Yaven-di'nin Sallo'su! Ve minik Ris! Yok, yok, yok. O keçe kafalı Falli bir şeyleri karıştırmıştır. Şimdi gidip bunun doğrusunu bir öğreneyim."

Ben, genellikle işleri düzelten İemmer'e güvenmeye alışmıştım. Sınıfa gidip, küçük öğrencilerime alıştırmalarını ve ezberlerini verdim. Sabah geçinceye kadar düşünmemeye çalıştım. Yemekhaneye gittim. İnsanlar konuşuyordu, kadınlı erkekli bir grup insan. "Yok," diyordu Tan, "atları ben kendim koydum. Onları üstü kapalı arabayla götürdü, Hoby'yle Rundalardan aldığı o hödük de yanlarındaydı, atları kendi sürdü."

"Eh, eğer Anne onları bıraktıysa bunda bir kötülük yoktur," dedi Ennumer o dalgın, tiz sesiyle.

"Tabii ki Anne gitmelerine izin vermiştir!" dedi başka bir kadın, ama artık ikinci seyis olan Tan başını sallayarak, "Çamaşır bohçası gibi sımsıkı bağlanmışlardı. Hatta Sallo başını çıkartıp bir şeyler haykırmaya çalıştığı zaman bile kim olduklarını anlayamamıştım. Sonra Hoby onu arabaya bir çuval et atar gibi atıp kapıyı güm diye kapattı ve dörtnala ayrıldılar," dedi.

"Bir tür muzipliğe benziyor," dedi yaşlıca adamlardan biri.

"Oğulcuk-di'yle Yapışık İkiz'in başını belki de Peder-di'yle belaya sokacak bir muziplik!" dedi Tan öfkeyle. O zaman beni gördü. Kara

gözleri benimkilere kitlendi. "Gav," dedi. "Senin bu konuda bildiğin bir şey var mı? Sallo sana söz etmiş miydi?"

Başımı hayır anlamında salladım. Konuşamıyordum.

"Neyse, her şey yoluna girer," dedi Tan bir süre sonra. "Amcanın dediği gibi bir muziplik olsa gerek. Aptalca, ahmakça bir şaka. Akşam dönerler."

Diğerleriyle birlikte orada duruyordum ama sanki her şey ve herkes benden uzaklaşıyordu, sanki hiçbir şeyin ve hiç kimsenin olmadığı bir yerde yapayalnızdım. Etrafımda bir boşlukla Arkamand'ın hollerinden, avlularından geçtim. Sesler bana uzaktan geliyordu.

Boşluk beni sıkıştırmaya, kararmaya başladı; kara taştan alçak ve kaba bir tavan, bir mağara oldu.

"Bazı şeyleri biliyorum," demişti Sallo bana. "Ve bunları bildiğimi biliyorum. Biz Bataklık ahalisi bazı güçlere sahibiz!" Ve gülmüştü. Pırıl pırıl gözleri parlamıştı.

Onlar beni çağırmadan önce, Everra bana söylemeden önce öldüğünü biliyordum. Bunu bana söyleyenin Everra olmasının daha münasip olacağını düşünmüşlerdi.

Dün gece Sıcak Kuyular'da, havuzda bir kaza olmuş. Acı bir kaza, korkunç bir şey, dedi Everra gözlerinde yaşlarla.

"Bir kaza," dedim.

Sallo'yu boğmuş – yani Sallo boğulmuş, diye düzeltti, içkiyi fazla kaçırıp edep medep dinlemeyen genç adamlar havuzun içinde kızlarla oynarlarken boğulmuş.

"Sıcak su dolu havuz," dedim, "tavus kuşlarının mermerler üzerinde dolaştığı yer."

Evet, dedi öğretmenim, gözyaşlarından ıslanmış gözlerini bana kaldırarak. Bir şeyler gizliyormuş, korkudan sinmiş gibi bir ifadesi olduğunu düşündüm, hani sanki yapmaması gereken bir şeyi yapmış ama bunu itiraf edemediği için kendinden utanan bir okul çocuğu gibi.

"Ris evde," dedi, "ipek odaların kadınlarıyla birlikte. Acınacak bir durumda, zavallı kız. Yaralanmamış ama... Delilik bu, delilik. Hepimiz Torm-di'nin her zaman... her zaman delilik nöbetleri geçirdiğini biliriz... ama kızları evden çıkartması! Onları oraya, o adamların yanına götürmesi! Delilik, delilik. Ah rezalet, rezalet, ne feci bir yürek

sızısı, ah zavallı Gavir'im!" Öğretmenim ıslak gözlerini ve sinmiş yüzünü benden gizleyerek ak saçlı başını önüne eğdi. "Ya Yaven-di ne diyecek!" diye ağladı.

Hollerden, Ataların odasının yanından geçip kütüphaneye gittim ve orada bir süre yalnız oturdum. Boşluk etrafımı sarmıştı, sessizlik. Sallo'dan gelmesini rica ettim ama kimse gelmedi. "Abla," dedim yüksek sesle ama kendi sesimi duyamadım.

Sonra düşündüm, eğer boğulduysa kan kadar sıcak yeşil sulu havuzun dibinde yatıyor olması gerekirdi, bu gerçeği tüm berraklığıyla anladım. Eğer orada değilse ya neredeydi? Orada olamazdı, o zaman demek ki boğulmamıştı.

Onu aramaya başladım. İpek odalara, batı avlusuna gittim. Orada karşıma çıkan kadınlara, "Ablamı arıyorum," dedim.

Kadınların, beni ablama götüren insanların kim olduğunu hatırlamıyorum ama onu tanıdım.

Üzerini örten beyaz çarşaflar içersinde yatıyordu. Görünen tek yeri olan yüzü gül rengi değil kül rengiydi, yanaklarından birinde kara bir çürük vardı. Gözleri kapalıydı, ufak tefek ve yorgun görünüyordu. Yanına diz çöktüm, orada bana ilişmediler.

Gelip bana, sanki bu çok ciddi, çok önemli bir şeymiş gibi "Anne seni çağırttı Gavir," dediklerini hatırlıyorum. Sallo'yu öptüm, hemen döneceğimi söyledim. Onlarla gittim.

Beni bildik koridorlardan, Anne'nin sadece dışarıdan görmüş olduğum dairesine götürdüler; Sallo'nun Anne'nin odalarını süpürmesine izin verilirdi ama bana hiç verilmemişti; ben sadece holleri süpürürdüm. Beni orada bekliyordu, uzun elbiseleri içinde uzun boylu duran Arkaman'ın Annesi. "Ablanın ölümüne çok üzüldük, çök üzgünüz Gavir," dedi o güzel sesiyle. "Ne kadar talihsiz bir kaza. O kadar tatlı bir kız. Yaven'e nasıl söyleyeceğimi hiç bilemiyorum. Bu onun için çok acı bir keder olacak. Biliyorum ablanı çok seviyordun. Ben de onu seviyordum. İnşallah bunu bilmen seni biraz olsun teselli eder. Bir de bu." Elime ağır, ipek bir kese sıkıştırdı. "Kendi kadınlarımı onun cenazesine yollayacağım," dedi, bana ağırbaşlı ve samimi bir ifadeyle bakarak. "Yüreklerimiz tatlı Sallocuğumuz için paramparça oldu."

Eğilerek selam verdim ve orada öylece durdum. İnsanlar gelip beni aldılar.

Beni Sallo'ya geri götürmediler. Bir daha ablamın yüzünü hiç görmedim, o yüzden onu kül renginde, bereli ve yorgun hatırlayacaktım. Öyle hatırlamak istemiyordum, o yüzden de bu hatırayı uzaklaştırdım, unuttum.

Beni öğretmenimin yanına geri götürdüler ama ne o beni istiyordu, ne de ben onu. Onu görür görmez sözler ağzımdan döküldü: "Torm'u cezalandıracaklar mı? Onu cezalandıracaklar mı?"

Everra sanki benden korkuyormuş gibi geriledi. "Sakin ol Gavir, sakin ol," dedi beni yatıştırmaya çalışarak.

"Onu cezalandıracaklar mı?"

"Bir köle kızın ölümü için mi?"

Onun sözleri etrafında sessizlik yayılmaya başladı. Sessizlik etrafımda büyüdü, genişledi, derinleşti. Bir havuzdaydım, bir havuzun dibinde; sudan değil, sessizlik ve boşluktan oluşan bir havuzdu bu ve dünyanın sonuna kadar gidiyordu. Havayı değil, boşluğu teneffüs ediyordum.

Everra konuşuyordu. Ağzının açılıp kapandığını görüyordum. Gözleri parlıyordu. Ağzını açıp kapatan beyaz saçlı, yaşlı bir adam. Sırtımı döndüm.

Zihnimde koca bir duvar uzanıyordu. Duvarın diğer tarafında hatırlayamadığım şeyler vardı çünkü bunlar olmamıştı. Daha önce unutmak elimden gelmezdi ama şimdi unutabiliyordum. Günleri, geceleri, haftaları unutabiliyordum. İnsanları unutabiliyordum. Kaybettiğim her şeyi unutabiliyordum, zira bunlara hiç sahip olmamıştım.

Ama ertesi sabah çok erken bir vakitte, gün göğü anca aydınlatmaya başladığı sırada orada dururken mezarlığın nasıl olduğunu hatırlıyorum. Hatırlıyorum çünkü daha önce de hatırlamıştım.

Yaşlı Gammy'yi gömdüğümüz zaman, minik Miv'i gömdüğümüz zaman... Tam surların dışında, nehrin kıyısındaki söğütlerin yeşil yağmuru altında durmuş, bu öbür sabah kimi gömdüklerini merak ettiğimi hatırlıyorum.

Önemli biri olmalı çünkü Anne'nin bütün özel hizmetçileri beyaz yas giysileri içinde buradalar, yüzlerini uzun şallarıyla gizlemişler; ceset de çok güzel beyaz bir ipeğe sarılmış. İemmer yüksek sesle ağlıyor, Ennu-Me'ye söylenmesi gereken duayı okuyamıyor.

Söylemeye çalıştığında, sessizlik içinde korkunç, ham bir delik açan kulak tırmalayıcı bir feryada başlıyor; o yüzden ağlamakta olan diğer kadınlar onu kucaklayıp teselli etmek için yanına gidiyorlar.

Ben suya yakın durmuş, suyun nehir kıyısını nasıl aşındırdığını seyrediyorum: yavaş yavaş çarptığı toprağı kemirişini, kıyıyı sonunda otlar derenin üzerine eğilecek şekilde oyuşunu, otların beyaz köklerinin su üzerinde havada sallanışını. Toprağa dikkatlice bakacak olursanız, kökler kadar ince ak kemikler de bulursunuz, suyun gelip de mezarlarını kemirdiği minik çocukların kemiklerini.

Benden çok uzakta olmayan bir yerde bir kadın duruyordu, diğer kadınlardan ayrı. Başına uzun, pejmürde bir şal dolamıştı, yüzünü gizliyordu, ama bana bir kez baktı. Sotur'du. Bunu biliyorum. Kısa süreliğine de olsa hatırlıyorum.

O ve diğer kadınlar gittikten sonra etrafımda birtakım insanlar, adamlar olduğunu gördüm, onlara mezarlıkta kalıp kalamayacağımı sordum. Bunlardan biri seyis Tan'dı, küçükken bize karşı iyi olan Tan. O zaman da bana karşı iyiydi. Elini omzuma koydu. "Biraz sonra gelirsin, di mi?"

Başımla onayladım.

Titrememesi için dudaklarını sıkı sıkı yummuştu. "Hayatımda tanıdığım en tatlı kızdı, Gav," dedi.

"Teşekkür ederim Tan," dedim.

Diğerleriyle birlikte gitti. Artık mezarlıkta kimse kalmamıştı. Mezarın üzerini belli olmasın diye ellerinden geldiğince tekrar çimenle kapatmışlardı, böylece diğer mezarlardan farkı kalmamıştı, ama önemli değildi, nasıl olsa nehir bütün mezarları alıp götürecekti ve denize giden akıntıda dönüp duran birkaç beyaz paçavradan başka bir şey kalmayacaktı. Mezarlıktan uzaklaştım, Nisas boyunca, söğütler altından nehir yukarı yürüdüm.

Patika şehir surlarıyla nehir arasında iyice daraldı; derken Nehir Kapısı'na vardım. Köprünün üzerinden akan şehir pazarı trafiğinin geçmesini bekledim: beyaz öküzlerin çektiği ağır arabalar, bir eşek veya bir kölenin çektiği küçük el arabaları. Sonunda karşıya geçebileceğim kadar bir boşluk oldu. Nisas'ın batı kıyısından yoluma devam ettim. Patika çok güzeldi, nehir kıyısına bir yaklaşıp bir uzaklaşıyor, refah içindeki hür adamların ekip baktıkları güzel bahçelerin yanından geçiyordu. Yaşlı adamların bazıları araziye

çıkmış, çapalıyor, ayrıkları temizliyor, ılık bahar sabahının, bulutlu gün doğumunun keyfini çıkartıyordu. Bense sessizliğe, boş dünyaya doğru yürümeye devam ettim. Kaba kara kayadan alçak bir tavanın altında karanlığa yürüdüm.

***

O günden sonraki günler hakkında artık hiç hatırlamayacağım çok şey var. Sonunda unutmayı öğrendiğimde, bunu çok çabuk ve çok iyi öğrenmiştim. O günlerden hatırladığım bölük pörçük şeyler hatıra olabilir de, olmayabilir de; şu öteki türden bir hatırlama da olabilir bu, henüz olmamış olaylara, henüz gitmediğim yerlere ilişkin bir hatırlama. Bütün o günler, o zaman, o ay, iki ay boyunca hem olduğum yerdeydim, hem de değildim. Arkamand'dan uzaklaşmıyordum çünkü arkamda duvardan başka bir şey yoktu ve duvarın öte tarafında kalanların çoğunu da unutmuştum. Önümdeyse hiçbir şey yoktu.

Yürüyordum. Benimle kim yürüyordu? Bize ölümde rehber olan Ennu mu? Yoksa dualarımızı dinleyen kulağı sağır olan Talih mi? Yol beni götürüyordu. Eğer bir patika varsa onu takip ediyordum, bir köprü olursa geçiyordum, eğer bir köy varsa ve burnuma yemek kokusu geldiyse, açsam girip yiyecek alıyordum. Cebimde, bana verildiği andan beri taşıdığım, kanla dolup taşan ağır bir yürek gibi parayla dolu olan o ağır ipek kesecik vardı. Altı gümüş teklik, sekiz kartal, yirmi bronz yarımlık, dokuz bronz çeyreklik. Nisas kıyısında, çiçek açan çalılar ve yüksek otlar arasında gözlerden ırak bir yere ilk oturduğumda bunları saymıştım. Köylerde sadece bronz çeyreklikleri harcıyordum. Onlar bile birçok insanın bozamayacağı kadar büyük bir para sayılıyordu. Köylüler ve çiftçiler bana bozuk kuruşluklar veremeyecekleri zaman fazladan yiyecek veriyorlardı. Çok az insan benden yiyecek esirgedi, bazıları da satmaktansa verdiler. Üzerimde beyazlar vardı –matem beyazı– ve eğitimli şehir adamları gibi konuşuyordum. Bana "Nereye gidiyorsun di?" diye soruyorlardı, ben de, "Ablamı gömmeye gidiyorum," diyordum.

"Zavallı çocuk," dediklerini duyuyordum kadınların. Bazen küçük çocuklar "Deli! Deli!" diye bağırarak peşimden koşuyorlardı ama hiçbir zaman bana çok yaklaşmıyorlardı.

Aralarında gezdiğim fakir insanlar tarafından soyulmamıştım çünkü soyulma fikri hiç aklıma gelmemiş, böyle bir şeyden hiç korkmamıştım. Soyulmuş olsaydım da benim için hiç fark etmezdi. Artık insanın dua edecek bir şeyi kalmayınca Talih onu duymaya başlıyor.

Eğer o zamanlar Arkamand kaçmış olan kölesini arasaydı beni rahatlıkta bulabilirdi. Hiç saklanmadım. Nisas boyunca kime sorsalar izimi bulurlardı. Büyük bir ihtimalle Arkamand'da herkes birbirine Gavir'in o sabah herkes ayrıldıktan sonra köle mezarlığında kendisini suya atıp boğduğunu, kucağına ağır bir taş alarak suya yürüdüğünü söylemişti. Halbuki ben o sırada, sırf tesadüfen cebimde olduğu için Anne'nin parayla ağırlaşmış ipek keseciğini alarak boş dünyaya doğru yürümeye başlamıştım, zira elime bir taş alıp nehre yürümek aklıma gelmemişti. Nerede yürüdüğümün hiçbir önemi yoktu. Bütün yollar aynıydı. Gidemeyeceğim tek bir yol vardı, o da geriye dönen yol.

Bir yerlerde Nisas'ın karşı kıyısına geçtim. Köyler arasındaki yollar beni dolandırıp bazen bir yöne, bazen diğerine götürüyordu. Bir gün önümde yüksek, yuvarlak, yeşil dağların başlarını gördüm. Ventine Yolu'na çıktım. Eğer o yolda devam etseydim beni dağlara, Çiftliğe, Sentas'a götürecekti. Bu isimler ve yerler, unutuşun içinden çıkıp gelmişlerdi bana. Sentas Çiftliği'ni hatırladım, orada yaşayan birini hatırladım: Çiftlik kölesi Comy.

Bir meşenin gölgesinde oturarak birilerinin bana vermiş olduğu ekmeği yedim. O zamanlar düşünmek benim için ağır bir meseleydi, uzun zaman alıyordu. Comy arkadaştı. Çiftliğe gidip orada kalabileceğimi düşündüm. Bütün ev köleleri beni tanıyordu, bana iyi davranırlardı. Comy benimle balık tutardı.

Belki de Kasikar kuşatmasında Çiftlik yanıp kül olmuştu, meyve bahçeleri yerle bir edilmiş, bağlar sökülmüştü.

Belki Sentas'ta yaşayabilirdim, sanki orası gerçek bir yermiş gibi.

Ağır ağır gelen bütün bu aptalca düşünceler geçip gitti, derken ayağa kalkıp sırtımı Vente'ye döndüm. Tarlalar arasından kuzeydoğuya giden köy yolundan yürümeye başladım.

Köy yolu beni tekerlek izleriyle dolu dar, üzerinde çok az insanın bulunduğu ana yola çıkarttı. Yol durmadan ilerliyor, hatırladığım ve unutmak istediğim şeylerden uzaklaşıyordu, ben de onu izlemeye

devam ettim. Karşıma bir kasaba çıkınca pazarından bana birkaç gün yetecek kadar yiyecekle, geceleri döşek olarak kullanacağım kahverengi kaba bir battaniye aldım. Daha sonra köpeklerin önüme çıkıp deli gibi havladıkları, durmama izin vermedikleri ıssız bir köy geçtim. Durmamı gerektirecek hiçbir şey yoktu zaten.

O köyden sonra yol daralıp bir patikaya dönüştü. Göz alabildiğine uzanan tepelerde ekili hiçbir alan yoktu. Yamaçlara yayılmış koyunlar otluyordu; boz renkli iri çoban köpekleri de yerlerinden kalkıp ben geçip gidinceye kadar beni izliyordu. Derken tepeler arasındaki vadilerdeki ağaçlar sıklaşmaya başladı. Bu korularda uyuyor, ağaçlar arasından akıp giden minik çaylardan su içiyordum. Yemeğim kalmadığı zaman yemek için bir şeyler arandım. Birkaç minik çilekten başka bir şeylerin yetişmesi için daha çok erkendi, üstelik ben de ne aramak gerektiğini bile bilmiyordum. Böylece aranmaktan vazgeçip tepeler arasındaki patikadan tırmanmaya devam ettim. Açlık çok acı vericiydi. Aklımda bir düşünce vardı, bir hatıra değil, sadece bir düşünce, ben Mabet'in rahiplerinin yanında güzel güzel doyarken yeterince yiyeceği olmadığı için bebeği rahminde açlıktan ölen birine dair bir düşünce, o yüzden de şimdi aç olma sırası bendeydi. Bu hakkaniyetli bir şeydi.

Her gün yürüdüğüm mesafe azalmaya başladı. Sık sık güneşin altına, yabani otlar arasına oturuyordum. Çiçek açmaya başlayan otlar çeşitlilikleriyle çok güzeldi. Havadaki minik sinekleri ve arıları seyrediyor ya da olmuş veya olmamış şeyleri sanki hepsi bir rüyaymış gibi hatırlıyordum. Ben kalkıp da uyumak için bir yer aramak üzere ağır adımlarla ilerleyinceye kadar gün geçiyor, güneş gökyüzündeki rotasını tamamlıyordu. Bir gün patikayı kaybettim ve ondan sonra tepeler arasındaki kıvrımları izlemeye başladım.

Sabahın erken alacasında bir akarsu bulmak için bacaklarım titreye titreye yavaşça yamaçtan inerken arkamdan bir şey hızla üzerime geldi ve bir ışık infilakıyla ağaçlar etrafımda dönmeye başlarken nefesimin kesildiğini hissettim.

Bir süre sonra garip, kürklerle dolu, keskin kokulu bir yatakta yatıyor buldum kendimi. Yüzümden pek de uzak olmayan bir mesafede tavan vardı, kaba kara kayadan alçak bir kubbe. Neredeyse karanlık sayılırdı. Yanımda sıcak bir şey, iri bir hayvan bacaklarıma yaslanıyordu. Başını kaldırdı: bir köpeğin uzun, boz,

ağır başı, ürkütücü kara dudakları, bana bakan kara gözleri. Sızlanır gibi bir inilti çıkarttı, ayağa kalktı ve bacaklarıma bastı. Birisi köpekle konuştuktan sonra gelip yanıma çömeldi. Benimle konuştu ama ne dediğini uzun bir süre anlayamadım. Mağaranın zeminindeki kara kayalardan parlayarak yansıdığı anlaşılan zayıf ışıkta adama öylece bakıyordum. Adamın gözlerinin aklarını ve kara yüzünün etrafından kümeler halinde pösteki gibi fışkıran gri-siyah saçlarını rahatlıkla görüyordum. Yatağın kirli ve yarı tabaklanmış kürklerinden daha keskin bir kokusu vardı. Ağaç kabuğundan yapılmış bir kupayla bana su getirdi, içmeme yardım etti, zira başımı kaldıramıyordum.

Çoğunlukla başka bir yer veya zamana ait hiçbir hatıram olmaksızın alçak mağara odasında öylece yatıyordum. Sol bacağımın yanında yatan köpek olmadığı zamanlar yalnızdım. Köpek bazen başını kaldırıp karanlık havaya bakıyordu. Hiç yüzüme bakmadı. Adam eğilip odaya girdiğinde ayağa kalkarak yanına gidiyor, uzun burnunu eline dayıyor, sonra da dışarı çıkıyordu. Daha sonra ya adamla ya da tek başına geri geliyor, üzerime basıyor, bir kez dönüyor ve bacağımın yanına yatıyordu. İsmi Muhafız'dı.

Adamın adı ya Cuga ya da Cuha'ydı. Bazen birini, bazen diğerini söylüyordu. Garip konuşuyordu, sanki bir şey sesini tıkıyormuş gibi gırtlaktan gelen, kayalar arasından çıkıyormuşa benzeyen bir sesle. İçeri girdiği zaman benim yanımda oturur, bana taze su verir, yiyecek ikram ederdi: genellikle tütsülenerek kurutulmuş ince et veya balık dilimleri, bazen de birkaç tane olgunlaşmış yemiş. Hiçbir zaman bir kerede çok fazla vermezdi. "Ne yapıyordun peki, açlıktan ölüyor muydun?" demişti bana. Benimle birlikteyken epey bir konuşuyordu, ayrıca onu mağaranın diğer tarafında kendi kendine veya köpekle konuşurken de duyuyordum: hiçbir zaman bir cevap beklemeyen o mırıltılı, gargara yapıyormuş gibi çıkan kelime sağanağı. "Açlıktan ölüp de ne yapacaktın? Yiyecek var. Ararsan bulursun. Seni buraya ne getirdi? Ben de seni Derram'dan sandıydım. Yine peşime düştüler sandıydım. Seni takip ettim yani. Seni takip ettim, dikizledim. Bütün bir gün boyunca birilerini dikizleyebilirim ben. Muhafız'a, yere yat dedim. Sen ayağa kalkınca gidecen sandıydım ama doğrudan buraya, kapımın önüne indiğinde ne yapaydım ki? Tam arkandayım, elimde sopa var, ben de kafana İndiriverdim, pat!" Bunu söylerken korkunç bir darbenin pantomimini yapıp gülerek kahverengi seyrek

dişlerini gösterdi. "Sen orda olduğumu bilmediydin di mi? Öldürdüm onu, dedim, öldürdüm. Ölü bir dal gibi indin, öylece yatıyordun, öldürdüm onu. Derram'a şimdilik bu kadarı yeter! Sonra bir de bakıyorum, çocuk bu. Sampa, Sampa, tutup bir çocuğu öldürdüm! Yok yok, ölü değil. Yumurta kafanı bile kıramamışım. Ama ölü bir dal gibi indiydin. Bir çocuk. Seni tek elimle, yavru geyik gibi kaldırdım. Bak ben çok kuvvetliyim. Hepsi bilir bunu. Buraya gelmezler. Sen buraya niye geldin oğul? Seni ne getirdi? Ne diye böyle açlıktan öleyazdın? Kesende on bin paralarla hem de öylece yatıyordun! Bronzlar, gümüşler, tanrıların suratları! Kral Cumbelo kadar zenginsin! Neden açlıktan öleyazdın? Burası, bütün o parayla gelinecek yer mi? İene Hanım'dan geyik mi satın alacaktın? Deli misin sen oğul?" Başıyla onayladı. "Delisin, delisin."

Sonra kıkırdayarak, "Ben de oğul. Deli Cuga," dedi. Tekrar kıkırdayarak bana duman ve külle acılaşmış lifli, tatlı bir et parçacığı verdi. Yavaşça çiğnedim, ağzım açlıktan iyice sulanmıştı.

Bir süre var olan tek şey buydu: açlığım, bana sadaka gibi verdiği yiyeceklerin keskin tadı, konuşan çatlak sesi, yüzümün hemen üstündeki kara kayadan tavan, duman ve kürkün kötü kokusu, bacağıma yaslanan köpek. Sonra oturabilmeye başladım. Böylece kayadan odanın girişine kadar sürünebildim ve bu odanın Cuga'nın kendisine ev yaptığı mağaradaki birkaç odadan en içte bulunan en alçak tavanlısı olduğunu keşfettim. Yavaş yavaş diğer odaları da inceledim. Bazılarında insan ayakta durabiliyordu, en azından orta kısmında; en büyük oda ise, iri taşlı zemini düzensiz de olsa oldukça genişti. Mağaranın kara kayası gözenekli ve çatlaktı; bu çatlak ve yarıklardan ışık geliyor, dumanlı bir loşluk yaratıyordu. Dışarı ilk çıktığımda güneş ışığı, başımı döndüren muazzam kırmızı ve altın rengi şimşeklerle beni adeta kör etti; havaysa bal gibi tatlı kokuyordu.

Mağaranın dışından –tam ağzında dursanız bile– mağarayı göremiyordunuz, sadece kaya üzerinde, sarmaşık ve eğrelti otlarıyla kaplanmış kuru bir çağlayan gibi duran büyük bir yarık vardı.

Cuga'nın bütün malı kabaca tabaklamış olduğu ceylan ve tavşan derileri, ağaç kabuğundan birkaç kupa, birkaç kaşık, akçaağaçtan yonttuğu diğer aletler, ince kirişten yapılma bir yumak ve en büyük hâzinesi, yani pis tuz kristalleriyle yarı yarıya dolu bir metal kutu,

ateş yakmak için bir kav kutusu ve ince pürtüklü bir nehir taşıyla sürekli bilediği iyi çelikten boynuz saplı iki avcı bıçağı idi. Bu hâzineleri konusunda müthiş kıskançtı, benden bile kuşkulanıyor, onları benden gizliyordu. Tuzu nerede sakladığını hiç öğrenemedim. Bıçakların birini benim göreceğim şekilde ilk çıkartmak zorunda kaldığında hırlayarak bıçağı bana doğru sallayıp o boğuk sesiyle, "Dokunma buna, dokunma buna yoksa Yokedici adına bununla kalbini deşerim," demişti.

"Dokunmam," dedim.

"Eğer ellersen kendiliğinden dönüp senin boğazını keser."

"Hiç ellemem."

"Yalancı," dedi. "Yalancı, insanlar hep yalancı." Bazen böyle bir şeyi durmadan tekrarlayıp durur, bütün gün boyunca başka bir şey söylemezdi, *insanlar yalancı, insanlar yalancı... Uzak dur, uzak dur!* Uzak dur, uzak dur!.. Diğer zamanlarda konuşması oldukça aklı başında olurdu.

Benim söyleyecek az şeyim vardı, bu da onun için son derece uygundu. Benimle de köpekle konuştuğu gibi konuşuyordu; ormanda tavşan tuzaklarına, balık yuvalarına, böğürtlen çalılıklarına yaptığı günlük gezilerini, yakaladığı, gördüğü, kokusunu aldığı ya da duyduğu her şeyi anlatıyordu. Ben de aynı köpek gibi hiç sözünü kesmeden bu uzun hikâyeleri dinliyordum.

"Sen kaçaksın," dedi bir akşam bana, birlikte oturmuş, yapraklar arasından ağustosun yoğun ve parlak yıldızlarını seyrederken. "Ev kölesi, rahat yetiştirilmiş. Kaçmışsın. Benim de köle olduğumu düşünüyorsun di mi? Yo, yo. Yo. Kaçakları mı istiyorsun? Kuzeye devam et, ormana gir, ordalar. Benim onlarla bir işim yok. Yalancılar, hırsızlar. Ben hür doğmuşum. Onlara karışmak istemiyorum. Çiftçilere de karışmak istemiyorum. Kasabalılara da – Sampa onları yok etsin, yalancılar, dolandırıcılar, hırsızlar."

"Benim köle olduğumu nerden biliyorsun?" diye sordum.

"Başka ne olabilirsin ki?" dedi o karanlık sırıtışı ve atik, kurnaz bakışlarıyla.

Bilmiyordum.

"Ben buraya hepsinden, hepsinden kurtulmak için geldim," dedi Cuga. "Bana vahşi adam, münzevi diyorlar, benden korkuyorlar. Beni

kendi halime bırakıyorlar. Münzevi Cuga. Uzak duruyorlar. Bulaşmıyorlar."

"Sen Cugamand'ın Beyisin," dedim.

Bir süre sessizlik içersinde oturduktan sonra boğuk boğuk kıkırdamaya, bacaklarını koca, ağır elleriyle dövmeye başladı. Ellilerinde ya da daha yaşlı olmasına rağmen iriyarı bir adamdı, çok güçlü. "Bir daha söyle bakayım," dedi.

"Sen Cugamand'ın Beyisin."

"Öyleyim ya! Öyleyim ya! Burası benim arazim ve burda bey benim! Yokedici adına! Gerçeği konuşan bir adam. Üstelik buralara kadar geldi de ben onu nasıl karşıladım? Başını bir sopayla patlattım! Nasıl bir karşılama ama! Cugamand'a hoş geldiniz!" Uzun bir süre güldü. Bir süre sessizleşiyor, sonra tekrar tekrar kahkahalara boğuluyordu. Sonunda gri yıldız ışığında bana bakıp "Burda hür bir insansın. Güven bana," dedi.

Ben de, "Sana güveniyorum," dedim.

Cuga pislik içinde yaşıyor, hiç yıkanmıyordu; dikkatsizce tabaklanmış derileri ve kürkleri leş gibi kokuyor ve çürüyordu fakat yiyecekleri saklamak ve depolamak konusunda son derece titizdi. Tuttuğu bütün iri hayvanların –tavşanların, arada bir denk gelen yavru geyiklerin– etlerini dumanla tütsülüyor ve mağaranın ocak odasının tavanına asıyordu. Otluklara da daha küçük hayvanlar –orman faresi, hatta tarla faresi– için tuzaklar kuruyor, bunları ateşte kızartarak taze taze yiyordu. Kapanları çok zekice hazırlanmıştı, sabrı ise sınırsızdı, ama oltalarla, misinalarla şansı pek yaver gitmiyordu ve tütsülemeye değecek büyüklükte balıkları pek nadir yakalıyordu. O konuda ona yardımcı olabilirdim. Misina olarak kullanabildiği tek şey olan kirişler suda yumuşuyordu; ben de kahverengi battaniyemin kenarından bükülmüş pamuk ipliklerden biraz çekip çıkarttım ve bunu Cuga'nın yontmuş olduğu ince olta iğneleriyle kullanarak akarsuyun oluşturduğu su birikintilerinde kaynayan minik kahverengi alabalıkların yanı sıra birkaç iri levrekle tatlı su levreği de yakaladım. Bana balıkların nasıl kurutulup tütsülendiğini gösterdi. Bunun dışında ona çok az yardımım dokunuyordu. Gezintilerinde beni yanında istemiyordu. Genellikle bütün gün boyunca beni yok sayıyor, kendi kendine tekrarladığı

mırıltılar içinde kayboluyordu, ama yemek yediği zamanlar yemeğini daima benimle ve Muhafızla paylaşırdı.

Ona neden beni içeri alıp yaşattığını hiç sormadım. Bu bir soru olarak aklıma gelmemişti. Ona tek bir soru sordum: Muhafız'ın nereden geldiğini.

"Çoban köpeği kancığı," dedi. "Orda doğudaki kayalık yamaçlarda doğurduydu. Yavruların oynadıklarını gördüm. Kurt zannettim, onları yakalayıp gırtlaklamak için elimde bıçağımla oraya gittim. Tam inlerine girmiştim ki kancık tepenin ardından çıktı geldi, bana saldıracaktı ama ben köpeğe, 'Hop, dur bakalım anacık, ben kurtları öldürürüm ama hiç bir köpeğe zarar verir miyim?' dedim. Bana dişlerini gösterdi..." –kendi kahverengi dişlerini sırıtır gibi hırlayarak bana gösterdi– "sonra ine girdi. Oraya sık sık gitmeye başladım, sonunda birbirimize alışınca yavrularını dışarı çıkarttı, ben onların oynayışlarını seyrettim. İçlerinde bununla iyi anlaştık. O da benimle birlikte geldi. Bazen oraya geri giderim. Şimdi de orda yavruları var."

Bana hiç soru sormazdı.

Eğer soracak olsaydı, verecek cevabım olmazdı. Ne zaman bir şeyler hatırlamaya başladığımı fark etsem hemen dikkatimi gözümün veya elimin altındaki bir şeye çevirir ve sadece ona odaklanırdım. Eskiden olduğu gibi hatırlamalarım, gördüğüm o görüntüler yoktu. Uyurken rüya görüyorsam bile uyandığımda hatırlamıyordum.

Sabah ışığı artık daha bir altın rengine çalmaya, günler daha çabuk geçmeye, geceler de serinleşmeye başlamıştı. Mağarasının ocak odasındaki minik ateşin önünde, karşımda oturan Cugamand Beyi minik bir alabalığı bütün olarak çöpünden sıyırıp ağzına atarak bir süre çiğnedi, yuttu, elini üzeri pislik bağlamış çıplak göğsüne sildi ve "Kışın burası soğuk olur. Ölürsün," dedi.

Bir şey söylemedim. Neden bahsettiğini iyi biliyordu.

"Sen yoluna devam et."

Uzun bir sessizlikten sonra, "Gidecek yer yok Cuga," dedim.

"Evet var. Evet var. Orman, gideceğin yer orası." Başıyla kuzeyi işaret etti. "Ormanlar. Daneran. Büyük orman. Sonu yok diyorlar. Hem orda köle avcısı da yok. Hiç yok. Köle avcısı falan yok. Sadece orman adamları. Gidecek yer orası."

"Çatısı yok," deyip ateşe bir odun daha attım.

"Evet var. Evet var. Orda yumuşak yaşıyorlar. Çatılar var, duvarlar var, hepsi var. Yataklar, paltolar, hepsi, hepsi. Onlar beni bilir, ben de onları. Birbirimize bulaşmayız. Beni bilirler. Uzak dururlar." Kaşlarını çatıp mırıldanmalarından birine daldı: *Uzak dururlar, yaklaşmazlar...*

Ertesi sabah erkenden beni sarsarak uyandırdı. Mağara girişinin önündeki düz kaya üzerine kahverengi battaniyemin, parayla dolu ipek kesemin ve bir süre önce bana vermiş olduğu kirli kürk pelerinin yanı sıra bir paket de kuru et koymuştu. "Hadi," dedi.

Kıpırdamadan durdum. Cuga dikkat kesilip ciddileşti.

"Bunu benim için sakla," dedim ipek keseciği uzatarak.

Dudağını ısırdı.

"Bunun için öldürülmek istemiyorsun di mi?" dedi sonunda; ben de başımla onayladım.

"Belki," dedi. "Belki çalarlar. Hırsızlar, dolandırıcılar... Ben bu zımbırtıları istemiyorum. Bunları hırsızlardan nerde saklayacam ki?"

"Tuz kutusunun içinde," dedim.

Bana öfkeyle baktı. "Nerdeymiş o?" diye atıldı, kuşku onu saldırganlaştırmıştı

Yeniden omzumu silktim. "Bilmiyorum. Hiç bulamadım ki. Kimse bulamaz."

Bu onu güldürdü, yavaşça, ağzını sonuna kadar açarak güldü. "Biliyorum," dedi. "Biliyorum! Tamam."

Ağır, lekeli, rengi kaçmış kese onun koca elinin içinde kayboldu. Elinde bununla mağaraya geri dönüp bir süre yok oldu. Derken dışarı çıkarak bana başını salladı. "Hadi," dedi. Yavaş gibi görünse de milleri birbiri ardından deviren o uzun ve rahat adımlarıyla yola koyuldu.

Bedenim yeniden zindeliğine kavuşmuştu ve akşam olduğunda yorgun düşsem, ayaklarım zonklasa da bütün gün boyunca ona ayak uydurabildim.

Bana önümüze çıkan son akarsudan kana kana içmemi söyledi. Akarsuyu geçtik, uzun bir yamaca tırmandık ve bir tepenin, tepelerin en sonuncusunun üzerinde durduk. Arazi buradan, ağaç tepelerinin yavaşça mavi bir loşlukta kaybolup gittiği, ucu bucağı olmayan engin bir ormana doğru iniyordu. Güneş kavuşmamıştı ama gölgeler uzamıştı.

Cuga hemen işe koyuldu; odun toplayıp bir ateş yaktı, büyük bir ateş, kuru değil yeşil odunlarla. Duman berrak gökyüzünde döne döne yükseldi. "Tamam," dedi. "Yakında gelirler." Ve geldiğimiz yoldan gitmek için döndü.

"Dur," dedim.

Sabırsızlanarak durdu. "Sadece bekle," dedi. "Buraya geleceklerdir."

"Geri geleceğim Cuga."

Başını kızgın bir ifadeyle salladı ve kamburunu çıkararak kuru otlar arasından iri adımlarla yoluna devam etti. Bir dakika içersinde, tepenin doruğunun hemen altından başlayan ağaçların arasında gözden kaybolmuştu bile. Ağaç tepelerinin karaltısı üzerinden kavuşan güneş alevlenmişti.

O gece tepenin doruğunda, ateşin başında, battaniyeme ve kürkten pelerinime sarınarak tek başıma uyudum. Kürkün isli leş kokusu burnuma pek hoş geliyordu. O koku içinde iyileşmiştim.

Gece sürekli uyanıp durdum. Ateşi bir kere, ısınmak için değil işaret olsun diye besledim. Sabaha karşı bir rüya gördüm: Sentas'ta uyuyordum, rüyaların kalesinde. Diğerleri de benimle birlikte oradaydı. Karanlıkta mırıldanan seslerini duydum. Kızlardan biri güldü... Uyanıp rüyayı hatırladım. Rüyaya tutunup içinde kalmaya çalıştım. Susamıştım, susuzluk uyandırmıştı beni. Hava ışır ışımaz gidip tepenin eteğindeki suyu arayacağımı söyledim kendi kendime, yattığım yerde ışığı bekledim.

Sentas'ta hiç uyumamıştık ki, diye düşündüm. Her zaman çiftlik evinin yakınlarında, ağaçların altında uyurduk. Her zaman yıldızları ağaçların arasından görürdük. Her zaman Sentas'a çıkıp orada uyumaktan konuşmuştuk ama bunu hiç yapmamıştık.

8

BEN DAHA BİRİNİ bile görmeden dördü birden etrafımı sarmıştı. Ancak uyanıyordum. Tepedeki geçmiş ateşin yanında doğrulup tek başıma oturmuştum. Sanki otların arasından, şafağın erken saatlerinin belirsiz gri havası içinden bitivermişçesine etrafımı almış, öylece duruyorlardı. Bir birine, bir diğerine baktım ve kıpırdanmadan oturdum.

Silahlıydılar, askerler gibi değil ama kısa yayları, uzun bıçakları vardı. İki tanesi bir buçuk metre uzunluğunda sopalar taşıyordu. Ürkütücü görünüyorlardı.

Sonunda içlerinden biri yumuşak, boğuk, neredeyse fısıltı gibi bir sesle konuştu. "Ateş geçti mi?"

Başımla evet dedim.

Gidip kalmış olan yarı yanık odunlara bir tekme attı, dikkatlice ezdi, eliyle yokladı. Ben de yanmış odun artıklarını gömmesine yardım etmek için kalktım.

"Hadi o zaman," dedi. Ben de battaniyemi ve kalan son kuru et parçalarını bir bohça yaptım. Tavşan ve sincap kürklerinden yapılma pelerinimi ısınmak için üzerime aldım.

"Kokuyor," dedi adamlardan biri.

"Berbat kokuyor," dedi bir başkası. "En az Cuga kadar berbat."

"Beni buraya o getirdi," dedim.

"Cuga mı?"

"Onla mıydın?"

"Bütün yaz boyunca."

Biri bakakaldı, biri yere tükürdü, biri omzunu silkti; ilk önce konuşmuş olan dördüncüsü başıyla işaret ederek ormana doğru inen uzun yamaçta önümüzden gitmeye başladı.

Tepenin eteğindeki akarsudan su içmek için diz çöktüm. Ben hâlâ kana kana su içmeye devam ederken boğuk sesli lider beni sopasıyla dürttü. "Bu kadarı yeter, bütün gün işeyip duracaksın," dedi. Ben de toparlanıp kalkarak akarsuyu aşıp, ağaçların karanlık saçakları altında peşlerine düştüm.

Dördüncü adam bütün yol boyunca önümüzden gitti. Öğlen üzeri orman içersinde küçük bir açıklık alanda duruncaya kadar sık sık koşar adım giderek ormandan hızla ilerledik. Bu açıklık alanda bayat kan kokusu vardı. Bir grup akbaba koca kara kanatlarını çırparak bazı bağırsak ve kafatası kalıntılarından uzaklaşmıştı. Üzerlerindeki sineklerle parlayan üç ceylan leşi, temizlenmiş halde bir ağaç dalının tepesinden sallanıyordu. Adamlar bunları indirdiler, etleri hepimizin bir parça taşıyabileceği şekilde bölüp bağladılar ve tekrar yola koyulduk, ama bu kez daha yavaş adımlarla. Susuzluk ve hem bizim, hem de yüklerimizin etrafına üşüşüp duran sinekler yüzünden azap içindeydim. Bana yükledikleri ağırlık iyi dengelenmemişti; dünkü uzun yürüyüşten hassaslaşan ayaklarım eski ayakkabılarımın içinde su toplamıştı. İzlediğimiz patika çok ince ve dolambaçlıydı; koca, kara ağaçlar arasında birkaç adım ötesi nadiren belli oluyor, genellikle de yolda ilerlemek ağaç kökleri nedeniyle zorlaşıyordu. Sonunda yolun üzerinden geçen bir çaya vardığımızda su içmek için hemen ellerim ve dizlerim üzerine çöktüm. Lider beni harekete geçirmek için dönüp, "Hadi! Oraya vardığımızda içersin!" dedi. Ama adamlardan biri daha çömelmiş, yüzünü suya gömmüştü; başını kaldırıp, "Bırak içsin Brigin," dedi. O zaman lider bir şey demeyip bizi bekledi.

Çayı geçerken su, ayaklarıma serin serin çok iyi gelmişti, ama sonra yola devam ederken ıslak ayakkabılar derime sürttükçe ayağımdaki fiskeler daha da kötüleşti, öyle ki orman kampına vardığımızda acıyla topallamaya başlamıştım. Geyik etinden yüklerimizi sundurmaya indirdikten sonra nihayet doğrulup etrafıma bakabildim.

Eğer buraya daha önce yaşadığım yerden gelmiş olsaydım, gördüğüm manzarayı hiçbir şeye benzetmezdim: etrafı kara ormanla çevrili minik bir akarsuyun yanında akçaağaçların yetiştiği bir çayırda birkaç alçak kulübe, birkaç adam. Ama buraya kasvetli bir yalnızlık içersindeki vahşi doğadan gelmiştim. Yapıların görünüşü bana tuhaf ve etkileyici gelmişti; diğer insanların varlığıysa daha da tuhaf, daha da korkutucuydu.

Kimse beni kaale almadı. Bütün cesaretimi toplayarak akçaağaçların altındaki akarsuya gidip sonunda kana kana içtikten sonra ayakkabılarımı çıkartarak derisi sıyrılmış, cayır cayır yanan,

kanlı ayaklarımı suya soktum. Çayır ılıktı; güz güneşi buraya dolmaya devam ediyordu. Derken üzerimdekileri çıkartarak suya girdim. Yıkandım, elimden geldiğince giysilerimi de yıkadım. Bir zamanlar beyazdılar. Beyaz düğün merasiminde kızlar ve hem ölü, hem de ölüsünü gömmeye gidenler tarafından giyilir. Benim giysilerimin ne renk olduğunu anlamak mümkün değildi. Kahverengi, gri gibi, paçavra rengi olmuşlardı. Beyaz oldukları hiç aklıma bile gelmedi. Kurumaları için giysilerimi otların üzerine serdikten sonra akarsuya dönüp saçlarımı yıkamak için başımı suyun içine soktum. Başımı çıkarttığımda hiçbir şey göremiyordum çünkü saçlarım gözlerimi kapatıyordu, çok uzamışlardı. Kirliydim, saçlarım keçeleşmişti, o yüzden tekrar tekrar yıkandım. Son kez ovalanıp, daldığım yerden çıktığımda akarsu kıyısında giysilerimin yanına bir adam oturmuş, bana bakıyordu.

"Büyük bir gelişme," dedi.

Bu, lidere su içmem için izin vermesini söyleyen adamdı.

Kısa boylu, esmer bir adamdı; çıkık elmacık kemileri, kırmızı yanakları, kısık kara gözleri vardı; saçları kısacık kesilmişti. Başka bir yerden geldiğini belli eden bir aksanı, bir konuşma tarzı vardı.

Sudan çıktım, eski kahverengi battaniyeyle elimden geldiğince kurulandım, görünürde etrafta sadece erkek olmasına rağmen iffet kaygısıyla ve aynı zamanda ısınırım umuduyla nemli tuniğimi üzerime geçirdim. Gökyüzü hâlâ parlaktı ama güneş ormandaki açıklıktan çekilmişti. Titredim. Fakat kirli kürkümü zar zor elde ettiğim temizliğimin üzerine örtmek istemiyordum.

"Hey," dedi, "bekle." Gidip, bir tunik ve ne olduğunu bilmediğim bir giysiyle geri döndü. "En azından kurular," dedi bana uzatarak.

Gevşek, nemli tuniğimi üzerimden sıyırarak onun verdiğini giydim. Çok giyilmiş, yumuşak, uzun kollu, pamuklu bir tunikti. Tenimin üzerinde sıcaklığı hissettim, çok hoşuma gitti. Bana getirmiş olduğu diğer giysi parçasını elimde tutup havaya kaldırdım. Siyahtı ve ağır, sık bir malzemeden yapılmıştı; bir pelerin herhalde diye düşündüm. Omuzlarıma koymaya çalıştım ama bir türlü yerleştiremedim.

Adam bir süre beni seyrettikten sonra akarsuyun kıyısına sırtüstü uzanıp gülmeye başladı. Gözleri iyice kaybolup, yüzü pancar gibi kızarıncaya kadar güldü. Dizlerini karnına çekip kıvrılarak,

sonunda artık canının yandığı belli oluncaya kadar güldü; aslında gürültülü bir kahkahası olmamasına rağmen onu duyan birkaç adam geldi, bir ona bir de bana baktıktan sonra içlerinden bazıları da onunla birlikte gülmeye başladı.

"Of," dedi sonunda, gözlerini silip oturarak. "Of. Pek iyi geldi. Buna etek derler delikanlı. Bunu giyersin..." ve yeniden gülmeye başladı, iki büklüm oldu, göğsü hırlıyordu, sonunda, "Diğer tarafa giyersin," dedi.

Elimdeki şeye bakınca tıpkı pantolon gibi bir kemeri olduğunu fark ettim..

"Bunsuz da yaparım," dedim. "Eğer sizin için mahsuru yoksa."

"Yok," dedi adam, hâlâ hırıltılı bir şekilde gülerek. "Mahsuru yok. O halde geri ver."

"Çocuk neden senin entarilerinden birini istesin Chamry?" dedi seyredenlerden biri. "Al çocuk, sana adam gibi bir şey vereyim." Biraz bol gelse de üzerime olan bir pantolonla geri geldi. Pantolonu giyince, "Sende kalsın, beli bana çok dar geliyor," dedi. "Demek bugün Brigin ve diğerleriyle birlikte geldin, öyle mi? Bize katılıyorsun yani? Sana ne diyeceğiz?"

"Gavir Arka," dedim.

Bana eteği vermiş olan adam, "Bu senin adın," dedi.

Anlamayarak ona baktım.

"İsmini mi kullanmak istiyorsun?" diye sordu.

Çok uzun zamandır o kadar az düşünmüştüm ki, aklım bir türlü hızlı hareket edemiyordu, çok zamana ihtiyacı vardı. Sonunda, "Gav," dedim.

"Gav öyleyse," dedi bana eteği vermiş olan adam. "Ben Bernmant'tan Chamry Bern'im; asıl adımı kullanıyorum çünkü hiç kimsenin beni adımla veya unvanımla ya da hile hurdayla izleyemeyeceği kadar uzaklardan geliyorum."

"Erkeklerin etek giydiği, kadınların da ayakta işediği yerden geliyor," dedi seyredenlerden biri ve diğerlerinin gülmesine neden oldu.

"Ovalılar," dedi Chamry Bern; bunu gülüşenler için ama onlara hitap etmeden söylemişti. "Akılları bu kadarına yetiyor. Hadi sen gel Gav. Yeminini etsen iyi olur, eğer bunun için geldiysen tabii; sonra da

akşam yemeği payını al. Kendi payını, hatta fazlasını taşıdığını gördüm."

Tanrı Talih'in bir kulağının, dualarımızı ettiğimiz kulağının sağır olduğu, dualarımızı duymadığı söylenir. Ne duyduğunu, neyi dinlediğini kimse bilemez. Şair Denios onun, yıldızların o muazzam atlı arabalarının göklerin yollarında dönen tekerleklerini duyduğunu söyler. Dua etmek aklıma bile gelmeyecek haldeyken, tüm umudumu, güvenimi, arzumu yitirdiğim zamanlarda Talih'in hep yanımda olduğunu biliyorum. Hayatta kalmak için hiç gayret sarf etmediğim halde yaşamıştım. Yabancılar arasında başıma hiçbir kötülük gelmemişti. Para taşımış, soyulmamıştım. Ölümün eşiğinde tek başımayken, yaşlı deli keşiş bir darbeyle hayata döndürmüştü beni. Şimdi de Talih beni bu adamların arasına yollamıştı ve içlerinden biri de Chamry Bern'di.

Chamry gidip, en büyük kulübedeki bir direğe asılmış demir bir kola vurdu. Bu sinyal adamları kulübenin sundurmasına topladı. "Yeni gelen," dedi. "Adı Gav. Dev Cuga'nın yanında yaşadığını söyledi, ki geldiğinde üstüne sinmiş olan kokuyu açıklıyor bu. Az önce derede yıkandı, şimdi bize katılmak istiyor. Doğru mu Gav?"

Başımla onayladım. Bana epey büyük görünen bir kalabalığın, yirmi ya da daha fazla adamdan oluşan bir topluluğun odak noktası olmak gözümü korkutmuştu. Çoğu beni buraya getiren Brigin gibi derli toplu, zinde, sağlam görünüşlü genç adamlar olsa da içlerinde birkaç tane ak saçlı veya kel, bir-iki de koca göbekli adam vardı.

"Kim olduğumuzu biliyor musun?" diye sordu kel olanlardan biri.

Derin bir nefes aldım. "Barnacılar mısınız?"

Bu sözüm biraz kaş çatmaya, biraz da kahkahaya neden oldu. "Bazılarımız öyleydik," dedi adam, "belki. Peki ya Barna'nın takımı hakkında neler biliyorsun oğul?"

Onlardan daha gençtim ama sürekli çocuk, oğlan muamelesi görmekten hoşlanmıyordum. Olduğum yerde şöyle bir dikleştim.

"Bazı hikâyeler duydum. Ormanda hür adamlar gibi yaşadıklarını, ne efendileri ne de köleleri olduğunu ve ellerindekini hakça paylaştıklarını."

"Güzel toparladın," dedi Chamry. "Özlü konuştun." Birkaç adam memnun olmuş görünüyor, başlarını sallıyorlardı.

"Oldukça iyi, oldukça iyi," dedi kel adam, vakur bir edayla. Başka bir adam bana yaklaştı, Brigin'e çok benziyordu, zaten sonradan ikisinin kardeş olduklarını öğrendim. Yüzü sert ve yakışıklı, gözleri parlak ve soğuktu. Bana tepeden baktı. "Eğer bizimle yaşarsan hakça paylaşım neymiş öğrenirsin," dedi. "Bunun anlamı, biz ne yapıyorsak senin de onu yapacağındır. Birimiz hepimiz için deriz biz. Aklına her geleni yapabileceğini düşünüyorsan, burda fazla dayanamazsın. Paylaşmazsan yiyemezsin. Eğer dikkatsiz olur bizi tehlikeye atarsan, ölürsün. Kurallarımız var. Bizimle yaşamak ve kurallarımıza uymak için bir yemin edeceksin. Ve eğer o yemini bozarsan, seni köle avcılarından çok daha sıkı takip edip yakalarız."

Suratları ürkütücüydü; hepsi onun söylediklerini başlarıyla onayladılar.

"Bu yemini tutabileceğini düşünüyor musun?"

"Denerim," dedim.

"Denemek yeterli değil."

"Sözünüzü tutacağım," dedim; adamın efelenmesi sinirlerimi kaldırmıştı.

"Görürüz," dedi arkasını dönerek. "Eşyaları çıkart Modla."

Kel adamla Brigin kulübeden bir bıçak, toprak bir çanak, bir geyik boynuzu ve biraz tahıl getirdi. Size merasimi anlatmayacağım çünkü bu merasime katılanlar gizlilik yemini ederler; ettiğim yeminin sözlerini de aktaramam. Hepsi benimle birlikte tekrar o yemini ettiler. Merasimler ve yeminler onlara bir kardeşlik hissi veriyordu; her şey yapılıp, söylendikten sonra birkaçı gelip sırtımı sıvazlayarak kabul törenini iyi götürdüğümü, cesur bir adam olduğumu ve aralarına hoş geldiğimi söylediler.

Chamry Bern bana kefil oldu, Venne isminde genç bir adamsa av ortağım. Merasimi izleyen kutlamalarda iki yanıma oturdular. Etler şişler üzerinde kızarıyordu ama işi ziyafete dönüştürmek için biraz daha et ilave ettiler; sonunda oynaşmakta olan kızıl ateşin etrafında yere, ağaç kütüklerine ya da kaba tabureler üzerine oturduğumuzda hava kararmıştı. Benim bıçağım yoktu. Venne beni silahların olduğu dolaba götürerek bir tane seçmemi söyledi. Ben de deriden bir kını olan hafif, sivri uçlu bir bıçak seçtim. Bununla cızırdayan, yağları süzülen, kararmış, mis gibi kokan buttan bir parça keserek yere oturdum ve açlıktan gözü dönmüş bir hayvan gibi yemeye başladım.

Birisi bana metal bir kupa getirerek içersine bir şey koydu: Bira ya da mayalandırılmış ballı sudan yaptıkları bir çeşit içkiydi bu, ekşi ve hafif köpüklü bir içecek. Adamlar içtikçe daha yüksek sesle gülmeye, bağırmaya, yeniden gülmeye başladılar. İçim onların bu güzel kardeşliği –Orman Kardeşlerinin dostluğu– karşısında ısınmıştı. Evet, kendilerine Orman Kardeşleri diyorlardı ve bana da –artık onlardan biri olduğum için– böyle sesleniyorlardı.

Ateşin aydınlattığı bu açıklığı, artık gecenin çöktüğü orman sarmalıyordu; miller boyunca uzanan, tepedeki yaprakları yıldız ışığıyla gri bir taç gibi parlayan ağaçların altında mutlak bir karanlık vardı.

***

Eğer Chamry Bern'in beni sevesi tutmasaydı ve Venne beni av ortağı olarak seçmeseydi o sonbahar ve kış boyunca çok daha kötü günlerim olurdu. O haliyle bile genellikle dayanma gücümün sınırındaydım hep. Cuga'yla vahşiler gibi yaşamıştım ama bana bakıyor, başımı sokacak bir yer veriyor, beni besliyordu; ayrıca o zaman yazdı, vahşi ortamda yaşamanın kolay olduğu zamanlardı. Buradaysa şehir hayatına alışmış bünyem, fiziksel gücümün azlığı, hayatta kalmak için gerekli olan becerilerden yoksunluğum neredeyse ölümüme neden oluyordu. Brigin, kardeşi Eter ve birkaç adam daha çiftlik köleleriydi; zorluklu, çetin, korkusuz ve beceri gerektiren bir hayata alışıktılar; onlar için ben bir fazlalık, bir yüktüm. Gruptaki diğer adamlar, yani kasabalarda yetişmiş olanlarsa benim bu korkunç beceriksizliğime biraz sabır gösterebiliyor, hayatta kalmam için gerekli olan şeyleri bana veriyor ve öğretiyorlardı. Cuga'yla olduğu gibi balık avlama konusundaki ustalığım, en azından bir işe yaramaya çalışabileceğimi gösterme fırsatı vermişti bana. Venne beni sırf iyilik olsun diye yanında götürdüğü, kısa yay kullanma ve avcıların sessiz becerileri konusunda eğitmeye çalıştığı halde avlanma konusunda hiçbir şey vadetmiyordum.

Venne yirmi yaşlarında olmalıydı; on beş yaşında Kasikar bölgesindeki bir kasabadaki gaddar efendisinden kaçmış, ormanın yolunu tutmuştu – zira dediğine göre Kasikar'daki herkes Orman Kardeşleri'ni biliyordu ve bütün köleler onlara katılmanın hayalini

kuruyordu. Ormandaki yaşamdan keyif alıyor, ormanda kendini son derece rahat hissettiği belli oluyordu, üstelik bizim takımın en iyi avcılarından biriydi; ama kısa bir süre sonra onun huzursuz olduğunu fark ettim. Brigin ve Eter'le geçinemiyordu. "Efendiyi oynuyorlar," dedi kuru bir sesle. Bir süre sonra ekledi: "Ayrıca kadınların gelmesine izin vermiyorlar... Halbuki Barna'nın adamlarının kadını var, öyle değil mi? Ben onlara katılmayı düşünüyorum."

"Bir daha düşün," dedi Chamry, bir ayakkabı tabanına yumuşak üst derisini dikerken; Chamry sepicimiz ve ayakkabı tamircimizdi, bize geyik derisinden çok güzel ayakkabılar ve sandaletler yapardı. "Seni kurtaralım diye yalvararak dönersin bize. Brigin'e buyurgan mı diyorsun? Hiçbir erkek emir verme konusunda kadınlarla boy ölçüşemez. Erkekler, doğaları gereği kadınların kölesidir; kadınlar da doğaları gereği erkeklerin efendileri. Kadının olduğu yerde hürriyete veda et!"

"Belki," dedi Venne. "Ama kadınlarla gelen başka şeyler var."

Çok iyi arkadaştılar, beni de bu dostluklarına ve sohbetlerine katmışlardı. Gruptaki adamların çoğunun lisanla pek alakası yoktu; homurdanıp el kol hareketleriyle anlaşmayı tercih ediyor ya da hayvanlar gibi kıpırdamadan ve konuşmadan oturuyorlardı. Kölenin sessizliği o kadar içlerine işlemişti ki bunu kıramıyorlardı. Diğer yandan Chamry kelimelerin adamıydı; konuşmaktan, dinlemekten, hikâyeler anlatmaktan, bunları yarı şiirsel bir dille kafiyelendirip sözlerine ahenk katmaktan çok hoşlanan bir adamdı ve her zaman, her şeyi, herkesle tartışmaya hazırdı.

Çok geçmeden hikâyesini öğrenmiştim – ya da onun anlatmayı münasip bulduğu kadarını, hakikate kendi uygun gördüğü ölçüde uzak ya da yakın olan öyküsünü. Şehir Devletleri'nin kuzey ve doğusunda çok uzaklarda bulunan bir bölge olan Dağlar'dan geldiğini söylemişti. Burayı hiç duymamıştım, Urdile'den de mi uzak olduğunu sordum; evet dedi, Urdile'nin çok ötesinde, hatta Bendraman'ın dahi ötesinde. Ben Bendraman ismini kadim bir masal olan *Chamhan*'dan biliyordum.

"Dağlar, ötelerin de ötesinde," dedi, "ayın kuzeyinde, şafağın doğusunda. Tepelerden, bataklıklardan, kayalardan, uçurumlardan ibaret ıssız bir yer, üzerinde de bulutlardan sakallarıyla devasa bir

dağ yükseliyor: Carrantagelar. Dağlarda koyunlardan başka kimse yaşamaya layık değildir aslında. Burası yokluklar ülkesidir, donmuş bir ülke, namütenahi bir kış, yılda bir kerecik parıldar güneş. Minik arazilere ayrılmıştır, burda onlara çiftlik derlerdi, hem de zavallı fakir çiftlikler, ama Dağlar'da bunlar beylik arazileridir ve hepsinin bir beyi vardır, bir brantor, her brantorun da içinde fena bir güç vardır. Cadıdırlar, herkes cadıdır. Böyle bir efendin olmasını ister miydin? Sadece elinin bir hareketiyle, tek bir kelimeyle içini dışarı çıkartıp bağırsaklarını yere saçacak, gözlerini tersine çevirip beyninin içine baktıracak bir adam? Ya da sana bir kez bakarak tüm düşüncelerini silen, sadece onun sana aktardığı şeyleri düşünmene neden olan bir adam?"

Marifet adını verdiği bu korkunç güçleri, Dağ cadılarını anlatmaya devam etmekten pek bir zevk alırdı ve hikâyeleri de gitgide daha bir hayali olurdu. Bir keresinde ona bir beyi olup olmadığını, beyinin gücünün ne olduğunu sordum. Bu onu bir dakika kadar susturdu. Parlak, kısık gözleriyle bana baktı. "Belki pek matah bir güç olmadığını düşünürsün," dedi. "Görünüşte bir şey yok. Bedendeki kemikleri zayıflatırdı. Biraz zaman alırdı bu. Eğer gücünü senin üzerine kullanmışsa bir ay içersinde zayıflardın, yorgun düşerdin, altı ay içersinde bacakların altında otlar gibi eğilir bükülürdü, bir yıl içersinde ölürdün. Emin ol böyle bir adamla karşılaşmak istemez insan. Ah siz ovalılar, bir efendiye ait olmanın ne demek olduğunu bildiğinizi sanırsınız! Dağ'da biz köle demeyiz bile. Brantor'un halkı deriz. Halkının yarısıyla, hizmetkârlarıyla, toprak köleleriyle akraba olabilir. Ama ona, burdaki en kötü efendinin kölelerinden daha beter kölelik ederler!"

"Ben onu bilmem," dedi Venne. "Bir büyünün etkisi bir adama ne kadar zarar verirse kırbaçla birkaç iri köpek de en az o kadar zarar verir." Venne'nin bacaklarında, sırtında, kafasında korkunç yara izleri vardı, kulaklarından biri de yarıya kadar kafasından ayrılmıştı.

"Hayır, hayır, mesele korku," dedi Chamry. "O berbat korku. Bir kere onlardan kurtulup iyice uzaklaştıktan sonra seni döven efendilerden, seni ısıran köpeklerden artık korkmamışsındır değil mi? Ama sana söyleyeyim, Dağlar'dan ve beyimden yüz mil uzaklaştıktan sonra bile ne zaman düşüncelerini üzerimde hissetsem olduğum yere sindim. Üstelik hissettim de! Kollarımdan,

bacaklarımdan bütün güç çekildi. Sırtımı dik tutamıyordum. Gücü üzerimdeydi! Onun eli, gözü ve zalim gücüyle aramıza dağlar, nehirler ve miller girinceye kadar durmadan kaçtım. Büyük nehir Trond'u geçince güçlendim. İkinci büyük nehir Sally'yi geçince sonunda emniyette olduğumu bildim. Güç, geniş bir su kütlesini bir kez geçebilir ama iki kez asla. Bunu bana bilge bir kadın söylemişti. Ama ben emin olmak için bir tane daha geçtim! Kuzeye hiçbir zaman dönmem, hiçbir zaman. Köle olmanın ne demek olduğunu bilemezsiniz siz ovalılar!"

Yine de Chamry Dağlar'dan ve doğduğu çiftlikten sıkça bahsederdi ve buraların fakir, mutsuz, berbat yerler olmasından yakınmasına rağmen sesindeki sıla hasretini duyabiliyordum. Bu yerleri hayalimde çok canlı çizmişti: koca kıraç kırlar, bulutlu zirveler, şafak vakti binlerce yabani ak tumanın havalandığı bataklıklar, kahverengi bir tepenin çıplak kavisinin altına sokulmuş taş duvarlı, kayağantaş damlı çiftlik. O anlattıkça, sanki bunları kendim hatırlıyormuşum gibi gözümde tüm netliğiyle canlandırabiliyordum.

Bütün bunlar aklıma kendi gücümü, ya da her neyse işte onu getirmişti, olacak olayları hatırlayışımı. Bir zamanlar böyle bir gücüm olduğunu hatırlamıştım. Ama bunları düşündüğüm zaman, hatırlamak istemediğim yerleri hatırlamaya başladım. Hatıralar bedenimin acıyla kıvranmasına, zihnimin de korkuyla donmasına neden oluyordu. Hemen uzaklaştırıyordum onları, sırtımı çeviriyordum. Hatırlamak beni öldürürdü. Unutmak beni yaşatıyordu.

Orman Kardeşlerinin hepsi dayanılmaz bir şeyden kaçmış, uzaklaşmış adamlardı. Benim gibiydiler. Hiç geçmişleri yoktu. Bu zorlu hayatta ayakta kalmayı, hiç kuru sıcak temiz olmamaya dayanmayı, sadece yarı yanmış yarı çiğ geyik eti yemeyi öğrenerek onlarla yaşamaya devam edebilirdim – tıpkı Cuga'yla yaptığım gibi, anın ötesini, etrafımda neler olduğunu düşünmeden. Çoğu zaman da öyle yapıyordum zaten.

Ama kış fırtınalarının bizi cereyanlı, dumanlı kulübelerimize mahkûm ettiği, Chamry, Venne ve diğer adamların bazılarının tüten ocağın başında yarı karanlıkta sohbet etmek için toplandıkları zamanlar oluyordu; işte o zaman onların nereden geldiklerine, nasıl yaşadıklarına, kaçtıkları efendilerine, çektikleri cefalara ve mutluluklarına ilişkin hatıralarını duymaya, dinlemeye başlardım.

Bazen düşüncelerimde bir yerin net bir görüntüsü belirirdi: kadınlar ve çocuklarla dolu büyük bir oda; şehir meydanında bir çeşme; altında kadınların oturup ip eğirdikleri kemerlerle çevrili güneşli bir avlu... Böyle bir yer gördüğümde buraya bir isim vermiyordum ve zihnim buradan aceleyle uzaklaşıyordu. Diğerlerinin ormanın dışındaki dünyayla ilgili sohbetlerine hiç katılmamıştım ve bunları dinlemekten de hoşlanmıyordum.

Bir akşamüzeri kaba ocağın başındaki yorgun, kirli, aç altı-yedi adam konuşacak tüm konularını konuşup bitirmişlerdi. Hepimiz suskun bir yılgınlıkla oturuyorduk. Dört gün dört gecedir neredeyse hiç durmayan soğuk ve sert bir yağmur yağıyordu. Karanlık ağaçların üzerine iyice inen bulutların altında sanki gün geceye dönmüştü. Sis ve karanlık ıslak, ağır dallara dolanmıştı. Gittikçe eksilmekte olan odun yığınından ateş için kütük almaya gitmek, bir anda sırılsıklam olmak anlamına geliyordu; insan teni, kumaş ve deriden daha hızlı kuruduğu için içimizden bazıları dışarıya çırılçıplak çıkıyorlardı. Arkadaşlarımızdan Bulec, onu itin ağzındaki sıçan gibi sarsan berbat bir öksürükten mustaripti. Chamry'nin bile şakaları ve fantastik hikâyeleri tükenmişti. O soğuk ve kasvetli yerde ben yazı, bir yerlerdeki tepelerde yazın sıcaklığını ve ışığını düşünüyordum. Aniden aklıma bir şiir geldi, bir tempo, derken beraberinde kelimeler – ve gayriihtiyari kelimeleri yüksek sesle söyleyiverdim.

Zemheri gecesinin karanlığında
Şafağı arar gözlerimiz,
Keskin soğuğun kollarında
Güneşe hasret yüreğimiz.
Böyle kör, böyle tutsakken ruhumuz
Sesleniriz sana:
Gel bize ışık ol, ateş ol, hayat ol
    Hürriyet!

"Ah," dedi Chamry, kelimeleri izleyen sessizliğin ardından, "bunu duymuştum. Şarkısının söylendiğini. Bir de ezgisi var."

Ezgiyi aradım, bunu söylemiş olan o güzel sesle birlikte yavaş yavaş geldi. Benim sesim güzel değildir ama söyledim.

"Çok güzel," dedi Venne yavaşça.

Bulec öksürerek, "Böyle şeylerden biraz daha bahset," dedi.

"Evet, anlat," dedi Chamry.

Ben de zihnimde onlara söyleyebileceğim birkaç hatırlanmış kelime aramaya başladım. Bir süre hiçbir şey bulamadım. Sonunda bulduğum şey bir satırlık bir yazı oldu. Okudum: "Yaslıların beyazları içindeki genç kız yüksek basamakları çıktı..." Yüksek sesle söyleyince bu satır beni hemen bir sonrakine götürdü, o da ondan sonrakine. Garro'nun şiirinde, kadın peygamber Yurno'nun düşman kahramanı Rurec'le karşılaşmasını anlattığı bölümünü söyledim. Sentas surlarında duran yaslı kız Yurno, savaşçı babasını öldüren adama seslenir. Rurec'e nasıl öleceğini söyler: "Trebs dağlarına dikkat et," der, "çünkü bu dağlarda seni pusuya düşürecekler. Kaçıp çalılıklara saklanacaksın ama görünmeden emekleyerek kaçmaya çalışırken seni öldürecekler. Çıplak bedenini sürükleyerek şehre getirip herkes sırtındaki yaraları görebilsin diye yüzükoyun teşhir edecekler. Cesedin bir kahramana yakışır şekilde Atalarına dualar edilerek yakılmayacak, kölelerle köpeklerin gömüldüğü yere gömülecek." Kızın kehanetiyle hiddetlenen Rurec, "*Sen* de *böyle* öleceksin yalancı cadı!" diye bağırarak ağır mızrağını kıza doğru savurur. Herkes mızrağın Yurno'nun tam göğsünün altından girip sırtından, arkasında kanlı bir iz bırakarak uçup gittiğini görür – ama o üzerinde beyaz elbisesi, kılına bile zarar gelmemiş bir halde burçların üzerinde durmaya devam eder. Bir savaşçı olan ağabeyi Alira mızrağı yerden alarak kardeşine uzatır; Yurno da mızrağı Rurec'e atar, öyle fırlatarak değil de horgörüyle, tersinden, hafifçe atar. "Kaçıp da saklandığın zaman buna ihtiyacın olacak," der, "Pagadi'nin büyük kahramanı."

Çatıda yağmurun gümbürtülü sesi, yarı karanlıkta o soğuk ve dumanaltı kulübede şiiri okurken, Arkamand'da sınıfta elimde tuttuğum güzel yazı defterine öğrencilerden birinin binbir zahmetle yazmış olduğu yazıyı görmüştüm. "Şu bölümü oku Gavir," demişti öğretmenim ve yüksek sesle kelimeleri okumuştum.

Bunu bir sessizlik izledi.

"Eh, adam salağın tekiymiş," dedi Bacoc. "Cadıya mızrak atmış, olacak iş mi, cadıları anca ateşle yakıp öldürebileceğini bilmiyor muymuş!"

Bacoc elli yaşlarında görünüyordu ama kırbaç altında yarı aç bir hayat yaşamış olan insanların yaşlarını tahmin etmek zordur; belki de otuzdu.

"Güzel bir hikâyeymiş," dedi Chamry. "Başka kısımları da var mı? Adı var mı?"

Ben, "*Sentas'ın Muhasarası ve Zaptı* derler. Başka kısımları da var," dedim.

"Hadi dinleyelim," dedi Chamry, diğerleri de ona katıldılar.

Bir süre şiirin başlangıç mısralarını hatırlayamadım; sonra sanki eski güzel yazı defteri elimdeymiş gibi kelimeler karşıma dizildi ve ben de okumaya başladım:

Sentas meclisine ve senatosuna geldi, zırhlarıyla elçiler
Ellerinde kılıçları, mağrur, uzun adımlarla salona girdiler
Şehrin beylerinin hüküm vermek için bulunduğu...

Şiirin ilk kitabını okumayı bitirdiğimde gece çökmüştü, hakiki gece. Ateşimiz neredeyse geçmiş, kaba ocağımızda bir tek korlar kalmıştı ama halka olmuş oturan adamlar arasından kimse ateşi canlandırmak için kıpırdamamıştı; bir saat kadar kimse kıpırdamamıştı.

"Şehirlerini kaybedecekler," dedi Bulec karanlıkta, yağmurun yumuşak pıtırtıları arasından.

"Dayanabilirler bence. Diğerleri yurtlarından çok uzaktalar. Geçen sene Etra'yı almaya çalışan Kasikar gibi," dedi Taffa. Taffa'nın ağzından çıktığını duyduğum ilk sözlerdi bunlar. Venne bana Taffa'nın bir köle olmadığını, küçük bir şehir devlette yaşayan, askere alınmış hür bir adam olduğunu söyledi; savaş sırasında kaçıp ormana gelmişti. Hüzünlü bir yüzü olan, mesafeli bir adamdı, çok nadiren konuşurdu ama şimdi neredeyse gevezelik derecesinde tartışıyordu: "Bu saldırıyla güçlerini fazla uzağa götürdü, Pagadi'den bahsediyorum, onları fazla zorladı. Askerler hızlı ve ani bir saldırıyla şehri alamazlarsa gelen kış aylarında açlıktan ölürler."

Böylece hepsi tartışmanın içine girdi, sanki Sentas muhasarası o anda, orada oluyormuş gibi. Sanki biz Sentas'ta yaşıyormuşuz gibi.

Aralarında bir tek Chamry onlara anlattığım şeyin bir "şiir"; bir yaratıcı tarafından yazılmış, biraz kadim tarihle biraz da uydurmadan

ibaret bir eser olduğunu anlamıştı. Onlar için gerçek bir olaydı bu; onlar dinlerken oluyordu. Durmadan devam etmesini istiyorlardı. Eğer yapmam mümkün olsaydı bana gece gündüz durmadan anlattıracaklardı. Ama o ilk gece artık sesim kısılıp da gidip tahta ranzaya yattığımda bana geri verilen şeyi düşünmeye başladım: kelimelerin gücü. Bu gücü nasıl ve ne zaman kullanacağımı düşünecek ve planlayacak vaktim vardı – şiire nasıl devam edeceğimi, hem beni hem de şiiri tüketmemelerini nasıl sağlayacağımı. Sonuçta her gece, yemek yedikten sonra bir-iki saat anlatmaya karar verdim, zira kış geceleri nihayetsizdi ve bu geceleri geçirtecek bir şey herkes tarafından seve seve kabul görüyordu.

Olayın etraftan duyulması üzerine topluluğun çoğu "savaşın nakli"ni dinleyip hemen ardından savaşın taktikleri, güdüleri ve ahlakı konusunda dönen uzun, ateşli tartışma ve münakaşalara katılmak için bizim kulübeye doluşmaya başladı.

Bazen mısraları tam olarak Garro'nun yazdığı gibi hatırlayamıyordum ama hikâye tüm netliğiyle aklımda oluyordu, o yüzden ben de hatırladığım ya da yazılı olarak "görebildiğim" bir bölüme gelinceye, mısraların sert ritmine dönünceye kadar bu boşlukları şiir kırıntıları ve kendi anlatımımla dolduruyordum. Dinleyicilerim benim nesrimle Garro'nun şiirini birbirinden pek de ayırt etmiyor gibiydi. Beni en çok şiirden mısralar okurken can kulağıyla dinliyorlardı – ama zaten genellikle bunlar hareketin ve acının doruğa çıktığı en can alıcı bölümlerdir.

Sonunda, hikâyenin o ilk okuduğum bölümüne, Yurno'nun burçlardaki kehanetine geldiğimizde Bacoc nefesini tuttu; Rurec "hiddetle ağır mızrağını kaldırınca" Bacoc, "Fırlatmasana be adam! İşe yaramıyor!" diye bağırdı. Diğerleri ona sesini kesmesi için bağırdılar ama o kızgındı: "İşe yaramadığını bilmiyor mu? Daha önce de fırlattıydı!"

İlk başlarda şiiri okurken sadece kendi hatırlama kapasitemle ve onların dinleme kapasiteleriyle meşguldüm. Bu konuda bana fazla bir şey söylemiyorlardı ama bana davranışlarında, onların arasındaki yerimde bir farklılık olmuştu. Bende istedikleri bir şey vardı ve bu yüzden bana saygı gösteriyorlardı. İstediklerini karşılıksız verdiğim için de içerlemeden gösterilen cömert bir saygıydı bu. "Baksana

bana, çocuk için daha etli bir kaburga yok mu? Bu gece savaşı nakledecek, işi var..."

Fakat her çıkışın bir inişi vardır Chamry'nin dediği gibi. Brigin, kardeşi ve onlara yakın olan adamlar, yani kulübe arkadaşları bir-iki kere bu anlatılara şöyle bir bakmış, kapının yakınında durarak bir süre dinlemiş, sonra sessizlik içersinde gitmişlerdi. Bana hiçbir şey söylemediler ama başkalarından, böyle ahmakça hikâyeleri dinleyenlerin bu hikâyeleri anlatanlardan daha ahmak olduğunu söylediklerini duydum. ayrıca Brigin, gece boyunca bir oğlan çocuğunun kitap laflarını gevelemesini dinlemeye razı olanların da Orman Kardeşleri'ne layık olmadığını söylemişti.

Kitap lafları! Neden Brigin bunu hor gören bir ifadeyle söylemişti? Ormanda hiç kitap yoktu. Brigin'in hayatında hiç kitap olmamıştı. Neden onları küçümsüyordu?

Bu adamlar onlardan kıskançlıkla sakınılan bilgiye karşı bir kıskançlık besliyor olabilirlerdi. Okuma yazma öğrenmeye çalışan bir köle gözleri çıkartılarak ya da ölesiye dövülerek cezalandırılabilirdi. Kitaplar tehlikeliydi ve köleler kitaplardan korkmakta yerden göğe kadar haklıydılar. Ama korku başka şeydir, aşağılama başka.

Onların bu küçümsemelerini kötü yüreklilik olarak görüyor, buna içerliyordum, zira anlattığım hikâyede erkekliğe sığmayan bir şey göremiyordum. Savaş ve kahramanlık hakkındaki bir hikâye onu her gece büyük bir iştahla dinleyen adamları nasıl zayıflatabilirdi? Hem anlatıdan sonra generallerin taktiklerindeki, savaşçıların kahramanca hareketlerindeki doğruları ve yanlışları tartıştığımız sırada birbirimizi dinlememiz bizi gerçek bir kardeşlikle birbirimize yaklaştırmıyor muydu? Birbirini izleyen geceler boyunca yağmur altındaki sığırlar misali aptal aptal hiç konuşmadan oturup sıkıntıdan sersemlemek – bizi adam yapan bu muydu?

Bir sabah Eter, benim duyma mesafesinde olduğumu bilerek, bir oğlan çocuğunun yalanlarını aylak aylak dinleyen o koca ahmaklardan konuşmaya başladı. Artık burama gelmişti. Biraz önce söylediklerimle ona itiraz etmek üzereydim ki demir gibi bir el bileğimi kavradı ve becerikli bir ayak çelmesi de beni neredeyse tökezletti.

Kendimi kurtarıp Chamry Bern'e "Ne yaptığını zannediyorsun sen?" diye bağırınca Chamry sakarlığı için benden özür diledi, ama bir yandan da bileğimi daha sıkı kavramıştı. "Kapat şu çeneni Gav!"

diye fısıldadı ciddiyetle, beni Eter'in etrafındaki adamlar arasından sürükleyip götürürken. "Seni yemlediğini fark etmedin mi?"

"Hepimize hakaret ediyor!"

"İyi de onu kim durduracak? Sen mi?"

Chamry beni odun yığınlarının arkasına, diğerlerinden uzağa götürmüş ve artık Eter'e meydan okumadığımı, kendisiyle tartıştığımı görerek bileğimi bırakmıştı.

"Ama neden... Neden..."

"Neden seni, kendilerinde olmayan bir güce sahip olduğun için sevmiyorlar, değil mi?"

Ne diyeceğimi bilemedim.

"Ayrıca her ne kadar senin yumuşak bir sesin olsa da, eli ağır olanlar onlar. Ah Gav... Efendilerinden daha akıllı olma. Pahalıya mal olur."

Şimdi onun yüzünde de bütün bu adamların yüzünde gördüğüm, çektikleri eziyetin izi olan hüzün vardı. Hepsi çok az bir şeyle başlamış ve onun da çoğunu kaybetmişti.

"Onlar benim efendim değil," dedim hiddetle. "Biz burda hür adamlarız!"

"Eh," dedi Chamry, "bazı yönlerden."

9

BANA ANİDEN bu kadar rağbet edilmesi Eter'le Brigin'i kızdırmış olsa bile akşam toplantılarını kaldırmaya teşebbüs etmenin gerçek bir muhalefetle karşılaşacağını görmüş olmalılar. Benimle ve dostum oldukları için Chamry ve Venne'yle alay etmekle yetindiler, diğer adamları rahat bıraktılar. Böylece karanlık kış günleri yavaşça ilkbahara dönerken ateşli dinleyicilerimle birlikte *Sentas'ın Muhasarası ve Zaptı*'na devam ettik. Gün tün eşitliğine yaklaşırken hikâyenin sonuna geldik.

Bazı adamlar için hikâyenin bittiğini ve neden bitmesi gerektiğini anlamak biraz zor oldu. Sentas zapt edilmiş, surlar ve büyük kapılar yıkılmış, kale temellerine kadar yakılmış, şehirdeki adamlar katledilmiş, kadınlar ve çocuklar köle edilmiş, kahraman Rurec ordusuyla birlikte muzaffer bir şekilde Pagadi'yi yağmalamak için yola koyulmuştu – eee, sonra ne olacaktı?

"Trebs dağlarına mı gidecek şimdi?" diye sordu Bacoc. "Üstelik cadının söylediklerinden sonra?"

"Trebs'den geçmek zorunda olduğu kesin, bugün olmasa yarın geçecek," dedi Chamry. "İnsan kâhin gözünün gördüğü yere gitmekten kurtulamaz."

"Eee, o zaman Gav niye anlatmıyor madem?"

"Hikâye şehrin düşmesiyle bitiyor Bacoc," dedim.

"Nasıl yani – yoksa hepsi öldü mü? Ama sadece bazıları ölmüştü!"

Chamry ona hikâyelerin özelliğini anlatmaya çalıştı ama Bacoc hiç tatmin olmadı; üstelik hepsini bir hüzündür almıştı. "Off... çok sıkıcı olacak!" dedi Taffa. "O kılıç çatışmalarını özleyeceğim. İçinde olmak korkunç bir şey ama dinlemek harika."

Chamry sırıttı. "Belki de hayattaki birçok şey için öyledir."

"Bunun gibi daha başka masallar da var mı Gav?" diye sordu biri.

"Bir sürü masal vardır tabii," dedim ihtiyatla. Başka bir destana başlamaya pek hevesli değildim. Kendimi dinleyicilerimin esiri olmuş gibi hissetmeye başlamıştım.

"Bu dinlediğimizi bir daha anlatabilirsin aslında," dedi bir adam, birkaç tanesi de heyecanla ona katıldı.

"Önümüzdeki kış," dedim. "Geceler yeniden uzadığında."

Bu kararımı bir rahibin merasim kuralıymış gibi hiç tartışmadan kabul ettiler.

Ama Bulec özlemle, "Keşke kısa geceler için kısa hikâyeler olsaydı," dedi. Destanı neredeyse ıstıraplı bir dikkatle, öksürüğünü elinden geldiğince bastırmaya çalışarak dinlemişti; savaş sahnelerindense saraylardaki odaların tasvirlerini, evle ilgili dokunaklı bölümleri, Alira'yla Ruoco'nun aşk hikâyesini tercih etmişti. Bulec'i seviyordum; günler uzamaya ve ısınmaya başladığı halde bu genç adamın gün be gün daha çok hastalandığını ve zayıfladığını görmek acıydı. Onun ricasına karşı koyamadım.

"Ha, bazı kısa hikâyeler var," dedim. "Bir tanesini anlatayım." İlk önce *Nisas Üzerindeki Köprü* gelmişti aklıma ama onu okuyamadım. Zihnimde bütün netlikleriyle dursalar da bu kelimeler kaldıramayacağım bir yük taşıyordu. Onları söyleyemedim.

Zihnimde kendimi okula götürüp koydum, bir güzel yazı defterini açtım ve Hodis Baderi'nin fabllarından birini gördüm: "Ay'ı Yiyen Adam." Bu hikâyeyi onlara kelimesi kelimesine anlattım.

Her zamanki dikkatleriyle dinlediler. Fabl karışık bir tepki almıştı. Kimisi gülerek, "Bak bu hepsinden güzeldi! Hayvanlar falan!" dedi, ama diğerleri bunun aptalca olduğunu düşünmüştü. "Soytarılık," dedi Taffa.

"Ama içinde bir ders var," dedi masalı büyük bir zevkle dinleyen Chamry. Sonra da Ay'ı yiyen adamın bir yalancı olup olmadığını tartışmaya koyuldular. Bana bu tartışmaları çözmem veya bu tartışmalara girmem yolunda bir teklif getirmemişlerdi hiç. Ben deyiş yerindeyse onların kitaplarıydım, metni temin ediyordum. Metin üzerindeki hükümler onlara aitti. Bilge insanlardan duyup duyabileceğim kadar güçlü ahlaki tartışmalar duyuyordum onlardan.

Bundan sonra sık sık akşamları benden bir fabl veya bir şiir dinledikleri oldu, ama artık yağmurdan kaçıp kulübelerimize sığınmak zorunda kalmadığımız, vaktimizi daha hareketli bir şekilde dışarıda geçirebildiğimiz için talepleri eskisi kadar ısrarlı değildi. Av, kapan kurma ve balık avlama tüm hızıyla devam ediyordu, zira kış sonu ve bahar başında hepimiz çok zayıflamıştık. Sadece eti değil,

adamların bazılarının ormanda bulabildikleri yabani soğan ve diğer yabani otları da çok özlemiştik. Ben şehirdeyken soframızda önemli bir yeri olan tahıl lapasını da çok özlüyordum ama burada öyle bir şey yoktu.

"Orman Kardeşleri'nin zengin çiftliklerden tahıl çaldıklarını duymuştum," demiştim bir keresinde Chamry'ye yabanturpu için toprağı eşerken.

"Çalarlar – çalabilenler tabii," dedi.

"Kim onlar?"

"Kuzeydeki grup, Barna'nın takımı."

İsim zihnimde garip bir şekilde çınlayarak gözümün önüne bir sürü anlık, yarım yamalak görüntü getirmişti ama bu tür görüntülere alışık olduğumdan onları görmezden geldim. Güvenle hatırlayabileceğim tek şey kelimelerdi.

"Yani Barna isminde bir adam var mı?"

"Tabii ki. Gerçi Brigin'in yakınında ondan söz etmesen iyi olur."

Ağzından biraz daha laf almaya çalıştım, söz konusu olan hikâye anlatmak olunca Chamry kendini tutamazdı. Böylece bizim grubun, pek de iyi geçinemediği daha büyük bir gruptan kopmuş olduğunu öğrendim; zaten bundan kuşkulanıyordum. O grubun reisi Barna'ymış. Eter'le Brigin onun liderliğine karşı gelerek birkaç adamı buraya, ormanın güney kısmına getirmişler; burası yerleşim yerlerinden en uzakta olan, o yüzden de kaçan köleler için en güvenli ama aynı zamanda Chamry'nin deyimiyle çatal boynuzlu büyükbaşlar hariç kaynakları açısından en fakir yermiş.

"Yukarda gerçek hayvan yakalıyorlar," dedi. "Şişman boğalar. Koyunlar! Ah şöyle bir koyun eti yemek için neler vermezdim! Koyunlardan iliklerime kadar nefret ederim – kıvır kıvır, kurnaz, kaypak hayvanlar. Ama içlerinden biri şöyle yatıp da, kızarmış bir koyun eti olunca, çiğnemeden bütün bütün yutabilirim."

"Barna'nın adamları hayvancılık mı yapıyor?"

"Genellikle diğer insanların onlar adına yapmasına ses çıkarmıyorlar diyelim. Sonra birkaçını seçmece alıyorlar. Kimisi buna hırsızlık diyor ama bu çok hassas ve yasal bir kelime. Biz buna aşar vergisi diyorduk. Çiftçilerin sürülerinden vergi alıyorduk."

"Yani sen orda Barna'nın takımıyla yaşadın, öyle mi?"

"Bir süre. İyi de yaşadım." Chamry oturdu. "Aslında var ya, bence senin orda olman lazım, bu kaya gibi sert odun kafalarla burda değil." Yabanturpunun üzerindeki toprakları silkeleyip yemişi gömleğine sildikten sonra ısırdı. "Venne'yle sen. Sizin gitmeniz lazım. Ona avcılığı, sana da altın dilin yüzünden kucak açarlar..." Yüzünü buruştura buruştura, gözleri yaşara yaşara çiğ yabanturpunu bir süre daha yedi. "Dilin burda başını derde sokacak."

"Sen de bizimle gelir misin?"

Yabanturpunun lifli kısımlarını tükürüp ağzını sildi. "Taş adına! Amma acıymış meret! Bilmiyorum. Buraya arkadaşım oldukları için Brigin ve diğerleriyle gelmiştim. Bir de yerimde duramadığım için... Bilmiyorum."

Yerinde duramayan bir adamdı Chamry. Gitmeye karar verdiğimiz zaman onu bizimle gelmeye ikna etmek Venne'yle benim için zor olmayacaktı. Kısa bir süre içinde de kararımızı verdik.

Aramızdaki hoşnutsuzluğu hisseden Brigin'le Eter öncekilerden bile sert isteklerde bulunuyor, bize emirler yağdırıyordu. Eter, ölüm döşeğinde sayılacak kadar hastalanmış olan Bulec'e, kamp kazanına et temin etmek için avlanmaya gitmezse, yiyecek bir şey alamayacağını söylemişti. Belki Eter sadece kabadayılık ediyor veya tehditlerinin işe yarayacağını düşünüyordu, zira zorlu bir hayat süren ve sıhhatleri yerinde olan bazı adamlar hastalık veya zayıflığın tembellikten, numaradan başka bir şey olmadığına inanırlar. Sonuç olarak Bulec ya korktuğundan ya da utandığından ava giden bir grubun kendisini de götürmesini ısrarla istemişti. Onlarla birlikte kamptan biraz ayrıldıktan sonra yere yığılarak kan kusmaya başlamış. Onu geri taşıdıklarında Venne, Eter'in karşısına dikilerek yüzüne, Bulec'i tıpkı bir köle çalıştırıcısı gibi öldürdüğünü haykırmış. Sonra da büyük bir sıkıntı ve hiddetle uzaklaşmış. Beni nehir yukarı bir yerlerde bir su birikintisinde balık avlarken buldu. "Kamptan uzaklaşır uzaklaşmaz oturup bizi beklemesi için Bulec'e bir yer bulacaktık ama o oraya kadar bile yürüyemedi. Ölüyor. Burada kalamam Gav. Onların emirlerine boyun eğemem! Kendilerini efendi, bizi de köle sanıyorlar. O kahrolasıca Eter'i gebertmek istiyorum! Gitmem lazım."

"Hadi Chamry'yle konuşalım," dedim. Konuştuk; ilk başta beklememizi salık verdi ama sonra Venne'nin hiddetinin ne kadar

tehlikeli boyutta olduğunu görünce o gece gitmeyi kabul etti.

Diğerleriyle birlikte yemek yedik. Kimse konuşmadı. Zar zor nefes almaya çalışan Bulec kulübelerden birinde yatıyordu. Venne ve Chamry'yle birlikte şafaktan önceki karanlıkta bize ait olduğunu düşündüğümüz şeylerle, yani üzerimize giydiklerimiz, kişi başı bir battaniye, bıçaklarımız, Venne'nin okları ve yayı, benim balık oltalarım ve tavşan tuzaklarım, Chamry'nin ayakkabı yapım takımlarına ilaveten tütsülenmiş bir parça et ile kamptan sessizce uzaklaşırken Bulec'in daralmış, ağır nefesinin sıkıntısını hâlâ duyabiliyordum.

Gün tün eşitliğinden birkaç ay sonraydı, belki de mayısın son günleri, tatlı karanlık bir gece, ağır ve puslu bir şafak, kuş şakımalarıyla dolu bir sabah. Serbestçe hareket etmek, kamptaki rekabeti ve kabalığı arkada bırakmak hoştu. Kendi kendime bu kadar uzun zamandır neden Eter ve Brigin'in bize efelenmesine izin verdiğimizi sorarak gün boyunca kuş gibi hafiflemiş, kaygısız bir halde yürüdüm. Fakat akşam, belki bizi izleyen vardır diye ateş yakmadan gizlendiğimizde benim de moralim bozuldu. Aklıma durmadan Bulec geliyordu – ve diğerleri: bir firari olan, dolayısıyla çok sevdiği karısı ve çocuklarını da terk etmek zorunda kalan ve bir daha onların yanma hiç dönemeyecek Taffa; bir köle olarak doğmuş olduğu köyün adını bile bilmeyen, oraya sadece "köy" dendiğini bilen saf yürekli Bacoc... Bana karşı iyi olmuşlardı. Ve birlikte bir yemin etmiştik.

"Sıkıntın nedir Gav?" dedi Chamry,

"Sanki onları çiğneyip kaçmışım gibi geliyor," dedim.

"İsteseler onlar da kaçardı," dedi Venne; öylesine çabuk cevap vermişti ki onun da benimle aynı şeyleri düşünüyor, ayrılmamızı kendi kendine haklı göstermeye çalışıyor olduğunu fark ettim.

"Bulec kaçamazdı," dedim.

"O şimdiden bizden daha uzaklara gitmiştir," dedi Chamry. "Onun için hiç sıkılma. O kendi yurdunda... Sen fazla sadıksın Gav, senin kusurun da bu. Arkana bakma. Şöyle bir dokunup geçmek en güzeli."

Bu bana tuhaf gelmişti. Ne demek istemişti? Ben hiç dönüp geriye bakmıyordum ki. Sadakat göstereceğim, tutunabileceğim bir

şey yoktu. Talihin beni sürüklediği yere gidiyordum. Nehirle döne döne akıp giden bir kumaş parçasına benziyordum.

Ertesi gün ormanın, benim daha önce hiç gitmediğim bir yerine vardık. O noktadan sonra artık arazimizin dışındaydık. Ağaçlar yapraklarını dökmeyen ağaçlardandı, köknar ve benzeri ağaçlar. Devrilmiş ağaç gövdeleri ve bunlardan süren genç fidanlar geçit vermez duvarlar, labirentler oluşturuyordu. Nehir yataklarından gitmemiz gerekiyordu, bu da tepemizdeki devasa ağaçların yarı karanlığında suların içinden, kayaların üzerinden, ivinti yerlerinin etrafından dolaşıp tırmanmayı gerektiren zor bir işti. Chamry durmadan biraz sonra buradan çıkacağımızı söylüyordu ve sonunda ikinci günün akşamüzeri bir ırmağı kaynağına doğru takip ederek açık, otlu bir bayıra ulaştık. Yumuşak otlar ve berrak bir alacakaranlıkta keyifle yere oturmuştuk ki on metre aşağımızdan bir dizi geyik geçti; bize ilgisiz, endişesiz bakarak sessizce yollarına devam ettiler, birbirleri ardı sıra, koca kulaklarını ileri geri kıpırdatarak. Venne yavaşça yayını alıp bir ok yerleştirdi. Yayın kirişinin koca bir böceğin kanat çırpışını andıran sesinden başka bir ses duyulmadı. Sıradaki son geyik irkildi, dizleri üzerine çöktü, yere yattı – hep o huzur dolu sessizlik içinde. Diğerleri dönmediler bile, ormana doğru yollarına devam ettiler.

"Hay allah, niye yaptım ki bunu," dedi Venne. "Şimdi temizlememiz icap edecek."

Ama temizleme işini çok geçmeden bitirmiştik bile, ayrıca hem o akşama hem de ertesi güne taze etimiz olduğu için de memnunduk. Ateşimizin korları yanında tıka basa doymuş bir halde otururken Chamry, "Eğer burası Dağlar olsaydı, o geyikleri çağırdığını düşünürdüm," dedi.

"Çağırmak mı?"

"Bu bir marifettir – hayvanları yanına çağırmak. Bir brantor ava çıkarken yanına bir çağrıcı alır, eğer kendisinin böyle bir marifeti yoksa yani. Yaban domuzları, rengeyikleri, geyikler, avcı neyin peşindeyse o hayvanlar çağrıcıya gelir."

"Ben böyle bir şey yapamam," dedi Venne bir süre sonra alçak sesiyle. "Ama nasıl olabileceğini anlıyorum. Eğer araziyi çok iyi tanıyorsam genellikle geyiklerin nerede olabileceklerini bilirim. Onlar nasıl benim nerde olduğumu biliyorlarsa. Korkacak olurlarsa onları

hiç görmem. Ama eğer korkmazlarsa, gelirler. Kendilerini gösterirler – 'İşte burdayım, beni istemiştin.' Kendilerini sunarlar. Bunu bilmeyen bir adamın avcılıkla alakası yoktur. Ona kasap denir."

Uzanıp giden açık ormanlarda iki gün daha yolumuza devam ettikten sonra büyücek bir akarsuya vardık. "Bunun öte yanı Barna'nın ülkesidir," dedi Chamry. "Casusluk etmek için gizlice geldiğimizi düşünmesinler diye yoldan ayrılmayıp gürültü yapmakta, burda olduğumuzu onlara duyurmakta fayda var." Böylece Barna'nın ülkesine, Venne'nin tabiriyle yabani domuz sürüsü gibi gürültüyle daldık. Kısa bir süre sonra birileri "Durun!" diye bağırdı. Öyle yaptık. Bizi karşılamak için yoldan iki adam gelmeye başladı. Biri uzun boylu ve ince, biri de kısa ve göbekliydi.

"Nerde olduğunuzu biliyor musunuz?" dedi kısa olanı yapmacık bir neşeyle, pek tehditkâr bir hali yok gibiydi. Uzun boylu olansa yayını germiş ama nişan almamıştı.

"Ormanın Kalbi'ndeyiz," dedi Chamry. "Bize kucak açılmasını umuyoruz Toma. Beni hatırlamadın mı?"

"Yokeden adına! Kalp para dönüp dolaşıp sahibini bulurmuş!" Toma, Chamry'yi omzundan tutup abartılı bir kucaklamayla ileri geri sallamaya başlamıştı. "Seni Dağlı sıçan," dedi. "Seni haşere. O gece Brigin ve diğerleriyle birlikte sıyrılıp gidiverdin. Ne diye onlarla gittin ki?"

"Bir hatadır yaptık işte Toma," dedi Chamry, Toma onu sallamaya devam edebilsin diye ayaklarını yere daha bir sağlam basarak. "Bir hata yapmış deyip affediver, olmaz mı?"

"Neden olmasın! Zaten bana başka affetme fırsatları da sunarsın eminim, Chamry Bern." Sonunda onu bıraktı. "Yanında neler getirdin böyle? Yavru sıçanlar mı bunlar?"

"Giderken yanıma bir tek o Brigin'le kardeşini, o inatçı domuzları almıştım," dedi Chamry, "ama şimdi yanımda iki tane inci getirdim, altına kakılmış iki inci, tam Barna'nın kulaklarına layık. Burdaki bu Venne var ya, bir geyiği bin adım öteden yere yıkar, şurdaki Gav da insanı bir güldürüp bir ağlatan masallar anlatıp şiirler söyler. Bizi Ormanın Kalbi'ne götür Toma!"

Böylece meşe ve akçaağaçlardan bir orman içinde bir mil kadar gittikten sonra o garip yere vardık.

Ormanın Kalbi, kazıklardan yapılmış surları dışında mutfak avluları, ahırları, ağılları olan, surlarının içinde ise evleri, salonları, sokakları ve meydanları bulunan bir kasabaydı – her şeyi ahşap olan bir kasaba. Ben kasaba ve şehirlerin taş ve tuğladan inşa edildiklerini zannederdim; sadece büyükbaş hayvanların ahırları ve kölelerin kulübeleri ahşap olurdu. Ama burası ahşaptan bir şehirdi. İnsan kaynıyordu: erkekler, kadınlar ve çocuklar – her yerde, bahçelerde, sokaklarda. Kadınlara ve çocuklara hayretle baktım. Kirişli, sivri çatılı evleri huşu içinde seyrettim. İnsan kaynayan geniş meydana bakınca korkarak durdum. Venne tam yanımdan, cesaret almak için omzuma yapışmış halde yürüyordu. "Hayatımda böyle şey görmedim Gav," dedi boğuk bir sesle. Dişi bir keçinin peşinden giden iki keçi yavrusu gibi Chamry'yi mümkün olduğu kadar yakından izliyorduk.

Chamry bile etrafına biraz hayretle bakıyordu. "Ayrıldığımda yarısı kadar bile değildi," dedi. "Baksanıza nasıl inşa etmişler!"

"Şanslısınız," dedi Toma, şişman olan mihmandarımız. "İşte kendisi de orda."

Meydanın karşısından bize doğru iriyarı, sakallı bir adam geliyordu. Çok uzun boylu, geniş omuzlu, kalın belli, bütün yanaklarını, çenesini ve göğsünü kaplayan koyu kızıl kıvırcık saç ve sakalları olan, pırıl pırıl iri gözlü, kendine has dimdik bir yürüyüşle, sanki yerden biraz yukarıda taşınıyormuşçasına yürüyen biri – insan onu görür görmez, Toma'nın da dediği gibi, kendisi olduğunu anlıyordu. Bize hoş, yoğun bir merakla bakıyordu.

"Barna!" dedi Chamry. "Sana bir çift seçkin üye getirirsem beni geri kabul eder misin?" Chamry Barna'ya öyle eğilerek falan selam vermemişti ama kaygısız ses tonuna rağmen genel olarak duruşu saygılıydı. "Benim ben, birkaç yıl önce güneye gitme hatasında bulunan Bermantlı Chamry Bern."

"Dağlı," dedi Barna ve gülümsedi. Sakalını aydınlatan kocaman bir tebessümü vardı ve sesi görkemli bir derinliğe sahipti. Tek başına olsan da başımızın üstünde yerin var. Buraya gelmekte ve burdan gitmekte özgürüz hepimiz!" Chamry'nin elini sıktı. "Ya bu çocuklar?"

Chamry becerilerimiz hakkında birkaç kelime ederek bizi tanıştırdı. Barna Venne'nin omzunu sıvazlayarak Ormanın Kalbi'nde her zaman avcılara yer olduğunu söyledi; bana bir dakika kadar dikkatle baktıktan sonra, "İstersen bugün bir ara gel beni gör Gav,"

dedi. "Toma, sen onlara kalacak bir yer bulur musun? Güzel, güzel, güzel! Hürriyete hoş geldiniz çocuklar!" Sonra herkesten bir baş daha uzun cüssesiyle yürüyüp uzaklaştı.

Chamry'nin gülleri açmıştı. "Taş adına!" dedi. "Tek bir kırıcı söz bile söylemedi, kucak açıp her şeyi affetti! Muazzam bir yüreği olan, muazzam bir adam bu!"

Orman kampındaki eğreti, dumanlı kulübemizden sonra barakalardaki yerlerimizi pek konforlu bulduk ve gün boyunca gelene geçene açık olan yemekhaneden karnımızı doyurduk. Burada Chamry muradına erdi: Birkaç tane koyun kızartmışlardı, o da koyun etinin yağlarına bulanmış yanaklarının üzerindeki gözleri keyifli bir doygunlukla parlayıncaya kadar yedi. Ondan sonra beni Barna'nın, meydana tepeden bakan evine götürdü ama kendisi içeri girmedi. "Şansımı fazla zorlamaya gerek yok," dedi. "Senin gelmeni söyledi, benim değil. Şu şarkını, hani o 'Hürriyet'i söyle ona, tamam mı? Bu onu tavlar."

Elimden geldiğince gözüm korkmamış gibi davranmaya çalışarak içeri girdim ve içeridekilere Barna'nın beni çağırmış olduğunu söyledim. İçeridekilerin hepsi erkekti ama evin iç kısımlarından kadın sesleri de duyuyordum. Bu ses, büyük bir evin başka odalarındaki kadın sesleri, zihnimi garip bir şekilde harekete geçirmişti. Durup dinlemek istiyordum. Duymak istediğim bir ses vardı.

Ama bana eşlik eden adamları izlemek zorundaydım; beni bir salona götürdüler, ortada büyük ama yanmayan bir şömine vardı. Burada Barna tam kendine göre büyük bir koltuğa, tıpkı tahta benzeyen bir koltuğa oturmuş, hem kadınlar hem de erkeklerle konuşuyor, gülüşüyordu. Kadınlar uzun aylardır çiçekler veya şafak vakti gökyüzü dışında görmediğim renklerde çok güzel giysiler giymişlerdi. Belki güleceksiniz ama benim o anda bakakaldığım şey renklerdi, kadınlar değil. Adamların bazıları da şık giyinmişlerdi; temiz adamların, şık giysiler içersinde yüksek sesle konuşup gülüştüklerini görmek hoştu. Tanıdıktı.

"Gel buraya oğul," dedi Barna derin, görkemli sesiyle. "Gav'dı değil mi? Kasikar'dan mı yoksa Asion'dan mısın Gav?"

Brigin'in kampında insana nereden olduğu sorulmazdı. Kaçak köleler, asker kaçakları, aranan hırsızlar arasında bu soru hoş

karşılanmaz. Aramızda nereden kaçtığını rahatça söyleyip duran bir tek Chamry vardı, o da muhtemelen artık hakkındaki herhangi bir söylentinin geri gidemeyeceği kadar uzaklarda olmasından kaynaklanıyordu. Kısa bir süre önce ormana yapılan akınları, kaçakları arayan köle takipçilerini duymuştuk. Birçoğumuz için bir geçmişimizin olmaması daha iyiydi, ki bu da benim için son derece uygun bir durumdu. Barna'nın sorusuyla öyle gafil avlanmıştım ki tutuk bir edayla, huzursuzca cevap verdim, kendi kulağıma bile yalan söylüyormuşum gibi gelmişti. "Etra'danım."

"Etra, öyle mi? Eh, şehirli adamı gözünden tanırım. Ben de Asion'da doğmuştum, kölelerin köle evladı olarak. Gördüğün gibi şehri ormana soktum. Fakirsen, açsan, kirliysen, üşümüşsen hürriyetin ne anlamı var? Böyle bir hürriyet için uğraşmaya değmez! İnsanlar yaylarıyla veya ellerinin emeğiyle yaşamak istiyorlarsa seçim kendilerine ait olmalı, ama burda, bizim diyarımızda hiçbir adam köle olarak veya muhtaç bir halde yaşamayacak. Barna Yasaları'nın başı sonu budur işte. Öyle değil mi?" diye sordu etrafındaki insanlara kahkahalarla, onlar da "Öyle!" diye haykırdılar cevaben.

Adamın enerjisi ve iyi niyeti, kendi varoluşundan duyduğu katıksız haz çok kuvvetliydi. Hepimizi sıcaklığı ve gücüyle sarıyordu. Dikkatliydi de, keskin gözleri hızla ve derinlemesine görüyordu. Bana bakarak, "Sen gayet iyi muamele görmüş bir ev kölesiydin değil mi? Ben de öyle. Efendilerinin o koca evinde ne görev için yetiştirilmiştin?"

"Ev'in çocuklarına öğretmenlik yapmak için eğitilmiştim." Yavaşça konuşuyordum. Tıpkı zihnimdeki bir hikâyeyi okur gibi. Bir başkası hakkında konuşuyordum.

Barna son derece ilgilenerek ileri doğru abandı. "Eğitimli!" dedi. "Okuma yazma falan mı?"

"Evet."

"Chamry senin bir şarkıcı olduğunu söylemişti."

"Bir konuşmacı," dedim.

"Konuşmacı. Ne konuşuyorsun?"

"Okuduğum her şeyi," dedim; bunu böbürlenmek için değil, doğru olduğu için söylemiştim.

"Ne okudun?"

"Tarihçileri, filozofları, şairleri."

"Bir bilgin. Sağır Olan adına! Bir âlim! Talih Efendimiz bana aradığım adamı yolladı, ihtiyacım olan adamı!" Barna bana hayret dolu bir zevkle bakıyordu, sonra devasa koltuğundan kalkıp yanıma geldi ve bana yavrusuna sarılan bir ayı gibi sarıldı. Yüzüm kıvırcık sakalına yapışmıştı. Öyle bir sıktı ki nefesim kesildi, sonra beni bir kol boyu uzaklaştırıp öylece tuttu.

"Burda yaşayacaksın," dedi. "Tamam mı? Ona bir oda ver Diero! Peki ya bu gece, bu gece bize bir şeyler anlatacak mısın? Bize bilginden bir parça söyleyecek misin Bilgin Gav-di? Ha?"

Söyleyebileceğimi söyledim.

"Burda senin için hiç kitabımız yok," dedi bir yandan omuzlarımı tutmaya devam ederek; sesi neredeyse tedirgin çıkmıştı. "Bir adamın ihtiyacı olan başka ne varsa hepsi var burda, ama kitap – kitap adamlarımın çoğunun buraya getireceği cinsten bir şey değil, onlar cahil, okuması olmayan kaba herifler, ayrıca kitaplar da ağır nesnelerdir." Başını geriye atarak güldü. "Ah ama şimdi, bundan böyle bunu telafi edeceğiz. İcabına bakacağız. İyi öyleyse, bu gece görüşürüz!"

Beni bıraktı. Siyah ve menekşe rengi zarif elbiseler içinde bir kadın elimden tutarak beni götürdü. Yaşlı olduğunu düşündüm, kırkının üzerinde olduğu kesindi; ciddi bir yüzü vardı ve gülümsemiyordu; ama hali tavrı, sesi kibar, elbisesi çok güzeldi ve hareketlerinin, yürüyüşünün, konuşmasının erkeklerden farkı hayret vericiydi. Beni tavan arasında bir odaya götürerek, üst katta ve küçük olmasından dolayı özür diledi. Bense arkadaşlarımla barakalarda kalmakla ilgili bir şeyler geveledim. "İstersen orada kalabilirsin tabii, ama Barna evine şeref vereceğini umuyor." Bu zarif ve narin insanı hayal kırıklığına uğratamazdım. Görünüşe göre herkes benim bilgime çok güveniyordu ama ben pek emin değildim.

Beni tavan arasındaki minik odada bıraktı. Küçük kare bir penceresi, döşeği ve çarşafları olan bir yatağı, bir masası ve sandalyesi, bir de gaz lambası vardı. Gözüme cennet gibi görünmüştü. Barakalara geri döndüm ama hem Chamry, hem de Venne çıkmıştı. Orada ranzası üzerinde oturan bir adama, onlara Barna'nın evinde kaldığımı söylemesini söyledim. Bana önce gözlerine inanamayarak, sonra da bilmiş bir sırıtışla baktı.

"Lüks yaşıyoruz ha?" dedi.

Bende olan birkaç ufak tefek şeyi de Chamry'ye bıraktım çünkü artık ne oltalara ne de kirli eski battaniyeme ihtiyacım olacaktı; ama buradaki erkeklerin çoğunda gördüğüm için bıçağımı kınıyla kemerime taktım. Barna'nın evine döndüm. Artık o kadar dehşet içinde olmadığım için etrafıma daha iyi bakabiliyordum. Güçlü direkleri ve derin üçgen tepelikleri olan binanın ana meydana bakan ön yüzü geniş ve yüksekti; bina ahşaptı ve küçük pervazlı pencerelerinde cam yoktu ama etkileyici bir evdi.

Odamda –kendi odamda!– yatağıma oturdum ve çılgın heyecanımın her yanımı sarmasına izin verdim. Bu cana yakın, kafasının dikine giden, sağı soluna uymayan dev ile yanındaki kalabalığa şiirlerimi okuma konusunda çok gergindim. Beklediği bilgin olduğumu kuşku uyandırmayacak şekilde hemen ona kanıtlamam gerektiğini hissediyordum. Yapmak zorunda kaldığım şey tuhaf bir şeydi. Bu kadar uzun zamandır yaşadığım sessizlikten, ormanın sessizliğinden, unutkanlığın dilsizliğinden çıkmak... Ama *Sentas*'ın tümünü ormanın sessizliği içindeyken arkadaşlarıma okumuştum, değil mi? Onu çağırınca, gelmişti. Sınıfta öğrendiğim her şeyi hatırlamıştım, sınıfta birlikte öğrendiğimiz...

Duvara çok yaklaşmıştım. Zihnim uyuştu. Boşaldı, bomboş oldu.

Sonunda minik, derin pervazlı penceremdeki ışık kızıllaşmaya başlayıncaya kadar sırtüstü yatarak biraz kestirdim sanırım. Sonra kalkıp saçlarımı parmaklarımla yapabildiğim kadar tarayarak bir misinayla yeniden arkadan bağladım, zira saçlarım bir yıldır kesilmemişti. Kendime çekidüzen verebilmek için yapabileceğim tek şey buydu. Merdivenlerden inerek otuz-kırk kişinin toplanmış, bir sığırcık sürüsü gibi gevezelik ettiği büyük salona gittim.

Salonda hoş karşılandım; siyah ve menekşe renkli giysiler içindeki tatlı tavırlı ciddi kadın Diero bana, kana kana içtiğim bir kadeh şarap ikram etti. Şarap başımı döndürdü. Kadehimi bir kez daha doldurmasına mani olacak cesaretim yoktu, ama daha fazla içmeyecek kadar aklım başımdaydı. Kadehe baktım: Zeytin dallarının dolandığı ince gümüş bir kadeh, en az orada gördüğüm... yani en az şimdiye kadar gördüğüm en zarif kadehler kadar güzel. Ormanın Kalbi'nde gümüş ustası olup olmadığını, gümüşün nereden geldiğini merak ettim. Sonra Barna o gümbürdeyen gür sesiyle

tepemde bitiverdi. Kolunu omzuma attı. Beni insanların önüne götürdü, susmalarını, konuklarına hoş bir sürprizi olduğunu söyleyip, bana gülümseyerek başıyla işaret etti.

Keşke gezgin anlatıcılar gibi, okudukları şiirlerin tarzını ve ruh halini ayarlamalarını sağlayan bir lirim olsaydı. Oysa ben sessizlikle başlamak zorundaydım, ki bu da zordu. Ama eğitimim iyiydi. Dik dur Gavir, ellerini hareketsiz tut, sesin içinden yükselsin, göğsünden çıksın...

Onlara *Asion Gemicileri* adlı eski bir şiiri okudum. Aklıma o gece, Barna o şehirden olduğunu söylediği için gelmişti bu. Şiirin, içinde bulunduğum insanlara uyacağını umuyordum. Kıyı boyunca Ansul'dan Asion'a hazine taşıyan bir geminin hikâyesidir bu. Gemiye çıkan korsanlar subayları öldürüp, kölelere korsanların limanı olan Şova Adası'na kürek çekmelerini emrederler. Kürekçiler boyun eğerler ama gece olunca bir isyan planlarlar, zincirlerini çözerek korsanları öldürürler. Sonra gemiyi tüm hâzinesiyle birlikte Asian şehrine götürürler; burada Şehrin Beyleri onları birer kahraman gibi karşılar, onlara hâzineden pay ve hürriyetlerini verirler. Şiirin, tıpkı denizin dalgaları gibi bir salınımı vardı; güzel giyimli dinleyicilerimin hikâyeyi tıpkı o dumanlı kulübedeki hırpani kardeşlerim gibi açılmış ağızları ve gözleriyle takip ettiklerini görebiliyordum. Kelimeler ve onların ilgileri beni yükseklere çıkarmıştı. Hepimiz birlikte boz renkli koca denizin üzerindeki gemideydik.

Böylece bitti, bittiğinde oluşan kısa sessizlikten sonra Barna gürleyerek ayağa kalktı. "Hürriyetlerini vermişler! Yok Eden ve Yaratan Sampa adına, onlara hürriyetlerini vermişler! Bak şimdi bu masalı çok sevdim!" Bana yine ayı gibi sarıldıktan sonra kendi usulünce omuzlarımdan tutup şöyle bir uzaklaştırarak, "Gerçi bunun gerçek bir hikâye olduğunu zannetmem. Kadırga kölelerine minnettarlık ha? Olacak şey değil! Sana daha güzel bir son söyleyeyim Bilgin: Asion'a hiç geri dönmediler, onun yerine güneye, iyice güneye, paranın geldiği yer olan Ansul'a kürek çektiler, orda parayı bölüştüler ve hayatlarının geri kalanında zengin ve hür adamlar olarak yaşadılar! Buna ne dersin? Ama güzel bir şiirdi ve bu muhteşem şiir de hakkıyla okundu!" dedi. Sırtıma vurarak beni diğerleriyle, beni öven ve benimle tatlı tatlı konuşan kadın ve adamlarla tanıştırmaya götürdü. Şarabımı içince başım yine döndü.

Çok hoştu ama bittiğinde oradan uzaklaştığıma memnun oldum; bu uzun gün boyunca olan şeylerin hayreti içinde tavan arasındaki odama giderek kendimi yumuşak yatağıma atıp uyudum.

İşte Ormanın Kalbi'ndeki hayatım, kurucusu ve yönetici ruhuyla tanışıklığım böyle başladı. Bütün düşünebildiğim Talih'in hâlâ yanımda olduğuydu ve ondan ne isteyeceğimi bilemediğim için o bana ihtiyacım olanı veriyordu.

Barna'nın bana kucak açması sadece şen şakrak bir yaygaradan ibaret değildi; gerçi onun her söylediği ve yaptığı şeyde bundan bir parça oluyordu ama onun altında bir tür itici güdü vardı. Hür insanların olduğu şehrinde bilgili adamlar olmasını istiyordu ve burada hiç yoktu.

Kısa sürede bana açıldı. O da benim gibi efendilerin ve bazı kölelerin eğitildikleri ve okunacak kitapların bulunduğu büyük bir evde köle olarak büyümüşmüş. Dahası, Asion'a gelen bilginler bu evin okumuş adamlarını ziyaret ederek onlarla konuşurmuş; şairler orada kalırmış, filozof Denneter bir yıl orada yaşamış. Bütün bunlar bu oğlanı etkilemiş, büyülemiş; o da efendilerini ve misafirlerini felsefe başta olmak üzere öğrenme konusundaki hızıyla etkilemiş. Denneter ona çok değer veriyormuş, onu çırağı yapmak istemiş; Denneter'in öğrencisi olarak bütün dünyayı onunla birlikte gezecekmiş.

Ama on beş yaşındayken Asion'un belediye barakalarındaki köleler isyan çıkartmış. Şehir muhafızlarının cephaneliğine girerek burayı kale gibi kullanmışlar ve onlara hücum eden muhafızlarla diğerlerini öldürmüşler. Kendilerini hür ilan etmişler ve şehrin de onların hürriyetini tanımasını ve bütün kölelerin kendilerine katılmasını istemişler. Birçok ev kölesi sözlerine uymuş; birkaç gün boyunca Asion panik ve kargaşa içinde kalmış. Asion ordusunun bir alayı şehre yollanmış, cephanelik kuşatılıp alınmış ve isyancılar katledilmiş. Bundan sonra neredeyse bütün erkek kölelerden kuşkulanmışlar. Birçoğu hür olmadıklarını gösteren damgalarla silinmeyecek şekilde dağlanmış. On beş yaşında bir oğlan olan Barna dağlanmaktan kaçmış ama artık felsefe ve seyahat söz konusu değilmiş. Belediye barakalarındaki boşluğu doldurmak için yollanmış ve ağır işe koşulmuş.

"Böylece bütün eğitimim o zaman, oracıkta bitti. O günden beri elime tek bir kitap bile almadım. Ama kısa da olsa o birkaç yıllık eğitim var, gerçek irfan sahibi adamların sohbetlerini duymuşluğum var; dünyada her şeyin üzerinde olan bir düşünce hayatı olduğunu biliyorum. O yüzden burda neyin eksik olduğunun farkındayım. Hür adamlardan oluşan şehrimi kurabildim ama hürriyetin cahillere faydası ne? Zihnin ihtiyaç duyduğunu öğrenme ve istediğini düşünme gücünden başka nedir ki hürriyet? İnsanın bedeni zincirlenmiş bile olsa zihninde filozofların düşünceleri ve şairlerin kelimeleri varsa zincirlerinden kurtulabilir, ulular arasında yürüyebilir!"

Eğitim hakkındaki övgüleri beni çok duygulandırmıştı. O kadar yoksul insanlar arasında yaşamıştım ki yoksulluklarının ötesindeki herhangi bir şeyin bilgisi onlara hiçbir anlam ifade etmiyordu, o yüzden bunların gereksiz olduğuna kanaat getirmişlerdi. Onların bu kanaatini kabullenmiştim çünkü onların fakirliklerini kabullenmiştim. Yaratıcıların kelimelerinin hiç aklıma gelmediği çok uzun bir zaman olmuştu; bunlar aklıma geldiğinde, yani Brigin'in kampındaysa, benim iradem veya niyetimle hiçbir ilgisi olmayan mucizevi bir marifet gibiydi bu. Kendim o kadar yoksul, o kadar cahil olunca, cehaletin bilgiyi yargılayamayacağını söylemeye cüret edememiştim.

Ama şimdi karşımda zekâsını, enerjisini, cesaretini kanıtlamış, kendini yoksulluk ve kölelikten bir çeşit krallığa yükseltmiş, koca bir insan topluluğunu özgürlüğe ulaştırmış bir adam vardı; bu adam bilgiyi, öğrenmeyi ve şiiri bu başarıların dahi üzerinde tutuyordu. Kendi zayıflığımdan utanç, onun gücündense kıvanç duyuyordum.

Tanıdıkça daha çok takdir ettiğim Barna'ya bir faydam olsun istiyordum. Ama şimdilik benden bütün istediği onun bir nevi müridi olmam, şehirde onun yanında dolaşıp onun düşüncelerini dinlemem (ki bunu yapmaktan son derece memnundum), akşamları da konuklarına ve ev halkına istediğim şiiri veya hikâyeyi aktarmamdı sanki. Arkadaşlarının bazılarına okuma yazma öğretmeyi önerdim ama öğretmek için hiç kitap olmadığını söyledi ve teklif etmeme rağmen bir güzel yazı defteri hazırlamakla zaman harcamama izin vermeyeceğini belirtti. Önce kitap ve bana yardım edecek öğretmenler bulunacağını, ondan sonra isteyen herkesin eğitim alabileceği düzenli okullarımızın olacağını söyledi.

Bu arada Barna'nın etrafındakilerden bazıları, onun evinde yaşayıp yeni bir eğlence arayan genç hanımlar kendilerine bir şeyler öğretmem için beni ikna ettiler; onun da izniyle birkaçı için küçük bir sınıf açtım. Barna hem bana, hem kızlara güldü. "Seni kandırmalarına izin verme Bilgin. Onlar edebiyat peşinde değil! Bütün dertleri yakışıklı bir oğlanın yakınında olmak," dedi. Hem o, hem de yanındaki erkekler kitap kurdu oldular diye kızlarla alay ettiler ve çok geçmeden de kızlar pes etti. Birkaç kereden fazla gelen tek kişi Diero olmuştu.

Diero hoş ve nazik, güzel bir kadındı. Kızlığından itibaren "kelebek kadın" olarak eğitilmişti. Merasimleri, lüksü ve kadınlarıyla meşhur kadim bir şehir olan Asion'un "kelebekleri", Şehir Devletleri'nde bilinenden çok daha zarif ve incelikli bir zevk sanatının eğitimini alır.

Fakat Diero'nun bana söylediğine göre okuma, "kelebekler"e öğretilen sanatlardan biri değildi. Söylediğim şiirleri özlem dolu bir dikkatle dinliyordu; şiire karşı ürkek ama büyük bir merakı vardı. Harfleri yazmasını, kelimeleri biçimlendirmesini öğretmeme izin vermesi için onu yüreklendirdim. Alçakgönüllü, kendine güvenmeyen biriydi ama çabuk öğreniyordu ve onun öğrenmekten aldığı haz benim için en büyük haz oluyordu. Barna bizim derslerimize nazik bir alayla bakıyordu.

Hepsi de yıllardır onun yanında bulunan, yaşları daha büyük olan yoldaşları tam anlamıyla onun adamlarıydı. Yıllar süren köleliklerinden, emirleri olduğu gibi kabul etme ve yönetim için yarışmama alışkanlıklarını da birlikte getirmişlerdi, ki bu da beraberliklerini kolaylaştırıyordu. Beni bir rakip değil bir oğlan çocuğu gibi görüyor, bilmem gerekenleri söylüyor, zaman zaman da beni uyarıyorlardı. Barna sırtındaki paltoyu bile çıkartır sana verir, dediler bana, ama eğer kızlarını tavladığını düşünürse vay haline! Diero'nun, Barna ilk kaçtığında onunla birlikte Arion'dan geldiğini ve uzun yıllar boyunca onun hanımı olduğunu anlattılar. Artık öyle değilmiş ama Barna'nın Evi'nin hanımıymış, Diero'ya sevgi dolu bir saygıyla yaklaşmayanlar bu evde hoş karşılanmazlarmış.

Bir gün Ormanın Kalbi'nin nöbetçi kulesinde oturmuşken Barna bana kadınla erkeğin birbirlerini, yeminli sadakatin onları zincirleyen yalancı bağlarından kurtulmuş özgür bir aşkla sevmeleri gerektiğini

anlatmıştı. Bu kulağıma gayet hoş gelmişti. Benim evlilikten bütün bildiğim evliliğin benim türümden olanlar için değil efendiler için olduğuydu; o yüzden bu konuda öyle veya böyle pek düşünmemiştim. Ama Barna bu tür şeyleri düşünür, bir sonuca varır ve bunu Ormanın Kalbi'nde yasalaştırırdı. Çocuklar hakkında da birtakım düşünceleri vardı; ona göre çocuklar tamamen hür bırakılmalı, hiç cezalandırılmamalı, canlarının dilediği gibi etrafta koşuşturabilmeli, kendilerine en uygun şeyi kendileri bulabilmeliydi. Bu takdire değer bir şey gibi gelmişti bana. Bütün fikirleri öyle geliyordu.

Ben iyi bir dinleyiciydim: Bazen bir soru soruyordum ama genellikle Barna'nın zihninden çıkan sonsuz icatları ve cömert hayalleri takip etmekle yetiniyordum. Kendisinin de söylediği gibi, en iyi yüksek sesle düşünebiliyordu. Çok geçmeden beni kendisi için bir ihtiyaç bellemişti. "Gav-di nerde? Bilgin nerde? Düşünmem gerekiyor!"

Barna'nın evinde yaşıyordum ama sık sık Chamry'yi görmeye gidiyordum. Son derece rahat yaşadığı, kadın ve kızarmış koyun eti azlığından başka bir şeyden yakınmadığı ayakkabı tamircileri loncasına girmişti. "Haraççıları koyun bulmaya yollamaları lazım!"

Ormanın Kalbi yakınındaki avlar çoktan tükenmiş olduğundan bir avcı olarak Venne, aynı Brigin için yaptığı gibi zamanının çoğunu ormanlarda geçirmesi gerektiğini kısa bir süre içersinde anlamıştı. Artık topluluğun karnını doyuran ana kaynak avcılık değildi. Venne'nin kısa yayla ne kadar iyi bir atıcı olduğunu fark eder etmez "haraççılardan" biri ondan yanlarında muhafız olarak gelmesini isteyince o da bu gruba katılmıştı. Ormanın Kalbi'ne geldikten bir ay kadar sonra onlarla birlikte işe çıkmıştı.

Haraççılar ya da diğer adıyla talancılar orman dışındaki yollara çıkıp celepleri ve arabaları karşılarlardı. Amaçları Ormanın Kalbi'ne sürüler, yüklü arabalar, arabacılar, atlar götürmek, böylece yiyecek, araç, hayvan ve insan stokumuzu artırmaktı – tabii eğer adamlar Kardeşliğe katılmayı kabul ederse. Etmezlerse, diye anlatmıştı Barna bana, gözleri ve elleri bağlanmış halde orada bırakılıyor, yoldan geçen birileri bağları çözer umuduyla etrafta dolaşıyorlardı. Orman Kardeşleri tarafından çok sık soyulan bazı arabacıların onları

görünce bağlasınlar diye hemen ellerini uzattıklarını anlatırken o haşmetli kahkahasını patlatmıştı.

Bir de bazen ihtiyacımız olan şeyler için pazarda alışveriş yapmaya, bazen de varlıklı evlerden ve zengin mabetlerin kasalarından çalmaya Asion'a tek başlarına ya da çifter çifter giden "ağcılar" vardı. Aramızda hiç para kullanılmazdı ama talancıların çalamadıkları şeyleri satın almak için Kardeşliğin nakde ihtiyacı vardı: Satın alınacaklara orman yakınındaki kasabaların hoşgörüsü ve şehirlerde dolap çeviren tüccarların sessizliği de dahildi. Barna, Asion'un büyük tüccarlarının kıskanacağı cinsten büyük bir servetin üzerinde oturuyor olmaktan böbürlenip dururdu. Altın ve gümüşün nerede muhafaza edildiğini hiç öğrenemedim. Bronz ve bakır paralar, bir şeyler almak için kasabaya giderken kim istese veriliyordu.

Barna ile yardımcıları Ormanın Kalbi'nden kimin ayrıldığını bilirdi. Çok fazla ayrılan olmazdı, sadece denenmiş ve güvenilir adamlar ayrılırdı. Barna'nın dediği gibi, meyhanede gevezelik eden bir ahmak koca Asion ordusunu üzerimize çullandırabilirdi. Tahta şehre çıkan dar ve karışık orman patikaları dikkatlice gözetleniyor, arabaların tekerlek izlerini veya sürülerin ayak izlerini takip ederek kimsenin burayı kolayca bulmaması için de sık sık değiştiriliyor, eskilerinin üstü örtülüyordu. Geldiğimiz zaman karşılaştığımız nöbetçileri, meydan okuyuşlarını, gerilmiş yaylarını hatırladım. Hepimiz patika muhafızının kapıdan izinsiz çıkan birini gördüğünde meydan okumaksızın ok atacağını biliyorduk.

Venne'den patika muhafızı olmasını istemişlerdi ama o bir adamı sırtından mıhlama fikrini sevmemişti. Araba konvoylarını talan etmek, hayvan çalmak ona daha çok uyuyordu; ayrıca Kardeşler arasında talancı olmak adama büyük bir prestij kazandırıyordu. Barna bile talancılar ve kasabadaki denetimi sağlayan "adaletçiler"in topluluğun en kıymetli üyeleri olduğunu söylüyordu. Ayrıca Ormanın Kalbi'nde herkes paşa gönlünün dilediğini yapmalıydı. O yüzden Venne Chamry'ye "bir sürü koyun ya da başaramazsa bir sürü kadınla" geleceğine söz vererek neşe içinde bir grup genç adamla ayrılmıştı.

İşin aslı Ormanın Kalbi'nde çok fazla kadın yoktu ve her biri bir adam veya bir grup adam tarafından büyük bir kıskançlıkla korunuyordu. Sokaklarda ve bahçelerde gördüğünüz kadınların çoğu ya hamileydi ya da yanlarında bir grup yumurcak sürüklüyorlardı;

veya her yerde görebileceğiniz yaşlı köle kadınlar gibi bükülmüş belleriyle yerleri süpürüyor, iğ eğiriyor, toprağı deşiyor, hayvanları sağıyorlardı. Barna'nın evinde her yerden fazla genç kadın vardı: şehrin en güzel ve en neşeli kızları. Talancıların getirdiği güzel kıyafetleri giyiyorlardı. Eğer şarkı söylemeyi, dans etmeyi veya lir çalmayı biliyorlarsa ne âlâ, ama onlardan herhangi bir iş yapmaları beklenmiyordu. Barna'nın dediğine göre, "kadının olması gerektiği gibi –yani hür, güzel ve nazik– olmaları kâfi" idi.

Barna etrafında kadınların olmasına bayılıyordu, onlar da sürekli onunla cilveleşip şakalaşıyor, onu pohpohluyorlardı. O da kadınlara şakalar yapıyor, onlarla oynaşıyordu ama ciddi konuşmaları hep erkeklerleydi.

Barna beni dostu olarak neredeyse sürekli yanında tutuyor ve duyduğu bu güven bana gurur vermenin yanı sıra benim için bir yük de teşkil ediyordu. Buna layık olmaya çalışıyordum. Dinlemek isteyenler için her akşam büyük salonda şiirler okumaya devam ediyordum; hem bu yüzden hem de Barna beni o kadar sıklıkla yanında bulundurduğundan insanların çoğu beni büyük bir saygıyla karşılıyordu, ama şunun şurasında hâlâ bir oğlan çocuğu olduğum için bunu genellikle gönülsüzce, bir anlam veremeyerek ya da lütuf gösterir gibi yapıyorlardı. Eminim bazıları da beni eğitim almış bir yarım akıllı olarak görüyordu: Bende bir şeylerin eksik olduğunu hissediyorlardı çünkü emrimdeki tüm o sonsuz kelimelere rağmen dünya hakkındaki bilgim bir çocuğunki kadar az ve sığdı.

Ben de bunu biliyordum ama bu konuda veya neden böyle olduğu konusunda düşünemezdim. Bu tür düşüncelerden kaçınıyor, Barna'yla dolaşmaya devam ediyor, onu takip ediyor, ona ihtiyaç duyuyordum. Onun varlığının taşkınlığı benim boşluğumu dolduruyordu.

Böyle hisseden bir tek ben değildim. Barna Ormanın Kalbi'nin kalbiydi. Onun görüşleri, onun kararları diğerleri için her zaman bir referans noktası, iradesi ise dayanak merkezleriydi. Bu üstünlüğünü korkuyla değil enerjisinin, zekâsının üstünlüğü ve tabiatının muazzam bonkörlüğüyle sağlıyordu: Her zaman herkesten bir adım önde oluyor, neyin nasıl yapılması gerektiğini görüyor, kendi tutkusuyla, faaliyetleriyle, iyi niyetiyle diğerlerinin de kendisiyle

harekete geçmesini sağlıyordu. İnsanları, insanlarla birlikte olmayı seviyor, kardeşliğe tüm benliğiyle inanıyordu.

Artık onun hayallerini öğrenmiştim çünkü şehirde gezerken –Barna işleri yönlendirip yüreklendirir ve icraata katılır, bense onu bir gölge gibi izleyip dinlerken– bunları bana anlatıp duruyordu.

Onun Orman Kardeşleri'ne olan sevgisini her zaman paylaşamıyordum, hatta bazılarına nasıl sabrettiğini bile anlayamıyordum. Barınak, yiyecek, yaşamın bütün ihtiyaçları mümkün olduğu kadar eşit paylaşılıyordu, ama neticede mecburen kabataslak bir adaletti bu, zira bir oda mutlaka bir diğerinden büyük oluyor, bir dilim keke diğerinden daha fazla kuru üzüm düşüyordu. Eşitsizlikten kuşkulandıklarında adamların çoğunun ilk tepkisi diğer adamı açgözlülükle suçlamak, paylaşamadıklarını yumruk ve bıçaklarla halletmeye çalışmak oluyordu. Çoğu ya çiftlik işlerinde ya da ağır işlerde kullanılan kölelerdi, daha çocukluklarından vahşileşmişlerdi, ufacık şeyleri bile ancak kaparak elde edebileceklerini ve onları korumak için de dövüşmeleri gerektiğini öğrenmişlerdi. Barna da bu yaşamı paylaşmıştı, onları anlıyordu. Kuralları çok basit ve çok katı tutuyordu ve adaletçileri bu kuralları acımasızca yürütüyordu. Yine de arada sırada cinayet, her gece ise kavga oluyordu. İçimizde az sayıda bulunan şifacılar, çıkıkçılar ve diş çekiciler sıkı çalışıyordu. Kendi ürettiğimiz biralar Barna'nın emriyle hafif yapılıyordu ama insan dayanıksızsa veya bütün gece içerse yine de sarhoş olabiliyordu. Adamlar sarhoş olup kavga etmediklerindeyse her zaman adaletsizlikten, haksızlıktan veya üzerlerine düşen işten şikâyet ediyorlardı; daha az iş ya da başka bir iş istiyorlar veya falancalarla değil de filancalarla birlikte çalışmak istiyorlardı, yani isteklerinin sonu yoktu. Bütün bu şikâyetler Barna'ya taşınıyordu.

"İnsanların nasıl hür olunacağını öğrenmeleri lazım," dedi bana. "Köle olmak kolaydır. Hür bir insan olmak için kafanı kullanman lazım, orda verip burda alınan lazım, emirleri kendi kendine vermen lazım. Öğrenecekler Gav, öğrenecekler!" Ama onun bu iyi mizacı bile eften püften kıskançlıkları tatlıya bağlaması talepleriyle tükeniyordu; mesela kendisine yakın kişilerin, adaletçilerinin ve evinde yaşayan adamların –yani herhangi bir unvanları olmasa da hükümetimizin–

kendi arkasından konuşmasına, bu kişilerin kendisine rakip olmalarına çok kızabiliyordu.

Onun da bir unvanı yoktu, sadece Barna'ydı.

O kendi adamlarını seçiyordu, onlar da kendi yardımcılarını, ama her seferinde onun onayıyla. Halkın oyuyla seçim Barna'nın pek bilmediği bir konuydu. Ben ona, Şehir Devletleri'nin bazılarının eskiden cumhuriyet ve hatta demokrasiyle yönetildiğini (ama tabii genelde sadece mülk sahibi hür doğmuş erkekler oy kullanabiliyordu) anlatabilmiştim. Epey güneydeki Ansul devleti ve şehri hakkında okuduklarımı hatırlamıştım – doğu çöllerinden gelen savaşçı bir halk tarafından esir edilinceye kadar köleliğin olmadığı ve ülkenin bütün halkın seçtiği memurlar tarafından yönetildiği Ansul devleti. Bendile'nin kuzeyindeki koca Urdile ülkesinde de köleliğin hiçbir çeşidine izin vermiyordu; Ansul gibi hem kadınları hem de erkekleri vatandaş kabul ediyorlardı, her vatandaşın da oy kullanma hakkı vardı; hükümetteki konsüller iki yıllığına, senatörler ise altı yıllığına seçiliyordu. Barna'ya bu farklı siyasi düzenleri anlatıyordum; o da ilgiyle dinliyor, ormandaki Hür Devlet'in en mükemmel yönetimi için bunlardan bazı öğeleri kendi planlarına ekliyordu.

Ruh hali iyi olduğu zamanlarda böyle planlar en gözde sohbet konusuydu. İncir çekirdeğini doldurmayacak çekişmeler, dalaşlar, dedikoduculuklar; erzak tedarikinin, muhafız hizmetlerinin, inşaatların ve sorumluluğunu aldığı diğer şeylerin bitip tükenmeyen teferruatları onu yorup da daha karamsar bir ruh haline soktuğundaysa devrimden –Ayaklanma'dan– söz ederdi.

"Asion'da her hür adamın üç-dört kölesi vardır. Bendile'nin tümünde, çiftliklerde çalışan bütün adamlar köledir. Kendilerinin ne olduklarım görebilseler – onlarsız hiçbir şeyin yapılamayacağını! Kaç kişi olduklarını bir görebilseler! Güçlerini fark edip birbirlerine kenetlenebilseler! Yirmi beş yıl önceki Cephane İsyanı sadece bir patlaktı. Plan yoktu, gerçek liderler yoktu. Silah vardı ama karar yoktu. Gidecek yer yoktu. Bir arada kalamadılar. Benim burda planladığım tamamen farklı bir şey. Başlıca iki öğe var. İlki silah – silahları burda depoluyoruz şimdi. Bize şiddet uygulayacakları kesin, bizim de bastırılamayacak bir güçle onlara karşılık vermemiz lazım. Sonra birlik meselesi var. Tek bir bütün olarak hareket etmeliyiz. Ayaklanma her yerde birden başlamalı. Şehirde, kırda, kasabalarda,

köylerde ve çiftliklerde. Birbirleriyle irtibatı olan, hazır, bilgilendirilmiş, silahlı, ne zaman ve nasıl harekete geçeceklerini bilen adamların oluşturduğu bir ağ – öyle ki ilk meşale yakıldığında bütün ülke alevler içinde kalmalı. Hürriyet ateşi! Senin şu şarkın nasıldı? 'Gel bize ateş ol... Hürriyet!'"

Onun Ayaklanma konuşmaları beni hem rahatsız ediyor hem büyülüyordu. Ne kazanılıp kaybedilebileceğini tam olarak anlamıyordum ama onun planlarını dinlemek hoşuma gidiyordu, ona detayları soruyordum. O zaman o da ateşleniyor, büyük bir tutkuyla konuşuyordu. "Sen beni yüreğime döndürdün Gav. Burdaki işleri yolunda tutmaya çalışmak beni yiyip bitirmiş. Hep, bundan sonra ne yapmamız gerekiyor diye düşünüyor, neden yaptığımızı unutuyordum. Buraya adamların ve silahların toplanabileceği bir kale kurmak için geldim, adamların başka yerlere dağılacağı bir merkez; kuzeydeki Şehir Devletleri'nde ve Bendile'de bir ağ oluşturup Asion, Kasikar ve kırlardaki bütün kölelerin bize katılmasını sağlamak için. Onları Ayaklanma'ya hazırlamak lazım ki zamanı gelince efendilerin kaçabilecekleri bir yerleri kalmasın. Üzerimize ordularını sürecekler ama ordular kime saldıracak – efendiler kendi evlerinde ve çiftliklerinde rehin durumundayken, şehir kölelerin elindeyken? Şehirdeki bütün evlerde efendiler barakalara kapatılacak, bir savaş tehdidi olduğunda bizi kapattıkları gibi yani, değil mi ya? Ama işte bu sefer kapatılanlar efendiler olacak, kölelerse her zamanki gibi ev işlerini ve çarşı işlerini görecek ve şehri yönetecek. Kasabalarda ve taşrada da aynı şey olacak, efendiler sıkı sıkı kilit altında tutulacak, köleler her şeyi devralacak, her zamanki gibi işleri yapmaya devam edecekler, tek fark artık emirleri onların vermesi olacak... Böylece ordu saldırmak için gelecek ama eğer saldırırlarsa, ilk ölecek olanlar rehineler olacak, merhamet için viyaklayan efendiler, *Bizi katletmelerine izin vermeyin! Saldırmayın, saldırmayın!* Komutanlar, aman canım alt tarafı ellerinde tırmıkları ve ekmek bıçakları olan köleler bunlar, biz içeri girer girmez kaçarlar, diye düşünüp çiftliği alması için askerlerini yollayacak. Ellerinde kılıç, yay bulunan, pusuya yatmış silahlı köleler, yani kendi topraklarında savaşan eğitimli adamlar tarafından paramparça edilecekler. Hiç tutsak alınmayacak. Sonra viyaklayan efendilerden birini, belki bir Baba'yı askerlerin görebileceği bir yere çıkartacaklar ve *Siz saldırdınız: O*

ölecek diyerek başını uçuracaklar. *Bir daha saldırırsanız daha fazlası ölür.* Ve bu, bütün ülkede böyle olacak – her çiftlikte, köyde, kasabada, hatta Asion'da bile. Büyük Ayaklanma! Efendiler ellerindeki paranın son kuruşuna, sahip oldukları her şeye kadar verip hürriyetlerini alıncaya kadar da bitmeyecek. O zaman dışarı çıkarak normal halkın nasıl yaşadığını öğrenirler."

Başını geriye atarak bir kahkaha koyuverdi, günlerdir görmediğim kadar neşeliydi. "Ah sen bana pek iyi geliyorsun Gav!" dedi.

Çizdiği tablo fantastikti ama o kadar canlıydı ki bana ikna edici gelmişti. "Peki ama çiftlik kölelerine, şehirdeki ev kölelerine nasıl ulaşacaksınız?" diye sordum, pratik zekâlı ve bilgili görünmeye çalışarak.

"Zaten strateji de bu işte, tam da bu. Evlere, barakalara, köle köylerine ulaşmak, onlarla konuşacak adamlar yollamak – onları ağımıza düşürmek! Onlara ne yapabileceklerini ve nasıl yapacaklarını göstermek. Soru sormalarına imkân vermek. Meseleyi kendi kendilerine çözmelerini sağlamak, kendi planlarını yapmalarını sağlamak – tabii bizden bir sinyal gelinceye kadar beklemeleri gerektiğini bilmeleri koşuluyla. Bunu yapmak zaman alacaktır, ağı genişletmek, bütün şehir ve taşrada planı kurmak. Yine de bunu yapılandırırken çok da yavaş olmamak gerek çünkü eğer çok uzarsa sözler sızmaya, ahmaklar ötmeye başlar ve efendiler telaşlanır: *Barakalardaki şu konuşmalar da neyin nesi? Mutfakta neler fısıldıyorlar? Şu demirci orda ne yapıyor?* O zaman gafil avlama avantajımızı yitiririz. Zamanlama demek her şey demektir."

Onun bu Ayaklanması benim için bir hikâyeydi sadece. Onun kafasındaysa ileride olacak bir şeydi bu, büyük bir öç, geçmişin tasfiyesi. Oysa benim zihnimde geçmiş yoktu.

Benim artık kelimelerden başka bir şeyim kalmamıştı – kafamın içinde kendi şarkılarını söyleyen şiirler, zihnimde yazılı halleriyle canlandırıp okuyabildiğim hikâyeler, tarihi olaylar. Kelimelerden başımı kaldırıp da etraflarında neler olduğuna bakmıyordum. Bakışlarımı onlardan uzaklaştırınca anın, içinde bulunduğum yer ve zamanın canlı yoğunluğuna dönüyordum, gerisinde hiçbir şey olmadan, gölgeler ve anılar olmadan. Kelimeler ihtiyacım olunca geliyordu bana. Zihnimde bitiveriyorlardı. İsmim bir kelimeydi. Etra

da bir kelimeydi. Hepsi bu; hiçbir anlamları, hiçbir geçmişleri yoktu. Hürriyet, şiirlerden birindeki bir kelimeydi – güzel bir kelime, bütün anlamı da güzellikti.

Her zaman geleceğin planlarını çizen ve hayallerini kuran Barna bana geçmişimi hiç sormadı. Onun yerine bir gün bana geçmişimden söz etti. Ayaklanma hakkında konuşuyordu, belki de ona yeterince heyecanla karşılık vermemiştim, zira bazen içimdeki o boşluk hissi verdiğim tepkilerin pek inandırıcı olmamasına neden oluyordu. O ise böyle ruh hallerini hemen fark ediyordu.

"Aslında en doğrusunu yaptın biliyor musun Gav," dedi bana o berrak gözleriyle bakarak. "Ne düşündüğünü biliyorum. Geldiğin şehri düşünüyorsun... 'Ne ahmakmışım! Kaçıp açlık çekmek, ormanda cahil adamlarla yaşamak, efendilerimin evindekinden daha beter köle gibi çalışmak! Hürriyet bu mu? Orda okumuş adamlarla sohbet ederken, şairlerin kitaplarını okurken, yumuşak yerlerde yatıp sıcacık yuvamda uyanırken daha hür değil miydim? Orda daha mutlu değil miydim?' diye düşünüyorsun. Ama öyle değildin. Mutlu değildin Gav. Bunu yürekten biliyorsun, bu yüzden kaçtın. Efendinin eli her zaman üzerindeydi."

İçini çekti, bakışları biraz ateşe daldı; sonbahardı, havada bir serinlik vardı. Onu hikâyelerini anlatırken nasıl dinliyorduysam öyle dinledim, tartışmadan, sorgulamadan.

"Nasıl olduğunu biliyorum Gav. Seni okutmuş iyi yürekli efendileri olan şehirdeki büyük bir evde, zengin bir evde köleydin. Ah bunu bilirim! Öğrenme, okuma, öğretme gücün olduğu için – bilge bir adam, okumuş bir adam olduğun için mutlu olman gerektiğini düşünüyordun. Sana bunu sağlamışlardı. Buna izin vermişlerdi. Ah öyle ya! Ama sana bazı şeyleri *yapma* gücü verilmiş olduğu halde hiç kimse veya hiçbir şey *üzerinde* bir gücün yoktu. Bu onlara aitti. Efendilere. Sahiplerine. Ve bilsen de bilmesen de, seni tutan, denetleyen, bastıran efendinin elini ta iliklerinde, zihninin derinliklerinde hissediyordun. Bu koşullarda sahip olduğun hiçbir gücün bir değeri yoktu. Çünkü bu, senin aracılığınla hareket eden onların gücüydü. Seni kullanan bir güç... Bu güç sana aitmiş numarası yapmana izin veriyorlardı. Bir parça özgürlük, bir hürriyet kırıntısı aşırmıştın efendilerinden ve sanki bu sana aitmiş, seni mutlu edebilirmiş gibi yapıyordun. Öyle değil mi? Ama artık büyümeye

başlamıştın. Erişkin bir adam için, Gav, kendi özgürlüğünden başka bir şeyde mutluluk yoktur. Arzu ettiği şeyleri yapabilme hürriyeti. Böylece iraden kendi hürriyetini aramaya başladı. Yıllar önce benimkinin yaptığı gibi."

Uzanarak dizime vurdu. "Öyle hüzünlü durma," dedi, bembeyaz tebessümü kıvırcık sakalları içinden pırıldarken. "Doğrusunu yaptığını biliyorsun! Buna memnun olman lazım – benim gibi!"

Ona mutlu olduğumu anlatmaya çalıştım.

Gidip işlere bakması gerekiyordu, beni ateşin yanında düşüncelerimle bırakıp gitti. Söylediği şeyler doğruydu. Gerçekti.

Ama benim gerçeğim değil.

Onun hikâyesinden uzaklaşarak, kaç zamandır kim bilir ilk kez arkama baktım. Beni hatırlamaktan koruyan, kendi ördüğüm duvarın gerisine baktım. Bakıp gerçeği gördüm: Şehirdeki büyük bir evde, zengin bir evde efendilerime itaatkâr bir köleydim, onların bana müsaade ettiği kadar özgürlüğe sahip bir köle. Ve mutluydum.

Köleliğimin geçtiği evde öyle bir sevgi tatmıştım ki bu konuda düşünmeye bile tahammülüm yoktu, zira onu kaybettiğimde her şeyi kaybetmiştim.

Bütün hayatım güven üzerine kurulmuştu; bu güven ise Arkamand Ailesi tarafından suistimal edilmişti.

Arkamand: Bu isimle, bu kelimeyle unuttuğum, hatırlamayı reddettiğim her şey geri geldi ve yeniden benim oldu; tüm bunlarla birlikte inkâr ettiğim o ifade edilemez acı da.

Orada ateşin yanı başında oturdum, odaya sırtımı çevirdim, ellerimi dizlerime kenetleyerek iki büklüm oldum. Biri yakınıma geldi, ısınmak için ocakta yanımda durdu: İnce soluk yünden uzun bir şala sarınmış nazik bir varlık, Diero.

"Gav," dedi sessizce, "ne var?"

Cevap vermeye çalıştım ama hıçkırmaya başladım. Yüzümü koluma gömüp yüksek sesle ağladım.

Diero ocağın yanındaki taştan sıraya, yanıma oturdu. Ben ağlarken bana sarıldı.

"Anlat bana, anlat hadi," dedi sonunda.

"Ablam. O benim ablamdı," dedim.

Ve bu kelime hıçkırıkları geri getirdi, o kadar ki nefes bile alamıyordum.

Bana tekrar sarılarak sonunda başımı kaldırıp burnumu, yüzümü silebilecek hale gelinceye kadar bir süre beni salladı. Sonra yeniden, "Anlat bana," dedi.

"Ablam hep yanımdaydı," dedim.

Böylece bölük pürçük de olsa, ağlayarak, yarım yamalak cümlelerle, karışık sırayla ona Sallo'yu, hayatımızı ve onun ölümünü anlattım.

Unutma duvarı yıkılmıştı. Düşünebiliyor, konuşabiliyor, hatırlayabiliyordum. Hürdüm. Hürriyet sözlere sığmaz bir elemdi.

O korkunç ilk saatte tekrar tekrar Sallo'nun ölümüne, nasıl öldüğüne, neden öldüğüne döndüm – sormayı reddettiğim bütün o sorulara.

"Anne biliyordu – biliyor olması lazım," dedim. "Belki Torm Sallo'yla Ris'i ipek odalardan sormadan, izin istemeden almıştır, öyle olmuş olması gerek. Ama ordaki diğer kadınlar olanları biliyordu – Anne'ye gidip söylerlerdi: *Torm-di Ris'le Sallo'yu aldı Anne... Onlar gitmek istemediler, ağlıyorlardı... Torm-di'ye onları alabileceğini mi söyledin? Onların peşinden birilerini yollayacak mısın? Ama o yollamadı.* Hiçbir şey yapmadı! Belki Baba karışmamasını söylemiştir. O hep Torm'u kayırırdı. Sallo söylemişti, Baba'nın Yaven'den nefret ettiğini, Torm'u kayırdığını. Ama Anne – o biliyordu, Torm'la Hoby'nin onları nereye götürdüğünü, o yere, o adamlara, kızları hayvanlar gibi kullanan o adamlara, o... Biliyordu. Ris bakireydi. Sallo'yu Yaven'e veren de Anne'ydi zaten. Yine de diğer oğlunun onu alıp başkalarına vermesine izin verdi... Onu nasıl öldürdüler? Onlara karşı koymaya çalıştı mı? Bir şey yapamamıştır ki. Onca erkek. Ona tecavüz ettiler, işkence ettiler, onlar kızları bu yüzden istiyorlar, çığlık attıklarını duymak için – işkence edip öldürmek için, onları suda boğmak için... Sallo öldüğü zaman. Onu gördükten sonra. Onu ölü gördüm. Anne beni yanına çağırttı. Ona, 'tatlı Sallomuz' dedi. Bana... bana para verdi – ablam için..."

O zaman boğazımdan bir ses geldi, bir hıçkırık değil, boğuk bir uluma. Diero bana sıkı sıkı sarıldı. Bir şey söylemedi.

Sonunda susmuştum. Bitip tükenmiştim.

"Güvenimize ihanet ettiler," dedim.

Diero'nun başını salladığını hissettim. Eli elimin üzerinde, yanımda oturuyordu.

"Zaten mesele de o," dedi belli belirsiz. "Güveni koruyor musun, korumuyor musun. Barna için her şey güçten ibaret. Ama öyle değil. Her şey güven."

"Onlarda bu güvene ihanet edecek güç vardı," dedim acı acı.

"Kölelerde bile o güç var," dedi Diero nazik sesiyle.

10

ONDAN SONRA günlerce odama kapandım. Diero Barna'ya hasta olduğumu söyledi. Aslında Nisas kıyısındaki mezarlıktan yürüyerek ayrıldığımdan beri geçen sayısız aylar boyunca hissedemediğim bütün o hüzün ve hiddetle gerçekten de hastaydım. O zaman hem bedenim, hem ruhumla kaçmıştım. Şimdi en azından dönüp, kaçmaktan vazgeçmiştim. Ama geriye doğru çok çok uzun bir yolum vardı.

Bunu yapmak aklıma sıklıkla gelse de Arkamand'a bedensel olarak dönmem mümkün değildi. Ama Sallo'dan, onunla olan tüm hatıralarımdan kaçmıştım, ona dönmem, onun da bana dönmesine izin vermem lazımdı. Artık onu, yani sevgimi, ablamı, hayaletimi inkâr edemezdim.

Onun arkasından üzülmek beni rahatlatmıştı ama bu rahatlama hiçbir zaman uzun süreli olmuyordu. Bu saf hüznü hep bir hiddet, şiddetli bir suçlama, kendi kendimi suçlama, hiçbir şeyi bağışlamayan bir nefret boğuyordu. Sallo'yla birlikte hepsi bana geri gelmişti, o kadar uzun zamandır kendimden uzak tuttuğum, duvarın arkasına sakladığım bütün o yüzler, sesler, bedenler. Genellikle Sallo'yu hiç düşünemiyordum; aklıma o tıknaz bedeni, salına salına yürüyüşüyle Torm, Arka'nın Annesi ve Babası, Hoby geliyordu. Yardım için haykıran Sallo'yu arabanın içine iten Hoby. Kinci bir kıskançlıkla dolu, herkesten çok Sallo'yla benden nefret eden Hoby, Baba'nın piç oğlu. Bir keresinde neredeyse beni suda boğacak olan Hoby. Belki de ona izin vermişlerdi... O havuzda... Belki de Hoby'ydi...

Odamda yere siniyor, kimse çığlıklarımı duymasın diye cüppemi ağzıma tıkıyordum.

Diero günde bir-iki defa odama geliyordu; kimsenin beni o halde görmesine tahammül edemememe rağmen o beni utandırmıyor, hatta bana onurumu geri veriyordu. Yanımda olduğu sürece onunla paylaşabildiğim hüzünlü, nazik, sarsılmaz bir sükûneti vardı. Onu bu yüzden seviyordum ve ona minnettardım.

Biraz bir şeyler yememi, kendime bakmamı sağlıyordu. Bazen bu umutsuzluk içine bir geçit, hayata dönüş yolu bulmak için düştüğümü düşünmemi sağlayabiliyordu.

Sonunda yeniden aşağıya inmeyi bana verdiği cesaretle başarmıştım. Kendisine ateşim olduğu söylenmiş olan Barna bana iyi davrandı, tamamen iyileşinceye kadar şiir okumamam gerektiğini söyledi. Böylece günlerimin çoğu yine onunla geçmeye başladığı halde kış akşamlarında sık sık Diero'nun huzur dolu dairesine gidiyor, onunla baş başa oturup konuşma fırsatı buluyordum. O saatleri dört gözle bekliyor, sonrasında da o anlara çok kıymet veriyordum; onun beni karşılayışını, tebessümünü, yumuşak hareketlerini düşünüyordum – bir aktör veya dansçı gibi belli bir tarzı ve profesyonel bir görüntüsü de olsa aslında onun gerçek tabiatını ifade eden hareketlerini. Onun da ziyaretlerimi ve sükûnet içindeki sohbetlerimizi beklediğini biliyordum. Bana sadece tek bir kez, büyük ocağın başında rahat ağlamam için sarılmış olduğu halde Diero'yla birbirimizi seviyorduk.

İnsanlar bizim hakkımızda ara sıra, ihtiyatla, Barna'ya bakıp alınmadığına emin olmak kaydıyla şakalar yapıyorlardı. Barna eski hanımının genç bilginini teselli etmesi fikrinden son derece mutlu görünüyordu. Bu konuda hiç şaka yapmıyor, hiçbir imada bulunmuyordu, ki bu onun için sıradışı bir incelikti; ama zaten Diero'ya her zaman saygıyla yaklaşırdı. Diero da insanların ne düşündüğünü veya söylediğini umursamıyordu.

Bana gelince, eğer Barna bizim sevgili olduğumuzu düşünüyorduysa, bu düşünce kızlarını "tavladığımdan" kuşkulanmasına mani oluyordu. Kızlar benim yaşımdaki bir oğlanı deli divane edecek kadar güzel ve görünüşe göre ulaşılırdı, ama onların bu ulaşılırlıkları evdeki erkeklerin beni daha önceden uyarmış oldukları gibi bir numara, bir tuzaktı. Sana kızlardan birini verirse al, demişlerdi, ama sadece bir geceliğine; bir de sakın ha gözdeleriyle kaçamak yapmaya kalkma! Beni daha iyi tanıyıp sıkı ağızlı olduğuma hükmedince bana Barna'nın kıskançlıklarıyla ilgili korkunç hikâyeler anlatmaya başladılar. Kendi istediği kızlardan biriyle yakaladığı bir adamın bileklerini çomak gibi kırdığını, sonra da adamı açlıktan ölmesi için ormana sürdüğünü söylüyorlardı.

Bu tarz hikâyelere tam anlamıyla inanmıyordum. Sonuç olarak bu adamlar beni biraz kıskanıyor, kızlara karşı korkutmaktan hoşlanıyor olabilirlerdi. Ben ne kadar genç olursam olayım, bazı kızlar benden de küçüktü; üstelik bazıları ihtiyatlı bir cilveyle yaklaşıyor, beni "Bilgin-di" sözleriyle överek okşuyor, onlara aşk hikâyelerinden birini söylemem için tatlı tatlı yalvararak, "Ağlat bizi Gav, yüreklerimizi parçala!" diyorlardı. Zira kısa bir süre sonra onları yeniden eğlendirmeye başlamıştım. Kelimeler geri dönmüştü.

O ilk aşırı ıstırap sırasında, hatıramdan kesip atmış olduğum şeyleri geri kazandığım zaman tek hatırlayabildiğim Sallo, Sallo'nun ölümü, Arkamand ve Etra'daki hayatım olmuştu. Ondan sonraki günler boyunca bunlardan başka bir şey hatırlayamayacağımı düşünmüştüm. Orada öğrendiğim, o katillerin evinde öğrendiğim hiçbir şeyi hatırlamak istemiyordum. Bütün tarih, şiir ve hikâye hâzinem onların işledikleri suçla lekelenmişti. Bana öğrettikleri şeyleri bilmek istemiyordum. Bana verdikleri hiçbir şeyi istemiyordum, efendilere ait olan hiçbir şeyi. Her şeyi bir kenara itip kendimden uzaklaştırmak, unutmak istedim, tıpkı onları unutmuş olduğum gibi.

Ama bunun ahmaklık olduğunu da ta kalbimden biliyordum. Zamanla iyileştim, bana sanki hiç iyileşmiyormuşum gibi gelse de. Öğrendiklerimin zihnime dönmesine yavaş yavaş izin verdim, üstelik bunlar lekelenmiş veya bozulmuş değildi. Bunlar efendilere ait değildi, onların değildi: Benimdi. Hayatım boyunca sahip olduğum tek şeydi bunlar. Böylece unutma gayretimden vazgeçtim ve bütün o kitaplardan öğrendiklerim, aslında o kadar nadir bir marifet olmasa da insanların pek de tekin bulmadıkları bir netlik ve bütünlükle geri geldi. Artık tekrar zihnimdeki sınıfa veya Arkamand kütüphanesine girip, bir kitap açıp okuyabiliyordum. Yüksek tavanlı ahşap salonda insanların önünde ağzımı açıp bir şiir veya masalın ilk mısraını söyleyebiliyordum; gerisi kendiliğinden geliyor, şiir benim aracılığımla kendi kendini söylüyor, şakıyordu, hikâye aynı nehirlerin akışı gibi kendi içinde kendini yeniliyordu.

Oradaki insanların çoğu tüm bunları irticalen söylediğimi, yaratıcının, şairin aslında ben olduğumu, akıl almaz bir şekilde altı ayaklı mısraları ağzımdan saçıp duracak kadar ilhama geldiğimi düşünüyordu. Bu konuda onlarla tartışmanın pek bir anlamı yoktu.

İnsanlar genellikle bir işin nasıl yapıldığını yapandan daha iyi bilirler, bir de yol gösterirler; o yüzden işi yapanın kendi fikrini kendine saklamasında fayda vardır.

Ormanın Kalbi'nde eğlence türünden pek fazla bir şey yoktu. Kızların bazıları ve birkaç adam bir şeyler çalıp söyleyebiliyordu. Hem onların hem benim sürekli cömert dinleyicilerimiz vardı. Barna tüm dikkatiyle mest olmuş bir halde koca koltuğuna oturup koca kıvırcık sakalını okşardı. Hikâyelere veya şiire pek ilgi duymayan bazıları da ya Barna'nın gözüne girmek ya da sadece onun yanında olup mutluluğunu paylaşmak için dinlerlerdi.

Barna hâlâ beni yanında dolaştırıyor, bana planlarını anlatıyordu. Böylece hem konuşup hem dinleyerek, boş zamanlarımda rahat rahat düşünerek –çünkü insan sıcak, kuru ve tok olunca daha iyi düşünebiliyor– o kışın kalanını, sonunda Sallocuğuma döndüğüm, onun yasını tuttuğum, kaybımı bildiğim, hayatımın nasıl geçmiş olduğunu ve nasıl geçmiş olabileceğini gözden geçirdiğim zaman hatırladığım şeylerin muhasebesini yaparak geçirdim.

Benim için Arka'nın Anne ve Babasını düşünmek hâlâ çok zordu. Konu onlar olunca zihnimin bulanıklığı bir türlü geçmiyordu. Ama sık sık Yaven'i düşünüyordum. Onun bizim güvenimizi boşa çıkartmayacağını düşünüyordum. Eve döndüğü zaman, her ne kadar boşuna da olsa, öcünü almayı talep etmiş olup olmadığını merak ettim. Torm'la Hoby'yi affetmiş olamazdı, her ne kadar onları uzun süre cezalandıramamış olsa da. Yaven onurlu bir adamdı ve Sallo'yu sevmişti.

Ama belki de Yaven Kasikar kuşatması sırasında ölmüştü. Çünkü herkes Etra kuşatması Kasikar için ne kadar büyük bir felaket olduysa bu savaşın da Etra için o kadar felaket olduğunu söylüyordu. Belki de şimdi Arka vârisi Torm'du. Bu hâlâ kaçınmaya çalıştığım bir düşünceydi.

Sotur'u da ancak içimi yırtan bir ıstırap, bir acıyla düşünebiliyordum. O bize olan inancını elinden geldiği kadar muhafaza etmişti. Orada tek başına neler yaşamıştı kim bilir! Muhtemelen başka ailelerden birine gelin gidecekti ya da gitmişti bile – ne Everra'nın, ne kitap dolu bir kütüphanenin, ne bir dostluğun, ne de bir kaçış yolunun bulunduğu bir yere.

Sallo'yla kütüphanede konuşurken Sotur'un geldiği ve bana neden korktuklarını beraberce anlatmaya çalıştıkları o geceyi düşündüm durmadan. Sevgiyle, çaresizce birbirlerine sarılmışlardı.

Ve ben anlamamıştım.

Onlara ihanet eden sadece Aile olmamıştı. Onlara ben de ihanet etmiştim. Hareketlerimle değil: Ne yapabilirdim ki zaten? Ama anlamış olmam gerekirdi. Görmeyi istememiştim. İnancımla kendi gözlerimi kör etmiştim. Efendinin hükmü ve kölenin itaatinin karşılıklı ve kutsal bir güven olduğuna inanmıştım. Haksızlık üzerine kurulmuş bir toplumda adaletin olabileceğine inanmıştım.

Yalana inanmak, yalan bir hayat yaşamaktır. Caspro'nun kitabından bu satır aklıma gelerek içimi bir jilet gibi kesti.

Onur her yerde olabilirdi, sevgi her yerde olabilirdi, ama adalet sadece ilişkilerini adalet üzerine kurmuş insanlar arasında mümkündü. Atalarımızın kanunlaştırdığı bütün o kadim kötülükler, efendilik ve köleliliğin o tutsaklık kulesi yerinden sökülüp devrilmeli, yerine adalet ve hürriyet konulmalıydı. Rüya gerçek olmalıydı. Üstelik Talih beni bu büyük değişimin başlayacağı yere, gelecek hürriyetin yuvasına, merkezine getirmişti.

Bunu gerçekleştireceklerden biri olmak istiyordum. Asion'a gitmeyi hayal etmeye başlamıştım. Orman Kardeşleri'nden çoğu, kaçak bir kölenin şüphe çekmeden, soruşturulmadan aralarına karışabileceği hür adamların, azat edilmiş kölelerin, tüccarların, esnafın oluşturduğu o kalabalık, büyük şehirdendi. Barna'nın kendilerini ticaret erbabı, tüccar, celep, çiftçiler tarafından bir iş için yollanmış köle vs. olarak gösteren ağcıları sık sık oraya gidip geliyorlardı. Ben de onlara katılmak istiyordum. Asion'da hem soylular hem hür adamlar arasında okumuş adamlar vardı, kendimi onlara kitap istinsah eden veya şiir okumak ve öğretmenlik yapmak isteyen hür bir adam olarak tanıtabilirdim. Bu sayede Barna'nın işini görerek orada karşılayacağım köleler arasında Ayaklanma'nın temellerini atabilirdim.

Barna bunu kesinlikle yasakladı. "Seni burda istiyorum," dedi. "Sana ihtiyacım var Bilgin!"

"Bana orda daha çok ihtiyacın var," dedim.

Başını salladı. "Çok tehlikeli. Günün birinde eğitimini nerde aldın diye sorabilirler. O zaman ne diyeceksin?"

Bunu zaten düşünmüştüm bile. "Üniversite'nin bulunduğu Mesun'da okula gittiğimi, Urdile'de çok fazla bilgin olduğu ve Bendile'de daha iyi para verdikleri için Asion'a geldiğimi söylerim."

"Orda Üniversite'den, hayır, bu çocuk orda yoktu, diyecek bilginler olacaktır."

"Fakültelere yüzlerce kişi gidiyor. Herkes birbirini tanıyamaz."

Bütün gücümle savundum ama o kıvırcık kafasını salladı ve kahkahası yerini keyifsiz bir ifadeye bırakmaya başladı. "Dinle bak Gav, okumuş bir adamın dikkat çektiğini söylüyorum sana. Sen zaten meşhursun. Bizim çocuklar gittikleri yerlerde konuşuyorlar biliyorsun, buraya gelip bize katılsınlar diye köy ve kasabalardaki halkın kalbini kazanmaya çalışıyorlar. Seninle böbürleniyorlar. Yanımızda bugüne kadar yapılmış bütün masalları, şiirleri söyleyebilen biri var diyorlar! Üstelik daha da bir çocuk, hayret edilesi bir şey! Asion'a üzerine yapışmış böyle bir isimle gidemezsin!"

Ona bakakaldım. "İsmim mi? İsmimi söylüyorlar mı?"

"Bize verdiğin ismi söylüyorlar," dedi, gayet rahat.

Tabii ki o, hatta Chamry Bern hariç herkes "Gav"ın takma bir isim olduğunu düşünüyordu. Burada kimse, hatta Barna bile köleyken sahip olduğu ismi kullanmıyordu.

Barna benim ifademi görünce kendi yüz ifadesi değişti. "Vay canına, Yokeden adına," dedi. "Etra'daki ismini korudun mu yoksa?"

Başımla onayladım.

"Eh," dedi bir dakika kadar sonra, "eğer bir gün ayrılacak olursan başka bir isim al! Ama bu durumda burda kalmanı söylemek için daha çok nedenim var artık. Eski sahiplerin, eğitmek için o kadar para harcadıkları zeki köle oğlanlarının kaçtığı hakkında etrafa haber salmış olabilirler. Kaçan bir kölenin ellerinden kurtulmasına tahammülleri yoktur. Bu onların içine oturur. Burda Etra'dan epey uzaktayız ama hiç belli olmaz."

Beni takip edecekleri hiç aklıma gelmemişti. Mezarlıktan ayrılıp Nisas boyunca yürümeye başladığımda, benim için ölümdü bu. Her şeyden hiçliğe doğru yürüdüm, hiçbir yere gitmiyordum. O zaman hiç korkum yoktu çünkü hiçbir arzum yoktu. Burada yeniden yaşamaya başladığımda da hiç korkum yoktu. Zihnimin içinde o kadar derinlere dalmıştım ki, eski hayatımdan birilerinin beni takip edebileceği fikri hiç aklıma gelmemişti.

"Öldüğümü sanıyorlar,"dedim sonunda. "O sabah kendimi boğduğumu düşünüyorlar."

"Niye öyle bir şey düşünsünler?"

Sustum.

Barna'ya hayatımdan hiç bahsetmemiştim. Diero dışında kimseye bahsetmemiştim.

"Nehir kıyısına birkaç kıyafetini bıraktın, öyle mi?" dedi. "Belki o numarayı yutmuşlardır. Ama sen kıymetli bir maldın. Eğer sahiplerin hayatta olduğunu düşünüyorsa, gözlerini kulaklarını dört açacaklardır. Daha bir-iki yıl oldu, değil mi? Emniyette olduğunu sakın düşünme – burası hariç yani! Çocuklara da Pagadi veya Piram'dan geldiğini söyle, etrafta senden bahsederken Etra demesinler, tamam mı?"

"Tamam," dedim, burnum sürtülmüş bir halde.

Ahmaklığımın bir sonu yok muydu acaba? Talih'in bana karşı sabrının bir sınırı?

Yine de Asion'a gitme ricamı yineledim. Barna, "Hür bir adamsın Gav. Sana emir vermiyorum! "dedi. "Ama sana, daha zamanı olmadığını söylüyorum. Emniyette olmazsın. Şu anda Asion'da olman, ordaki diğerlerini de, bütün Ayaklanma tasarısını da tehlikeye atar. Senin oraya gitme zamanın geldiğinde, ben sana söylerim. Ondan önce gidersen, beni kırarak gitmiş olursun."

Buna karşı bir şey söyleyemedim.

Baharın ilk günlerinde yeni gelen birkaç kişi daha oldu, Asion'daki bir evden kaçıp ağcıların kullandığı bir yük arabasındaki malların arasına gizlenerek gelenler. Yanlarında efendilerinin evinden çaldıkları hatırı sayılır miktarda bir para ile uzun bir kutu getirmişlerdi. "Bu zımbırtı neyin nesi?" dedi Barna'nın adamlarından biri; kutuyu açıp da içindeki ruloyu sopasından tuttuğunda, rulo ayaklarına kadar açılı vermişti. "Bez mi bu?"

"Bu isteyip durduğum şey, akıllı," dedi Barna. "Bir kitap. Dikkat edin ona!" Gerçekten de ağcılarından kitap getirmelerini istemişti. O âna kadar kimse kitap getirmemişti; bu işte çalışanlar –ya da çalıştırılanlar– cahil olduklarından kitap bulmak için nereye bakmaları gerektiğini, hatta bu adam gibi kitabın neye benzediğini bile bilmiyordu.

Yeni kaçan köle çift eğitimliydi, biri hesap konusunda, diğeri ise şiir okuma konusunda eğitilmişlerdi. Kitaplar çeşit çeşitti, kimisi rulo halindeydi, kimisi sayfalara ayrılıp ciltlenmişti; ama hepsi eğitim için kullanılabilecek cinstendi ve içlerinden biri benim için bir hazine sayılırdı: Caspro'nun *Kâinata Dair*'inin küçük, şık bir baskısı – Arkamand'da neler bıraktığımı hatırladıktan sonra kaybettiğime çok üzüldüğüm, Mimen'in vermiş olduğu istinsah edilmiş nüshasının yerine geçecekti.

Yeni katılanlar Barna'nın deyimiyle ağa düşen iyi parçalardı: Muhasebeci kayıt tutma konusunda ona yardımcı oluyordu, şiirci de bir saat boyunca fabllar ve Bendili destanlarını söyleyerek bana biraz nefes aldırıyordu.

Bu eğitimli adamlarla konuşmaya can atıyordum ama konuşmamız pek iyi gitmedi. Muhasebeci sadece rakamları ve işlemleri biliyordu, şiirci Pulter ise benden daha büyük ve başarılı olduğunu, benim bilginlik iddialarımın gerçekten okumuş bir adamla sohbet edebileceğim nitelikte olduğum anlamına gelmediğini açıkça belli etti. Aslında kısa süre içersinde epey dinleyici toplamasına rağmen bizimkilerin çoğunun benim şiir okumalarımı daha çok beğeniyor olması onu sinirlendirmişti. Ben işi kelimelere bırakmayı öğrenmiştim, o ise bir haykırıyor bir fısıldıyor, titrek ve duygusal bir sese, uzun duraksamalara, abartılı tonlamalara başvuruyordu.

Kâinata Dair onun kitabıydı ama Caspro'yu okumak onu pek ilgilendirmiyordu, zira bütün çağdaş şairlerin anlaşılmaz ve yoldan çıkmış olduğunu söylüyordu. Kitabı bana vermişti, sadece bu yüzden bile onun bütün ukalalıklarını ve titrek sesli okuyuşlarını affedebilirdim. Şiiri zorlu bulmuştum ama tekrar tekrar okuyordum. Bazen, sakin akşamüzerleri kitaptan bölümleri odasında Diero'ya okuyordum.

Onun dostluğu hayatımdaki başka hiçbir şeye benzemiyordu. Arkamand'daki hayatımı sadece onunla konuşabiliyordum. Onun yanındayken öç alma ihtiyacı, sosyal düzeni tersyüz etme arzusu, göçüp gitmiş âciz Atalara karşı hiddet duymuyordum. Ne kaybettiğimi biliyordum ve eskiden sahip olduklarımı hatırlayabiliyordum. Etra'yı hiç görmemiş olduğu halde, Diero benim Etra'yla aramdaki bağ olmuştu. Sallo'yu hiç tanımamıştı ama Sallo'yu bana getirmiş, acımı hafifletmişti.

Kölelerin çoğu gibi analıklarca büyütülmüştü, bildiği bir erkek veya kız kardeşi yoktu; gençken doğurmuş olduğu iki çocuğu da daha bebekken satılmıştı. Aile ilişkilerine derin bir özlem duyuyordu, hepimiz gibi. Barna da bunu bildiği için Kardeşliği oluşturmak ve güçlendirmek amacıyla bu duyguya yükleniyordu.

Benim ablamla bu kadar yakın bir bağ içinde olabilmem olağandışı bir şeydi: Kaybım özel, özlemim şiddetliydi. Diero'yu bir abla gibi seviyordum; o ise beni küçük kardeşi veya oğlu gibi görüyordu, ayrıca belki de o güne kadar tanıdığı, ona efendilik taslamaya çalışmayan tek adamdım.

Sallo'yu, Arkamand'dakileri ve çiftlikteki günlerimizi anlatmamdan hoşlanırdı; Etra'nın geleneklerini ve benim kökenimi merak ediyordu. Rassy nehrinin doğduğu büyük bataklıklar Asion'un biraz güneyinde kalır; Diero benim esmer, kısa ve ince yapılı, gür siyah saçlı ve karga burunlu olduğumu görür görmez Bataklık adamlarından olduğumu anlamış. Bataklık ahalisine Rassiu diyordu. Ayda bir kurulan bir pazarda ticaret yapmak için Asion'a gittiklerini anlatmıştı; çok revaçta olan şifalı otlar ve ilaçlar, ince sepet işleri ve sazdan ördükleri bir çeşit kumaş getiriyor, buna karşılık çanak çömlek ve metal aletler alıyorlarmış. Çok eski bir dini anlaşma sayesinde köle avcılarından korunuyorlarmış. Hür insanlar olarak saygı görüyorlarmış, hatta bazıları şehrin bir mahallesine bile yerleşmiş. Etra'nın bataklıklara, köle almak için saldırdığını öğrenince çok hayret etmişti. "Rassiu kutsal bir halktır," dedi. "Onların Sular İlahı ile bir mukaveleleri vardır. Sanırım şehriniz onları köle etmenin acısını çekecek."

Barna'nın evindeki bazı genç kadınlar Diero'ya yaltaklanıyorlardı, sanki Diero kölesi olan kadınlarda rastladıkları tarzda bir güce sahipmiş gibi. Bazıları ona güven dolu bir saygı gösteriyordu; bazıları ise bütün yaşlı kadınları umursamadıktan gibi onu da umursamıyorlardı. O ise hepsine aynı şekilde –sevecen, kibar, yumuşak başlı bir tavırla, onu herkesten ayıran bir vakarla– davranıyordu. Sanırım onların arasında çok yalnızdı. Bir keresinde genç kızlardan biriyle konuşurken görmüştüm onu; ayrıldığı evinden bahsedip ağlayan kızı dinliyordu, tıpkı bana yaptığı gibi.

Barna'nın evinde hiç çocuk yoktu. Kızlardan biri hamile kalırsa kasabada diğer kadınların yaşadığı bir eve taşınıyor, çocuğunu

burada doğruyordu; isterse bebeği alıkoyuyor, isterse veriyordu. Eğer bebeğini yetiştirmek istiyorsa, bunun bir mahsuru yoktu ama Barna'nın evindeki hür hayata dönmek isterse bebeğini yanında getiremezdi. "Biz onları burda yapıyoruz, burda bakmıyoruz!" demişti Barna, adamlarının tezahüratları arasında.

Pulter'le muhasebecinin gelmesinden kısa bir süre sonra eve, ayrılmayı reddettiği küçük kız kardeşiyle birlikte yeni bir kız getirildi. On beş-on altı yaşlarında çok güzel bir kız olan İrad ormanın batısındaki bir köyden alınmıştı. Barna derhal kıza vurulmuş, kıza talip olduğunu adamlarına açıkça belli etmişti. Kızın erkeklerle deneyimi var mıydı yoksa sadece savunmasız mıydı bilinmez ama her şeye hiç karşı koymaya yeltenmeden boyun eğiyordu, ta ki küçük kız kardeşini ondan alıp götürmeye kalkışıncaya kadar. O zaman bir aslana dönüşmüştü. Ben olanları görmedim ama diğer adamlar anlattılar. "Ona dokunursanız sizi öldürürüm," demiş, işlemeli pantolonunun dikiş yerinden beklenmedik uzun, ince bir bıçak çıkartıvererek; hem Barna'ya hem de diğerlerine hiddetle bakıyormuş.

Barna evin kurallarını anlatıp çocuğa çok iyi bakılacağına dair garantiler vererek onu ikna etmeye girişmiş. İrad bıçağını elinde hazır tutarak sessizce duruyormuş.

Tam bu noktada Diero işe karışmış. İleri çıkarak kız kardeşlerin yanında durup elini İrad'a yapışmış duran küçük kızın başına koymuş. Barna'ya kızların köle olup olmadıklarını sormuş. Bu soruyu soran yumuşak, vurgusuz sesini hayal edebiliyorum.

Tabii ki Barna kızların Hürriyetler Şehri'nde hür kadınlar olduğunu söylemiş.

"O halde, eğer isterlerse ikisi de benim yanımda kalabilir," demiş Diero.

Bu hikâyeyi bana ilk anlatan adamlar İrad o kadar genç ve güzel olduğu için sonunda Diero'nun kıskandığını söylemişlerdi. Bu konuda gülüşüyorlardı. "Yaşlı cadının hâlâ bir-iki dişi varmış meğerse!" demişti içlerinden biri.

Diero'yu harekete geçirenin kıskançlık olduğunu zannetmiyorum. Diero'da kıskançlık veya mülkiyetçilik hissi yoktu. Bu kez onu karışmaya ne itmişti?

İstediğini kısmen elde etmiş, o gece dairesine çocukla birlikte gitmişti. Tabii Barna İrad'ı o geceliğine yanına almıştı. Ama onu çağırmadığı her zaman İrad minik Melle'yle birlikte Diero'nun dairesinde kalıyordu.

Barna'nın evindeki kadınlar bir araya geldiklerinde genellikle salt o genç dişiliklerinin gücü karşısında cesaretim kırılırdı. Bir erkek olarak onlardan öcümü onları aşağılayarak alırdım. Sıhhatliydiler, iyi besleniyorlardı, akılsızdılar, bütün gün boyunca en son çalınan güzel giysileri üzerlerinde deneyerek ve incir çekirdeğini doldurmayacak konularda lak lak ederek evde yayılıp oturmaya razıydılar. İçlerinden biri veya diğeri bebek doğurmaya gidecek olsa hiçbir şey fark etmiyordu – kadınların sonu yoktu, bir sonraki yağmacı grubu yanlarında en az o kadar genç ve güzelleriyle dönüyordu.

O zaman aklıma bu sonu gelmeyen kızların nereden geldikleri düştü. Hepsi de kaçak mıydı? Hepsi de gelmeyi kendileri mi talep etmişti? Hepsi de özgürlük mü istiyorlardı?

Evet, tabii ki öyleydi. Onlar kendilerini cinsel ilişkiye zorlayan efendilerinden kaçıyorlardı.

Kaçtıkları her neydiyse Barna'nın evi ondan daha mı iyiydi?

Evet, tabii ki öyleydi. Burada onlara tecavüz eden yoktu, dayak yemiyorlardı. Hepsinin karnı doyuruluyor, hepsi giydiriliyor ve işsiz güçsüz dolaşıyordu.

Aynı Arkamand'da ipek odalardaki kadınlar gibi.

Bu düşünce aklıma ilk düştüğünde nasıl irkildiysem, şimdi de aynı şekilde irkiliyorum. O zaman nasıl utandıysam, hâlâ utanıyorum.

Sallo'yu hafızamda yaşattığımı, el üstünde tuttuğumu zannediyordum ama onu yine unutmuştum, onu görmeyi, hayatının ne olduğunu görmeyi, ölümünün bana gösterdiğini görmeyi reddediyordum. Yine kaçmıştım.

Ayaklarım Diero'ya gitmeye bir türlü varmıyordu. Birkaç gece kasabada Venne, Chamry ve onların arkadaşlarıyla sohbete gittim. Sonunda Diero'nun dairesine ziyarete gittiğimde utancım dilimi bağlamıştı. Ayrıca küçük kız da oradaydı. "Tabii İrad genellikle gece Barna'nın yanında oluyor," dedi Diero, "ama o zaman biz de Melle'yle birlikte yatıyoruz. Birbirimize masallar söylüyoruz, değil mi Melle?"

Çocuk heyecanla başını salladı. Altı yaşlarında, esmer ve aşırı derecede minik bir çocuktu. Diero'nun yanına oturmuş bana bakıyordu. Ben de ona baktığımda gözlerini kırpıştırdı ama bakmaya devam etti. "Sen Cly mısın?" diye sordu.

"Hayır. Ben Gav'ım."

"Cly köye geliyordu," dedi çocuk. "O da kargaya benziyordu."

"Ablam bana Koca Gaga derdi," dedim.

Bir dakika kadar sonra, nihayet kız bakışlarını indirdi. Gülümsedi. "Koca gaga-koca gaga," diye mırıldandı.

"Köyü Bataklıklar'a yakın," dedi Diero. "Belki Cly ordan geliyordu. Melle de biraz Rassiu'ya benziyor. Bak Gav, Melle bu sabah ne yaptı." Neredeyse hiç kâğıdımız olmadığı için yazı derslerinde kullandığım ince, sertleştirilmiş bir parça çadır bezi gösterdi. Bunun üzerine kararsız, iri bir el yazısıyla birkaç harf yazılmıştı.

"T, M, O, D," diye okudum. "Bunu sen mi yazdın Melle?"

"Diero-io gibi yaptım ben de," dedi çocuk. Yerinden atlayarak bana Diero'nun müsvedde rulosunu getirdi, şiirin son birkaç mısraını açtı. "Sadece büyüklerini kopyaladım."

"Çok güzel," dedim.

"Şu biraz titrek olmuş," dedi Melle D'yi dikkatle inceleyerek.

"Senden, benim öğretebileceğimden çok daha fazlasını öğrenebilir," dedi Diero. Çok nadir bir dileğini dile getirirdi, bunu yaptığı zamanlar da o kadar nazik ve o kadar dolaylı yapardı ki genellikle fark etmezdim. Bu kez yakaladım.

"Titrek olmuş ama ben yine de okuyabiliyorum," dedim Melle'ye. "D diyor. Diero'nun ismine D ile başlanır. Kalanının nasıl yapıldığını görmek ister misin?"

Küçük kız bir şey söylemedi ama yeniden yerinden zıpladı, hokkayı ve yazı fırçasını getirdi. Ona teşekkür ederek bunları masaya taşıdım. Temiz bir parça çadır bezi bulup üzerine büyük harflerle DİERO yazdıktan sonra üzerine tünemesi için Melle'ye bir tabure çektim ve fırçayı ona verdim.

Gayet güzel kopya etti, ben de onu övdüm. "Daha da iyisini yaparım," dedi, yeniden kopyalamak için iyice masaya doğru abandı, kaşlarını çattı, serçe pençesi gibi eliyle fırçayı sıkı sıkı tuttu, pembe dilini dişleri arasına sıkıştırdı.

Diero Arkamand'dan ayrıldıktan sonra kaybettiğim bir şeyi bana geri vermişti. Bizi seyrederken gözleri pırıldıyordu.

Bu olaydan sonra hemen hemen her gün Diero'yla birlikte okumak ve Melle'ye okuma yazma öğretmek için dairesine gitmeye başladım. Genellikle çocuğun ablası da orada oluyordu. İlk başlarda İrad benden çok utanıyordu, ben de ondan; o kadar güzel, o kadar korunmasız ve Barna'nın malı olduğu o kadar belliydi ki. Ama Diero hep yanımızda kalarak her ikimizi de koruyordu. Melle Diero'ya tapıyordu ve kısa bir süre sonra bana da büyük bir tutkuyla bağlandı: Ne zaman odaya girsem, "Koca Gaga! Koca Gaga!" diye bağırarak bana doğru koşuyor, onu kucağıma aldığımda da kol ve bacaklarıyla bana sarılıyordu. Bu, İrad'ın bana güvenmeye başlamasını sağlamıştı; çocukla konuşmak ve oynamak da bizi rahatlatıyordu. Melle ciddi, komik ve çok zekiydi. İrad'ın o aşırı koruyucu sevgisinde bir hayranlık, neredeyse bir huşu unsuru vardı. "Ennu beni Melle'ye bakayım diye yollamış," derdi.

Her ikisinin de boynundaki sicimde kilden kabaca şekillendirilmiş bir kedi başı, Ennu-Me'nin minik birer sureti asılıydı.

İrad'ı, Melle'yle birlikte okuma yazma öğrenmesinin iyi bir fikir olduğuna ikna etmem zor olmamış, böylece o da derslere katılmaya başlamıştı. Diero gibi o da öğrenme konusunda kuşkulu ve tereddütlüydü. Melle öyle değildi ve küçük kardeşin ablasını çalıştırdığını görmek insanı duygulandırıyordu.

Evdeki diğer kızlarla yaptığım dersler alfabenin yarısına bile varmadan kalmıştı; onların ilgileri hep azalıyordu ya da bir yerlere çağırılıyorlardı. Melle'ye bir şey öğretmekten aldığım zevk, kasabadaki bazı küçük çocuklardan bir sınıf kurabileceğim fikrini vermişti bana. Denedim ama bir türlü hayata geçiremedim. Kadınlar kızlarını hiçbir erkeğe emanet edemiyordu; anneleriyle birlikte tarlada çalışmaları, bebek kardeşlerine bakmaları için çocuklara ihtiyaç vardı; ya da bir ders süresince bile kıpırdamadan oturmayı beceremiyorlardı ve ebeveynleri de neden oturmaları gerektiğini anlayamıyordu. Barna'nın desteğine, onun otoritesine ihtiyacım vardı.

Barna'ya ayrı bir yere kurulmuş, belirli saatleri olan bir okul kurma önerisiyle gittim. Okuma yazma öğretecektim. Benden üstün olduğu konusunda gururu okşansın diye Pulter de şiir ve edebiyat

alanında ders verebilirdi. Muhasebeci biraz pratik aritmetik öğretebilirdi. Barna dinledi, başını salladı, yürekten takdir etti ama ben bu iş için uygun gördüğüm yeri belirtince bunun neden olamayacağını anlattı. Sonunda omzuma vurarak, "Bu işi seneye bırak Bilgin. Şimdi işler çok sıkışık, insanların ayıracak zamanı yok," dedi.

"Altı–yedi yaşındaki çocuklar vakit ayırabilir," dedim.

"O yaştaki veletler bir sınıfa tıkılmaktan hoşlanmaz! Onlar kuşlar kadar özgür olup koşup oynamak ihtiyacındadır."

"Ama kuş kadar özgür değiller," dedim. "Anneleriyle birlikte tarla işlerinde çalışmak ya da küçük kız veya erkek kardeşlerini taşımak zorunda kalıyorlar. Ne zaman başka bir şeyler öğrenecekler?"

"Öğrenmelerini sağlayacağız. Bu konuda seninle tekrar konuşuruz!" Ve tahıl ambarlarına yapılacak ilavelere bakmak için çekip gitti. Gerçekten de sürekli meşguldü, bunu anlıyordum ama hayal kırıklığına uğramıştım.

Sınıf olarak kullanmayı umduğum odada konuşmalar yapmayı önererek kendi kendime bunu telafi ettim. İnsanlara, gelip dinlemek isterlerse akşamları Şehir Devletleri, Bendile ve Batı Kıyılarındaki diğer ülkelerin tarihlerini anlatacağımı söyledim. Dokuz-on kadar erişkin erkek dinlemeye gelmişti; kadınlar geceleri sokağa çıkmıyordu. Dinleyicilerim genellikle sadece hikâye dinlemeye geliyordu fakat birkaçı gelenek ve inançların çeşitliliğine karşı açık bir ilgi göstermeye başlamış, düşünce ve geleneklerin tuhaflıkları karşısında katıla katıla gülerek, nedenleri ve niçinlerini konuşmaya hazır bir hale gelmişlerdi. Fakat bütün gün ağır çalışan insanlardı ve biraz uzatınca dinleyicilerimin yarısının uykuya daldığını görüyordum. Eğer Orman Kardeşleri'ni eğiteceksem onları daha gençken yakalamalıydım.

Okulu açmadaki başarısızlığım Diero ve Melle'yle birlikte olmam için bana daha çok vakit bırakmıştı ve onlarla olduğumda hiçbir yerde olmadığım kadar mutlu oluyordum. Barna'yla dolaşmaya devam ediyordum ama o daha çok acil projelerle, yeni binalarla, imaretlerin büyütülmesi planlarıyla ilgileniyordu. Sürüler ve bahçeler büyüdükçe, yağmacılar daha çok mal getirdikçe Ormanın Kalbi hızla zenginleşmeye başlamıştı. Chamry'nin sık sık gittiği birahanede Asion'a giden ağcılarla sulu bira eşliğinde sohbet ettiğimizde sadece

çalmak ve ticaretle ilgili konuşuyorlardı. Bana öyle geliyordu ki çoğunlukla lükse giren şeyler çalmak üzere gönderiliyorlardı.

Venne grubuyla birlikte uzun bir yolculuktan gelmişti; dostlarının bazılarıyla birahanede sık sık bize katılıyordu. Çok heyecanlı bir iş olduğunu ve kimseyi vurmak zorunda kalmadığını anlatmıştı. Ormanın dışındaki insanların onların kim olduğunu bilip bilmediklerini sordum. Yeni dönmüş oldukları Piram civarında köylülerin onlara "Barna'nın oğlanları" dediklerini söyledi. Onlarla değiştokuş yapmaya gönüllü ama onlara karşı hep temkinli olduklarını, bir sonraki kasabaya gidip "tüccarların derisini yüzmeleri" için onları yüreklendirdiklerini anlattı.

Venne'ye talancıların insanlarla Ayaklanma hakkında konuşup konuşmadıklarını sordum. Böyle bir şeyi hiç duymamıştı bile. "İsyan mı? Köleler mi? Köleler nasıl savaşabilir? Bunu yapmak için, ne bileyim, bir ordu falan olmamız gerekir." Onun bu bilgisizliği bana, Ayaklanma planlarının yayılması gibi son derece riskli bir işin sadece çok güvenilir birkaç adama verildiğini düşündürmüştü; ama bu adamların kimler olduğunu bilmiyordum.

Talancılara, köylerdeki veya çiftliklerdeki kölelerin onlara sıkça katılmak isteyip istemediklerini sordum. Bazen bir oğlanın kendileriyle birlikte kaçmak istediğini fakat büyükbaş hayvan hırsızlığı dahi köle çalmak kadar hınçlı bir takibe neden olmadığı için genellikle böyle oğlanları almadıklarını anlattılar. Fakat hepsinin de, kaçıp kendiliğinden onları takip eden kölelere ilişkin hikâyeleri vardı. Çoğu zaten bu şekilde kaçmış kişilerdi. "Yani Barna'nın oğlanlarıyla gitmesek Barna'nın kasabasına nah girerdik, onu bellemiştik," dedi Rassy'deki bir köyden gelen genç bir adam. "Ondan zaten, şindi kendim gibi adamları mimleyecem diye gözler fal taşı."

"Kızlar için de böyle mi peki?" diye sordum.

Kahkahalar atarak bir sürü hikâye ve tafsilat anlatmaya başladılar. Anladığım kadarıyla kızlardan bazıları kaçaktı ama talancılar bu kızları kabul etmekte dikkatli olmalıydı, "çünkü çoğun takip edilirler, izlerini nasıl silceklerini bilmezler, hemi de ekseri yüklüdürler." Bir başkası söze atıldı: "Bize katılmaya çalışanlar sadece hamileler, çirkinler, sakatlar, bi de bıyıklılar zati. Bizim istediklerimiz hep mahfaza altında."

"O halde onların size katılmalarını nasıl sağlıyorsunuz?" diye sordum.

Daha da çok kahkahalar duyuldu. "İneklerle koyunları nasıl ikna ediyorsak öyle," dedi bodur ve oldukça tıknaz bir adam; Venne'nin lideriydi bu, Venne'nin anlattığına göre iyi bir avcı ve izciydi. "Etraflarını çevirip güdüveriyoz!"

"Aman ha dokunmayın, dokunmayın," dedi başka bir adam, "en azından en güzellerinden bir-ikisine. Barna onları taze taze seviyo."

Hikâyeler anlatmaya devam ettiler. İrad'la Melle'yi almış olan adamlar da oradaydı, içlerinden biri herkes İrad'ın Barna'nın gözdesi olduğunu bildiği için hikâyeyi böbürlene böbürlene anlattı. "Tam köyün kıyısındaydılar, ikisi birden, tarlalarda. Ater'len ben atla geldiydik. Ben şöyle bi bakıp Ater'e göz attım, aşağa atlayıp güzel kızı kaptım ama deyivereyim dişi bi ayı gibi karşı koyuyodu. Şu meşhur bıçağına ulaşmaya çalışıyodu demek ki, şindi dank ediyo, allahtan ulaşamamış yoksa barsaklarımı deşermiş. Küçük olanı da minik keskin bi bahçıvan beliylen bacaklarımı dürtükleyip duruyodu, her yanımı lime lime ettiydi, ondan Ater onu çekmek zorunda kaldı, kızı alıp kenara atçaktı ama birbirlerine öyle bi sarıldılar ki biz de ikisini sıkı sıkı bağlayıp benim önümdeki iri kısrağa yükledik. Hiç durmadan viyakladılar ama evlerden iyice uzak olduğumuzdan kimsecikler duymadı. Sampa adına pek bereketli bi ganimet oldu! Hava kararıncaya kadar kimse kızların yok olduğunu fark bile etmemiştir, o zaman da biz ormanda yolu yarıladıydık bile."

"Öyle dövüşen, hemi de bıçaklı mıçaklı bi kadın istemem doğrusu," dedi iri ve ağırkanlı biri olan Ater. "Ben yumuşaklarını severim."

Muhabbet birahanede her zaman olduğu gibi kadınları kıyaslamaya dönüştü. Masa başındaki sekiz adamdan sadece birinin kendi kadını vardı; onunla da talana gittiği zaman kadının yaptıklarını anlatarak acımasızca eğlendiler. Diğerleri sahip olduklarından çok sahip olmak istedikleri hakkında konuşuyordu. Ormanın Kalbi hâlâ bir erkek şehriydi. Bir ordugâh, derdi Barna bazen. Mukayese birçok yönden yerindeydi.

Ama eğer bizler asker idiysek, hangi savaştaydık?

"Yine arpacık kumrusu gibi düşünmeye başladı," dedi Venne ve kumru sesi çıkarmaya başladı. Birisinin hakkımda bir şaka yaptığını

ama kaçırdığımı fark ettim. Güldüler, iyi niyetli kahkahalardı bunlar. Ben Bilgin'dim, kitap gibi oğlan; dalgın âlim rolünü oynamamı seviyorlardı.

Barna'nın evine döndüm. O akşam bir şiir okuyacaktım. Barna her zamanki gibi oradaydı, büyük koltuğunda, ama bu defa İrad'ı kucağına oturtmuş, benim *Chamhan*'dan bir masal söylememi dinlerken bir yandan da İrad'ı okşuyordu.

Zaman zaman kızlarını herkesin önünde okşasa da bunu hep şakayla karışık yapardı: Bir grup kızı yanına çağırır, "Şu kış gecesi etrafımı sarın da beni ısıtın," der, adamların bazılarına da "Siz de buyrun," diyerek ikramda bulunurdu. Ama bu hep yiyip içtikten sonra olurdu, şiir okunurken değil. Herkes onun İrad'a yanıp tutuştuğunu, kızı her gece odasına çağırdığını, önceki gözdelerini umursamadığını biliyordu. Fakat herkesin içindeki bu uygunsuz gösteriş yeni bir şeydi.

İrad nefes bile almadan duruyor, adamın gittikçe artan okşamalarına ifadesiz bir yüzle boyun eğiyordu.

Bölümün sonuna varmadan sustum. Kelimeler kurumuştu. Hikâyenin ucunu kaçırmıştım, dinleyicilerimin birçoğu gibi. Bir dakika kadar sessiz durduktan sonra selam vererek, aşağı indim.

"Bu sonu değil herhalde?" dedi Barna gür sesiyle.

Ben, "Değil. Ama bu gecelik yeter gibi geldi. Belki Dorremer bize bir şeyler çalar?" dedim.

"Hikâyeyi bitir!" dedi Barna.

Fakat diğerleri hareket etmeye, etrafta dolaşmaya başlamıştı; birkaç tanesi benim müzik isteğimi yineleyince, Pulter ve ben şiir söyledikten sonra sık sık yaptığı gibi Dorremer liriyle öne çıktı. Böylece konu geçiştirilmiş oldu ve ben de kaçabildim. Kendi odama değil Diero'nun dairesine gittim. Rahatsız olmuştum ve onunla konuşmak istiyordum.

Melle yatak odasında uyuyordu. Diero ise mehtaptan başka ışığın aydınlatmadığı oturma odasında oturuyordu. Yaz başlarına has tatlı, berrak bir hava vardı. Geceçanı adını verdikleri kuşlar ağaçların arasından şakıyor, birbirlerine seslenip cevap veriyorlardı; arada sırada da küçük bir baykuş tatlı tatlı sızlanıyordu. Diero'nun kapısı açıktı. İçeri girip onu selamladım, bir süre hiç konuşmadan oturduk. Ona Barna'nın davranışını anlatmak istiyordum ama onun

beni her zaman yatıştıran bu huzurunu bozmak istememiştim. Sonunda, "Bu akşam hüzünlüsün Gav," dedi.

Merdivenlerden birinin sessizce koşarak çıktığını duydum.

İrad girdi içeri. Saçları dağılmıştı ve nefes nefeseydi. "Burda olduğumu söylemeyin!" diye fısıldayıp yeniden koşarak dışarı çıktı.

Diero ayağa kalktı. Mehtapta bir söğüt dalı gibiydi, siyah ve gümüş renginde. Çakmağı ve çakmak taşını alarak ışık yaktı. Minik gaz lambası sapsarı parlayarak odadaki bütün gölgeleri değiştirdi ve ayın soğuk parlaklığını gökyüzünde bıraktı. O sakin havayı kaybetmek istemediğimden huysuzca İrad'ın neden saklambaç oynadığını Diero'ya sormaya hazırlanıyordum ki, o sırada merdivenlerde ağır birinin ayak sesleri duyuldu ve Barna kapıda beliriverdi. Saçı sakalı birbirine dolaşmıştı, yüzü şiş ve kara görünüyordu. "Nerde o kancık?" diye bağırdı. "Burda mı?"

Diero bakışlarını indirdi. Bütün hayatı boyunca itaat etmesi için eğitilmiş olduğundan sinip susmaktan başka bir cevap verme kabiliyeti yoktu. Ben de hiddetten gözü dönmüş koca adam karşısında sinmiştim.

Bizi kenara itip geçti, yatak odasının kapısını savurarak açtı, odanın içinde arandı, çıkıp gözlerini bana dikti. "Sen! Sen onun peşindesin! O yüzden Diero onu burda tutuyor!" Bana vurmak için kolunu kaldırarak koca, kızıl bir yaban domuzu gibi üzerime geldi. Diero onun ismini haykırarak aramıza girdi. Barna tek eliyle kadını kenara fırlattı. Beni omuzlarımdan yakalayarak kaldırdı ve Hoby'nin yaptığı gibi sallamaya başladı, şamarlarıyla başımı sağa sola savurarak beni yere fırlattı.

Bundan sonraki bir-iki dakikada ne olduğunu bilmiyorum. Yeniden doğrulup oturabildiğimde ve zonklayan gözlerimdeki sersemletici kararmalar arasından görmeye başladığımda Diero'nun yerde büzüşmüş durduğunu gördüm. Barna gitmişti.

Ellerim ve dizlerim üzerinde durmayı başardıktan sonra ayağa kalktım. Yatak odasına baktım. Yataklardan birinin yanında duvarın dibine sinmiş minik gölgeden başka kimse yoktu.

"Korkma Melle, her şey yolunda," dedim. Konuşmak beni zorlamıştı. Ağzım kan doluyordu ve sağ taraftaki birkaç dişim yerinden çıkmıştı. "Diero şimdi gelecek," dedim.

Diero'nun yanına döndüm. O da doğrulup oturmuştu. Lamba hâlâ yanıyordu. Lambanın cılız ışığında yanağının morardığını görebiliyordum. Bunu görmeye tahammülüm yoktu. Onun yanına diz çöktüm.

"Onu buldu," diye fısıldadı. "Senin odana saklanmış. Doğrudan oraya gitti. Gav ne yapacaksın şimdi?" Elimi tuttu. Eli soğuktu.

Başımı sallayınca kulaklarım yeniden çınlamaya, başım dönmeye başladı. Kanlarımı yutup duruyordum.

"Ona ne yapar?" dedim.

Diero omzunu silkti.

"Çok kızgın – İrad'ı öldürebilir..."

"Canını yakar. Kadınları öldürmez. Gav. Burda kalamazsın."

O odayı kastettiğini düşünmüştüm.

"Gitmen lazım. Ayrıl burdan! İrad senin odana gitmiş. Nereye saklanacağını bilemedi. Ah zavallı çocuk. Ah Gav! Seni o kadar çok sevmiştim ki!" Yüzünü ellerime kapadı, bir an için sessizce ağladıktan sonra yeniden başını kaldırdı. "Bizi merak etme. Biz erkek değiliz, önemli değiliz. Ama senin gitmen lazım."

"Seni de götüreceğim," dedim. "Onları da–İrad'ı... Melle'yi."

"Yo, yo, yo," diye fısıldadı Diero. "Gav, seni öldürür. Git şimdi. Hemen! Kızlarla ben emniyetteyiz." Masaya tutunup kendini çekerek ayağa kalktı, bir dakika kadar titrek bir şekilde ayakta durdu; sonra yatak odasına gitti. Yumuşak sesinin küçük çocuğa hitap ettiğini duydum. Kızı kucağına alarak dışarı çıktı. Melle yüzünü gömmüş, ona sarılmıştı.

"Melle tatlım, Gav'a veda etmelisin."

Çocuk dönerek kollarını uzattı, ben de onu kucağıma alarak sıkı sıkı sarıldım. "Her şey yoluna girecek Melle," dedim. "Diero'yla derslerine devam et. Söz mü? Dersleri konusunda İrad'a da yardım et. O zaman ikiniz de akıllı olursunuz." Ne dediğimi bilmiyordum. Gözyaşları içindeydim. Çocuğu öperek yere bıraktım. Diero'nun elini tutup, bir an için elini dudağıma götürdükten sonra dışarı çıktım.

Odama gidip bıçağımı kemerime taktım, paltomu giydim,

Kâinata Dair'in küçük nüshasını cebime koydum. Yüksek pencereli küçük odama, hayatımda kendime ait olan tek odaya şöyle bir bakındım.

Barna'nın evinden arka kapıdan çıktım, arka sokaklardan dolanarak ayakkabı tamircilerinin barakasına gittim. Mehtabın yıkadığı ahşap şehir, gölgeli, sessiz, güzel, gümüş mavisi bir şehir olmuştu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

11

YATAĞINA oturduğumda Chamry hemen uyanarak kalktı. Barna'nın evinde bir yanlış anlaşılma olduğu için bir süre onunla kalmak istediğimi söyledim. "Ne demek istiyorsun?" dedi. Pek fazla bir şey anlatmaya niyetim olmadığı halde, hikâyeyi ağzımdan aldı. "O kız mı? Senin odanda mıydı? Taş adına! Hemen bu gece çıkman, uzaklaşman lazım!"

Ben karşı çıktım. Sadece bir yanlış anlaşılmaydı. Barna sarhoştu. Ama Chamry yataktan çıkmış, yatağının altında bir şeyler aranıyordu. "Bıraktığın o zımbırtılar nerde, balık oltaların falan... İşte. Burda olduklarını biliyordum. Tamam. Şu zımbırtılarını alıp kapıya git. Güneş doğmadan önce alabalık göletinde olmak istediğini söyle, balık en güzel güneş doğarken tutulur..."

"En güzel güneş batarken balık avlanır," dedim.

Bana içi ezilerek baktı. Sonra bakışları keskinleşti. Yanağıma dokundu. "Patakladı di mi? Seni hemen oracıkta öldürmediği için şanslısın. Eğer seni bir daha görürse öldürür. İnsana işte öyle bir anda sırt çevirir. Kadınlar için. Ya da gücünü sarsmaya çalışan birine. Kaç kere gördüm. Bir adamı öldürüşünü görmüştüm. Elleriyle adamı boğup, boynunu kırdı. Eşyalarını al. Eski battaniyen de burda, onu da al. Kapıya git."

Kazık gibi kalakalmıştım.

"Dur ben de seninle geleyim," dedi terslenerek. Beni arka caddelerden şehir kapısına doğru hızla yürüttü; bütün yol boyunca benimle konuşarak nöbetçiye ne söylemem ve ormana varınca ne yapmam gerektiğini anlattı. "Patikalardan yürüme! Hiçbir yolu izleme. Hepsi korunuyor, zaman zaman korunuyorlar yani. Keşke... Evet! Tamam, seni o götürebilir... Hadi bu taraftan!"

Yolunu değiştirerek Venne'nin yağmacı grubuyla yaşadığı caddeye döndü. Beni barakanın kara gölgesinde bırakarak içeri girdi. Orada durup, başımdaki zonklama eşliğinde hafifçe oynaşan gümüş mavisi çatılara bakındım. Chamry dışarı çıktı, yanında Venne'yle. "Ava gidiyorsunuz," dedi, "balık avlamaya değil. Hadi!"

Venne birkaç yay taşıyordu ve sadağı da sırtındaydı. "Başının derde girdiğine üzüldüm Gav," dedi kibarca.

Ona başımın dertte olmadığını, Barna'nın sarhoş olduğunu, bütün bu paniğin gereksiz olduğunu açıklamaya çalıştım. Chamry, "Onu dinleme. Beyninin vidaları gevşemiş. Rahatça kaçabileceği bir yere götür onu," dedi.

"Bak bunu yapabilirim," dedi Venne. "Tabii bizi kapıdan bırakırlarsa."

"Onu bana bırak," dedi Chamry. Gerçekten de konuşmasıyla bizi şehir kapısından geçirdi. Nöbetçilerle çene çalarken Barna'nın peşimden kimseyi salmadığını öğrendi. Nöbetçiler hepimizi tanıyorlardı ve hava kararmadan geri dönmemiz uyarısıyla bizi bıraktılar. "A, ben hemen döneceğim," dedi Chamry. "Gece yarısı av gezilerine çıkacak halim yok! Sadece bu salakları geçiriyorum."

Bahçeleri geçip ormanın kıyısına varıncaya kadar bizimle geldi. "Döndüğümde onlara ne diyeceğim?" diye sordu Venne.

"Onu kaybettiğini. Nehirde. Bütün gün onu aradığını. Nehre düşmüş de olabilir, kaçıp gitmiş de olabilir, dersin... Sence işe yarar mı?"

Venne başıyla onayladı.

"Biraz yaş," dedi Chamry bilmişçe, "çok yaş. Ama ben Gav'ın Asion'a kaçmaktan söz ettiğini duyduğumu söylerim. Yani onu ava götürmen için kandırdıktan sonra seni atlatıp kaçmış olur. Sana bir şey olmaz."

Venne yine başını tamam anlamında salladı, hiç endişelenmeden.

Chamry bana döndü. "Gav," dedi, "ortaya çıktığından ve eteğimi başına giymeye çalıştığından beri bana bir yük olmaktan, başımı belaya sokmaktan başka bir işe yaramadın. Beni buralara sürükledikten sonra şimdi de bırakıp kaçıyorsun. Eh, adam gibi kaç. Batıya git."

Sözlerini tasdik etmesi için Venne'ye baktı, o da başıyla onayladı.

"Ayrıca Dağlar'dan uzak dur," dedi Chamry. Bana sıkıca sarıldı, arkasını döndü ve ağaçların altındaki karanlıkta gözden kayboldu.

Benim görmekte bile zorlandığım bir patikada hiç tereddüt etmeden yürümeye başlayan Venne'nin peşine gönülsüzce takıldım.

Ağaçların dalları ve gövdeleri arasından pırıldayan mehtap başımı döndürüyor, beni sersemletiyordu. Ayağım takılıp duruyordu. Venne benim zorluk çektiğimi fark ederek yavaşladı. "Bir sopa bulayım mı sana, ha?" dedi. "Başın mı dönüyor?"

Biraz başım dönüyordu ama geçeceğini söyledim ve yolumuza devam ettik. Ben hâlâ herkesin aptalca bir paniğe kapıldığından, sabah olduğunda rahatlıkla izah edilebilecek bir yanlış anlaşılma yüzünden beni kaçmak zorunda bıraktıklarından emindim. Daha önce de Barna'nın hiddetlendiğini görmüştüm. Onun hiddeti akıldışı ve vahşiydi ama fazla uzun sürmezdi, harlar gürler geçerdi. Şafak sökerken Venne'ye geri döneceğimi söylemeye karar verdim.

Serin akşam havasında sessizlik içersinde acele etmeden ilerlerken yavaş yavaş zihnim açıldı. Barna'nın evinde yaşanmış olanları hatırlamaya başladım; olanları yeniden görmeye başladım. Barna'nın erkek ve kadınların gözleri altında kıpırtısız ve ifadesiz duran kızı okşamalarını gördüm. Ondan kaçıp saklanmak için yanımıza gelen İrad'ın yüzündeki dehşeti ve Barna'nın yüzündeki deliliği gördüm. Diero'nun yanağındaki koyu morluğu gördüm.

Venne su içmek için yüksek kıyısı olan taşlı, minik bir akarsuda durdu. Ben de yüzümü yıkadım. Sağ kulağım ve her iki yanağım şişmişti ve ağrıyordu. Ormanın derinliklerinde küçük bir baykuş tatlı tatlı öttü. Ay yeni batmıştı.

"Ortalık biraz ışıyıncaya kadar burda bekleyelim," dedi Venne alçak sesiyle; sessizce oraya oturduk. O biraz uyukladı. Ben ellerimi tekrar tekrar ıslatıp şişmiş olan kulağımın ve şakaklarımın üzerine koyarak serinletiyordum. O karanlıkta fikrimin nasıl değiştiğini bilemem ama ağaçlar, ağaçların yaprakları, akarsu kıyısındaki kayalar ve suyun hareketi yeni yeni beliren ışığın loş griliğinde gizemli bir şekilde varlık kazandıkça, Barna'nın evine katiyetle geri dönemeyeceğimi anlamıştım.

Hissettiğim tek duygu utançtı. Onun için, kendim için. Yine güvenmiştim ve yine ihanet etmiş, ihanete uğramıştım.

Venne doğrulup oturarak gözlerini ovuşturdu.

"Ben yola devam ederim," dedim. "Senin daha fazla gelmene gerek yok."

"Valla," dedi, "onlara beni atlattığını, bütün gün seni arayıp durduğum hikâyesini anlatacağım. Üstelik seni de

yakalayamayacakları kadar uzağa götürmek istiyorum."

"Beni aramazlar."

"Bilemezsin."

"Barna dönmemi istemez."

"Belki beynini dağıtma işini tamamlamak ister." Venne ayağa kalktı, gerindi. Ona, arkadaşlarına karşı her zaman iyi yürekli olan bu ince, yaralı, yumuşak sesli avcıya içimde buruk bir sevgiyle baktım. Benim kaçmama yardım ettiği için Barna'yla başının derde girmeyeceğinden emin olmak isterdim.

"Batıya gideceğim," dedim. "Sen dolanıp kuzeyden git, böylece arkama adam takacak olurlarsa onları yanlış yöne yollayabilirsin. Şimdiden yola koyul da bunu yapacak vaktin olsun."

Beni yolun batısında kalan Daneran Ormanı'na götüren patikaya çıkarıncaya kadar beraber gelmekte ısrar etti. "Senin ormanda çemberler çizdiğini gördüm!" dedi. Bana bir sürü talimat verdi: Ormandan tamamen çıkıncaya kadar ateş yakmamamı, yılın bu zamanında güneşin batının iyice güneyinden battığını unutmamam gerektiğini vs. söyledi. Yanımda hiç yiyecek olmamasına sıkılıyordu. Hiçbir patika izlemeden oldukça seyrek sayılacak bir meşe ormanından ilerlerken Venne yerdeki bütün tümsekleri ve çalılıkları yokluyordu; sonunda çalı çırpıdan bir yığının üstüne atılarak deşip açtı ve bir orman sıçanının ambarını ortaya çıkardı: birkaç avuç minik yaban ceviziyle meşe palamudu. "Palamutlar ağzını burar ama hiç yoktan iyidir," dedi. "Batı yolunda tatlı kestanelerin olduğu geniş bir yer var. Kestanelerin bazıları hâlâ ağaçta olabilir. Dikkatli ol. Ormandan çıkınca ya dilenirsin ya da çalarsın. Ama daha önce de bunu yapmıştın zaten, di mi?"

Sonunda aradığı patikaya, batıya doğru kıvrılan açık bir orman yoluna vardık. Orada geri dönmesi için ona ısrar ettim. Sabah epey ilerlemişti bile. Elini sıkacaktım ama o bana sıkıca sarıldı, aynı Chamry'nin yaptığı gibi. "Talih yanında olsun Gav. Seni hiç unutmayacağım. Hikâyelerini de. Talih yanında olsun!" diye mırıldandı.

Dönmesiyle ağaçlar arasındaki gölgelerin içinde kaybolması bir oldu.

Kasvetli bir andı bu.

Bir gün önce bu saatlerde Barna'nın evinde yanımda neşeli bir grup adam ve kadınla yemekteydim ve akşam Barna'ya şiir okumak için can atıyordum... Barna'nın bilgini. Barna'nın kuzucuğu...

Orman yolunun kıyısına oturup yanımda ne var ne yoksa bir muhasebesini yaptım. Ayakkabı, pantolon, gömlek, palto; eski leş kokulu kahverengi yün battaniye, olta takımım, orman sıçanından çalınmış bir cep dolusu ceviz, güzel bir bıçak ve Caspro'nun *Kâinata Dair*'i.

Ve Arkamand ile ormandaki tüm yaşamım. Okuduğum her kitap, tanıdığım her insan, yaptığım her hata – bu kez onları da yanıma almıştım. Bunlardan kaçmayacağım bu kez, dedim kendi kendime. Bir daha asla. Yanımda gelecekler. Hepsi.

Peki bunları nereye götürecektim?

Elimdeki tek cevap üzerinde olduğum yoldu. Yol beni Bataklık'a götürecekti. Sallo'yla doğduğumuz yere. Dünyada ait olabileceğim tek halka. Size çalınmış çocuklarınızı geri getirdim, ya da en azından birini, dedim içimden Bataklık'taki insanlara, neşeli ve kararlı görünmeye çalışarak. Ayağa kalkıp batıya doğru yürümeye başladım.

***

Nehir kıyısı boyunca Etra'dan uzaklaşırken beyaz matem kıyafeti giymiş bir oğlan çocuğuydum, tek başına giden; bir tek bu bile garip bir manzaraydı zaten, ayrıca insanlar aklımın başında olmadığını anlıyordu. Bu beni korumuştu. Deliler kutsaldır. Şimdi bu ıssız orman yolunda yürürken iki yaş daha büyüktüm ve bir kaçak olarak bir kaçak görünümünde, kaçak kıyafetindeydim. Birileriyle karşılaşacak olursam beni kuşku çekmekten veya köle avcılarının elinden kurtaracak tek şey aklım ve artık bana göz kulak olmaktan bıkmaya başlamış olabilecek Talih'ti.

Yol beni Daneran Ormanı'nın batı tarafına çıkartacaktı ve batıya, ya da güneybatıya gitmeye devam edersem Bataklık'a varacaktım. Yol üzerinde hangi köylerin olabileceğini bilmiyordum; herhangi bir kasaba olmadığını biliyordum. Şu anda bulunduğum toprakları çok uzaktan, çok önceleri, altın rengi bir akşam ışığında, Ventine Tepeleri'nden görmüştüm. Çok boş görünmüştü. Doğuya uzanan

ormanın kocaman bulanık gölgesini ve kuzeye doğru uzanan açık, düz alanları hatırladım. Sallo'yla uzun bir süre bakmıştık. Sotur bize Bataklık'ı hatırlayıp hatırlamadığımızı sormuş, ben de hatıramdaki suyu, sazları, uzaktaki mavi dağı anlatmıştım ama Sallo her ikimizin de hiçbir şey hatırlayamayacak kadar küçük olduğumuzu söylemişti. O yüzden o hatıra, bendeki diğer tür hatıradan olmalıydı, henüz yaşanmamış bir hatıra.

Böyle bir görüntü görmeyeli çok olmuştu. Etra'dan ayrıldığım zaman bütün geçmişimi arkada bırakmıştım: onunla birlikte tüm geleceğimi de. Uzun bir süre sadece içinde olduğum ânı yaşamıştım – şu geçen kışa, sonunda Diero'yla birlikte arkaya bakacak cesareti buluncaya ve kaybetmiş olduğum marifeti ve yükü geri kazanıncaya kadar. Fakat diğerini, gelecek zamana ait görüntüleri sanki sonsuza kadar kaybetmiştim.

Belki de ağaçlar arasında yaşıyor olmaktandı, diye düşündüm orman yolundan yürürken. Ucu bucağı olmayan ağaç gövdeleri, ormanın birbirine girmiş, gölgeli dalları gözün zaman ve mekân içinde uzağı görmesine engel oluyordu. Açıklığa çıkınca, düzlükte, mavi suyla mavi gök arasında belki yine ileriye bakabilir, uzağı görebilirdim. Uzun bir zaman önce, Sallo sınıftaki sırada hemen yanımda otururken, bunun halkımıza has bir güç olduğunu söylememiş miydi?

"Bundan söz etme," diyor cılız, yumuşak sesi, kulağımı ısıtarak. "Gavir dinle bak, gerçekten, bundan kimseye söz etmemen lazım."

Ben de hiç söz etmemiştim. Bizi tutsak eden bu tarz güçleri olmayan, bunu anlamayan ve bunlardan korkanlar arasında, Arkamand'daki efendilerimizin yanında hiç söz etmemiştim. Ormandaki kaçak köleler arasında da söz etmemiştim çünkü orada geleceğe ait sahneler görmemiştim, sadece Barna'nın devrim ve hürriyet rüyaları ve planları vardı. Ama eğer kendi halkımın arasına gidebilirsem, efendilerin ve kölelerin olmadığı hür insanların arasına, belki o zaman böyle güçleri olan diğerlerini de bulabilirdim, belki onlar bana bu görüntüleri geri getirmeyi, onları kullanmayı öğretebilirdi.

Bu tarz düşünceler ruhumu hafifletiyordu. Aslında yeniden yalnız olmaktan memnundum. Şimdi bana Barna'yla geçirdiğim bütün o yıl boyunca onun o gür, o neşeli sesi tüm zihnimi kaplamış,

düşüncelerimi denetimi altına almış, muhakeme kabiliyetime hükmetmiş gibi geliyordu. Onun varlığının gücü bir büyü gibiydi, bana kendi varlığımın kıyılarını köşelerini bırakıyordu sadece, gölgelerinde gizlendiğim. Artık ondan uzaklaştıkça hafızamda Ormanın Kalbi'nde Brigin'in takımıyla ve onlardan da önce, delirmiş zavallı oğlanı açlıktan ölmekten kurtaran Cuga'yla geçirdiğim bütün zamanlara rahatlıkla dönebiliyordum... Ama açlıktan ölmek üzere olduğum zamanları düşünmek beni hemen mevcut hale döndürmüştü. Bir gece önceden beri bir şey yememiştim. Midem yemek istemeye başlamıştı ve cebimdeki cevizler beni pek götürmeyecek gibiydi. Ormanın sonuna varıncaya kadar hiç ceviz yememeye karar verdim. Ormanın bitiminde orman faresi usulü bir ziyafet çeker, daha sonra ne yapacağıma karar verirdim.

Yol seyrek bir akçaağaçlıktan geçip kuzeyden güneye uzanan daha geniş bir yola çıktığında daha akşamüzeriydi. Her ne kadar ortalık göz alabildiğine ıssız da görünse yolun üzerinde son yağmurlardan kalma araba, bir sürü koyun, biraz at izi vardı. Yolun diğer yanı fundalıklarla kaplı, özelliksiz, birkaç ağaç öbeği bulunan açık araziydi.

Çalılıkları kendime siper ederek yere oturdum ve cevizlerimin on tanesini yedim. Böylece ihtiyat erzakı olarak yanımda tuttuğum yirmi iki cevizim, dokuz palamudum kalmıştı. Ayağa kalktım, sola baktım ve büyük bir gözüpeklikle yoldan aşağıya yürümeye başladım.

Aklım, yolda rast gelebileceğim arabacılara, celeplere ya da atlılara söyleyeceğim şeyle meşguldü. Beni kaçak köle bir oğlan olarak görünmekten koruyabilecek tek şeyin cebimde taşıdığım kitap olduğuna karar verdim. Bir bilginin kölesiydim; Asion'daki efendimin Etra'daki bir bilgine yolladığı kitabı taşımakla görevliydim, zira Etra'daki bilgin hastaydı ve ölmeden önce bu kitabı okumak istiyordu ama gözleri artık zayıfladığı için kitabı okuma bilen bir oğlanla yollaması için Asion'daki arkadaşına yalvarmış yakarmıştı... Yol boyunca bu hikâye üzerinde titizlikle çalıştım. Kendimi bu hikâye içinde o kadar kaybetmiştim ki sonunda biraz arkamdaki tali bir patikadan yola sapan çiftlik arabasının koşum takımlarının tıngırtısı ve koca nalların takırtısı beni uyandırıncaya kadar onu görmemiştim bile. Atın uysal bakışlı koca kafası neredeyse omzuma gelmişti.

"Ağtlayıve!" dedi ablak suratlı, bastıbacak bir adam olan arabacı, bana bakarken yüzünde neredeyse hiçbir ifade yoktu.

Ben ağzımda bir şeyler geveleyerek adamı selamlamaya çalıştım.

"Atlayıver," dedi adam biraz daha anlaşılır bir şekilde. "Dörtyol ağzına daha çok var."

Oturulacak yere tırmandım. Beni biraz daha inceledi. Gözleri dikkat çekecek kadar küçüktü, sanki ekmek somunundan koca bir suratta bulunan minik susam taneleri gibi.

"Şeça'ya gidiyorsundur," dedi, hani tartışılmaz bir olgu gibi.

Onayladım. Yapabileceğim en makul şey gibi görünüyordu.

"Sizi artık yollarda pek görmüyoz," dedi arabacı. O zaman onun beni Bataklık ahalisinden biri zannettiğini –olduğumu fark ettiğini– anladım. Bir kaçak değil, bir yerliydim.

Bu gayet iyiydi, zira adam muhtemelen bir kitabın ne olduğunu bile bilmezdi.

Dörtyol ağzına kadar yavaş yavaş geride kalan miller boyunca, akşamüzeri süresince, altın ve mor renkli günbatımında bana hep bir çiftçi, çiftçinin amcası, besi domuzları, Sıçan Suyu kıyısındaki bir toprak parçası ve yaşanan bir haksızlıkla ilgili bir hikâye anlattı durdu. Hiçbir tarafını anlayamadım ama gerekli zamanlarda başımı sallayıp bir şeyler homurdanmayı becerdim; zaten onun bütün istediği de buydu. "Sizin ahaliyle konuşmaktan hep zevk almışımdır," dedi beni dört yol ağzında bıraktığında. "Fikirlerinizi hep kendinize saklarsınız. İşte Şeça yolu."

Ona teşekkür ederek akşam karanlığına doğru yollandım. Şeça Bataklık ahalisine ait bir yer idiyse oraya gidebilirdim.

Bir süre sonra durup bütün cevizleri iki taş arasında kırdım ve yola devam ederken birer birer yedim, zira açlık artık ıstırap vermeye başlamıştı.

İleride ışıkların pırıltısını gördüğümde akşam iyice çökmeye başlamıştı. Ben oraya yaklaşırken hâlâ parıldayan su gökyüzündeki son ışıkları yansıtıyordu. Bir gölün kıyısındaki minik bir köyün otlağından geçtim. Evler sırıkların üzerine inşa edilmişti, bazıları iskelelerin ucunda tam suyun üzerinde duruyordu; karanlıkta tam olarak seçemediğim demirlemiş kayıklar vardı. Çok yorgun ve çok açtım. Aydınlık bir pencerenin sarı parıltısı koyulaşan akşam

karanlığında çok hoş görünüyordu; o eve gittim, tahta merdivenlerden dar bir verandaya çıktım ve açık kapıdan içeriye baktım. Bir han veya bir birahaneye benziyordu; penceresiz, alçak tezgâhlı ama hiç eşyası olmayan bir yer. Dört-beş adam, ellerinde kilden bardaklarla yerdeki halının üzerinde oturuyorlardı. Hepsi bana baktıktan sonra, sanki bakacak bir şey yokmuş gibi başlarını çevirdiler.

"Eh, gir içeri oğul," dedi biri. Hepsi de esmer tenli, ince, kısa boylu adamlardı. Tezgâhın arkasındaki kadın dönünce yaşlı Gammy'yi görür gibi oldum: delip geçen parlak kara gözler, kartal burun. "Nerden geliyorsun?" diye sordu.

"Ormandan." Sesim boğuk bir fısıltı halinde çıkmıştı. Kimse bir şey söylemedi. "Yakınlarımı arıyorum."

"Kim peki onlar?" diye sordu kadın. "İçeri gir!" İçeri girdim, kuşkusuz çok ürkek görünüyordum. Kadın bir tabağa bir şeyler şaplatıp tezgâhın üzerinden bana uzattı.

"Param yok," dedim.

"Ye," dedi kızarak. Tabağı alıp tutuşturulmamış bir ocağın başındaki sıraya oturdum. Bir çeşit soğuk balık gözlemesiydi sanırım, oldukça büyük bir parça, ama daha yediğimin ne olduğunu anlamadan bitirmiştim bile.

"Şimdi, yakınların kim?"

"Bilmiyorum."

"Bu onları bulmanı biraz zorlaştırır," diye belirtti adamlardan biri. Bana bakmaya devam ediyorlardı, öyle gözlerini dikip ayırmadan değil de önlerine çıkmış yeni bir şeyi fark ettirmeden inceleyerek. Gözlemenin anında yok olması sessiz bir eğlenceye neden olmuştu.

"Burlardalar mı?" diye sordu başka bir adam, kel başını sıvazlayarak.

"Bilmiyorum. Biz çalınmışız – ablamla ben. Etra'dan gelen köle avcıları. Belki buranın daha güneyinde bir yerlerde."

"Ne zaman olmuştu bu?" diye sordu hancı keskin sesiyle.

"On dört-on beş yıl önce."

"Kaçak bir köle, öyle mi?" diye mırıldandı adamların en yaşlısı yanındakine, huzursuz bir ifadeyle.

"Yani sen ufak bir çocuktun," dedi hancı, kilden bir kupayı bir şeylerle doldurup bana getirerek. "Adın neydi?"

"Gavir. Ablamınki de Sallo."

"Başka bir bilgi?"

Başımı salladım.

"Ormana nasıl düştün?" diye sordu kel adam; sesi yumuşaktı ama sorunun kendisi sertti ve o da bunu biliyordu.

Biraz tereddüt ettikten sonra, "Kayboldum," dedim.

Hayretle cevabımı kabullendiklerini gördüm, en azından o an için. Kadının bana verdiği sütü içtim. Bal kadar tatlı gelmişti.

"Başka hatırladığın isimler var mı?" diye sordu kadın.

Başımı salladım. "Ben ancak bir-iki yaşındaymışım."

"Ya ablan?"

"O da benden bir-iki yaş büyüktü."

"Peki o Etra'da köle mi?" Kadın Etra'yı "Ettera" olarak telaffuz etmişti.

"Öldü." Dönüp onlara, esmer, dikkatli yüzlere baktım. "Onu öldürdüler," dedim. "O yüzden kaçtım."

"Ah, ah," dedi kel adam. "Ah, şey... Peki bu kaç yıl önce oldu?"

"İki yıl önce."

Diğer birkaçıyla bakışarak başıyla onayladı.

"Bia, oğlana inek sidiğinden daha iyi bir şeyler ver," dedi en yaşlı olanları, dişsiz bir tebessümü ve biraz saf bir hali vardı. "Ona bir bira ısmarlıyorum."

"Onun ihtiyacı süt," dedi hancı, kupamı yeniden doldururken. "Bu içtiği bira olsaydı çoktan yüzükoyun yere serilmişti."

"Teşekkür ederim ana-io," dedim ve sütü büyük bir minnettarlıkla içtim.

Şeref payesi yüzünden olacak, hafif bir kahkaha koyuverdi. "Şehirli ağzı, ama sen bir Rassiu'sun," diye gözlemledi.

"Yani bildiğin kadarıyla peşinde birileri yok," diye sordu kel adam bana. "Ordaki şu şehirli efendilerin falan."

"Bence boğulduğumu sanıyorlar," dedim.

Başıyla onayladı.

Yorgunluğum, açlığımı gideren yiyecek, onların ihtiyatlı iyi yüreklilikleri, beni temkinle de olsa ben olarak kabul etmeleri ve belki de Sallo'nun öldürülmüş olduğunu söyleyebilmiş olmam – bunların hepsi bir olup gözlerimi yaşarttı. Ocaktaki küllere, sanki orada bir ateş yanıyormuş gibi bakarak zayıflığımı saklamaya çalıştım.

"Güneyli gibi görünüyor," diye mırıldandı adamlardan biri; bir diğeri, "Ben Turna Düzlükleri'nden bir Sallo Evo Danaha tanıyorum," dedi.

"Gavir ve Sallo, Sidoyu isimleri," dedi kel adam. "Ben yatıyorum Bia. Şafak atmadan yola koyulacağım. Yanımıza biraz yolluk hazırlarsın, ha? İstersen benimle birlikte güneye gel Gavir."

Kadın beni onun arkasından hanın üst katındaki ortak yatak odasına yolladı. Eski battaniyemle birlikte bir karyolaya uzandım ve karanlık sulara gömülen bir taş gibi uykuya daldım.

Kel adam karanlıkta sallayarak uyandırdı beni. "Geliyor musun?" dedi; ben de bir gayret ayağa kalkıp, eşyalarımı alarak onu izledim. Güneye gittiği haricinde nereye, neden ve nasıl gittiği konusunda hiçbir fikrim yoktu; beni tek yönlendiren daveti olmuştu.

Aşağıda minik bir idare lambası yanıyordu. Tezgâhın arkasında, sanki bütün gece hep orada kalmış gibi duran hancı, adama yağlanmış ipeğe benzer bir şeye sarılmış iri bir paket uzattı, adamın çeyrek bronzunu aldı ve "Me seninle olsun Ammeda," dedi.

"Me ile," dedi adam. Peşinden karanlığa çıkıp su kıyısına kadar gittim. İskeleye bağlı duran, bana çok büyük görünen bir kayığa gitti. İplerini çözdükten sonra sanki merdivenden aşağıya iniyormuş gibi rahat bir hareketle kayığa atladı. Ben daha dikkatle ama aceleyle indim çünkü kayık iskeleden ayrılmaya başlamıştı bile. Kayığın kıçına sindim; Ammeda ise karanlıkta gizemli bir şeyler yaparak yanımdan gelip geçiyordu. Altın bir kıvılcım gibi duran han karanlık sular üzerinde arkamızda kalmıştı bile, yıldızların yansımalarından daha cılız görünüyordu. Ammeda kayığın ortasındaki kısa direkte bir yelken açtı, yelken öyle pek bir şeye benzemiyordu ama hafif rüzgârı hemen kaparak yoluna muntazaman devam etti. Kayık yüzerken yürümenin verdiği o tuhaf hisse alışmaya başlamıştım, gökyüzü biraz aydınlanmaya başladığında, tutuna tutuna da olsa artık etrafta rahatça dolaşabiliyordum.

Kayık dar ve oldukça uzundu, bütün etrafı halattan bir korkulukla çevrelenmişti; ortası olduğu gibi uzun, alçak bir ev şeklindeydi.

"Kayıkta mı yaşıyorsun?" diye sordum, kayığın kıçında dümen yekesi yanına oturmuş, suyun üzerinden doğuda artmakta olan aydınlığa doğru bakan Ammeda'ya.

Başıyla onaylayarak "Ao," gibi bir şeyler söyledi. Bir süre sonra, "Balık avlıyorsun demek," dedi.

"Takım taklavatım var."

"Gördüm. Bir dene."

İşe yaramak hoşuma gitmişti. İğnemi, misinamı ve Chamry'nin bana öğrettiği gibi iç içe geçmeli yaptığım hafif oltamı çıkarttım. Ammeda bana yem vermedi, benim de yanımda palamutlardan başka bir şey yoktu. Kendimi salak gibi hissederek en kurtlu olanını oltanın ucuna taktım, bacaklarımı kayığın yanından sallandırarak misinayı izlemeye başladım. Hayret içersinde anında oltaya balık vurduğunu görünce, misinaya asılarak güzel kırmızı bir balık çektim.

Ammeda keskin, ince bir bıçakla balığın içini temizledi, ikiye ayırdı, kılçıklarını çıkarttı, üzerine kesesinden çıkarttığı bir şeyler serpti ve yarısını bana ikram etti. Hiç çiğ balık yememiştim ama hiç tereddüt etmeden yedim. Çok lezzetli, hafif ve tatlıydı; üzerine ektiği baharat da çekilmiş yabanturpuydu. Acı lezzet beni ormana, bir yıl öncesine, Chamry Bern'le kazıp yabanturpu çıkarttığımız zamanlara götürdü.

Diğer palamutlarım oltada durmuyordu. Ammeda balığın iç organlarını kâğıda benzeyen bir yaprağın üzerine koymuştu. Onları bana yem olarak verdi. İki tane daha kırmızı balık yakaladım ve aynı şekilde yedik.

"Kendi cinslerini yiyorlar," dedi. "İnsan gibi."

"Her şeyi yiyorlar galiba," dedim. "Benim gibi."

Ne zaman karnım açıksa Arkamand'daki yağ ve zeytinlerle tatlandırılmış o kıvamlı, taneli tahıl lapasını çeker canım, nitekim o zaman da öyle olmuştu; ama mideme inmiş yarım kilo kadar balıkla kendimi çok daha iyi hissediyordum. Güneş doğmuş, sırtımı tatlı tatlı ısıtıyordu. Minik dalgalar kayığın kenarından akıp geçiyordu. Etrafımızda yer yer alçak sazlıklarla beneklenmiş parlak sular uzanıyordu. Güverteye uzanıp uykuya daldım.

Bütün gün uzun göl boyunca gittik. Ertesi gün, kıyıların birbirine yaklaştığı yerlerde yüksek sazlar ve kamışlar arasında arapsaçına dönmüş kanallara girdik: soluk yeşil ve kül rengi duvarlar arasında bir genişleyip bir daralan gümüş mavisi sulardan yollar, biteviye aynı. Ammeda'ya yolunu nasıl bulduğunu sorunca, "Kuşlar söylüyor," dedi.

Sazların üzerinde yüzlerce minik kuş uçuşuyordu; daha yukarıdan ördekler ve kazlar uçuyor, uzun boylu gümüş grisi balıkçıllar ve daha küçük olan beyaz turnalar saz adacıklarının kıyılarını adımlıyordu. Bunlardan bazılarıyla Ammeda sanki selamlaşıyormuş gibi konuşuyordu, onlara *Hassa* adı veya kelimesiyle hitap ediyordu.

Hakkımda ilk gece sorduklarından fazla bir şey sormadı ve kendi hakkında da hiçbir şey anlatmadı. Soğuk değildi ama derin bir sükût içersindeydi.

Gün boyunca güneş pırıl pırıldı, gece de ay vardı, küçülmeye yüz tutan. Doğup karanlığın kubbesinden öte yana kayan yaz yıldızlarını, Venne çiftliğinde seyrettiğim yıldızları seyrettim. Kâh balık avladım, kâh güneşte oturup kanalların ve saz yataklarının, mavi suyun, mavi göğün hiç değişmeyen aynılığına daldım. Ammeda kayığı idare ediyordu. Evin içine girince içersinin yük dolu olduğunu gördüm; yüklerin çoğu kâğıda benzeyen, bazısı ince bazısı kalın ama hepsi de epey sert bir maddeden istiflenmiş büyük tabaka ve bohçalardan ibaretti. Ammeda bana bunların dövülmüş sazlardan yapılan, tabak çanaktan giysiye ve ev duvarlarına kadar her yerde kullanılan hasırkumaş olduğunu anlattı. Bunları kumaşların üretildiği güney ve batı bataklıklarından alıp, para karşılığında veya değiştokuşla alacak olan insanların bulunduğu yerlere götürüyordu. Değiştokuş sayesinde evini döküntülerle doldurmuştu: çanaklar, çömlekler, sandaletler, çok güzel dokuma kemer ve pelerinler, yağ dolu testiler ve büyük bir çekilmiş yabanturpu stoku. Anladığım kadarıyla bu şeyleri gönlünün çektiği gibi kullanıyor, alıp satıyordu. Hiç saklama kaygısı taşımadığı parasını –çeyreklik, yarımlık bronzlar ve birkaç gümüş parça– yapının köşesinde pirinçten bir kâsenin içersinde tutuyordu. Hem bu, hem de Şeça'da handaki insanların hareketleri bana Bataklık halkının istisnai bir şekilde gerek yabancılardan gerekse birbirlerinden hiç kuşkulanmadıkları ve korkmadıkları izlenimini verdi.

İnsanlara fazlaca güvenmeye meyilli olduğumu çok, hem de çok iyi biliyordum. Bu kusurun doğuştan olup olmadığını merak ettim, hani tıpkı kara tenim ve karga burnum gibi bir özellik olup olmadığını. Haddinden fazla güvendiğim için bana ihanet etmelerine izin vermiş, böylece ben de diğerlerine ihanet etmiştim. Belki de sonunda doğru

yere gelmiştim, benim gibi olan insanların arasına, güvene güvenle cevap verecek insanlar arasına.

Su üzerindeki uzun güneşli günler boyunca zihnimde bu tip düşünler ve umutlar arasında dolaşacak, ayrıca geçmişi de düşünecek zaman vardı. Ne zaman Ormanın Kalbi'nde geçirdiğim yılı düşünsem Barna'nın sesini duyuyordum – derin, yankılı, durmadan konuşan sesinin gürleyişini... Ve bataklıkların sessizliği, yol arkadaşımın sessizliği bir lütuf, bir kurtuluş gibi geliyordu.

Ammeda'yla yolculuğumun son akşamında, gün boyunca avlanmış olduğum için epey balık stoklamıştım. Ammeda güvertede evin kuytusunda üzerinde ızgara olan kocaman seramik bir çanağın içinde kömürlerle bir ateş yakıp besledi. Benim seyrettiğimi görünce, "Biliyorsun, benim köyüm yok," dedi. Ne demek istediği veya neden böyle bir şey söylediği konusunda hiçbir fikrim yoktu, biraz daha bir şeyler söylemesini bekleyerek sadece başımı salladım; ama o başka bir şey söylemedi. Balıkları yağla sıvayarak, birkaç tutam tuz atıp ızgara yaptı. Balıklar suluydu. Yemeklerimizi yedikten sonra küçük bir testi ve iki minik kupa çıkartıp pirinçotu şarabı dediği berrak ve çok sert bir içki koydu. Kıçta oturuyorduk. Kayık geniş kanaldan yavaşça gidiyordu. Ammeda rüzgârı yakalamak için bir şey yapmıyor ama yoldan çıkmamak için arada sırada dümene dokunuyordu. Su ve sazların üzerine mavi- yeşil-bronz renkli berrak bir akşam karanlığı çökmüştü. Akşam yıldızının, batıda alçaklarda bir su damlası gibi titrediğini gördük.

"Sidoyu," dedi Ammeda. "Sınıra yakın yaşarlar. Köle avcıları ordan giriyor. Belki de senin geldiğin yer orasıdır. İstersen kalabilirsin. Etrafa bir bakın. Birkaç aya kadar dönerim." Biraz durduktan sonra ekledi: "Balıkçı arıyordum zaten."

Kendine has özlü üslubuyla, döndüğü zaman ona yeniden katılmak istersem memnuniyet duyacağını söylediğini fark ettim.

Ertesi sabah şafak sökerken yeniden açık sulardaydık. bir-iki saat kadar sonra biraz ağacın yetişmiş olduğu, kıyısında sırıklar üzerinde minik evler bulunan sert topraktan bir karaya yaklaştık. Bağrışan çocuklar duydum. Bunlardan küçük bir kalabalık kayığı karşılamak için iskeleye birikmişti. "Kadınlar köyü," dedi Ammeda. Çocukları izleyen erişkinlerin hepsinin kara tenli, kısa tunikleri içinde ince kollu, ince bacaklı, Sallo'nunki gibi kısa kıvırcık saçlı kadınlar

olduğunu gördüm: Her tarafta Sallo'nun gözleri, Sallo'nun yüzü bir belirip bir kayboluyordu. Garip bir şeydi her yanımda bu yabancıları, bu kız kardeşleri görmek, biraz rahatsız ediciydi.

İskeleye bağlanır bağlanmaz kadınlar kayığın her yanına dalıp Ammedo'nun onlara sunduklarına bakmaya, hasırkumaşlarını ellemeye, yağ testilerini koklamaya, hem Ammedo'yla hem de kendi aralarında konuşmaya başladılar. Onlar benimle konuşmadı ama on yaşlarında bir çocuk yanıma gelip bacaklarını açarak önümde durdu ve büyük bir ciddiyetle, "Kimsin sen yabancı?" dedi.

Sanki anında tanınıverecekmişim gibi aptalca bir umutla, "Adım Gavir," dedim.

Oğlan biraz bekledikten sonra sanki onu gücendirmişim gibi mağrur bir edayla, "Gavir?.." diye sordu.

Görünüşe göre daha fazla isme sahip olmam gerekiyordu.

"Klanın!" diye sordu çocuk.

Bir kadın gelerek çocuğu bir şey söylemeden alıp gitti. Ammeda bu kadına ve yanındaki daha yaşlı olana, "Köle olarak alınmış. Belki Sidoyu'dandır," dedi.

"Ah," dedi yaşlı kadın. Yarı yarıya bana doğru dönüp, bana bakmadan ama kesinlikle benimle konuşarak, "Ne zaman almışlar seni?" diye sordu.

"On beş yıl kadar önce," dedim, o aptalca umut yine içimde kabararak.

Düşündü, omuzlarını silkti, "Burdan değil. Klanını bilmiyor musun?" dedi.

"Hayır. İkimiz vardık. Ablam Sallo'yla ben."

"Sallo benim adım," dedi kadın kayıtsız bir sesle. "Sallo İssidu Assa."

"Yakınlarımı, adımı arıyorum ana-io," dedim.

Tam olarak bana doğru dönük olmasa da kadının gözlerinin kaçamak, şimşek gibi çakan bakışını yakaladım. "Ferusi'yi dene," dedi. "Askerler ordan alırlardı insanları."

"Ferusi'ye nasıl gidebilirim?"

"Karadan," dedi Ammeda. "Güneye doğru yürü. Kanalları yüzerek geçebilirsin."

Ben eşyalarımı toplamaya giderken o da Sallo İssidu Assa'yla konuşuyordu. Döndüğümde Sallo İssidu Assa'nın köye kadar

gittiğini, dönmesini beklememi söyledi. Kadın yanında hasırkumaştan bir paketle gelip güvertede yanıma bıraktı. "Yiyecek," dedi aynı kayıtsız ses tonuyla, yüzü başka tarafa dönük olarak.

Kadına teşekkür ederek paketi, bataklıklardaki yolculuğumuz sırasında yıkayıp kuruttuğum, eşyaları sırtımda taşımak için kullandığım eski battaniyemin içine tıktım. Tekrar teşekkür etmek için Ammeda'ya döndüm. "Me ile," dedi Ammeda.

"Me ile," dedim.

Tam iskeleden yere atlayacaktım ki birkaç kadın ihtar mahiyetinde sertçe seslenince o işgüzar oğlan koşarak gelip yolumu kesti. "Kadınların sahası, kadınların sahası!" diye bağırdı. Nereye gideceğimi bilemeyerek etrafıma bakındım. Ammeda bana sağı işaret edince suyun kıyısında taşlar ve tarak kabuklarıyla ayrılmış bir patika olduğunu fark ettim. "Erkekler o taraftan gider," dedi Ammeda. Böylece ben de o taraftan gittim.

Çok kısa bir mesafe sonra patika beni başka bir köye çıkarttı. Köye yaklaşma konusunda huzursuzdum ama kimse bana uzak durmam için bağırmayınca ben de küçük evlerin arasına girdim. Yaşlı bir adam, tahtadan bir iskelete gerilmiş hasırkumaşlardan yapılmış gibi duran evinin sundurmasında güneşleniyordu. "Me ile genç adam," dedi.

Selamına karşılık verdikten sonra sordum, "Buradan güneye giden bir yol var mı baba-di?"

"Babadi, babadi, nedir bu babadi? Ben Rova İssidu Meni'yim. Sen şu babadi babadilerinle nerden geliyorsun bakalım? Ben senin baban değilim. Baban kim?"

Bana kızmıyor, daha ziyade takılıyordu. Benim hitap şeklimi gayet iyi bildiğini hissediyordum ama bunu söylememeyi tercih ediyordu. Saçları aktı ve yüzünde binlerce kırışık vardı.

"Babamı arıyorum. Ve annemi. Ve adımı."

"Ha! İyi!" Beni şöyle bir süzdü. "Niye güneye gitmek istiyorsun?"

"Ferusi'yi bulmak için."

"Hah! Tuhaf tiplerdir. Ben olsam gitmezdim. İstersen git. Patika çayırdan geçer." Ve bir turnanınkine benzeyen küçük, kara, kemikli bacaklarını güneşe uzatarak yeniden yerine yerleşti.

Köyde sanki başka kimse yoktu; suyun yüzeyindeki balıkçı kayıklarını görebiliyordum. Çayırdan geçen ve karaya doğru ilerleyen

patikayı bularak kendi insanlarımı aramak için güneye yollandım.

12

FERUSİ iki günlük yoldaydı. Yol döne kıvrıla ilerlese de güneşin sabahları hep solumda, kavuşurken de hep sağımda kalmasından çıkardığım kadarıyla hep güneye doğru yöneliyordu. Otlaklar ve söğütlükler arasında geçmem gereken bir sürü kanal vardı, bunları yükümü ve ayakkabılarımı bir sırığa bağlayıp suyun üzerinde tutmak suretiyle yürüyerek ya da yüzerek geçiyordum, ama onun dışında yürümesi kolaydı; üstelik kuru balık bazlamaları ve tuzlu peynirden oluşan tedarikim rahat rahat yetecek bolluktaydı. Zaman zaman orada burada bulunan bir kulübenin veya köyün dumanlarını, oraya doğru giden patikaları görüyordum ama ana yol devam ediyordu ve ben yoldan gidiyordum. Böylece ikinci günün sonlarında büyük bir gölün kumsalı boyunca sola doğru dönen yol beni bir köye çıkardı: birkaç ineği olan otlaklar, birkaç söğüt, sırıklar üzerinde birkaç küçük ev, iskelelerde birkaç kayık. Bataklıklardaki her şey hafif değişen bir aynılıkla kendini tekrarlıyordu, her şey son derece basitti.

Köyün etrafında çocuk falan yoktu; bir adamın balık ağını sermekte olduğunu görünce evlerin arasına doğru yürüyerek seslendim: "Burası Ferusi mi?"

Ağı dikkatle yere bıraktıktan sonra adam bana doğru döndü. "Burası Ferusi Doğu Gölü Köyü."

Yapmakta olduğum araştırmayı anlatırken beni ciddiyetle dinledi. Otuz yaşlarındaydı, Rassiu arasında gördüğüm en uzun boylu adam, gözleri de griydi; daha sonra onun Etralı bir asker tarafından tecavüze uğrayan bir Bataklık kadınının oğlu olduğunu öğrendim. Ona adımı söylediğimde o da kendi adını söyledi: Rava Attiu Sidoy. Beni kibarca evine ve sofrasına davet etti. "Balıkçılar şimdi geri dönüyordur," dedi, "balık döşeğine gideriz. Bizimle gel, kadınlara soru sorabilirsin. Bilecek olanlar kadınlar."

Kayıklar iskelelere geliyor, avlarını boşaltıyorlardı: insana yarasa kanatlarını hatırlatan küçük yelkenleri olan bir düzine kadar ya da biraz daha fazla hafif kayık. Erkeklerin ve köpeklerin sesleriyle köy hareketlenmeye başlamıştı. Köpekler kayıklardan dışarı sıçrayıp sığ sulardan kasıla kasıla kıyıya yürüyorlardı; sık kıvırcık tüyleri ve

parlak gözleri olan ince kara köpeklerdi bunlar. Hal ve hareketleri oldukça merasimliydi: Birbirlerini tek bir "hav"la selamlıyor, her biri tüm gücüyle kuyruğunu sallarken diğerinin arka tarafını kokladıktan sonra biri eğilerek selam veriyor, diğeri de bu selamı kabul ediyor, sonra birbirlerinden ayrılarak her biri kendi sahibini takip ediyordu. Köpeklerden biri büyük bir kuş ölüsü taşıyordu, belki de bir kuğuydu; o diğer köpeklerle hiçbir merasime katılmadan kuşla birlikte kendini beğenmiş bir edayla kumsal boyunca yürüyüp gitti. Çok geçmeden bütün adamlar yakaladıkları avlarını ağlar ve sepetlerle taşıyarak köpeğin peşinden gittiler. Rava beni de yanına katıp onlara katıldı. Küçük bir koyda bulunan otluk bir burunda Doğu Gölü'nün kadın köyüne vardık.

Bir çayırlıkta yere serilmiş geniş bir hasırkumaş başında birkaç kadın bekleşiyordu. Kumaşın etrafında bir sürü çocuk koşuşturup duruyordu ama kumaşa basmama konusunda çok dikkatliydiler. Pişmiş yemek dolu çanaklar ve hasırkumaştan kutular pazardaymışçasına sergilenmişti. Erkekler de aynı şekilde avlarını kumaşın üzerine serdiler; köpek de kuşu yere bırakıp kuyruğunu sallayarak geri çekildi. Bir sürü konuşma, şakalaşma almış başını gidiyordu ama bunun resmi bir münasebet, bir merasim olduğuna kuşku yoktu; ne zaman adamlardan biri yemek dolu bir kutu veya çanak almak için ilerlese ya da bir kadın bir file balık alsa minnettarlıklarını ifade eden törensel bir şey söylüyorlardı. Yaşlı bir kadın kuğuya atılarak "Kora'nın oku!" diye bağırınca şakalaşmalar ve takılmalar fazlalaştı. Kadınlar hangi avın hangi kadın tarafından alınacağını gayet iyi biliyor gibiydi; erkekler kimin ne alacağı konusunda biraz daha fazla tartışıyordu ama kadınlar genellikle işi çözüyordu; ne zaman iki genç adam bir kap börek için kapışacak olsa kadınlardan biri rakiplerden birini başıyla işaret ediyordu. Börekleri alamayan somurtarak ayrılıyordu. Her şey alınınca Rava beni öne çıkartarak bütün kadınlara hitaben, "Bu adam bugün köye geldi, ailesini arıyor. Küçük bir çocukken askerler tarafından Ettera'ya götürülmüş. Adını sadece Gavir olarak biliyor. Kuzeydekiler onun Sidoyu olabileceğini düşünmüş," dedi.

Bunun üzerine bütün kadınlar bana bakmak için yaklaştılar; kırk yaşlarında keskin gözlü, sivri burunlu, kara tenli bir kadın, "Kaç yıl önce?" diye sordu bana.

"On beş yıl kadar ana-io," dedim. "Ablam Sallo'yla birlikte alınmışım."

Yaşlı bir kadın haykırdı: "Tano'nun çocukları!"

"Sallo'yla Gavir!" dedi kucağında bebek olan bir kadın; ölü kuğuyu kocaman kara ayaklarından tutmuş taşıyan kadın beni incelemek için iyice yanaştı ve "Evet. Onun çocukları, Tano'nun çocukları. Ennu Amba, Ennu Me!" dedi.

"Tano kara eğreltiotu toplamak için Uzun Kanal'dan gitmişti," dedi kadınlardan biri bana. "Tano'yla çocukları. Geri dönmediler. Kimse kayığı bulamadı."

"Kimi boğulduğunu söyledi," dedi başka bir kadın; bir başkası da, "Ben hep köle toplayanlar olduğunu söylemiştim," dedi. Yaşlı kadın beni daha iyi incelemek, bende tanıdıkları kadını görmek amacıyla bana yaklaştıkça yaklaşıyordu. Genç kadınlarsa beni başka bir gözle süzerek uzak duruyordu.

Benimle ilk konuşan esmer kadın hiçbir şey söylemedi, öne çıkmadı. Kuğulu yaşlı kadın gidip onunla konuştu, sonra esmer olan bana, "Tana Aytano Sidoy benim kız kardeşimdi. Ben Gegemer Aytano Sidoy'um," diyecek kadar yaklaştı. Yüzü asıktı ve sertçe konuşmuştu.

Cesaretim kırılmıştı ama bir dakika kadar sonra, "Bana adımı söyleyebilir misin Teyze?" diyebildim.

"Gavir Aytana Sidoy," dedi, neredeyse tahammülsüzce. "Annen, ablan – seninle döndüler mi?"

"Annemi hiç tanımadım. Etra'da köleydik. İki yıl önce ablamı öldürdüler. Ben de ayrılıp Daneran Ormanı'na gittim." Özetle konuşuyordum ve "kaçmak" ya da "firar etmek" yerine "ayrılmak" sözünü kullanmıştım, zira bu karga suratlı ve karga gözlü kadın karşısında bir adam gibi konuşmak istiyordum, kaçak bir çocuk gibi değil.

Bana şöyle kısaca, dikkatle baktı ama bakışlarıma karşılık vermedi. Sonunda, "Aytanu erkekleri sana bakar," diyerek sırtını döndü.

Diğer kadınların beni seyretmeye, benim hakkımda konuşmaya devam etmek istedikleri belliydi ama teyzemin peşinden gittiler. Erkekler de toparlanıp köylerine yollanmaya başlamışlardı. O yüzden ben de dönüp onları izledim.

Rava ile birkaç yaşlı adam tartışıyorlardı. Bütün söylediklerini takip edemiyordum; Sidoyu lehçesi kulaklarıma yabancı geliyordu ve bilmediğim bir sürü kelime vardı. Benim nereye ait olduğumu tartışıyor gibiydiler ve sonunda içlerinden biri dönerek bana "Gel," dedi.

İskeleti tahtadan, tahta zeminli, hasırkumaştan duvarları ve damı olan kulübesine doğru onu takip ettim. Duvarların hepsi olduğu gibi yukarı doğru toplanarak açılabildiği için evin kapısı ve penceresi yoktu. Kadınlardan almış olduğu kabı ve yemek dolu güveci yerine koyduktan sonra göle bakan duvarı kaldırarak sırıklara bağladı, böylece çatının uzantısı halini alan duvar kulübenin önünü akşam güneşinden korumaya başladı. Sıkı dokunmuş hasırkumaştan bir şilte üzerine oturup deniz kabuğundan yarı yarıya bitmiş bir oltanın yapımını bitirmeye koyuldu. Başını kaldırıp bana bakmadan başıyla evi işaret ederek, "Ne istersen alabilirsin," dedi.

Kendimi zorla kabul ettirmiş gibi hissettim, rahatsızdım, hiçbir şey almak içimden gelmedi. Bu insanları anlamıyordum. Eğer gerçekten köyün kaybolmuş bir çocuğu idiysem, beni böyle mi karşılayacaklardı yani? Gerçekten hayal kırıklığına uğramıştım ama bu katı yürekli yabancılara hayal kırıklığına uğradığımı göstermeye niyetim yoktu, onlara karşı hiçbir zayıflık göstermeyecektim. Saygınlığımı muhafaza ederek en az onlar kadar soğuk davranacaktım. Ben şehirli bir adamdım, eğitimli bir adam; onlar bataklıkları içinde kaybolmuş barbarlardı. Kendi kendime buraya gelmek için uzun bir yol kat ettiğimi, en azından bir gece kalabileceğimi söylüyordum. Görünüşe göre hiçbir yere ait olmadığım bir dünyada nereye gidebileceğime karar verecek kadar kalabilirdim.

Başka bir şilte bularak kulübe zemininin en uç kıyısına oturdum. Ayaklarım göl kıyısının çamurunun birkaç santim üzerinde sallanıyordu. Bir süre sonra, "Ev sahibimin ismini öğrenebilir miyim?" dedim.

"Metter Aytana Sidoy," dedi. Sesi çok yumuşaktı.

"Babam olabilir misiniz?"

"Ben onun, teyzenin erkek kardeşiyim," dedi.

Konuşma tarzı, yüzünü yerden kaldırmayışı onun soğuk biri olmaktan çok utangaç olduğundan kuşkulanmama neden olmuştu.

Bana bakmadığına göre benim de ona öyle uzun uzun bakmamam gerektiğini düşündüm, ama gözümün ucuyla karga kadına, yani teyzeme veya bana pek benzemediğini görebiliyordum.

"Ve annemin?"

Başıyla onayladı. Tek bir ağır hareket.

Bunu yapınca ona bakmak zorunda kaldım. Gegemer'den oldukça gençti Metter, ne onun kadar esmer ne de yüz hatları onunki kadar keskindi; aslında biraz Sallo'ya benziyordu, parlak kahverengi tenli, dolgun yanaklıydı. Belki de annem Tano da böyleydi.

Ablası iki çocuğuyla ortadan kaybolduğunda o da şu anda benim olduğum yaşlarda olmalıydı.

Uzun bir süre sonra, "Dayı," dedim.

"Ao."

"Burda mı yaşayacağım?"

"Ao."

"Seninle mi?"

"Ao."

"Burda nasıl yaşanacağını öğrenmem lazım. Sizin nasıl yaşadığınızı bilmiyorum."

"Anh," dedi.

Kısa bir süre sonra bu homurdanılan veya mırıldanılan cevaplara alışmıştım: evet yerine *ao*, hayır yerine *eng*, evet ile hayır arasında, genel olarak da duydum seni manasında *anh*.

Başka bir ses daha kendini duyurdu: *miyav*! Kulübenin karanlığındaki bir yığından minik kara bir kedi çıkageldi, verandayı geçti, kuyruğunu ön patilerinin etrafına ağırbaşlı bir edayla dolayarak yanıma oturdu. Sırtını ihtiyatlı bir şekilde hafifçe okşadım. Elime yaslanınca okşamaya devam ettim. Kediyle birlikte gölü seyrediyorduk. Nehir kıyısından birkaç siyah balıkçı köpeği koşup geçti; kedi bunları umursamadı bile. Dayım Metter'in, büyük bir şevkle yaptığı işini bırakmış, kediye bakmakta olduğu dikkatimi çekti. Yüzü rahatlamıştı.

"Prut iyi bir fare avcısıdır," dedi dayım.

Kedinin ensesini yoğuruyordum. Prut mırlıyordu.

Bir süre sonra Metter, "Bu yıl etraf fare kaynıyor," dedi.

Prut'un kulaklarının arkasını kaşırken dayıma hayatımın bir yazı boyunca ana besin kaynağımın fareler olduğunu söylesem mi diye

düşündüm. Pek akıllıca olmaz gibi geldi. Daha kimse bana nereden geldiğim konusunda bir şey sormamıştı.

Ferusi'deki hiç kimse bana bu konuda bir şey sormayacaktı. "Ettera"da idim – köle toplayıcılarının, çalan, tecavüz eden, cinayet işleyen, çocuk kaçıran askerlerin geldiği yerde. Bunu bilmek onlara yetiyordu. Başka bir yerdeydim. Başka bir yer hakkında bir şey öğrenmek istemiyorlardı. İnsanlar pek istemezler bunu.

Onlara Ferusi hakkında sorular sormam çok kolay olmamıştı; bu konuda bir şey bilmediklerinden veya konuşmak istemediklerinden değil, sadece bütün evrenleri burasıydı ve bunu sorgulamıyorlardı. Benim sorduğum soruları anlamıyorlardı. Bir insan nasıl olur da gölün adını bilemezdi? Niye kadınlarla erkeklerin neden ayrı yaşadıklarını sorardı – tabii ki kimse herkesin utanmadan aynı köyde, aynı evde bir arada yaşamasını bekleyemezdi. Bir insan akşam ibadetinden nasıl habersiz olabilir ya da yiyecek alır veya verirken söylenmesi gereken sözleri bilmezdi? Nasıl olur da bir adam saz kesmeyi, bir kadın da bunları döverek hasırkumaş yapmayı bilemezdi? Çok geçmeden burada, ormandaki ilk kışımda olduğumdan bile daha cahil olduğumu öğrendim, çünkü burada bilinecek çok daha fazla konu vardı. Şehir insanları Sidoyuların basit yaşamları olan basit insanlar olduğunu söyleyebilir ama bence ancak Cuga'nınki gibi yalnız, fakir ve kaba bir yaşam basit sayılabilir, hatta o durumda bile kelime yanıltıcıdır. Sidoyuların köylerinde hayat dolu dolu, zengin, incelikliydi, emek isteyen, ilişkilerden, seçimlerden, yükümlülüklerden ve kurallardan ibaret bir dokumaydı. Bir Sidoy olarak yaşamak bir Etralı olarak yaşamaktan daha karmaşık ve ince bir işti; her ikisinde de hakkıyla yaşamak belki de eşit ölçüde zordu.

Dayım Metter beni evine alırken bana kucak falan açmamıştı ama gönülsüz de davranmamıştı; uzun zamandır kayıp olan yeğenini sevmeye oldukça hazırdı. Kovandaki bir arı veya koloni halindeki çamurdan yuvalardaki bir kırlangıç misali köyün görevler, alışkanlıklar ve ilişkiler ağına gömülmekten hoşnut yumuşak başlı, alçakgönüllü, nazik bir adamdı. Diğer adamlar tarafından pek önemsenmiyordu ama huzursuz veya rekabeti seven biri olmadığı için bunu umursamıyordu. Birkaç karısı vardı ve bu da ona saygınlık kazandırıyordu, ama tabii kadınlarla olan ilişkiler bir erkeğin yaşantısının geri kalan kısmından tamamen ayrı tutuluyordu... Ne ki

size bir Sidoy olarak nasıl yaşandığını kendi öğrendiğim gibi –yani yavaşça, parça parça, tahmini olarak– anlatmaya kalkışırsam hikâyem çok uzar. Olanları anlatırken, sırası geldikçe neyin ne olduğunu da izah edeceğim.

Olanlar şuydu: Dayım, kedisi Prut ve tam yemek vakti ortaya çıkan iyi huylu yaşlı bir kancık olan köpeği Minki'yle birlikte lezzetli soğuk balık börekleri yiyor, pirinçotu şarabı içiyordum. Minki aklaşmaya başlamış burnunu avucumun içine kibarca dayamıştı. Dayımın alacakaranlıkta, kulübesinin verandasında dansını yapıp Sular İlahı'na kısa duasını söyleyişini seyrettim, tıpkı alacakaranlıkta diğer adamların kendi kulübelerinde yaptıkları gibi; sonra yatak olarak kullandığı şiltesini açıp minder olarak kullandığımız şiltelerden kendime yatak yapmama yardım etti. Kedi kulübenin altında fare avına gitti, köpeği ise serilir serilmez sahibinin şiltesinin üzerine kıvrıldı. Yataklarımıza yattık, birbirimize iyi geceler diledik, günün son ışıltıları gölün sularında solarken uykuya daldık.

Gün doğmadan köyün erkekleri, her kayıkta bir-iki kişi ve bir-iki köpek olmak üzere göle açıldılar. Metter bana, bu mevsimde deniz tarafındaki kanallardan tuta isimli bir balığın sürüler halinde göle geldiğini söyledi; o sabah da balıkların akınının başlamış olmasını umuyorlardı. Dedikleri çıkarsa bir ay kadar her iki köyde de işlerin yoğun olacağını anladım: Erkekler balıkları avlayacak, kadınlar kurutacaktı. Onunla birlikte balık avlamayı öğrenmeye gidip gidemeyeceğimi sordum. Dayım hayır demeyi hiç beceremeyen adamlardandı. Bir şeyler eveleyip geveledi. Bütün anladığım konuşmam gereken birinin oraya gelecek olduğuydu.

"Gelecek olan kişi babam mı?" diye sordum.

"Baban mı? Metter Sodia mı yani? Tano kaybolduktan sonra kuzeye gitti o," dedi Metter duyulur duyulmaz bir sesle. Bir şeyler sormaya çalıştım ama onun bütün söylediği, "Kimse bir daha ondan haber almadı," oldu.

İlk fırsatta ayrıldı ve köyde beni kedilerle yalnız bıraktı. Her evde bir veya birkaç kara kedi vardı. Erkekler ve köpekler gittiğinde kediler hüküm sürüyor, verandalarda yatıyor, damlarda dolaşıyor, evler arasında tıslama yarışına girişiyor, yavrularını güneşte oynamaya çıkartıyorlardı. Oturup kedileri seyrettim, kedi yavruları beni güldürse de içim çok sıkılıyordu. Artık Metter'in kaba olmaya çalışmadığını

biliyordum. Ama yurduma, kendi insanlarımın yanına gelmiş olmama rağmen birbirimize tamamen yabancıydık.

Gölün üzerinde uzaktaki kayıkları, ipeksi mavi su üzerindeki yelkenden minik kanatları görebiliyordum.

Köye doğru bir kayık geliyordu. Büyük bir kanoydu bu, birkaç adam büyük bir gayretle kürek çekiyordu. Kano çamurlu kıyıdan kaydı, adamlar kayıktan dışarı atladı, kayığı biraz daha çektikten sonra bana doğru ilerlediler. Yüzlerini boyamışlar, diye düşündüm ama sonra bunların dövme olduğunu gördüm: Hepsinde şakaklarından ağızlarına çizilmiş çizgiler vardı, daha yaşlı bir adamın ise hem burnunun tepesi hem de bütün alnı kaşlarına kadar diklemesine siyah çizgilerle doluydu; o yüzden de başının üstü kara, altı açık renk olan bir balıkçıla benziyordu. Hepsi de soylu bir ağırbaşlılıkla yürüyordu. İçlerinden biri ucuna küçük beyaz balıkçılların ak tüyleri tutturulmuş bir sırık taşıyordu.

Metter'in kulübesinin geniş balkonunun önünde durdular ve yaşlı adam, "Gavir Aytana Sidoy," dedi.

Ayağa kalkarak onları selamladım.

Yaşlı adam, tek kelimesini bile anlamadığım uzun bir nutuk çekti. Bir süre beklediler; sonra yaşlı adam elinde sırık olan genç adama, "Hiç eğitim almamış," dedi.

Bir süre birbirlerine danıştıktan sonra elinde sırık olan adam bana döndü. "Kabul töreni için bizimle geleceksin," dedi. Herhalde yüzümde hiçbir ifade yoktu. "Biz senin klanının, Aytanu Sidoyu'nun ihtiyarlarıyız," dedi. "Erkek işleri yapabilesin diye seni ancak biz erkek yapabiliriz. Hiç eğitilmemişsin ama elinden geleni yap, biz de sana ne yapılması gerektiğini göstereceğiz."

"Bu halinle burda kalamazsın," dedi yaşlı adam. "Aramızda kalamazsın. Kabul edilmemiş bir adam köyü için bir tehlike, klanı içinse bir utançtır. Ennu-Amba'nın pençesi ona karşıdır, Sua sürüleri ondan kaçar. Hadi. Gel." Döndü.

Verandadan aralarına indiğimde elinde sırık olan adam beyaz balıkçıl tüyüyle başıma dokundu. Gülümsememesine rağmen adamın iyi niyetini hissettim. Diğerleri soğuk, sert ve resmiydi. Hepsi sıkıca etrafımı sardı, birlikte kanoya gidip bindik ve iterek suya açıldık. "Yat," diye mırıldandı Akbalıkçıl Tüyü. Kürekleri çekenlerin ayaklarının dibine uzandım; kanonun dibinden başka bir şey

göremiyordum. Kanonun da hasırkumaştan yapılmış olduğunu fark ettim: Ağır şeritler birbiri üzerine yapıştırılmış, sonunda metal kadar pürüzsüz ve sert oluncaya kadar yarısaydam cilayla katılaştırılmıştı.

Gölün ortasında kürek çekenler küreklerini havaya kaldırdılar. Kano suyun sessizliğinde asılı kaldı. Bu sessizlikte bir adam bir şeyler mırıldanmaya başladı. Yine sözler tamamen anlaşılmazdı. Şimdi bunların Arit dilinde, yani Bataklık ahalisinin merasimlerinde yüzyıllar boyunca korunmuş olan kadim lisanımızda olabileceğini düşünüyorum ama emin değilim. Bu mırıltılar uzun bir süre devam etti, ben bir ceset kadar kıpırtısız yatarken bazen tek bir ses, bazen birkaç ses birden duyuluyordu. Akbalıkçıl Tüyü bana, "Yüzme bilir misin?" diye fısıldadığında yarı yarıya transa geçmiştim bile. Başımla onayladım. "Diğer tarafa gel," diye fısıldadı. Ve sonra sanki gerçekten bir cesetmişim gibi birkaç adam tarafından havaya kaldırılıp balıklama dalacak şekilde suya atılıverdim.

O kadar ani olmuştu ki ne olduğunu anlayamadım. Suyun yüzeyine çıkıp gözlerimdeki sudan kurtulduğumda kanonun yan tarafının tepemde yükseldiğini gördüm. Birisi "Diğer taraftan çık," deyince ben de dalıp kanonun dev gölgesinin altından yüzerek sudaki gölgesinin hemen yanından nefes nefese yüzeye çıktım. Akbalıkçıl Tüyü tüylü sırığını sallayıp "Hiyi! Hiyi!" diye bağırıyordu. Sırığı ters çevirerek tüysüz kısmını bana uzattı. Ben sırığı yakalayınca beni kanonun yan tarafına doğru çekti, orada da birkaç el beni kanoya aldı. Oturduğum anda kafamdan aşağıya bir şey geçirildi – tahta bir kutu muydu? İçinde başımı kıpırdatamıyordum ve tam omuzlarıma kadar iniyordu. Çenemin altından gelen ışıktan başka bir şey görmüyordum. Akbalıkçıl Tüyü yine "Hiyi!" diye bağırmaya başlamıştı ama diğerleri arasında gülüşmeler, tebrikler duyuluyordu. Her ne olduysa belli ki olması gerektiği gibi olmuştu. Başım kutunun içinde, kürekçilerin oturduğu tahtaya oturmuş, olup bitenlere bir anlam vermeye bile çalışmıyordum.

Kabul töreninin bu kadarını anlattım çünkü bu kadarı sır değil, herkes bunu görebilir: Göldeki balıkçılar seyretmek için savaş kanosunun etrafına toplanmışlardı. Ama bir kez kutuyu başıma giydikten sonra doğrudan gizli törenlerin yapıldığı köye döndürdük dümenimizi.

Ferusi beş köyden oluşuyordu: benim doğduğum Doğu Gölü ile Feru Gölü kıyısı boyunca birkaç mil arayla sıralanan diğer dördü. Kabul töreni için beni en büyük köy olan Güney Kıyısı'na götürdüler; kutsal eşyalar burada saklanıyordu. Büyük kanolara savaş kanosu denmesinin nedeni Bataklık halkının birbirleriyle ya da başkalarıyla savaşa girmeleri değil, erkeklerin kendilerini savaşçı olarak görmekten mutlu olmalarıydı; bu büyük kanolarda kürekleri sadece erkekler çekiyordu. Kafamdaki kutu bir masktı. Mask kafamdayken bana Ennu'nun Çocuğu diyorlardı. Rassiu için Ennu-Me aynı zamanda Bataklıkların kara aslanı Ennu-Amba'ydı. Kabul töreninin detaylarını size anlatamam ama her şey olup bittiğinde şakaklarımın hemen üzerindeki saçlardan çeneme kadar ince siyah birer çizgi halinde uzanan iki dövmem vardı. Gerçi o kadar kara deriliyim ki çizgileri görmek zor oluyor. Kabul edildikten sonra Doğu Gölü'ne döndüğümde bütün erkeklerin yüzlerinin yan kısmında benzer çizgiler olduğunu fark ettim, çoğunun iki veya daha fazla çizgisi vardı.

Kabul törenini geçip de Doğu Gölü'ne döndüğümde, artık onlardan biriydim.

Ama tabii son derece cahil olduğum için biraz tuhaf biriydim. Yine de köyümün erkekleri benim tamamen aptal olmadığımı düşündüklerini bana belli ediyorlardı, kim bilir belki de balıkçı olarak ümit vadettiğim içindir.

Genellikle bana da diğer oğlanlara davrandıktan gibi davranıyorlardı. Normal şartlarda bir oğlan çocuğu on üç yaşında kabul töreninden sonra kadınlar köyünden geliyor, birkaç yıl boyunca daha büyük bir erkek akrabasıyla yaşıyordu – bu akraba dayısı, ağabeyi, bazen de babası olabiliyordu. Babalık, insanın annesinin ailesiyle, yani klanıyla olan ilişkisinden daha önemsiz sayılıyordu.

Burada, erkeklerin köyünde oğlan çocukları erkek işlerini öğreniyordu: balık avlamak, kayık yapımı, kuş avlamak, pirinç ekip toplamak, sazları kesmek gibi. Kadınlar kümes hayvanı ve büyükbaş hayvan yetiştiriyor, bahçecilik yapıyor, hasırkumaş dokuyor, yiyecekleri saklayıp pişiriyordu. Kadınlar köyünde yaşayan yedi sekiz yaşından büyük oğlan çocuklarından kadın işlerini yapmaları beklenmediği, hatta buna izin verilmediği için erkeklerin köyüne tembel, cahil, işe yaramaz, elinden iş gelmez bir halde geliyorlardı –

en azından adamlar (her fırsatta) böyle söylüyordu. Oğlan çocukları dövülmezdi –ben bir Rassiu'nun başka bir insana, bir köpeğe veya bir kediye bile elini kaldırdığını görmedim– ama yine de bir-iki zanaat öğreninceye kadar çocuklar azarlanır, başının eti yenir, emirler verilir, amansızca eleştirilirdi. Ondan sonra oğlan çocuklarının ikinci kabul töreni olur, kendi başlarına veya birkaç arkadaşlarıyla istedikleri kulübeye geçebilirlerdi. Büyükler oğlanın en azından bir konuda tam manasıyla ustalık kazandığı hususunda fikir birliğine varıncaya kadar ikinci kabul törenine izin verilmezdi. Bana anlatıldığına göre bazen bir oğlan ikinci kabul törenini istemez, kadınların köyüne geri dönerek ömrünün kalanını orada bir kadın gibi yaşayarak geçirirmiş.

Dayımın birkaç karısı vardı. Bazı Rassui kadınlarının da birkaç kocası. Evlilik merasimi iki kişinin günlük yemek değiştokuşu sırasında "Evlendik" açıklamasını yapmasından ibaretti. İki yarım köy arasında dağınık halde, ancak bir döşeğin sığacağı büyüklükte hasırkumaştan birkaç kulübe bulunuyor, bunları birlikte uyumak isteyen kadınlar ve erkekler kullanıyordu. Yemek değiştokuşunda veya patikalar ya da tarlalar arasındaki gizli buluşmalarında randevulaşıyorlardı. Bir çift evlenmeye karar verdiğinde erkek bir düğün kulübesi inşa ediyor, eşi veya eşleri kararlaştırılan zamanda bu kulübeye geliyordu. Bir akşam tam kulübeden ayrılırken dayıma o akşam hangi eşine gittiğini sordum, mahcup mahcup gülümseyerek, "Eh, ona onlar karar veriyor," dedi.

Gençlerin birbirlerine kur yapıp cilveleşmelerini seyrederken, evliliğin büyük ölçüde balıkçılık ve yemek pişirme kabiliyetiyle alakalı olduğunu fark ettim: Zira kocalar karılarına balık veriyor, onlar da bu balıkları kocaları için pişiriyorlardı. Her gün verilen çiğ yiyeceklere karşılık pişmiş olanlarla yapılan alışverişe "balık döşeği" diyorlardı. Kadınlar kümes hayvanları, süt ürünleri ve bahçecilikle aslında erkeklerin balık avlamakla elde ettiklerinden oldukça fazla yiyecek üretiyorlardı ama onların tereyağlarının, peynirlerinin, yumurtalarının ve sebzelerinin kıymetini kimse takdir etmezken erkeklerin tedarik ettikleri hakkında bir yaygaradır gidiyordu.

Şimdi Ammeda'nın benim tuttuğum balığı pişirmekten neden o kadar utanmış olduğunu anlıyordum. Köy erkekleri hiç yemek pişirmezdi. Oğlanlar ve bekâr erkekler yemekleri için pazarlık etmek, dil dökmek ya da balık döşeğinde kalanla idare etmek zorundaydılar.

Dayımın eşleri ve aşçıları konusundaki zevki mükemmeldi. Onunla yaşarken güzel yiyip içtim.

Rassiuların Aytan Sidoy'u olarak törenle kabul edildikten sonraki bir yılı halkımın erkeklerinin yaptıklarını –balık tutmak, pirinç ekip toplamak, sazları kesip saklamak– öğrenmekle geçirdim. Ok ve yayla bir işe yaramadığım için beni diğer oğlanlar gibi kayıklarla kuş avına götürmüyorlardı. Ben dayımın ağ atıcısı olmuştum. Bir yandan ağı peşimiz sıra sürüklerken bir yandan da ben oltamla avlanıyordum. Bu konudaki ustalığım hemen fark edilmiş ve takdir kazanmama neden olmuştu. Genellikle yanımıza avlanması için bir oğlan alıyorduk; Minki'nin en büyük zevki oğlan ördek veya kazları havadan düşürünce gidip bunları kayığa getirmek, büyük bir gururla kuyruğunu sallaya sallaya sahile taşımaktı. Kuşları her zaman dayımın en büyük eşi Pumo'ya veriyor, Pumo da ona ciddiyetle teşekkür ediyordu.

Bence pirinç ekip hasadını toplamak dünyanın en kolay işi. Sonbaharda kayığımıza atlayıp ipek gibi mavi suların üzerinden pirinç adacıklarının birbirine yakın durduğu gölün kuzey ucuna doğru minik kanallar içinden yavaş yavaş sırıkla ilerlerken, bir yandan da avuç avuç küçük, kara, tatlı kokulu tanecikleri sağa sola savurursunuz. Sonra bahar sonlarında geri dönüp sağınızdaki solunuzdaki yüksek otları kayığın içine eğerek, sonunda kayık yarısına kadar doluncaya dek minik tahta bir tırmıkla vurmak suretiyle bitkilerden tohumları dökersiniz. Erkeklerin pirinç yetiştirip hasat toplama konusunda, hani sanki bu işte bir hüner varmış gibi kopardıkları yaygaraya kadınların kıs kıs güldüklerini biliyorum; ama yine de her seferinde bizim pirinç torbalarımızı balık döşeği değiştokuşunda övgülerle ve saygıyla karşılarlardı. "Sana bununla bir kaz doldurayım!" derlerdi. Bu yemekler de neredeyse Etra tahıl lapası kadar lezzetli oluyordu.

Saz kesmeye gelince, o zor bir işti. Sonbahar sonlarında ve kış başlarında, havanın genellikle gri, soğuk ve yağmurlu olduğu zamanlarda onu da bol bol yapıyorduk. Bir kere bütün gün boyunca yarım metre ila bir metre suyun içinde durmaya, eğri tırpanın açısına, biçme-toplama-uzatma işleminin üçlü ritmine (zira sazları ayrılıp suda sürüklenmeye başlamadan önce toplayıp bu uzun ve ağır desteyi kayığa uzatmak zorunda kalıyordunuz) alıştıktan sonra işten

hoşlanmaya bile başlamıştım. Birlikte işe çıktığım gençler iyi arkadaşlardı; kesicilikteki hünerleri konusunda birbirleriyle rekabet içinde olsalar da bir çırak olarak bana karşı iyiydiler; ayrıca koca saz yataklarında rüzgâr ve yağmurda bağıra bağıra bir sürü fıkralar anlatıyor, dedikodu yapıyor, şarkılar söylüyorlardı. Yaşları kemale ermiş erkeklerden saz kesmeye pek giden olmazdı; gençliklerinde bu işi yaparken kaptıkları romatizmaları artık onları işten alıkoyuyordu.

Sanırım sıkıcı bir hayattı bu, ama o anda ihtiyacım olan tam da buydu. Bana kendimi onaracak zaman verdi. Düşünecek ve doğal hızımda büyüyecek zaman verdi.

Kışın son günleri hoş ve tembel günlerdi. Sazlar kesilmiş ve hasırkumaş yapmaları için kadınlara verilmiş, kayık yapımcıları hariç erkeklerin pek yapacak bir şeyi kalmamış olurdu. Nemli, sisli soğuk dışında hiçbir şey beni rahatsız etmiyordu: Tek ısı kaynağımız seramik bir çanaktaki minik kömür ateşiydi. Bu ateş kulübede küçücük bir ısı küreciği oluşturuyordu. Güneş çıktığında sahile inip çalışmakta olan kayık yapımcılarını seyrederdim. İnce ve çok emek, sabır isteyen bir sanattı bu; Rassiuların en güzel sanat eserleri kayıklarıdır. Savaş kanoları gerçek bir şiir mısraı gibidir, kayıkta gerekli olmayan tek bir şey bulunmaz, safi güzelliktir. Ateş çanağının kenarına büzüşüp hayallere dalmamışsam, kayıkların meydana çıkmasını seyrederdim. Ayrıca kendime güzel bir olta takımı yapmıştım, yağmur çok şiddetli olmazsa balık avlıyor, gençler arasından edindiğim arkadaşlarla sohbet ediyordum.

Kadınlar erkeklerin köyüne, erkekler de kadınların köyüne adım bile atmıyordu ama neticede geri kalan her yerde görüşebilirdik. Kadınlarla erkekler balık döşeğinde, gölde kayıktan kayığa (zira kadınlar da balık avlıyordu, özellikle de yılanbalığı) ve köylerden daha içerlerdeki otlaklarda sohbete koyuluyorlardı. Balık avlamadaki şansım kızlar arasından arkadaş edinmeme neden olmuştu, pişirdiklerini benim balıklarımla değiştokuş etmeye can atıyorlardı. Bana takılıyor, kibarca kur yapıyor, göl kıyısında veya iç taraflardaki patikalarda birlikte yürümekten mutlu oluyorlardı – tabii yalnız değil, bizden birkaç delikanlı ve onlardan birkaç genç kızla birlikte. İkinci kabul töreninden önce gerçek anlamda eşleşmek yasaktı. Bu kuralı ihlal eden oğlanlar ömür boyu köyden kovuluyordu. O yüzden biz gençler grup halinde oluyorduk. Kızlar arasındaki gözdem, sıska

vücudu ve bir damlacık suratı yüzünden Cırcırböceği denilen Tisso Betu'ydu; akıllı, iyi kalpli bir kızdı, gülmeyi çok seviyordu, ayrıca suratıma bakıp, "Ama Gavir herkes bunu bilir!" demektense sorularıma cevap vermeye çalışıyordu.

Tisso'ya sorduğum sorulardan biri hiç hikâye anlatan olup olmadığıydı. Yağmurlu günler ve kış geceleri uzun ve sıkıcıydı, ben de bir masal, bir şarkı duyarım diye kulağımı dört açıyordum ama erkekler ve delikanlılar arasındaki sohbet konuları sınırlı ve basmakalıptı: günün olayları, ertesi gün için yapılan planlar, yiyecek, kadınlar, nadiren de gölde veya otluklarda karşılaşılmış başka köyden bir adamdan alınan haberler. Brigin'in takımı veya Barna'nın adamları arasında yaptığım gibi onları ve kendimi bir hikâyeyle eğlendirmek isterdim. Ama burada hiç kimse bu tarz bir şey yapmıyordu. Yabancı âdetlerin, işlerin yapılış düzenini değiştirme girişimlerinin Bataklık ahalisi arasında hoş karşılanmadığını bildiğim için teklif bile etmemiştim. Ama Tisso'nun yanında yanlış adım atmaktan o kadar korkmuyordum, o yüzden ona masallar anlatan veya hikâyeli şarkılar söyleyen olup olmadığını sordum. Güldü. "Anlatırız," dedi.

"Kadınlar mı?"

"Ao."

"Erkekler anlatmaz mı?"

"Eng." Kıkırdadı.

"Niye?"

Bilmiyordu. Eğer orada yaşamış olsaydım küçük bir oğlanken kadınların köyünde duymuş olabileceğim hikâyelerden birini anlatmasını istediğimde bu onu hayrete düşürmüştü. "Ay, Gavir, yapamam," dedi.

"Peki ben de sana kendi öğrendiğim hikâyelerden hiç anlatamam mı?"

"Eng, eng, eng," diye mırıldandı. Yo, yo, yo.

Bana annemi anlatabileceği için teyzem Gegemer'le konuşmak istiyordum ama o hâlâ benden uzak duruyordu. Nedenini bilmiyordum. Kızlara teyzemi soruyordum. Sorularımdan sakınıyorlardı. Anladığım kadarıyla Gegemer Aytano köyde güçlü ama pek de sevilmeyen bir kadındı. Sonunda bir kış günü Tisso

Betu'yla çayırlarda grubun arkasından yürürken ona teyzemin neden beni hiç istemediğini sordum.

"Şey, o bir ambamer," dedi Tisso. Kelime bataklık aslanının kızı anlamına geliyordu, ama bunun ne anlama geldiğini ona sormam gerekti.

Tisso bir düşündü. "Yani dünyanın iç yüzünü görebiliyor demek. Ayrıca uzaktaki sesleri duyuyor."

Neden söz ettiğini bilip bilmediğimi anlamak için bana baktı. Ben biraz tereddütle başımı salladım.

"Gegemer bazen ölmüş insanların konuştuklarını duyar. Ya da daha doğmamış insanların. Yaşlı kadınlar evinde, şarkı zamanı Ennu-Amba'nın Kendisi ona gelir, o zaman Gegemer bütün dünyada yürüyüp neler olduğunu ve olacak olanları görür. Bilirsin kimimiz çocukken bu tip şeyler görür, duyarız ama anlamayız. Ama eğer Amba birini kendi kızı olarak seçerse o kişi bütün hayatı boyunca görmeye ve duymaya devam eder. Bu da onu biraz tuhaf yapar, bilirsin ya." Tisso bir süre düşündü. "Gördüğü şeyleri insanlara anlatmaya çalışmak zorundadır. Erkekler dinlemezler bile. Onlar sadece erkeklerde görme gücü olduğunu, ambamerlerin sadece deli kadınlar olduğunu söylerler. Ama annem Gegemer Aytano'nun Batı Bataklıklarındaki midyeleri yiyen insanların hastalanıp öldükleri zehir dalgasını olmadan çok önce, daha bir çocukken gördüğünü söylüyor... Ayrıca köydeki insanların ne zaman öleceklerini biliyor. Bu da herkesin ondan korkmasına neden oluyor. Belki onun da diğerlerinden korkmasına neden oluyordur... Ama bazen kızlardan birinin ne zaman bebeği olacağını da biliyor. Yani, daha kız hamile bile kalmadan. 'Yenni bebeğinin güldüğünü gördüm,' deyince Yenni uzun uzun ağladı, o kadar mutlu olmuştu ki, çünkü çok istediği halde hiç bebeği olmamıştı. Bir yıl sonra da bebeği oldu."

Bütün bunlar bana düşünecek bir sürü şey vermişti. Ama yine de soruma cevap değillerdi. "Teyzemin beni neden sevmediğini bilmiyorum," dedim.

"Diğer adamlara bir şey söylemezsen sana annemin söylediklerini anlatabilirim," dedi Tisso ciddiyetle. Ben söylemeyeceğime dair söz verince o da anlattı. "Gegemer ablası Tano'yla çocuklarına neler olduğunu görmeye çalışıp durmuş. Yıllarca bunu denemiş. Onun için şarkılar söylemiş durmadan. Hatta

ilaç bile kullanmış, üstelik ambamerlerin ilaç kullanmaması gerekir. Ama Amba ona ablasını ve çocuklarını göstermemiş. Sonra – sonra sen kalktın köye geldin, halbuki o seni hâlâ görememişti. Sen ismini söyleyinceye kadar senin kim olduğunu görememişti. Sonra herkes gördü. O zaman utandı. Yanlış bir şey yaptığını düşünüyor. Tano'nun o kadar güneye tek başına gitmesine izin verdiği için Amba'nın onu cezalandırdığını düşünüyor. Askerlerin Tano'ya tecavüz etmiş, seni ve ablanı satmış olmasının kendi kabahati olduğunu düşünüyor. Senin de bunu bildiğini düşünüyor."

Ben tam itiraz edecektim ki Tisso bana engel oldu: "Ruhun bunu biliyor – aklın değil. Eğer ruhun biliyorsa aklının ne bilmediği önemli değil. O yüzden sen Gegemer için bir yüzkarasısın. Onun gönlünü karartıyorsun."

Bir süre sonra, "Bu durum da benim gönlümü karartıyor," dedim.

"Biliyorum," dedi Tisso hüzünle.

Tisso'nun bana Sotur'u hatırlatması çok garipti. Her konuda tamamen farklı olmalarına rağmen herhangi bir şeye hemen acımaları, hüznü anlamaları ve bu konuda fazla konuşmamaları konusunda birbirlerine benziyorlardı.

Suçluluk zırhını aşarak teyzeme yaklaşmaya çalışmaktan vazgeçmiştim. Onun güçleri hakkında bir şeyler daha öğrenmeye can atıyordum, ayrıca Tisso'nun "kimimiz çocukken böyle şeyler görürüz," demesi ilgimi çekmişti. Fakat erkeklerin ve kadınların bilgileri etrafına çekilmiş sınırlar neredeyse yarım köyleri birbirinden ayıran çizgi kadar belirgindi. Tisso bana bu kadar çok şey anlatmış olmaktan huzursuzdu, onu daha fazla sıkıştıramazdım. Diğer kızların hiçbiri "kutsal şeyleri" sormama izin vermiyordu: Hepsi ya baykuşlar gibi bağırır ya da sesimi boğmak için yalıçapkınları gibi kuru gürültü yaparlardı – biraz benim sınırı aşmamdan telaşlanıyor, biraz da kendi deyimleriyle böyle cahil bir kurbağacık olmama gülüyorlardı.

Yaşıtlarıma bu görme gücüyle ilgili neler bildiklerini sormaya gönülsüzdüm. Zaten yeterince farklıydım, böyle şeylerden söz etmek beni biraz daha yabancılaştıracaktı. Dayım gizemlerle falan hiç ilgilenmiyor, rahatı ve kolayı tercih ediyordu. Daha yaşlı adamların hiçbirini iyi tanımıyordum. İçlerinde en iyileri Rava'ydı ama o bir ihtiyardı, klanının en bilgilisiydi ve zamanın çoğunu Güney Kıyısı'nda geçiriyordu. Sorumu hoş karşılayabilecek tek bir adam tanıyordum:

Peroc. Peroc yaşlıydı, gür saçları epey beyazlaşmış, kırışıklarla dolu yüzü çökmüştü; romatizma nedeniyle topallıyor ve sanırım büyük acılar içinde yaşıyordu. Kireçlenmiş elleri pek bir işe yaramıyordu ama o yine de zahmetle balık ağlarını düğümlüyor, onarıyordu; eli yavaş da olsa her zaman için işini mükemmel bir biçimde tamamlıyordu. Minik bir evde birkaç kediyle birlikte yaşıyordu. Az konuşuyordu ama kibar bir tavrı vardı. Bacakları yüzünden genellikle balık takasına gidemiyordu. Tisso'nun annesi ona yiyecek yolluyordu; yemeği ona götürmeye gönüllü olmuştum. Annesinin yemeği bana vermesi, benim de yemeği alıp yaşlı adamın kulübesine bırakarak, "Lali Betu'dan Peroc Amca," demem alışkanlık halini almıştı. Biz delikanlılar yaşlı adamlara amca diyorduk.

Güneş olursa güneşte oturur, ağı üzerinde çalışır ya da bir şeyler mırıldanarak otluklara bakardı. Bana teşekkür eder ve ben döner dönmez yumuşak mırıltısı yeniden başlardı. Kısa bir süre sonra bu mırıltıya yarı anlaşılır kelimeler de katılırdı, bataklık aslanıyla, balıkların ilahı, balıkçılların kralıyla ilgili garip şarkı sözleri... Bunlar Ferusi'de duyduğum tek hatırı sayılır şarkılardı, arkalarında bir öykü olduğunu ima eden tek şarkılar. Bir gün hasır kutu içindeki yemeğini yere bırakıp, "Lali Betu'dan Peroc Amca," dedim; bana teşekkür etti ama ben gitmek için dönmedim, kulübesinin yanında durarak, "Söylediğin şarkılarla ilgili bir şeyler sorabilir miyim amca?" dedim.

Önce başını kaldırıp bana, sonra yeniden işine baktı; ardından ağı yere bırakarak gözlerini ayırmadan bana bakmaya başladı. "İkinci kabul töreninden sonra," dedi.

Ben de bundan korkuyordum. Kutsalın kuralları tartışılmazdı. "Anh," dedim. Ama benim bir sorum daha olduğunu görerek soruyu beklemeye başladı.

"Bütün hikâyeler kutsal mıdır?"

Bir süre düşünerek bana baktı, sonunda başıyla onayladı." Ao."

"O halde senin şarkı söylemeni dinleyemem, öyle mi?"

"Eng," dedi, yumuşak olumsuz cevapla. "Daha sonra. Kralın sarayına gittikten sonra." Bana şefkatla baktı. "Sen de benim gibi şarkıları orda öğreneceksin."

"Balıkçıl kral mı?"

Başıyla onayladı ama daha fazla soru sormamı engellemek için "Eng, eng" diye mırıldandı. "Sonra," dedi. "Az kaldı."

"Kutsal olmayan hiç hikâye yok mu?"

"Kadınların ve çocukların anlattıkları var. Onlar erkek işi değil."

"Ama kahramanların hikâyeleri var – bütün Batı Kıyısı'nı dolaşmış büyük kahraman Hamneda gibi..."

Peroc bir süre daha bana baktıktan sonra başını salladı. "Buraya Bataklıklar'a gelmemiş," deyip yeniden işine koyuldu.

Böylece bütün masallarım ve şiirlerim zihnimde kapalı kaldı, sessizce, tıpkı dayımın evinde hasırkumaşa sarıp kaldırmış olduğum Caspro'nun şiirlerinin kopyası gibi, Ferusi'deki o tek okunmayan kitap gibi.

***

Baharda bir gün tek başıma balık avlıyordum; dayım başka bir adamla ağ atmaya gitmişti. Yaşlı Minki kayığa gayet tabii bir hareketle sıçradı, kıvırcık kulaklı oyma bir süs gibi pruvaya kuruldu. Rüzgâr bizi yavaşça göle taşısın diye yelkenleri biraz açarak bıraktım. Ben ağ atmıyor, sırık ve misinayla dipte yaşayan tatlı ve dolgun bir balık olan ritta avlıyordum. Rittalar tembel hayvanlardı, benim gibi. Bir süre sonra pes edip sürüklenmekte olan kayık içinde öylece oturmaya başladım. Etrafımda sadece ipek gibi mavi sular, uzakta birkaç saz adası, onların gerisinde alçak yeşil sahil vardı ve iyice gerilerde de mavi bir dağ...

Böylece dönüp dolaşıp hatırladıklarımın ya da gördüğüm görüntülerin ilkine gelmiştim ve artık hatıranın, görüntünün içindeydim.

Bunu hatırlayınca aynı anda diğer şeyleri de hatırlamaya başladım.

Şehirlerin caddelerini hatırladım, bir kanalın üzerine sıralanmış evlerdeki ışıkları, kış rüzgârına maruz dik bir caddedeki kara kaldırım taşlarını –Arkamand'ın önünde bir çeşme, gemilerle dolu bir limanın üzerinde yükselen bir kule, sonra yağmurlarla lekelenmiş kırmızı badanalı yüksek bir ev vardı– hepsi bir görüntü kargaşası halinde zihnime üşüşmüştü, birbiri içine sıkışmış onlarca görüntü, sonra kayıp gidiyorlardı, onları tutmak mümkün değildi, geriye bütün

hayatım boyunca bulunmuş olduğum ve şimdi yine bulunduğum, o sırada, o anda bulunduğum yerden, mavi gök ve mavi su ile alçak yeşil kıyı ve uzaktaki dağdan başka bir şey bırakmadan yok olup gidiyorlardı.

Görüntüler azaldı, silindi. Minki etrafına, eve doğru bakındı. Yavaşça köye doğru yelken açtım. İnsanlar balık döşeğinin etrafına toplanmaya başlamışlardı bile. Takas için verebileceğim sadece birkaç minik rittam vardı ama Tisso'yla annesinin benim için pişirdiği bir şeyler hep olurdu. Hem kendi payıma hem de Peroc'un payına düşeni aldıktan sonra erkeklerin köyüne, Peroc'un evine geri döndüm; Peroc oturmuş ince bir ağı tamir ediyordu. Onun payını yere bırakarak, "Lali Betu'dan. Sana bir soru sorabilir miyim amca?" dedim.

"Anh."

"Hayatım boyunca dünyanın iç yüzünü gördüm. Henüz görmemiş olduğum şeyleri hatırladım, hiç gitmemiş olduğum yerlerde bulundum." Başını kaldırmış bana ciddiyetle bakıyordu. Devam ettim: "Bu bizim halkımıza ait bir güç mü – yani Rassiu'ya ait? Bu bir ihsan mı, yoksa bir lanet mi? Gördüğüm görüntülerin ne olduğunu bana anlatabilecek biri var mı burda?"

"Var," dedi. "Güney Sahili'nde. Bence oraya gitmen gerek."

Zorla ayağa kalktı, verandadan indi. Benimle birlikte Metter'in kulübesine geldi. Dayım bir tarafında kuyruğunu veranda zeminine pat pat vuran Minki, diğer tarafında kuyruğu patilerinin etrafına dolanmış Prut'la oturmuş akşam yemeğini yiyordu. Peroc'u selamlayarak akşam yemeğini paylaşmak istedi.

"Gavir Aytana büyük bir iyilik yaparak bana balık döşeğinden yemek getirdi," dedi yaşlı adam. Çok resmi konuşuyordu. "Sizin klanda büyük kâhinler olduğu bilinir Metter Aytana. Öyle değil mi?"

"Ao," dedi dayım, sabit bakışlarla.

"Gavir Aytana'da da bu güçten olması muhtemel. Kutsal şeylerin muhafızlarına söylense iyi olur."

"Anh," dedi dayım, o zaman bana bakarak.

"Ağın yarına hazır olur," dedi yaşlı adam farklı bir ses tonuyla, sonra döndü ve aksayarak kulübesinin yolunu tuttu.

Dayımın yanına oturup kendi akşam yemeğimi yemeye başladım. Tisso'nun annesi marul yapraklarına sarılmış, üzerinde

birer damla acı biber sosu olan harika balık çörekleri yapmıştı.

"Galiba Güney Kıyısı'na gitsem iyi olacak," dedi dayım. "Yoksa önce Gegemer'e mi gitsem acaba. Ama o... Galiba Güney Kıyısı'na gitmek daha iyi. Bilmiyorum."

"Ben de seninle gelebilir miyim?"

Minki kuyruğunu pat pat vurmaya başladı.

"İyi olur," dedi dayım, rahatlayarak.

Böylece ertesi gün, kabul törenimin yapılmış olduğu Güney Sahili Köyü'ne yelken açtık. Oraya vardığımız zaman ne yapmamız gerektiği hakkında Metter'in bir fikri yok gibiydi, o yüzden ben kutsal şeylerin saklandığı ve kabul törenlerinin yapıldığı Büyük Ev'e yollandım. Bataklıklarda gördüğüm en büyük ev burasıydı; duvarları savaş kanolarının yapımında kullanılan cilalı sert hasırlardandı, ayrıca yüksek bir saz çatısı vardı. Binanın önündeki etrafı çitli, ortasında minik bir havuz ve havuzun yanında yaşlı kocaman bir salkım söğüt olan avlu çıplak topraktı. Binanın içi çok karanlık ve kabul törenlerinin hatıralarıyla korku vericiydi; içeri girmedik, hatta konuşmadık bile. Bir adam avluya girinceye kadar havuzun yanında bekledik. Kendi klanımızdan, Aytanulardan birkaç kişi bulup onlardan yardım veya nasihat almayı önerecektim ki dayım adamın yanına giderek doğrudan, bazı görüntüler görme gücüne sahip yeğeniyle oraya gelmiş olduğunu anlatmaya başladı. Adam tek gözlüydü ve elinde ince bir tırmık tutuyordu, belli ki avluyu süpürmeye gelmişti. Metter'in hademe olduğu belli bir adam karşısında boşboğazlık etmesine engel olmaya çalıştım ama o gevezeliğe devam etti. Adam başını sallıyor ve gittikçe daha önemli biri gibi görünüyordu. Sonunda, "Saz Adaları'nda bakıcı rehberi olan kuzenim Dorod Aytana'ya söylerim, belki o yeğeninin eğitime müsait olup olmadığına bakar. Ennu-Amba adımlarınızı buraya yönlendirmiş. Me'yle gidin!" dedi.

"Me'yle," dedi Metter minnettarlıkla. "Hadi gel Gavir. Her şey halloldu." Açık kapısıyla o karanlık evden uzaklaşmak için can atıyordu. Doğrudan iskelelere döndük, kıç tarafında kıvrılmış uyumakta olan Minki'nin koruduğu kayığımıza binip eve yelken açtık.

Tek gözlü adamın atıp tutmaları beni pek ikna etmemişti. Gördüğüm görüntüler hakkında bir şey öğrenmek istiyorsam bunu kendi başıma yapmam gerektiğine karar vermiştim.

O yüzden o akşam balık döşeğinde bütün cesaretimi toplayarak Gegemer teyzeme yaklaştım. Güzel bir ritta hasılatını Kora'nın vurduğu, dikkatlice temizleyip tüylerini yolduğum şişman güzel bir kazla değişmiştim. Erkeklerin kur yaparken kadınlara böyle ikramlarda bulunduklarını görmüştüm, ben de Gegemer'e ikramda bulundum. "Nasihate ve rehberliğe ihtiyacım var teyze," dedim hiç niyetim olmadığı kadar damdan düşercesine. Konuşması zor, ürkütücü bir kadındı.

İlk başta ne cevap verdi ne de kazı aldı. İrkildiğini, reddetmek istediğini hissedebiliyordum. Ama sonunda elini hediyeye uzattı ve başıyla bahçeleri işaret etti, kadınlarla erkeklerin genellikle buluşup konuştukları dışarıdaki yeri. Oraya sessizce yürüdük. Kafamda neler söyleyeceğimi tasarlamıştım, en azından söze nasıl başlayacağımı; sonunda yaşlı bir dizi cüce kiraz ağacının yanında durup bana döndüğünde söyledim.

"Senin bir güce sahip olduğunu biliyorum teyze. Bazen dünyanın iç yüzünü gördüğünü, Ennu-Amba'yla yürüdüğünü biliyorum."

Beni hayrete düşürerek gülmeye başladı; şaşkın, küçümseyen bir kahkahaydı bu. "Hah! Böyle bir şeyi bir erkekten duyacağımı hiç sanmazdım!" dedi.

Bu beni şaşırtmıştı, tereddüt ettim ama söylemeyi tasarladığım şeyi söylemeye devam ettim. "Ben çok cahil bir insanım," dedim, "ama sanırım benim iki çeşit gücüm var. Duyduğum ve gördüğüm şeyleri bütün netlikleriyle hatırlayabiliyorum. Ve bazen henüz duymadığım ve görmediğim şeyleri de hatırlayabiliyorum." Burada durdum. Onun konuşmasını bekledim.

Biraz yan dönerek elini minik bir ağacın boğum boğum, kabuk kabuk olmuş gövdesine koydu. "Peki ben güç sahibi bir erkek için ne yapabilirim?" diye sordu sonunda, aynı düşmanca küçümsemeyle.

"Bana görüntülerin ne olduklarını söyleyebilirsin. Onları nasıl kullanabileceğimi, nasıl anlayabileceğimi. Daha önce bulunduğum yerlerde, şehirde, ormanda kimsenin böyle bir gücü yoktu. Eğer halkımın arasına dönersem belki bana bilmem gerekeni söylerler diye düşünmüştüm. Ama galiba burdaki kimse söyleyemiyor ya da söylemiyor, sen hariç."

Bunun üzerine kısmen sırtını döndü ve uzun bir süre sessiz kaldı. Sonunda tekrar bana dönüp, "Eğer çocukluğunda burda,

köyümüzde olmuş olsaydın sana öğretirdim Gavir," dedi; o zaman titrememesi için dudaklarını sıktığını gördüm. "Artık çok geç. Çok geç. Bir kadın bir erkeğe hiçbir şey öğretemez. Nerde yaşamış olursan ol, bunu mutlaka öğrenmişsindir!"

Bir şey söylemedim ama yüzümdeki itirazı ve beni incitmiş olduğunu görmüş olmalı.

"Sana ne diyeyim kız kardeşimin oğlu? Tano bir kez duyduğu hikâyeleri olduğu gibi anlatabilir, yıllar önce duyduğu sözleri tekrarlayabilirdi. Ben de senin de söylediğin gibi aslanla yürüdüm – gerçi bana ne faydası olduğu tartışılır. Geçmişi hatırada canlandırmak büyük bir güçtür. Henüz olmamış olan bir şeyi hatırlamak da büyük bir güçtür. Bunun ne işe yaradığını soruyorsun bana. Bilmiyorum. Hiç bilmedim. Belki erkekler biliyordur, kadınların görüntülerini anlamsız aptallıklar olarak hor gören erkekler. Onlara sor! Ben sana söyleyemem. Sana tek söyleyebileceğim diğer gücüne, annen Tano'nun sahip olduğu güce sarıl, çünkü o seni delirtmez."

Bana sürekli bakamıyordu. Bakışları kargalarınki kadar hiddetli ve karaydı. Sesinin nasıl benim sesime benzediğini fark etmiştim.

"Erkeklerin hikâye anlatmasına veya dinlemesine izin yoksa duyduğum bütün hikâyeleri hatırlamanın faydası ne?" dedim, engellemeye çalıştığım kızgınlığım onunkine karşılık yükselmeye başlamıştı.

"Hiç faydası yok," dedi. "Kadın olmalıymışsın Gavir Aytana. O zaman güçlerinden biri sana bir fayda sağlayabilirdi."

"Ama kadın değilim Gegemer Aytano," dedim acı acı.

Dönüp yeniden bana baktı, yüzündeki ifade değişmişti. "Değilsin," dedi. "Daha tam bir adam da olmadın. Ama iyi yol kat ediyorsun." Duraksadı, derin bir nefes aldı ve sonunda, "Dinlemeyeceğini bildiğim halde sana elimden gelen öğüdü vereyim. Kendini hatırladığın sürece güvendesin demektir. Daha ilersini hatırlamaya başladığında kendini kaybediyorsundur – kaybolmaya başlıyorsundur. Kendini kaybetme Tano Aytano'nun oğlu. Kendini sıkı tut. Kendini hatırla. Kimse bana bunu yapmamı söylememişti. Sana benden başka kimse bunu söylemez. Yani gözünü karart. Eğer bir gün aslanla yürürken seni görürsem, sana ne gördüğümü söylerim. Bu sana verebileceğim tek armağan olacaktır. Buna

karşılık," deyip ölü kazı perdeli kırmızı ayaklarından salladı, kaşlarını çattı ve yürüyerek uzaklaştı.

***

Baharın sonlarına doğru, havanın biraz daha ısındığı zamanlarda bir akşamüzeri dayım ve Minki'yle birlikte balık avından döndüğümüzde iki yabancının verandada oturduğunu gördük. Biri Rassiulara göre uzun ve cüsseliydi, üzerinde neredeyse beyazlaşmış ince hasırkumaştan uzun dar bir cüppe vardı; onun bir tür rahip veya resmi görevli olduğunu düşündüm. Diğer adam utangaç ve sessizdi. Cüppe içindeki adam kendisini Dorod Aytana olarak tanıtıp klan ilişkilerimizi sıralamaya koyuldu. Dorod konuşmaya geldikleri kişinin ben olduğumu söyleyince Metter yakaladığımız avla balık döşeğine seğirtti; yabancılardan uzaklaştığı için çok mutluydu. O gidince Dorod gülümseyerek ama belli bir otoriteyle, "Güney Sahili'ne beni aramaya gelmişsin," dedi.

"Bilmeden yapmış olabilirim," dedim; doğrudan olumsuz konuşmaktan ve gereksiz vaatlerden kaçınan Bataklık halkı arasında oldukça sık kullanılan bir deyimdi bu.

"Zihninde beliren görüntüler içinde beni görmedin mi?"

"Sanırım görmedim," dedim alçakgönüllülükle.

"Uzun zamandır yollarımız birbirine yaklaşıyordu," dedi Dorod. Derin yumuşak bir sesi, etkileyici bir tavrı vardı. "Senin yabancılar arasında yetiştirilmiş olduğunu ve sadece bir yıldır Ferusi'de bulunduğunu biliyorum. Güney Sahili'ndeki Büyük Ev'de bulunan akrabamız sonunda gelmiş olduğun haberini yolladı. Bir hoca arıyormuşsun, buldun. Ben de bir bakıcı arıyordum, buldum. Benimle birlikte köyüme, Saz Adaları'na gel, orada eğitimine başlayayım. Çünkü çok, çok geç oldu. Görüntülerin tabiatını öğrenmeye yıllar önce başlaman lazımdı. Ama kaybettiğimiz zamanı kazanırız – çünkü zaman hiç kaybolmaz, öyle değil mi? Eğer bütün ruhunu bu işe verebilirsen sana belki bir-iki yıl içinde gücünü kazandırabiliriz. Böylece ikinci kabul törenin bir balıkçı veya saz toplayıcısı olarak değil, klanının bir bakıcısı olarak yapılır. Artık hiç Aytanu bakıcısı yok. Yıllardır yok. Sen uzun zamandır aranıyorsun, uzun zamandır bekleniyorsun Gavir Aytana!"

Bütün söyledikleri içinde içime en dokunan o son sözleri olmuştu. O güne kadar kim yolumu gözlemişti? Çalınmış bir çocuk, bir köle, bir kaçak, kendi halkım için bir hayalet, geri kalan herkes için bir yabancı – beni kim ister, kim beklerdi?

"Seninle geleceğim," dedim.

13

SAZ ADALARI Ferusi'deki beş köyün en küçük, en fakir, en batıda olanıydı. Köyün evleri Ferusi Gölü'nün güneybatı köşesindeki adacık ve körfezciklere yayılmıştı. Dorod, çamurlu, sazlarla çevrili bir burnun üzerindeki bir kulübede sessiz ve uysal biri olan kuzeni Temec ile yaşıyordu. Köyde kadınlar erkeklerden azdı, ayrıca ilgisiz ve soğuk görünüyorlardı. Kırk kadar insan olmasına rağmen sadece dört evlilik kulübesi vardı. Balık döşeği takası Doğu Gölü'ndeki gibi canlı, zevkli bir olay değildi.

Köyde Dorod dışında kimseyi yakından tanıyamadım. Beni diğerlerinden uzakta tutuyor, sürekli meşgul ediyordu. Dayımla veya diğer gençlerle balık avlarkenki o rahat, tembel ahbaplığımızı, Tisso ve diğer kızlarla sohbeti, kayık yapımcılarını seyretmeyi, sazları kesmeyi, pirinç ekmeyi, son bir yıldır yaşadığım o yavaş tempoyu, bazen sıkılıp bir çeşit transa geçtiğim halde hiç mutsuz olmadığım o tempoyu özlemiştim.

Burada her gün balığa çıkıyordum, genellikle tuttuklarımızın yarısını kendimize saklıyorduk çünkü kadınlar birkaç sebze ve çok az kaba un tedarik ediyor, hiç meyve getirmiyorlardı. Ben tuttuğumuz balıkları kızartmaya, kadınların öğüttükleri kaba unla balık börekleri yapmaya hazırdım ama bir köy erkeğinin yemek pişirmesi bütün toplumun altını üstüne, içini dışına getirirdi, üstelik kendi halkım beni sonsuza kadar dışlardı. Bu durumda, Ammeda'yla yaptığım gibi Dorod'la da hatırı sayılır bir miktarda balığı çiğ olarak yiyorduk ama bu defa olaya biraz tat katacak yabanturpumuz yoktu. Burada kimse kuş vurmuyordu; bu köyde kutsal yaratıklar –yani hassa– olduklarından yabani kazların, ördeklerin, kuğuların ve balıkçılların avlanmaları yasaklanmıştı. Civarda çok bulunan, çok lezzetli tatlı su tarakları yöresel yemek alışkanlığının temel taşlarındandı, ama nadir de olsa belirsiz aralıklarla zehre kaçıyorlardı; Dorod hem kendisine hem bana bunları yemeyi yasaklamıştı.

Temec bana Dorod'un bir önceki çırağının, küçük bir çocuğun üç yıl önce tarak zehirlenmesinden öldüğünü anlatmıştı.

Dorod'la geçinemiyorduk. Ben isyankâr bir ruha sahip değilimdir; ayrıca gücümle ilgili bana öğretebileceklerini öğrenmeye can atıyordum, ama başkalarına duyduğum itimada artık kendim itimat etmemeye başlamıştım. Dorod bana keyfi emirler veriyor, sessiz bir itaat bekliyordu. Bense yaptığı şeyin nedenini sorguluyordum. Cevap vermeyi reddediyordu. Ben de itaat etmeyi reddediyordum.

Bu iki hafta kadar böyle devam etti. Bir sabah bana bütün günü diz çöküp gözlerim kapalı bir halde *erru* kelimesini tekrarlayarak geçirmemi söyledi. İki gün önce de aynen bunu yapmıştım. Bir kere daha o kadar uzun süre diz çökemeyeceğimi söyledim, dizlerim hâlâ bir önceki seferden çok ağrıyordu. "Dediğimi yapmak zorundasın," dedi ve gitti.

Yetmişti. Göl kenarından dolaşarak Doğu Gölü Köyü'ne gitmeye karar verdim.

Kulübeye geldiğinde eşyalarımı, dayımın kedisi Prut'un uyumadan önce pençeleriyle yoğurması nedeniyle neredeyse lime lime olmuş eski kahverengi battaniyemle bohça ettiğimi gördü.

"Gavir, gidemezsin," dedi; bense, "Beni cehalet içinde bırakırsan ne öğrenebilirim?" dedim.

"Bakıcı rehberi yol gösterir. Bakıcı için sırrı yüklenmek ve taşımak onun görevidir."

Her zamanki gibi kendini beğenmişçe konuşuyordu ama söylediği şeylere inandığını hissettim.

"Bu bakıcı için değil," dedim. "Ben ne yaptığımı, neden yaptığımı bilmek zorundayım. Sen körü körüne itaat istiyorsun. Neden bir bakıcı kör olsun?"

"Görüntülerin bakıcısına yol gösterilmelidir," dedi Dorod. "O kendi kendine nasıl yol gösterir? Görüntüler içersinde kaybolur. O anda mı, yıllar önce mi, yıllar sonra mı yaşadığını bilmez! Zaman içersinde yolculuk yapmaya yeni başladığın halde sen bile bunu hissetmişsin. Kimse rehbersiz olarak bu yolda tek başına yürüyemez."

"Gegemer teyzem..."

"Bir ambamer!" dedi Dorod. "Saçma sapan şeyler geveleyen, ciyaklayan, viyaklayan, anlamadıkları işe yaramaz şeylerin anlık görüntülerini gören kadınlar. Pöh! Bakıcı eğitilir, ona rehberlik edilir, hem klanına, hem halkına hizmet eder, kıymetli bir adamdır. Seni

kıymetli bir adam yapabilirim. Sırları, teknikleri, kutsal yolları bilirim. Bakıcı rehberi olmayan bir bakıcı bir kadından farksızdır!"

"Olabilir, belki ben de bir kadından farksızımdır," dedim. "Ama çocuk değilim. Bana çocukmuşum gibi davranıyorsun."

Yeni fikirler, köylülerin ve kabile üyelerinin çoğuna olduğu gibi Dorod'a da zor intikal ediyordu ama dinleme, düşünme kabiliyetine sahipti, ayrıca insanların ruh haline ve imalara karşı da neredeyse tabiatüstü, aşırı bir hassasiyeti yardı. Dediklerim onu çok etkilemişti.

Bir süre bir şey söylemedi, sonra sordu: "Kaç yaşındasın Gavir?"

"On yedi civarında."

"Bakıcılar genç yaşta eğitilir. Eğitmekte olduğum Ubec öldüğü zaman daha on iki yaşındaydı. Onu yedi yaşındayken almıştım." Yavaş konuşuyor, konuşurken düşünüyordu. "Sen kabul edilmiş bir erkeksin. Bir çocuk her şeye itaat etmesi için eğitilebilir."

Bunun üzerine buruk bir ifadeyle, "Ben güvenme ve itaat konusunda iyi eğitilmiştim," dedim. "Bir çocuk olarak. Artık güveneceğim şeyin ve itaat ettiğim gücün ne olduğunu bilmek istiyorum."

Yine söylediğim şeyi dinledi, konuşmadan önce düşündü. "Ruhunun doğruluğu görme gücü..." dedi sonunda, "hem bakıcının, hem de bakıcı rehberinin izlemesi gereken şey budur."

"Çocuk olmadığıma göre neden bunu kendi başıma yapmayı öğrenemiyorum?"

"İyi de senin görüntülerini kim okuyacak?" dedi kulaklarına inanamayarak.

"Okumak mı?" dedim en az onun kadar şaşkın.

"Ben senin gördüklerindeki hakikati okumayı öğrenmeliyim ki sen de insanlara bu hakikati anlatabilesin. Bir bakıcı rehberi olarak benim görevim bu! Bir bakıcı bu işi kendi başına nasıl yapabilir?" Benim de en az onun kadar şaşırmış olduğumu görmüştü. "Gördüğün şeyin ne olduğunu biliyor musun Gavir? Gördüğün görüntülerdeki insanları, yeri, zamanı, anlamını biliyor musun?"

"Görüntüler yaşandığı zaman," diye itiraf ettim. "Ama *sen* nasıl bilebilirsin?"

"Benim gücüm de bu! Sen halkımızın gözlerisin ama ben senin sesinim! Bakıcıya gördüğü şeyleri okuma marifeti verilmemiştir. Sayısız kanalın tabiatı konusunda eğitilmiş, sazların köklerini,

Amba'nın nerde yürüdüğünü, Sua'nın nerden geçtiğini, Hassa'nın nerde uçtuğunu bilen adamın işidir bu. Görmeyi ve gördüklerini bana anlatmayı öğreneceksin. Senin için görüntüler birer sır – öyle değil mi? Sen bana sadece ne gördüğünü anlatabilirsin. Ama ben, Amba'nın gözlerine, iyice derinlerine bakarak sırları anlayacağım ve görünen şeyin anlamını söylemeyi öğreneceğim, böylece halkımıza yol göstereceğim. Nasıl benim sana ihtiyacım varsa, senin de bana ihtiyacın var. Akrabalarımızın ve Ferusi klanlarının da her ikimize birden ihtiyacı var."

"Benim gördüğüm görüntüleri... okumayı nerden biliyorsun?" Bataklıklarda o zamana kadar hiç duymadığım bir kelime olan ve belli ki daha önce bildiğim anlamıyla bir alakası olmayan "okumak" kelimesinde tereddüt etmiştim.

Dorod bir kahkaha attı. "Sen onları görmeyi nerden biliyorsun?" diye sordu. Artık bana daha az kibirli bir ifadeyle, hatta neredeyse dostça bakıyordu. "İnsanın neden bir gücü vardır da bir diğeri yoktur? Bana görüntüleri görmeyi öğretemezsin. Ben sana onları görmeyi öğretebilirim ama nasıl okunacaklarını öğretemem, çünkü o benim gücüm, senin değil. Sana söylüyorum, birbirimize muhtacız."

"Bana gördüğüm görüntüleri nasıl göreceğimi mi öğreteceksin?"

"Ne yapmaya çalıştığımı zannediyordun?"

"Bilmiyorum! Hiç söylemiyorsun ki. Bana her üç günde bir oruç tutmamı, hiç yalınayak yürümememi, başımı güneye verip uyumamamı, dizlerim kopuncaya kadar diz çökmemi söylüyorsun – yüzlerce kural, 'yap'lar 'yapma'lar, ama ne için?"

"Rahatça yol alabilsin diye ruhunu saf ve hafif tutmak için oruç tutuyorsun."

"Ama oruçlarım arasında yeterince bir şeyler yiyemiyorum. Ruhum o kadar saflaştı ve hafifleşti ki yemekten başka bir şey düşünmez oldu. Bunun ne faydası var?" Kaşlarını çattı, aslında biraz utanmış gibi duruyordu. Ben de elde ettiğim bu avantajın sınırlarını zorladım: "Oruç tutmak değil benim derdim ama açlıktan ölmeye de niyetim yok. Neden ayakkabı giymek zorundayım?"

"Ayağının, ruhunu aşağıya çeken toprak ile irtibatını kesmek için."

"Batıl inanç," dedim. Bana anlamadan baktı. "Hem ayakkabılıyken hem de yalınayakken görüntüler gördüm. İtaati

öğrenmek zorunda değilim. O dersi almıştım zamanında. Ben gücümü anlamak istiyorum, onu nasıl kullanabileceğimi," dedim.

Dorod sessizce başını eğdi. Uzun bir süre sonra bana amirane bir sabırsızlıkla veya mağrur bir tavırla değil de ciddiyetle cevap verdi: "Eğer sana söylediklerimi yaparsan Gavir, bakıcıların neden bunları yaptıklarını sana anlatmaya çalışacağım. Belki de kabul edilmiş bir adam olarak bu tür bilgilerin sana uygun olduğu doğrudur."

Ona karşı durduğum için kendimle gurur duyuyordum, ayrıca onun da biraz olsun takdirini kazandığım için kendimden memnundum. Eşyalarımı yine şiltemin yanındaki rafa koydum ve onunla birlikte ıssız, epey de pis kulübesinde kalmaya devam ettim.

Çocuk öğrencisi öldüğü zaman Dorod'un bakıcı rehberi olarak mevkiini de alıp götürdüğü için onun bana gerçekten ihtiyacı olduğunu anlamıştım. Ama karşılığında bana bildiklerini öğretecekse bunun yeterince adil bir pazarlık olduğunu düşünmüştüm.

Usta olarak konumunu kaybetmek, benim sorularıma cevap vermek, herhangi bir şeyi neden yapmam gerektiğini açıklamak Dorod için zor olmuştu. Huysuz bir adam değildi, hatta zaman zaman bir köle-öğrenci yerine ona eşlik eden biriyle olmak onun da hoşuna gidiyor gibiydi; ama yine de ben bir şey sormadan bana hiçbir şey anlatmıyordu.

Bana öğrettikleri arasında en çabuk şarkıları ve ayin hikâyelerini öğreniyordum. Artık sonunda biraz da olsa Rassiu şarkıları ve masalları, tanrıları ve ruhları hakkında bir şeyler öğrenmeye, Bataklıkların ruhuna biraz daha yaklaşmaya başlamıştım.

Uzun bir süre kullanmamış olmama rağmen ezberleme yeteneğim beni terk etmemişti. Böylece onun beklediğinden çok daha hızlı ilerlemeye başlamıştım. Bir keresinde ona tekrarladığım bir merasim hikâyesinden sonra gülerek, "Bunu Ubec'in kafasına sokmak için bir ay uğraşmıştım da yine de yarısını bile doğru dürüst öğrenememişti! Sen bir kere söylemekle öğrendin," demişti.

"Bu benim gücümün yarısı, köleyken aldığım eğitiminse tamamı," dedim.

Fakat görme gücüm, Dorod'un bu gücü ortaya çıkartıp terbiye etme gayretlerine rağmen sanki karşı koyuyordu. Onunla bir ay kaldım, sonra bir ay daha – hâlâ benim hatırlamak dediğim o

görüntülere yenisi eklenmiyordu. Sabırsızlanıyordum; o ise rahatsız değilmiş gibi görünüyordu.

Dorod'un öğretisinin ana uygulaması, aslanı beklemek dediği bir şeydi. Bu, oturup sakince soluk almak ve düşüncelerimi etrafıındakilerden uzaklaştırıp içimdeki sessizliğe odaklamaktan ibaretti: çok zor bir iş. Sonunda dizlerim buna alışmaya başlamıştı ama zihnim hiç alışmayacak gibiydi.

Ayrıca benden o güne kadar gördüğüm bütün görüntüleri anlatmamı istiyordu. İlk başlarda bunu yapmak benim için çok zor olmuştu. Sallo yanıma oturmuş, bana "Bu konuda konuşma Gav!" diye fısıldıyordu. Bütün hayatım boyunca ona itaat etmiştim. Şimdiyse bu yabancı adamın dileklerini yerine getirmek için ablama karşı geliyordum. Dorod'a güvenme fikrine karşı koyuyordum ama bana bilmem gereken şeyleri öğretebilecek tek kişi de oydu. Gördüğüm şeyleri dura dura, yarım yamalak tarif ederek kendimi konuşmaya zorluyordum. Sabrı sonsuzdu: Ayrı ayrı her "hatırlama" hakkında anlatabileceğim her şeyi ağzımdan yavaş yavaş aldı: Etra'da karın yağışı, Kasikarlı askerlerin saldırısı, içinde yürüdüğüm şehirler, içi kitaplarla dolu odadaki adam, mağara, dans eden o korkunç figür (bunu kabul töreninden sonra tekrar görmüştüm), hatta içlerinde ilk gördüğüm, en basit olanı, yani mavi su ve sazlar. Görüntüleri tekrar tekrar dinlemek istiyordu. "Yine anlat," diyordu. "Kayıktasın."

"Anlatacak ne var? Bataklıkları görüyorum. Oldukları gibi. Bebekken, çalınmadan önce onları gördüğüm gibi herhalde. Mavi su, yeşil sazlar, uzakta mavi bir dağ..."

"Batıda mı?"

"Hayır güneyde."

Dağın güneyde olduğunu nereden biliyordum?

Her seferinde aynı dikkatle dinliyor, genellikle sorular soruyordu ama hiçbir mütalaada bulunmuyordu. Gördüğüm şehirleri ya da bir adamın dönüp ismimi söylediği, kitaplarla dolu odayı tarif etmeye çalışırken kullandığım birçok kelime belli ki ona bir şey ifade etmiyordu. Dorod hiç şehir görmemişti. "Okumak" kelimesini kullanıyordu ama okuyamıyordu; hayatında hiç kitap görmemişti. Ona kelimenin ne demek olduğunu göstermek için küçük kitabımı, *Kâinata Dair*'i ipeksi hasırkumaş paketinden çıkarttım. Kitaba baktı

ama hiç ilgi duymadı. Gerçekleri veya anlamları merak etmiyordu, sadece gördüğüm görüntülerin verebileceğim en yakın, en detaylı tarifiyle ilgileniyordu. Ona bütün bu anlattıklarımdan ne çıkartıyordu hiç bilmiyorum, zira hiç söylemedi.

Diğer bakıcıları ve bakıcı rehberlerini merak etmeye başlamıştım. Dorod'a Ferusi'nin diğer bakıcılarının kimler olduğunu sordum. Bana biri Güney Sahili'nde biri de Orta Köy'de olmak üzere iki isim verdi. Bu adamlardan birinden biriyle görüşüp görüşemeyeceğini sordum. Bana merakla baktı: "Niye?"

"Onunla konuşmak için – onun da benim gibi olup olmadığını öğrenmek için..."

Başını salladı. "Seninle konuşmazlar. Gördükleri görüntüler hakkında sadece bakıcı rehberleriyle konuşurlar."

Biraz ısrar ettim. "Gavir," dedi, "bunlar kutsal adamlar. İnzivada, sadece görüntüleriyle yaşarlar. Sadece bakıcı rehberleri onlarla konuşur. İnsanların arasına karışmazlar. Tam manasıyla bir bakıcı olsaydın bile onları görmene izin verilmezdi."

"Benim de öyle mi olmam gerekiyor – tecrit edilmiş, bir yere kapatılmış bir halde, gördüğüm görüntüler arasında mı yaşamam gerekiyor?"

Bu fikir bana korkunç gelmişti; sanırım Dorod da kapıldığım dehşeti hissetti.

Biraz tereddütle, "Sen farklısın. Farklı başladın. Senin nasıl yaşayacağını söyleyemem," dedi.

"Belki bir daha hiçbir görüntü görmeyeceğim. Belki de orda gölde başlangıca geri dönmüşümdür, başlangıç sondur."

"Korkuyorsun," dedi Dorod, sıradışı bir yumuşaklıkla. "Aslanın sana doğru yürüdüğünü bilmek kolay bir şey değil. Korkma. Ben de senin yanında olacağım."

"Orda olamazsın," dedim.

"Orda bile yanında olacağım. Git şimdi verandada aslanı bekle."

Bezgin bir şekilde itaat edip gri renkli sakin göğün altındaki göle bakan yarımadanın çamurlu ve taşlı ucundaki kulübenin minik verandasında diz çöktüm. Dorod'un öğrettiği şekilde nefes alarak düşüncelerimin dağılıp gitmesini engellemeye çalıştım. Derken arkamda, yerde siyah bir dişi aslanın yürüdüğünü fark ettim ama arkama dönmedim. Korktuğum şey her neydiyse, korkum gitmişti.

Oturduğum yerdeki dar bahçenin içinde çiçekler vardı. Gece yağmur altında taş döşeli bir sokaktan yürürken yolun karşı tarafındaki bir pencerenin cılız ışığında yağmurun yüksek, kırmızı bir duvara vurduğunu gördüm. Bildiğim bir evin, kendi evimin güneşli avlusundaydım, genç bir kız gülümseyerek beni karşılamaya geldi; onun yüzünü görmek bana muazzam bir haz vermişti. Bir nehirde duruyordum, nehrin akıntısı neredeyse ayaklarımı yerden kesecekti, omuzlarımda ağır bir yük vardı, o kadar ağırdı ki su beni ittirdikçe ayakta zor duruyordum, ayağımın altındaki kumlar da kayıp, çekilip duruyordu. Saz Adaları'ndaki kulübenin verandasında diz çökmüştüm. Akşamdı. Güneşin kavuşmuş olduğu yerdeki kızılımsı bir bulut tabakasının önünden son bir yaban ördeği sürüsü uçtu.

Dorod'un eli omzumdaydı. "İçeri gel,"dedi alçak sesle. "Uzun bir yolculuk yaptın."

O gece bana karşı nazik ve sessizdi. Ne gördüğüm hakkında hiçbir şey sormadı. Karnımı güzelce doyurduğuma emin olduktan sonra beni yatmaya yolladı.

Daha sonraki günler ona gördüğüm görüntüleri yavaş yavaş, tekrar tekrar anlattım. Söylemeyi akıl bile edemeyeceğim şeyleri benden çekip çıkarmasını biliyordu; görüntüleri tekrar hatırlamamı, onlara daha yakından bakıp sanki bir resim incelermiş gibi detayları aramamı sağlayarak gördüğümün farkında bile olmadığım şeyleri söyletiyordu. Bu şekilde iki tür hafızamın birleştiğini hissediyordum.

O günlerde birkaç kez daha, Dorod'un tabiriyle "yolculuk yaptım". Sanki önümde bir kapı açık duruyordu ve kendi irademle değil de dişi kaplanın iradesiyle girip çıkıyordum.

"Benim görme yetimin klanımıza nasıl yararlı olabileceğini veya onlara nasıl yol göstereceğini anlayamıyorum," dedim Dorod'a bir akşam. "Görüntüler hep başka yerlere, başka zamanlara ait – nerdeyse Bataklıklarla ilgili hiçbir şey yok. Burda ne işe yarayabilirler?"

Açılmış, balık avlıyorduk. Son zamanlarda balık döşeğine katkılarımız oldukça azalmıştı ve kadınların bize verdikleri de nispi olarak bir o kadar zayıftı. Ağımızı atmış, çekmeden önce suda biraz sürükleniyorduk.

"Hâlâ bir çocuğun yolculuklarına çıkıyorsun," dedi Dorod.

"Ne demek istiyorsun?"

"Çocuk sadece kendi gözleriyle görebilir. Önünde olan şeyleri görür – gittiği yerleri görür. Bir erkek olarak yolculuk yapmayı öğrendikçe daha geniş açıdan görmeyi de öğrenir. Başka gözlerin görebileceği şeyleri ve başka kişilerin gideceği yerleri görmeyi öğrenir. Kendi bedeniyle hiç gidemeyeceği yerlere gider. Bütün dünya, bütün yerler, bütün zamanlar büyük bakıcılara açıktır. Amba'yla birlikte yürür, Hassa'yla birlikte uçar. Suların İlahı'yla birlikte yolculuk yaparlar." Bütün bunları oldukça tabii bir şekilde söylemişti. Dönüp bana hızlı, keskin bir bakış attı. "Eğitimsiz olduğun ve bu kadar geç başladığın için bir çocuk gibi görüyorsun. Sana daha büyük yolculukları nasıl yapacağını öğretebilirim. Şayet bana güvenirsen."

"Sana güvenmiyor muyum?"

"Güvenmiyorsun," dedi sükûnetle.

Teyzem bana kendimi hatırlamakla ilgili bir şeyler söylemiş ama daha ileri gitmemişti. Arasaydım onun sözlerini hafızamda bulabilirdim ama aramadım. Dorod haklıydı: Eğer ondan bir şeyler öğrenecek idiysem, onun yolunu izlemeliydim.

Ağımızı çektik. Şanslıydık. Balık döşeğine iki büyük sazan götürdük. Ben sazanı kılçıklı ve çamur kokulu buluyordum ama Saz Adaları'nın kadınları çok seviyorlardı, dolayısıyla o gece güzel bir akşam yemeği aldık.

Yemeğimizi yedikten sonra Dorod'a, "Bana bir çocuğun gördüklerinden ötesini görmeyi nasıl öğreteceksin?" diye sordum.

Uzun bir süre cevap vermedi. "Hazır olman lazım," dedi sonunda.

"Beni ne hazır edecek?"

"İtaat ve güven."

"Ben sana itaat etmiyor muyum?"

"İçinden etmiyorsun."

"Sen bunu nasıl biliyorsun?"

Bana horgörü ya da acımayla bakıp hiçbir şey söylemedi.

"O halde ne yapmam gerekiyor? Sana güvendiğimi nasıl kanıtlayabilirim?"

"İtaatle."

"Ne yapmam gerektiğini söyle ki yapayım."

İradelerimiz arasındaki bu savaşı sevmiyordum ama onun istediği buydu. Ve istediğini elde ettiği için ses tonunu değiştirdi. Büyük bir ciddiyetle konuştu. "Devam etmek zorunda değilsin Gavir," dedi. "Bakıcıların yolu zorlu bir yoldur. Zorlu ve korku dolu. Ben hep senin yanında olacağım ama yolculuğu yapan sen olacaksın. Ben sana yolun başına kadar rehberlik edebilirim ama ondan sonra sadece izleyebilirim. Cüret eden senin iraden, gören senin gözlerin. Daha büyük yolculuklar yapmak istemiyorsan, öyle olsun. Seni zorlamayacağım – zorlayamam. Eğer istersen yarın benden ayrıl, Doğu Gölü'ne geri dön. Zihninde beliren çocuklara has görüntüler zaman zaman sana geri dönecektir ama çok sürmeden solmaya başlayacaklar; onları kaybedeceksin, gücünü kaybedeceksin. O zaman sıradan bir adam gibi yaşayabilirsin. Eğer istediğin buysa."

Oldukça şaşırarak, kafam karışarak ve bana meydan okuduğunu hissederek, "Hayır. Sana söylemiştim, gücümü bilmek istiyorum," dedim.

"Bileceksin," dedi sakin bir sevinçle.

O geceden sonra bana karşı hem daha nazik olmuştu hem de daha zorlayıcı. Gücümü öğrenmem gerçekten mümkünse bunun için ona sorgusuz sualsiz itaat etmeye kesin kararlıydım. Yine benden üç günde bir oruç tutmamı istedi. Perhizimi büyük bir katılıkla denetliyor, süt veya tahıl yememe izin vermiyor, kutsal olduğunu söylediği bazı yiyecekler ekliyordu: ördek ve diğer yabani kuşların yumurtaları, şardissu adını verdiği bir kök, kara tarafındaki söğüt korularında biten minik bir mantar olan eda – hepsi çiğ yeniyordu. Zamanının büyük bir kısmını bu yiyeceklerin tedarikiyle geçiriyordu. Şardissu ile edanın tatları berbattı ve midemi bulandırıyor, başımı döndürüyorlardı ama zaten bunlardan çok azıcık yemem gerekiyordu.

Bu perhize ve saatler süren diz çökme seanslarına başladıktan birkaç gün sonra bedenim ve zihnimde bir hafiflik hissi belirdi, sanki serbestçe yüzüyormuşum gibi bir his. Kulübenin verandasında diz çöküp de "hassa" kelimesini tekrar tekrar söylerken kendimi yabani kazlar ve kuğuların kanatlarında yükseliyormuş gibi hissediyordum.

Böylece verandada diz çökmüş vaziyetteyken Bataklıkların altımda uzandığını gördüm, üzerlerinden bulutların gölgelerinin geçip gittiği Bataklıklar. Göllerin kıyılarındaki köyleri gördüm, suya açılmış

balıkçı kayıklarını. Çocukların, kadınların, adamların yüzlerini gördüm. Sırtımda bir yükle büyük bir nehri aştım, yüküm ağırdı, beni yere çekiyordu, sonra yükümü atıp yeniden kanatlarımı buldum, balıkçıl kanatlarım. Uçtum, uçtum... hasta, üşümüş, her yanım tutulmuş, dizlerim ağrıyla cayır cayır yanarken, başım ağırlaşmış, karnım ağrıyarak Dorod'un evinin verandasına indim.

Kalkmama yardım etti. Beni toprak çanağın içinde yanan cılız ateşin yanına götürdü, zira kış yaklaşıyordu. Beni avutup övdü. Bana yarı saydam çiğ balık ve sebze dilimleri, çırpılmış yumurta, bir parça mide bulandırıcı şardissu yedirdi ve ağzımdaki kötü tadı yıkaması için bir içim su verdi. "Bana süt vermişti," dedim, sütün tadına duyduğum özlemle Bataklıklar'a ilk geldiğim zaman gittiğim handaki kadını hatırlayarak. Bütün o gece tüm hatıralarım benimle kaldı. Çığlık sesleri ve rüzgârın uğultularıyla dolu zifir zindan havada fırtına çatıları ve duvarların hasırkumaşlarını direklerden söküp alarak Herru adındaki bir köyü harap ederken, ben Arkamand'daki sınıfta ablamın yanında oturuyormuşum gibi Dorod'un kulübesinde yatıyordum...

Midem çok bulanıyordu, tekrar tekrar kusuyordum; verandaya yüzükoyun yatmış, aşağıdaki çamura kusup duruyor, mide ve ciğerlerimdeki sancıyla kıvranıyordum. Dorod yanıma diz çökerek elini sırtıma koydu, her şeyin yolunda olduğunu söyledi, kısa sürede hepsi geçecekti, rahat rahat uyuyabilecektim. Nihayet uyuduğumda rüyalarım da gördüğüm görüntülerden ibaretti. Uyandığımda hiç bilmediğim şeyleri hatırlıyordum. Bütün gördüklerimi anlatmamı istedi, ben de denedim ama anlatmaya başlar başlamaz yeni görüntüler geldi, Dorod yok oldu, kulübe yok oldu, ben yok oldum, hiç bilemeyeceğim ve hiç hatırlayamayacağım yerlerde ve insanlar arasında kayboldum. Sonra yine karanlık kulübede yatıyor buldum kendimi, hasta bir halde, her yanım sancı içinde; başım dönüyordu ve doğrulup oturamıyordum bile. Dorod gelip bana su verdi, biraz yemek yememi sağladı, benimle konuşuyor ve beni konuşturmaya çalışıyordu. "Çok cesur bir adamsın Gavir'im, büyük bir bakıcı olacaksın," diyordu bana; bense ona tutunuyordum, ona, bir rüya, görüntü veya anı olmayan tek surata, tek gerçek surata, tek tutabileceğim ele, rehberime ve kurtarıcıma, sahte rehberime, bana ihanet edene.

Rüyalarım ve görüntüler arasında başka bir surat daha belirmişti. O kadını tanıyordum. Sesini biliyordum. Ama öte yandan bütün suratları, bütün sesleri tanımıyor muydum? Her şeyi, her şeyi hatırlıyordum. Cuga üzerime eğilmişti. Hoby koridordan bana doğru geliyordu. Ama o oradaydı, onu tanıyordum, ismini söyledim: "Gegemer."

Karga suratı ciddi, karga gözleri kara ve keskindi. "Yeğen," dedi. "Eğer seni görüntüler içinde görürsem sana anlatacağımı söylemiştim. Bunu hatırlıyorsun."

Her şeyi hatırlıyordum. Bunu bana daha önce söylemişti. Bütün bunlar daha önce olmuştu. Hatırlıyordum Çünkü daha önce yüzlerce kere olmuştu bu, diğer her şey gibi. Yaptığım yolculuklardan çok yorulmuş olduğum için yatıyordum. Dorod ise bağdaş kurmuş, yakınımda oturuyordu. Kulübe karanlık ve sıkışıktı. Teyzem kulübenin içinde değildi, burası bir erkek kulübesiydi, o ise bir kadındı: Kapıda diz çökmüştü, eşikte durması gerekiyordu. Bana baktı ve sert sesiyle konuştu.

"Senin bir çocuk taşıyarak bir nehri aştığını gördüm. Beni anlıyor musun Gavir Aytana? Senin gideceğin yolu gördüm. Eğer bakarsan görürsün. Geçmen gereken ikinci nehirdir. İkinci nehri geçersen emniyette olacaksın. Birinci nehrin ötesinde senin için tehlike var. İkinci nehrin ötesi güvenli. Birinci nehri geçerken ölüm ensende olacak. İkinci nehri geçince hayatı izleyeceksin. Beni anlıyor musun? Beni duyuyor musun kız kardeşimin oğlu?"

"Beni de yanında götür," diye fısıldadım. "Beni de yanında götür!"

Dorod'un ikimizin arasına girecek şekilde ilerlediğini hissettim.

"Ona eda vermişsin," dedi teyzem Dorod'a. "Onu başka neyle zehirledin?"

Doğrulup ayağa kalkmayı becermiştim. Dorod beni engellemek için ayağa kalkmış olsa da kapıya doğru tökezleyerek yürüdüm. "Beni de yanında götür," diye seslendim teyzeme. Teyzem ona uzattığım elimi yakaladı ve çekip beni evden çıkarttı. Ayakta zor duruyordum. Kolunu bana doladı.

"Bir oğlanı öldürmek sana yetmedi mi?" dedi Dorod'a, yavrularını çalan bir atmacaya saldıran bir karga kadar yırtıcı. "Bana onun eşyalarını ver ve gitmesine müsaade et, yoksa seni Aytanu yaşlıları

ve kendi köyünün kadınları önünde öyle bir rezil ederim ki bir daha hiç kimse unutmaz!"

"Büyük bir bakıcı olacak," dedi Dorod, hiddetle titrese de kulübenin kapısından ayrılmayarak. "Güç sahibi bir adam. Bırak benimle kalsın. Bir daha ona eda vermem."

"Gavir," dedi teyzem, "seçimini yap."

Ne dediklerini bilmiyordum ama teyzeme, "Beni de yanında götür," dedim.

"Bana onun eşyalarını ver," dedi teyzem Dorod'a.

Dorod arkasını döndü. Çok geçmeden bıçağım, balık oltalarım, hasırkumaşa sarılı kitabım ve lime lime olmuş battaniyemle döndü. Bunları kapının önüne, yere bıraktı. Yüksek sesle hıçkırıyor, gözyaşları yanaklarından süzülüyordu. "Fenalıklar peşini bırakmasın fena kadın," diye bağırdı. "Pislik! Hiçbir şey bilmiyorsun. Kutsal şeylerle işin yok senin. Dokunduğun her şeyi kirletiyorsun. Pislik! Pislik! Evimi kirlettin."

Teyzem bir şey söylemedi ama eşyalarımı yerden almama, verandadan aşağıya inmeme, bir kadın kayığı olan, yaprak kadar hafif kayığını bağladığı iskeleye yürümeme yardım etti. Kayığa zahmetle indim, titreye titreye bir köşeye büzüştüm. Bütün bu süre zarfında Dorod'un erkeklerin kadınlar için kullandıkları çirkin sözlerle Gegemer'e küfrettiğini duydum. Teyzem halatı atarken hiddet ve kederle uluyordu: "Gavir! Gavir!"

Başımı kollarımın arasına alarak, ondan saklanarak olduğum yere büzüştüm. O zaman sessizlik oldu. Suyun üzerindeydik. Biraz yağmur yağıyordu. Başımı kaldıramayacak kadar hasta ve zayıftım, üstelik üşüyordum. Kürekçinin oturduğu sıraya sokuldum. Etrafımda görüntüler uçuşuyordu; suratlar, sesler, yerler, şehirler, dağlar, yollar, gökler – ve böylece yeniden upuzun bir yolculuğa çıktım.

Gegemer'in Dorod'un evine gelmesi ve eşiğinde durması bir ihlal anlamına geliyordu, sadece bana vereceği acil mesajın haklı çıkarabileceği bir ihlal. Beni Doğu Gölü'ndeki kadınlar köyüne götüremezdi; kendisi de erkeklerin köyüne giremezdi. Beni köyler arasında kullanılmayan bir evlilik kulübesine götürdü, bir yatak yaparak orada bıraktı ve günde birkaç kez bakmaya geldi – bir adam

hastalandığı zaman bir eşin veya kız kardeşin ona bakması veya onu ziyaret etmesi için ayarlanmış alışıldık bir düzendi bu.

Böylece ufak, dayanıksız, rüzgârın hasırkumaş duvarları çırptığı, yağmurun dövdüğü ve çatıdaki saz kümelerinden içeri süzüldüğü kulübede yattım. Ya titreyip sayıklıyor ya da her yanım uyuşmuş bir halde yatıyordum. Dorod'la ne kadar kaldığımı veya iyileşme sürecimin ne kadar sürdüğünü bilmiyorum ama onunla gittiğimde yazdı ve kendime geldiğimde, yeniden kendim olabildiğimde baharın ilk günleriydi. O kadar zayıf düşmüş, o kadar erimiştim ki kollarım sazların saplarına dönmüştü. Yürümeye çalıştığım zaman nefes nefese kalıyordum, başım dönüyordu. Yeniden iştahıma kavuşmam uzun bir zaman aldı.

Teyzem bana Dorod'un vermiş olduğu eczalarla ilgili bir şeyler anlattı. Bunlardan nefretle, kinle bahsediyordu. "Ben de eda almıştım," dedi. "Annenin nereye gittiğini öğrenmeye çok kararlıydım. Bakıcıların, Büyük Ev'deki o kendi sözlerini yutasıca, çamur yiyip bataklıklarda boğulasıca arif kişilerin bana söylediklerini dinledim. Eda al, dediler, zihnin serbest kalır, istediğin yere uçarsın! Doğru, zihin uçuyor ama bedelini beden ödüyor, hatta zihin de. Aptalın tekiydim işte, neticede anneni hiç görmedim ama sadece tek bir ısırık bir-iki ay boyunca beni hasta etmeye yetti. Sana ne kadar verdi, ne kadar sıklıkla verdi? Sonra o öd kökü şardissu: İnsanın başını döndürür, kalbini çok hızlı attırır, nefesin tıkanır – ondan hiç almadım ama biliyorum. Ben erkeklerin birbirlerine ne yaptıklarını gayet iyi biliyorum; bir de buna kutsal ecza diyorlar!" Bir kedi gibi tıslıyordu. "Ahmaklar," dedi. "Erkekler. Kadınlar. Hepimiz."

Ben kulübenin kapısında oturuyordum, teyzem de yanında getirdiği sepet örgü bir sandalyede; kadınlar kamıştan böyle hafif, katlanır sandalyeler yapıp açık havada herhangi bir yerde oturabilmek için yanlarında taşıyorlardı. Yer yeni yağmış yağmurdan hâlâ ıslaktı ama gökyüzü uçuk, ışıl ışıl bir maviydi ve güneşte yeni bir sıcaklık vardı.

Teyzemle birbirimize karşı çok rahattık. Hayatımı kurtardığını biliyordum, o da bunu biliyordu. Galiba bunu bilmek, annemi ölüme göndermiş olduğu konusundaki suçluluk duygusunu rahatlatıyordu. Gegemer haşin, sert, sinirli biriydi ama hastayken bana büyük bir sabırla, hatta şefkatle bakmıştı. Genellikle birbirimizi anlamıyorduk

ama bu önemli değildi; kelimelerin ötesinde bir anlayış, tüm farklılıkların ötesinde bir benzerlik vardı aramızda. Kelimelere dökmesek de ikimizin de bildiği bir şey vardı: Yeterince iyileştiğimde Batıklıklar'dan ayrılacaktım.

Benim acelem yoktu ama onun vardı. Beni ölüm ensemde kuzeye giderken görmüştü. Gitmem gerekti. Emniyette olmam için ikinci nehri geçmem gerekti. En kısa zamanda gitmeliydim. Sonunda bunu bana söyledi.

"Ne zaman gidersem gideyim," dedim, "ölüm hep ensemde olacak."

"Eng, eng, eng," dedi kaşlarını çatıp başını hiddetle sallayarak. "Eğer gitmeyi çok uzun süre ertelersen, ölüm seni bekliyor olacak!"

"O zaman burda kalırım," dedim şakayla karışık. "Niye akrabalarımı, klanımı bırakıp ölümün peşinden koşayım ki? Burdaki halkımı seviyorum. Balığa çıkıyorum..."

Ona takılıyordum tabii ki, o da bunu biliyordu ve pek umursamıyordu ama ne gördüyse o görmüştü, ben görmemiştim. Hafife alamıyordu.

Dorod'la yaşarken ve Batı Gölü'ne ilk döndüğüm zamanlarda gördüğüm o yoğun, anlamsız, nihayetsiz görüntülerin arasında özel bir katiyet ve netlikle hatırladığım tek bir görüntü vardı. Bacaklarıma ve ayaklarıma asılan, beni akıntısıyla çekip almaya çalışan bir nehre belime kadar girmişim ve sırtımda sürekli dengemi bozan ağır bir yük var. İleri, tam nehir kıyısına doğru bir adım atıyorum ama attığım adım yanlış –hemen anlıyorum– kumlar değişken, ayağımı basacağım sağlam bir yer yok orada. Döne döne hızla akan suyun içinde nereye gidebileceğimi bilmiyorum ama sağa doğru bir adım atıyorum, bir adım daha; sonra sanki suyun altında bir patikayı izliyormuş gibi bu taraftan adım adım, akıntının gücüne karşı ilerlemeye çalışıyorum – hepsi bu. Başka bir şey görmüyorum.

Bu hatırlama, bu görüntü, iyileşirken de bana geri gelip durdu. Sanırım hastalığımın en son görüntülerinden biriydi bu. Ertesi gün beni ziyarete geldiğinde bu görüntüden Gegemer'e söz ettim. Ona anlatırken teyzem dişlerini sıkıp yüzünü ekşitti, ürperdi.

"Aynı nehir," diye mırıldandı.

O bunu söyleyince benim de içim titredi.

"Seni orda gördüm," dedi. "Taşıdığın şey bir çocuk, sırtına binmiş." Uzun bir süre sonra, "Güvende olacaksın ablamın oğlu. Güvende olacaksın," dedi. Sesi alçak ve boğuktu; o kadar içten konuşuyordu ki sözlerini bir kehanet değil, onun bir dileği olarak aldım.

Yolumu gözlemiş, beni sadece kendi çıkarı için –halkı arasında önemli biri, bir bakıcı rehberi, bir kader tüccarı, güç sahibi bir adam olabilmek için– istemiş olan zavallı Dorod'la gitmekle büyük aptallık etmiştim. Kendi pek bilmese bile aslında gerçekten yolumu gözlemiş olan, kendisini büyük bir kişi yapmak için değil de sadece sevgi adına gerçekten beni isteyen Gegemer'e sırtımı çevirmiştim.

Nisan geldiğinde henüz daha ileriye olmasa da en azından dayımın evine gidebilecek kadar iyileşmiştim. Evlilik kulübesinde kaldığım son gece teyzem sadece benimle vedalaşmak için gelmişti. Güneş altında kulübenin önüne oturduğumuzda ona, "Annemin kız kardeşi, sana ablamı anlatabilir miyim?" dedim.

"Sallo," dedi fısıltıyla. İki-üç yaşlarında bir çocuğun, kaybolmuş bir çocuğun ismi.

"O beni korudu ve savundu. Hep cesurdu," dedim. "Bataklıkları hatırlayamıyordu, halkımız hakkında hiçbir şey bilmiyordu ama bizde, diğerlerinde olmayan güçler olduğunu biliyordu. Bana bu güçlerden, gördüğüm görüntülerden diğerlerine hiç söz etmememi söylemişti. Akıllıydı. Güzeldi – köyde Sallo kadar güzel bir kız yok. Ne de onun kadar iyi kalpli, sevgi dolu, hakikatli biri var." Teyzemin ne kadar dikkatli dinlediğini fark edince konuşmaya devam ettim, Sallo'nun neye benzediğini anlatmaya çalıştım, nasıl konuştuğunu, benim için ne anlama gediğini. Çok vakit almadı. Bir insanın ne olduğunu anlatmak zordur. Sallo'nun hayatı ise öyle uzun bir öykü çıkartamayacak kadar kısaydı. O anki halimle benim yaşadığım kadar bile yaşamamıştı.

Kısmen gözyaşlarım, dökmek istediğim gözyaşlarım yüzünden konuşamadığımdan sustuğum zaman Gegemer, "Ablan benim ablama benziyormuş," dedi. Ve kara elini bir an için benim kara elimin üzerine koydu.

Böylece bir kez daha ufak bohçamı, yani battaniyemi, olta takımımı, kitabımı topladım ve erkeklerin köyüne, dayımın evine yürüdüm. Metter beni sakin bir sevecenlikle karşıladı. Prut

kuyruğunu sallayarak beni karşılamaya geldi, eski battaniyemi döşeğimin üzerine serer sermez de üzerine atlayarak, bir yandan yel değirmeni gibi mırlarken bir yandan da büyük bir şevkle battaniyeyi yoğurmaya başladı. Ama yaşlı Minki'den nazik bir karşılama görememiştim. Metter hüzünle Minki'nin kışın öldüğünü anlattı. Yaşlı Peroc da ölmüştü, evinde tek başına. Bir sabah Metter ona onarması için bir ağ götürmüş, Peroc'un soğumuş ateş çanağının yanında iki büklüm, soğuk ellerinde duran işiyle öylece oturmakta olduğunu görmüş.

"Rava'nın evinde yeni yavru köpekler varmış," dedi Metter bir süre sonra. "Yarın gidip bakabiliriz."

Öyle de yaptık, kuzu yünü kadar sıkı siyah kıvırcık tüylü, parlak gözlü, dik duruşlu, iyi bir tanesini seçtik. Metter ona Bo ismini verdi ve o gün balığa çıkarken yanında götürdü. Tam kayığı iterek karadan uzaklaştırırken köpek suya atlayarak kayığın yanından yüzmeye başladı. Yavruyu tekrar sudan çıkartarak sertçe konuştu, bu arada hiç de tövbekâr görünmeyen yavru neşeyle kuyruğunu sallıyordu. Ben de onlarla gitmek istiyordum ama henüz balık avlamaya çıkacak kadar güçlenmemiştim; Rava'nın evine yürümek bile beni nefessiz ve titrek bırakmıştı. Güneşte verandaya oturarak Metter'in yarasa kanadı yelkenli kayığının gölün ipeksi mavi suları üzerinde gittikçe küçülüşünü seyrettim. Bu ev, diye düşündüm, belki de bugüne kadar en çok yuvam diyebileceğim evdi.

Ama yuvam değildi. Hayatımı burada geçirmek istemiyordum. Bu artık benim için çok açık bir gerçekti. Ben iki maharetle, iki güçle doğmuştum. Birisi buraya aitti, Bataklık halkının bildiği, nasıl kullanılacağını ve nasıl eğitileceğini bildiği bir güçtü. Ama ya hocamın cahilliği ve sabırsızlığı yüzünden ya da benim görme gücüm aslında büyük bir güç değil de sadece burada sık rastlanan, zaman zaman biraz ilersini görebilme gücü olduğundan, bu konudaki eğitimim yarıda kalmıştı. Bir çocuk marifeti, eğitilemeyen, güvenilmez, yabani bir marifet, yaşım ilerledikçe zayıflayacak bir marifet.

Diğer gücüm ise her ne kadar güvenilir de olsa burada bir işe yaramıyordu. Hikâyeler, tarihi bilgiler ve şiirlerle dolu bir kafa ne işe yarardı? Rassiu erkekleri ne kadar az söz söylerse o kadar saygı görüyordu. Hikâyeler kadınlar ve çocuklara aitti. Şarkılar sırdı,

sadece kabul törenlerinin o korkunç kutsal merasimleri sırasında söyleniyordu. Bu insanlar sözlerin insanları değildi. Görüntülerin ve anların insanlarıydı onlar. Kitaplardan öğrendiğim onca şey onların yanında heba oluyordu. O halde bütün bu bilgileri unutmalı mıydım, hafızama ihanet edip bu şekilde aklımın ve ruhumun da yaşım ilerledikçe küçülmesine ve zayıflamasına izin mi vermeliydim?

Beni halkımdan çalanlar halkımı da benden çalmışlardı. Artık bir daha tam manasıyla onlardan biri olamayacaktım.

Bunu anlamak, artık gitmem gerektiğini anlamak demekti.

O halde nereye gidecektim?

Kuzeye, demişti Gegemer. Beni kuzeye giderken görmüştü. İki büyük nehrin ötesine. Somulane ile Sensaly olsa gerekti bunlar. Asion, Somulane'nin kuzeybatısında, Bendile'deydi; Mesun şehri ise Sensaly'nin kuzey kıyısında uzanıyordu, Urdile'de. Mesun'da büyük bir üniversite vardı. Bilginler, şairler burada yaşıyordu. Şair Orrec Caspro da orada yaşıyordu.

Ayağa kalkıp minik eve girdim. Prut gözleri yarı kapalı, patileriyle battaniyeyi yoğurmaya ve yel değirmeni gibi mırlamaya devam ediyordu. Üzerinden uzanarak raftan hasırkumaşa sarılı küçük paketi alıp dışarı çıkarttım ve elimde onunla yere bağdaş kurdum. Dorod'un verandasında diz çökmüş geçirdiğim saatleri, günleri, ayları düşündüm ve bir daha hiç diz çökmeyeceğime kendi kendime söz verdim. Keşke kadınların sazdan, ayaksız sandalyelerinden biri olsaydı, diye geçirdim içimden ama biz erkekler kadın eşyaları kullanmazdık. Kadınlar kullanılacak ve yapılacak şeyleri yapar ve kullanırlardı ama erkekler birçok şeyi hor görür, birçoğundan kaçınırdı, saz sandalyeler, yemek pişirmek, hikâye anlatmak gibi; böylece kadın olmadıklarını kanıtlamak için kendilerini bir sürü hünerden ve zevkten mahrum ederlerdi. Bir şeyi yapmayarak değil, yaparak kanıtlamak daha iyi olmaz mıydı?

Bana göre daha iyiydi, onlara göre değil. Ben onlardan biri değildim.

O zaman bağdaş kurarak oturdum, kitabın üzerindeki ipeksi hasırkumaşı açtım. Böylece kim bilir kaç yıldır –bir yıl mı, iki yıl mı– ilk kez kitabı açtım. Kitabın lalettayin bir sayfasını açtım, bıraktım kitap sayfayı kendi seçsin ve başladım okumaya.

Sular İlahı'nın diyarında
büyür hasırotları, büyür yeşil sazlar.
Hassa! hassa!
Sular üzerinden uçar kuğular, seslenerek yeşil sazların, hasırotlarının üzerinden.
Hassa! hassa!
Boz balıkçıllar bataklıklar üzerinden uçarken
gölgeler geçer kanatlarının altından.
Bulutların altından gölgeler geçer,
bataklıkların üzerinden, saz adaları
ve pirinç tarlalarının üzerinden. Mübarektir
su kuşlarının kanatları,
Mübarektir Sular İlahı'nın,
Pınarlar ve Nehirler İlahı'nın diyarı.

Kitabı ve gözlerimi kapatıp kapının pervazına yaslandım; bıraktım güneş ışıkları gözkapaklarımdan, kemiklerimden süzülsün. Nereden biliyordu? Buranın neye benzediğini nereden biliyordu? Kuğu ile balıkçılın kutsal adını nereden biliyordu? Orrec Caspro bir Rassiu, bir Bataklık adamı mıydı? Bir bakıcı mıydı?

Mısraların fısıltıları aklımda uykuya daldım. Bo kucağıma atlayıp yüzümü hevesle yalarken uyandım. Metter verandaya tırmanıyordu. "O ne?" dedi, kibar bir merakla kitaba bakarak.

"Bir kutu kelime," dedim. Uzatıp ona gösterdim. Başını sallayarak "Anh, anh," dedi.

"Bugün ritta var mıydı?"

"Yok. Sadece levrekle pikelet. Ritta için senin de benimle gelmen lazım. Balık döşeğine geliyor musun?"

Onunla gidip takastan sonra Tisso'yla konuştum. Onu gördüğüme sevinmiştim; bahçelerin yakınlarında oturup epey bir konuştuk. O akşam evimizin güvertesinden güneşin kavuşmasını seyrederken ani ve şiddetli bir mahcubiyet ve huzursuzlukla, ikinci kabul törenim olmamış olsa da, hâlâ kara çomaklardan yapılmış gibi dursam da, başarısız bir bakıcı, hiçbir hüneri olmayan bir adam olsam da Tisso'nun bana âşık olmaya hazır olduğunu hissetim.

Metter tıraş oluyordu. Bataklık insanlarının öyle pek bir sakalları yoktur; dayım bir midye kabuğunu cımbız, içi su dolu siyah bir kâseyi

de ayna olarak kullanarak tıraş oluyordu. Bu işten zevk aldığı belliydi. İşi bitince midye kabuğunu bana uzattı. Şaşırdım ama çenemi elleyip kâseye baktığımda bende de biraz kıvırcık siyah sakalın bitmiş olduğunu gördüm. Bunları tek tek yoldum. Aslında gerçekten zevkli bir işti. Neredeyse bütün ufak tefek günlük işler zevkliydi. Burada huzurlu dayımla huzur içinde oturmayı özleyecektim. Ama şimdi gitmem gerektiğine daha da çok ikna olmuştum.

Öte yandan gücümü kazanmadan gidemezdim, bu kesindi. Böylece baharın kalan zamanında sıkı bir perhiz uyguladım. Neredeyse sürekli erkeklerin köyünde kaldım; balık döşeğine giderek insanlarla orada konuştum ama delikanlılar ve genç kızlarla yürüyüşe gitmedim. Bacaklarımı güçlendirmek ve nefesimi geri kazanmak için göl kıyısında tek başıma millerce yürüyordum. Peroc'un ağları tamir etme zanaatına el atıp oturarak yapabileceğim bir iş edinmiştim; bu konuda çok iyi olmasam da tamir ettiğim ağlar hiç yoktan iyiydi ve böylece köyde bir şeylere yaramış oluyordum.

Çok geçmeden Metter'le oltayla balık avlamaya çıkmaya, küçük köpeğin pek bir terbiyeye ihtiyacı olmadığı halde dayımın Bo'yu terbiye etmesine yardımcı olmaya başlamıştım. Vurulan avı bulup geri getirmek hayvanın kanında vardı; oltamın ucundaki yemi bir balık, büyük bir levrek ilk kez kapıp kaçtığında, daha ben balığı kaçırdığımı anlayamadan Bo suya atlayıp çırpınan balığı dikkatle dişlerinin arasında tutarak yeniden sudan çıkmıştı.

Her sabah ve akşam verandada, eğer yağmur yağıyorsa evin havaya kaldırılmış duvarının altında oturup kitabımdan birkaç sayfa okuyordum. Gittikçe yaşlanan ve tembelleşen Prut genellikle kucağıma oturmak için bu fırsattan yararlanıyordu. Sonra dayımla birlikte günü köyde ilk yaşamaya başladığım zamanlarda öğrendiğim kısa bir hürmet dansı ve Sular İlahı'na birkaç şükran sözüyle bitiriyor, yatmaya gidiyorduk.

Böylece geçti günler. Yazın ortalarıydı, gündönümünü geçmişti. Köyden ayrılmam gerektiği pek aklıma gelmiyordu. Hiçbir gereksinmem yoktu. Halimden memnundum.

Teyzem balık döşeğinin etrafından azametle yürüyüp yanıma geldi, kızgın bir karga gibi gözleri şimşek çakıyordu. Küçük çocuklar

korkuyla önünden kaçıştılar. "Gavir!" dedi. "Gavir, bir adam gördüm. Seni takip eden bir adam. Senin ölümün olan bir adam."

Ona bakakaldım.

"Gitmelisin ablamın oğlu!"

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

14

TEYZEM HERKESE benim onun gördüğü görüntüye itaat ettiğimi ve ertesi gün gideceğimi söylemişti. Ertesi gün son kez balık döşeğine gittiğimde Tisso'nun annesi bana iplikleri kabartılıp kalınlaştırılarak dokunmuş, yünlü kumaş kadar sıcak tutan yumuşak bir hasırkumaştan bir battaniye vermek için bekliyordu. "Kızım dokudu," dedi Lali Betu; ben de, "Ona teşekkür ederim; soğuk gecelerde hep sizi düşüneceğim," dedim. Tisso geride durmuş, benimle konuşmak için bir gayret göstermiyordu. Kadınlara hoşça kalın dedikten sonra teyzemle kısaca konuştum. Teyzem konuşmak istemiyordu, benim gitmemi, ikinci nehri de geçip emniyette olmamı istiyordu.

Ertesi gün dayım kalkmadan erkenden uyandım. Köpek yavrusu dayımın ayaklarının üzerinde uyuyordu. Prut benim eski battaniyemin üzerine kıvrılmıştı. "Me ile kalın," diye fısıldadım hepsine birden ve küçük evden dışarı süzülüp köyümden uzaklaştım. İçimde bir sıkıntı vardı.

Doğuya, karaya doğru ilerledim. Doğrudan kuzeye doğru acele etmemi isteyen teyzem duysa bundan hoşlanmazdı. Onun korkusunun beni yönlendirmesini kabul etmiyordum. Kayığım yoktu, yayan olarak kuzeye yollanırsam Bataklıklar içinde labirent gibi yerlerden geçmem, günler boyunca yürümem gerekecekti. Yanımda para yoktu ve yolculuk yaparken kazanma yolum da yoktu.

Ama aslında param olduğu düşüncesi aklımın bir kenarındaydı. Kan parası, kabahat parası, ablamın ölümünün bedeli. Cuga'nın yanında, mağarasında saklı bırakmıştım. Eğer azla yetinirsem, ki azla yaşamaya alışmıştım, bu para beni Mesun'a götürmeye yeterdi. Chamry ve Venne'yle yürüdüğüm yolu biliyordum, o kadar kuzeye gidince de Barna'nın muhafızlarına rastlamamak için Ormanın Kalbi'nin doğusundan giderdim. İşin zor tarafı Daneran Ormanı'nın güneyinde Cuga'nın mağarasını bulmak olacaktı. O yaz tanıdığım dağlar ve vadiler arasına gidince hatırlama marifetimin bana yol göstereceğinden emindim – tabii eğer o dağ ve vadileri bulabilirsem.

Tütsülenmiş kuru balık, sert peynir, sert ekmek ve kuru meyveden oluşan bir yolluğu bohça yapıp sırtıma atmıştım: Balık

döşeğinde kadınlar bana yiyebileceğimden çok fazla yiyecek ikram etmiş, köyümün erkekleri de Metter'in kulübesine gelerek yolculuk gereklerinden oluşan ufak çaplı istiflerini benimle paylaşmışlardı. Önümüzdeki günlerde açlık çekmekten korkmuyordum. Yiyecekler ve yeni battaniyemin yanı sıra her zamanki gibi olta takımımı, bıçağımı, nehri yürüyerek veya yüzerek geçmem gereken bir yere gelince korusun diye su geçirmeyen hasırkumaşla sıkıca sarılmış kitabımı yanımda taşıyordum. Artık sağlığıma yeniden kavuşmuş, bütün gün sürekli yürüyüp üstelik bundan zevk alacak hale gelmiştim.

İki gün içersinde Bataklıklardan çıkarak hafif ağaçlı, gittikçe yükselen bir araziye vardım. Artık doğuya doğru gidiyordum; tahmin edebildiğim kadarıyla Kasikar şehrinin kuzeyine yakın bir yerlerdeydim. Uzaktan ıssız görünümlü birkaç çiftlik binası gördüm. Vadiye büyük ve küçükbaş hayvanlar yayılmıştı, çok fazla yoktu. Buradan ordular geçmişti, Şehir Devletleri'nin her şeyi talan eden, ortalığı yakıp yıkan, durmadan savaşan orduları... Hiç yol, iz yoktu; arada sırada rastladığım birkaç çobandan başka insan görmemiştim. Bunlarla da ya konuştuk ya da birbirimize el salladık ve ben yoluma devam ettim.

Arazi yükselmeye devam etti ve sonunda aradığım dağlık, engebeli, vahşi topraklara vardım. Sorun bu toprakların aradığım kısmını bulmaktaydı. O anda durduğum yere göre Cuga'nın mağarasının ne tarafa düştüğü konusunda hiçbir fikrim yoktu. Orman o kadar sıktı ki dağların genel bir manzarasını hiç göremiyordum. Bütün yapabileceğim burnuma güvenerek ilerlemekti. İlk gün güneş alçalıp ağaçlar arasında altın rengine bürünürken kendimi tamamen kaybolmuş, rasgele yürüyormuş gibi hissettim. Planımın başarılı olması gibi bir umut yoktu. Sonunda, bu dağlara ilk geldiğim zaman olduğu gibi zayıflayıp delirinceye kadar dağlarda dolanıp duracaktım. Biraz bir şeyler yiyip kendi kendimi yüreklendirmek için oturdum; uyuyabileceğim korunaklı bir yer bulana kadar aydınlık elverdiğince yürümeyi planladım. Sırtımı genç bir meşeye dayayıp küçük bir meydanlıkta otururken içimi çekerek, "Ah Ennu, bana yol göster," dedim.

Bıçağımla sert bir ekmek somununu böldüm, üzerine bir dilim tütsülenmiş balık koydum ve tuzla tütsü kokusunun lezzetine varıp

köyümü düşünerek yavaşça yedim. Bir hareket hissedip de başımı kaldırdığımda siyah bir aslanın altı metre kadar ötemden, açıklıktan geçmekte olduğunu gördüm. Dişi bir aslandı–, başı ve kuyruğu inik halde yürüyordu. Durup doğrudan bana baktı. Ben hiç ses çıkartmadan, "Ennu-Amba" diye ismini söyledim. Biraz daha bakıp yoluna devam etti. Neredeyse aniden çalılıklar arasında gözden kayboldu.

Biraz sonra yemeğimi bitirdim. Balığı sarıp dikkatle bohçamın içine yerleştirdim. Yağlı parmaklarımı yalayıp ellerimi üzerine oturduğum eğreltiotlarına sildim. Ağzım kurumuştu, son akarsuda yeniden doldurmuş olduğum, verniklenmiş hasırkumaştan yapılma minik şişeden su içtim. Yavaşça ayağa kalktım. Gidilecek tek bir yol varmış gibi görünüyordu: aslanın gittiği yol. Bu pek akıllıca değil gibiydi ama belki de aklın işe yaramadığı bir yerdeydim. Aslanı takip ettim.

Çalılıklara girince aslanın gittiği yuvarlak bir tepeyi çevreleyen meşe ormanı içinden geçen, yürümesi kolay, görüş açısı oldukça iyi olan belli belirsiz bir patika olduğu ortaya çıktı. Aslanı bir daha görmedim. Uzun bir süre durmadan gittim. Nerede olduğumu anladığımda güneş ağaçların seviyesinden, yapraklar arasından parlıyordu. Cuga beni Orman Kardeşleriyle buluşmam için ağaçlar arasındaki bu açıklıktan geçirmişti – o muazzam, yaşlı meşenin yanından geçmiştik. Cugamand'dayız, diye düşündüm, sonra da neden "ben" değil de "biz" diye düşündüğümü merak ettim. Mağaraya ulaşmak için yapmam gereken aslanın yolundan sapıp, aşağıya ve sağa doğru bildiğim yolu takip etmekti.

Durup Ennu'ya teşekkür ettikten sonra sağa dönerek gittikçe daha da tanıdık gelen ormanın içinden aşağı inmeye başladım; az sonra evin oradaki dereyi geçmiş, mağaranın ağzını tutan ve gizleyen kaya çıkıntısının önünde duruyordum. Kavuşan güneşin ışığı ağaçların tepelerinde parlıyordu.

Tam Cuga'nın ismini söyleyecektim ki şaşmaz bir kesinlikle onun orada olmadığını anladım. Bir şey söylemedim. Bir süre sonra dar aralıktan içeri girdim. Gözlerim mağarada sadece karanlık buldu. Duman ve kötü tabakalanmış kürk kokusu, Cuga'nın leş kokusu, Cuga'nın feci kokusu oradaydı ama sanki kokunun bir çeşit yankısıydı bu. O karanlıkta ortalık buz gibiydi. Hiç ışık yoktu. Tekrar

dışarı çıktım. Akşam olağanüstü bir parlaklıkta ve sıcaklıktaydı, mağaradan ilk çıktığım zaman gün ışığının gözlerimi kör eden ihtişamı gelmişti aklıma.

Bohçamı mağaranın kapısına bırakıp su şişemi derede doldurmak için yanıma aldım. Su içip şişeyi doldurdum, bir süre orada çömeldim; gittikçe koyulaşan alacakaranlıkta suyun akışını ve hareketlerini seyrederken onu nehrin kıyısında gördüm.

Bir ya da iki yıl zarfında hayvanlar, su ve hava koşulları ondan geriye pek bir şey bırakmamıştı: alın kısmı içeri doğru kırılmış duran kafatası, diğer kemikler, küflü birkaç kürk parçası ve deri kemeri.

Durduğu yerde kafatasına dokundum, biraz okşayıp Cuga'yla konuştum. Işık hızla azalıyordu ve çok yorgundum. Mağarada uyumak istemedim. Büyük kayanın çimenli tarafında hasırkumaş battaniyeme sarındım ve derin, uzun bir uykuya daldım.

Sabah olunca Cuga'yı oraya gömerim diye mağaraya girdim, ama içersi o kadar kasvetliydi ki onu olduğu yerde bırakmak daha iyi bir fikir gibi geldi. Nehirden, kış taşkınlarından korunacak kadar yukarda küçük bir mezar kazdım. Kemiklerini, kemerini, mağarada bulduğum bıçaklarından birini ve en büyük hâzinesi olan içi tuz dolu metal kutuyu içine koydum. Onunla olduğum süre zarfında bu kutuyu hep saklı tutmuştu ve yerini hiç bilmemiştim, şimdi de mağaradaki ocağın önünde yerde bulmuştum. Kutunun dibinde hâlâ biraz tuz vardı. Kıymet verdiği iki bıçağın biri ve onunla bıraktığım, benim için sakladığı ağır para kesesi de kutuda duruyordu.

Para için öldürülmediğini öğrenmek beni rahatlatmıştı. Eşyaları çıkarttıktan sonra yeniden yerine koymamıştı, demek ki belki de yaralandığı veya kendini kötü hissettiği için hâzinesine bakmak istemişti. Ölmekte olduğunu hissettiğinde de dışarıda, nehir kıyısında oturmaktan hoşlandığı yerde ölmek için bunları bırakıp mağaradan çıkmıştı herhalde.

Küçük mezarı örttüm, toprağı elimle bastırdım ve Ennu'dan ona yol göstermesini istedim. Para kesesini hiç açmadan bohçamın dibine koydum. Veda ettikten sonra yola çıktım, kuzeye ve doğuya, Orman Kardeşleriyle ilk karşılaştığım dağa doğru yola koyuldum.

Doğu Gölü'nden ayrıldığımdan beri kendimi çok yalnız hissediyordum. Tek başıma kalmak benim için her zaman bir zevk olmuştu ama nadir ve görece bir tek başınalıktı bu – neredeyse her

zaman yakınlarda, ulaşabileceğim bir yerlerde birileri bulunurdu. Bu farklıydı, bu yalnızlık. Bir kez daha kendi halkımdan, bütün bildiklerimden uzaklaşmak, nereye gidersem gideyim hep yabancılar arasında olacağımı bilmek – bunun hürriyet olduğunu kendime ne kadar anlatmaya çalışırsam çalışayım bal gibi yalnızlık hissediyordum. Cugamand'dan ayrıldığım o gün en zoru olmuştu. Yolumu düşünmeksizin bularak ağır ağır ve zorlukla yürüdüm. Cuga'nın beni bıraktığı tepeye vardığımda durma zamanım da gelmişti. Durdum. Ateş yakmadım çünkü ne Orman Kardeşleri'ni ne de başkasını başıma toplamak istemiyordum. Tek başıma gitmem gerekiyordu ve öyle yapacaktım. Ama o gece orada yatarken kederlenip durdum. Hem kendim için, hem Cuga için kederlendim. Doğu Gölü'ndeki halkım için, Tisso ve Gegemer için, iyi kalpli tembel dayım için – hepsi için kederlendim. Ve Chamry Bern için, Venne için, Diero için, hatta Barna için, zira Barna'yı sevmiştim. Sonra Arkamand'da tanıdığım insanlar için, Sotur için, Tib'le Ris için, küçük Oco, Astano, Yaven için, öğretmenim Everra için ve Sallo için, yitirdiğim Sallom için – yitirdiğim herkes için. Dökemediğim yaşlarla yüreğim ağırlaşmıştı, başım ağrıyordu. Yaz aylarının büyük yıldızları yavaşça batıya kaydı. Sonunda uyumuşum.

Şafakla uyandım: Yeryüzünün kara renkli dağı üzerinde gökyüzü şeffaf pembe bir ışık dağı gibiydi. Hem acıkmış hem susamıştım. Kalktım, bohçamı yaptım ve dağın yamacından Brigin'in kana kana içmeme izin vermediği çayın olduğu dere yatağına inip kana kana su içtim. Yalnızdım – o halde yoluma yalnız devam edecek ve uygun gördüğüm gibi yaşayacaktım. Nereden istersem suyumu oradan içecektim. Herkesin hür olduğu Mesun'a gidecektim, Üniversite'de irfan öğretilen yere, şair Caspro'nun yaşadığı yere.

Uzun adımlarla ilerlerken Hürriyet şarkısını mırıldanmaya çalıştım ama hiç şarkı söyleyemezdim, ayrıca sessizliğin ve ormandaki kuş cıvıltılarının ortasında sesim bir karga yavrusunun gaklamasına benziyordu. Onun yerine şiirlerin mısralarının hatırıma gelmesine, benimle birlikte yola düşmelerine, bana daha sessiz bir müzikle yoldaş olmalarına izin verdim.

Ormanda her şey hızla değişir, ağaçlar devrilir, fidanlar filiz verir, patikalar üzerinde böğürtlenler biter, ama yol ne zaman arasam gözlerimin önüne açıkça seriliyor, hafızam nereye gitmem gerektiğini

söylüyordu. Geyik etini aldığımız açıklığa varmıştım, öğle yemeğimi burada yedim. Biraz geyik etim olsaydı keşke, diye geçirdim içimden. Bohçam çok hafiflemeye başlamıştı. Yeniden doğuya doğru dönsem, Daneran Ormanı'ndan çıksam, bir köy veya kasabadan yiyecek almak için şansımı denesem nasıl olur diye düşünmeye başlamıştım. Ama henüz bunu yapmak istemiyordum. Şimdilik omanda kalacak ve eğer hâlâ duruyorsa Birigin'in kampının iyice açığından geçip Chamry'nin bizi götürdüğü yolu izleyerek Barna'nın şehrinden güvenli bir uzaklığa gidecektim. Sonra kuzeye yollanarak geçmem gereken iki büyük nehirden ilki olan Somulane üzerinde orman dışındaki köylerden birini bulacaktım.

Ormanla kaplı dağlar arasından kuzeye doğru kavis yapan Somulane'yi izleyerek Barna'nın şehrinin aşağı yukarı doğusuna varıncaya kadar planım gayet iyi gitmişti. Oldukça acıkmıştım; nehrin bazı yerleri öyle durgundu ki içinde yüzen alabalıkları gökyüzündeki güvercinler kadar net görebiliyordum. Daha fazla dayanamadım. Güzel bir su birikintisinde durup oltamı birleştirdim, iğneme bir böcek taktım ve hiç vakit geçirmeden güzel bir balık yakaladım. İkincisini de aynı şekilde çabucak tutmuştum. Tam oltamı yeniden atıyordum ki birisi, "Gav?" dedi.

Olduğum yerde sıçrayıp yemimi düşürdüm, bıçağıma davrandım ve arkamda duran adama baktım. Bir an için adamı çıkartamadım, sonra Ater'i tanıdım – İrad'la Melle'yi yakalayan yağmacılardan biri olan Ater'i. Hikâyeyi birahanede anlatmışlardı – kadınlarını yumuşak sevdiğini söylemişti Ater. O zamanlar uzun boylu, ağır bir adamdı ama şimdi uzun boylu ve sıska bir adama dönmüştü. Dehşetle bakıyordum ama onun bakışlarında herhangi bir tehdit yoktu. Heyecansız bir şaşkınlık vardı yüzünde.

"Buraya nasıl geldin Gav?" dedi. "Ben seni boğuldu ya da gitti sandıydım. Daha önce yani."

"Gitmiştim," dedim.

"Şimdi dönüyosun ha?"

Başımı salladım.

"Dönülecek pek bi şey de kalmadı hani," dedi.

Benim iki balığıma bakıyordu. Açlığın yemeğe bakışını iyi bilirim.

"Ne demek istiyorsun Ater?" dedim, ne dediğini fark etmeye başlayınca.

Ellerini çaresizliğini ifade edercesine ileri doğru uzattı. "Şey," dedi. "Biliyosun." Ona bakıyordum. O da bana baktı. "Her şey yandı bitti," dedi.

"Şehir mi? Ormanın Kalbi? Yandı mı?"

Kendi hayatında o kadar muazzam bir önem taşıyan bir olayı bilmiyor olmamı anlaması zordu. Ondan anlamlı bir şeyler kopartıp almak epey bir zamanımı aldı.

İlk kaygım diğer adamların onu takip etmesi, Barna'nın muhafızlarının beni yakalayıp tutsak etmesiydi ama o sürekli, "Hayır. Kimse gelmiyo. Hepsi gitti. Kimse gelmiyo," deyip duruyordu. "Eskiden gittiğimiz o köye gittim biraz yiyecek bulabilir miyim diye ama orayı da yakmışlar," dedi.

"Kim?"

"Askerler."

"Kasikar askerleri mi?"

"Herhalde."

Ondan bilgi almak yavaş bir iş olacaktı. "Ateş yakmak güvenli mi?"

Başıyla onayladı.

"O zaman bir ateş yak da balıkları çomağa geçirip pişir. Burda biraz ekmeğim var." O ateşi yakarken ben büyük bir alabalık daha çekmeyi başardım. Balığı ateşte ızgara yapmak için zor bekledi. Deliye dönmüş gibi bir aceleyle yiyor, sert ekmeği ağzına tıkıyor, büyük bir acıyla çiğniyordu. "Ah," dedi, "ah bu harika bi şey, sağ ol Gav. Sağ ol."

Yemek yedikten sonra ben balık avlamaya devam ettim; alabalıklar boş oltaya atlıyorsa onları bırakmak günah olur. Ben balık avlarken o da nehir kıyısına oturarak Ormanın Kalbi'nde neler olduğunu anlattı. Hikâyenin çoğunu onun anlaşılmaz anlatılarından toparlamam gerekiyordu.

Votus, Morva ve Morr'un güneyindeki daha küçük şehirlere karşı artık Etra'yla Kasikar müttefik olmuş, Kuzey İttifakı'nı oluşturmuşlar. Etra'yla Kasikar arasındaki savaşta bir sürü çiftlik kölesi öldürülmüş, bunların yerlerine birilerinin bulunması, kaçanların yakalanması gerekiyormuş. Daneran Ormanı etrafındaki bütün kasabalar uzun zamandır kaçan kölelerin oluşturduğu büyük bir kamp veya şehir dedikodularıyla dolmuş, böylece yeni müttefikler ormana girip burada

ne olup olmadığına bakmaya karar vermiş. Her şehirden birer alay getirerek oluşturdukları orduyu Daneran ile Bataklıklar arasından hızla ormana yollamışlar. İleri karakol muhafızları şehre koşarak gelip tehlikeyi haber verinceye kadar Barna'nın adamları saldırıdan habersizmiş.

Barna, durup kendisiyle birlikte Ormanın Kalbi'ni savunacak adamları bir araya toplamış. Kadınlara ve çocuklara ormana dağılmalarını emretmiş. Adamların çoğu da çocuklar ve kadınlarla kaçmış. Tereddüt eden veya savaşmak için kalanlar kısa bir süre içinde kapana kısılmış: Askerler surları çevirerek düzenli bir biçimde önce surları, sonra da ahşap binaların çatılarına meşaleler fırlatarak bütün şehri ateşe vermişler. Barna'nın adamları onlara karşı hücumda bulunmuş ama sayıları az kaldığından hepsi kılıçtan geçirilmiş. Askerler yanan şehri çevirip bu kırımdan kaçan herkesi yakaladıktan sonra yayılarak ormanda saklanan veya kaçmaya çalışan insanları da yakalamışlar. Kalanları yağmalayabilmek için birkaç gece ateşin sönmesini beklemişler. Hâzineyi bulup paylaşmışlar. Tutsakları da paylaşmışlar, yarısı Etra'ya, yarısı Kasikar'a; sonra da geri dönüp zincirledikleri köleleri de büyük ve küçükbaş hayvanlarla birlikte sürmüşler.

Hikâyeyi anlatırken Ater'in yanaklarından gözyaşları süzülmüş ama sesi donuk ve sabit kalmıştı. Millerce kuzeyden yanan şehrin dumanını gördüğünde Ater yağmacılarla birlikte işteymiş. Askerler ayrıldıktan birkaç gün sonra yavaşça sokulmuşlar.

Ben, "Barna... " deyince Ater, "Söylediklerine göre askerler kellesini kesip top gibi tekmelemişler," dedi.

Diğerlerini sormak çok zordu. Sorduğum zamansa Ater'in verebileceği bir cevabı yoktu; genellikle kim hakkında konuştuğumu anlamıyordu sanki. Chamry? Omzunu silkti. Venne? Tanımıyordu. Diero? Tanımıyordu. Ama belli ki insanların bir kısmı öyle veya böyle kaçmayı başarmış, birçoğu başka nereye gidebileceklerini bilemediklerinden yıkılmış şehirde yeniden bir araya gelmişti. Tahıl stoklarının bir kısmı gizli kalmış ve ellenmemişti, bu insanlar da bunlarla ve bahçelerden kalanlarla idare etmişlerdi. Ne kadar zaman? Ater yine kesin bir şey söyleyemiyordu. Saldırı ve yangının altı ay kadar önce, muhtemelen kışın ilk günlerinde olduğunu tahmin ettim.

"Şimdi oraya mı dönüyorsun?" diye sordum Ater'e; başıyla onayladı. "Orası daha emniyetli," dedi. "Askerler her yere saldırdılar. Köle aldılar. Ben ta ordaki Ebbera'daydım. Nerdeyse bizim kadar kötü durumdalar. Tarlalarda çalışacak köle bırakmadılar."

"Ben de seninle geleceğim," dedim. Arkadaşlarıma ne olduğunu bilmeliydim.

Beş tane daha irice balık tuttum. Bunları yapraklara sardıktan sonra yola çıktık. Akşamüzeri Ormanın Kalbi'ne vardık.

Son kez mehtabın gümüşsü maviliğinde gördüğüm şehir kömürleşmiş direklerin, biçimsiz yığınların ve kül tarlalarının oluşturduğu bir harabeydi. İnsanlar kurtardıkları, çoğu yarı yarıya yanmış durumdaki kütüklerle şehrin bir köşesinde, bahçelerin yakınlarında kulübeler ve barınaklar yapmışlardı. Kamburu çıkmış, yüzü beriye dönük yaşlı bir kadın bahçedeki otları yoluyordu. Birkaç adam elleri dizlerinin arasında kulübelerinin kapısında oturuyordu. Bir köpek bize havladıktan sonra inleyerek bir köşeye sindi. Bir çocuk toprağın üzerine oturmuş, umursamadan Ater'le bana bakıyordu. Biz yaklaştıkça o da bizden korkup kaçtı.

Arkadaşlarımı sormak için gelmiştim ama soramadım. Diero'yu Barna'nın yanmakta olan evinde kısılıp kalmış vaziyette görebiliyordum; Chamry'nin cesedinin toplu mezara atılışını, Venne'nin zincirlenmiş bir halde götürülüşünü görebiliyordum. Ater'e, "Burda duramayacağım," dedim. Ona balık paketini verdim. "Biriyle paylaş," dedim.

"Peki sen nereye gidiyosun?" diye sordu o ifadesiz tonlamasıyla.

"Kuzeye."

"Köle avcılarına dikkat et," dedi Ater.

Tam geldiğimiz yola doğru döneceğim sırada bir şey her iki bacağımdan o kadar sert ve ani bir şekilde çekti ki neredeyse dengemi kaybedecektim. Bir çocuktu bu, bize baktıktan sonra bizden kaçıp sinen çocuk. "Koca Gaga, Koca Gaga, Koca Gaga," diye bağırdı bir kuşa benzeyen tiz sesiyle. "Of Koca Gaga, of Koca Gaga."

Ellerini bacaklarımdan zorla ayırmam gerekti; o zaman da toz, kemik ve gözyaşından ibaret yüzüyle yüzüme bakarak ellerime serçe pençelerine benzeyen elleriyle sarıldı.

"Melle?"

Beni kendisine çekti. Onu kucağıma aldım. Tüy gibi hafifti, sanki bir hayaleti kucaklamıştım. Bana sıkı sıkı sarıldı, aynı ona yazmayı öğretmek için Diero'nun odasına geldiğim zaman yaptığı gibi. Yüzünü omzuma gömdü.

Durmuş hayretle bize bakan Ater'e "Nerde yaşıyor?" diye sordum. Yakındaki bir kulübeyi işaret etti. Onu kulübeye doğru taşımaya başladım.

"Oraya gitme," diye fısıldadı, "oraya gitme."

"Peki nerde yaşıyorsun Melle?"

"Hiçbir yerde."

Ater'in işaret ettiği kulübenin kapısından bir adam baktı. Onun marangoz olduğunu biliyordum ama ismini hiç öğrenmemiştim. Onda da o donuk bakış, o kuşatma çehresi vardı.

"Kızın ablası nerde?" diye sordum adama.

Omuzlarım silkti.

"Diero – kaçamadı... değil mi?"

Adam yine omuzlarını silkti, bu kez soru karşısında suratında alaylı bir sırıtış belirmişti. Bakışı gittikçe sertleşti. "O elindekini ister misin?" dedi.

Ona bakakaldım.

"Gecesi yarım bronz," dedi. "Ya da yiyecek, eğer yiyeceğin varsa." Sırtımdaki bohçaya bir göz atmak için ileri doğru bir adım attı.

Aklımdan hızla bir sürü düşünce geçti. "Benim olanı vermem," dedim ve geldiğim yoldan dönmek için hemen harekete geçtim.

Melle boynuma sarılmış, yüzünü saklamış, sessiz duruyordu.

Adam arkamdan bağırdı ve havlamaya başlayan köpek diğer köpeklerin de koro halinde havlamasına, ulumasına neden oldu. Bıçağımı çekmiş, sürekli arkama bakarak yürüyordum. Ama bizi izleyen kimse olmadı.

Yarım mil kadar yürüdükten sonra minik hayaletimin tahmin ettiğimden çok daha etten kemikten olduğunu ve ayrıca ne yaptığımı oturup bir düşünmem gerektiğini fark ettim. Bir patikanın belli belirsiz izine varınca bir süre onu takip edip sonra yan tarafa saptım. Bizi yoldan gizleyen bir mürver çalısının arkasında Melle'yi yere bırakıp soluklanmak için yanına oturdum. O da yanıma çömeldi. "Beni ordan aldığın için teşekkür ederim," dedi cılız bir sesle.

Artık yedi-sekiz yaşlarında olmalı, diye düşündüm. Pek büyümemişti ve o kadar zayıftı ki eklem yerleri yumru gibi duruyordu. Bohçamdan biraz kuru meyve çıkarttım ve ikram ettim. Açgözlü görünmemek için acıklı ve feci bir gayret göstererek meyveleri yedi. Bana da bir tane uzattı. Başımı salladım. "Ben biraz önce yedim," dedim. Meyveyi anında yuttu. Taş kadar sert ekmeğimden minik lokmalar kestim, çiğnemeden önce bunları iyice ıslatmasını tembih ettim. Ağzında ekmekle oturdu, kirli, kemikli yüzü rahatlamaya başlamıştı.

"Melle," dedim, "ben kuzeye gidiyorum. Uzaklara. Mesun adında bir şehre."

"N'olur ben de seninle geleyim," diye fısıldadı, yüzü yeniden gerilmeye başlamış, gözleri büyümüştü, bana bakmaya sadece bir kez cesaret edebilmişti.

"Burda kalmak istemiyor musun, burdaki..."

"Yo hayır, n'olur hayır." Aynı fısıltı. "N'olur hayır!"

"Orda kimse yok..."

Başını tekrar tekrar salladı.

"Hayır, hayır, hayır," diye fısıldadı.

Ne yapacağımı bilmiyordum. Yani yapabileceğim sadece tek bir şey vardı ama bununla nasıl başa çıkacağımı bilemiyordum.

"Yürüyebilir misin?"

"Durmadan yürürüm," dedi kararlı. Ağzına ürkekçe minik bir ekmek parçası daha koydu ve söylediğim gibi emmeye başladı.

"Eh," dedim, "yürümek zorundasın."

"Yürürüm, yürürüm. Beni taşımak zorunda kalmazsın. Söz."

"Güzel. Artık yoldan yürümek zorundayız çünkü hava kararmadan nehre dönmek istiyorum. Yarın da ormandan ayrılacağız. Tamam mı?"

"Tamam!" dedi gözleri parlayarak. Hemen dikeldi.

Yanımda cesurca yürüyordu ama bacakları kısaydı ve açlıktan kavrulmuş minik bedeninde pek bir güç yoktu. Şansımıza Somulane'ye tahmin ettiğimden önce vardık, nehrin uzun kavisindeki bir açıklığa çıktık. Burada balık tutmak nehir yukarısında o harika su birikintisindeki gibi değildi ama yine de akşam yemeğine yetecek kadar bir alabalık ve birkaç tatlı su levreği yakaladım. Otlar yumuşaktı ve ağaçlar arasından tatlı tatlı süzülen ışık suya vuruyor,

suyu bronz rengine çeviriyordu. "Burası çok güzel," dedi Melle. Yemek yer yemez uykuya daldı. Otların üzerinde minik bir öbek halinde yatıyordu. Onun kırılgan görüntüsü karşısında içim cız etmişti. Bu çocuğu nasıl yanıma alacaktım? Ama nasıl almazdım?

Talih, duaları sadece sağır kulağıyla dinlermiş ama ben onunla konuştum, onun yıldızların arabalarının tekerlek seslerini dinleyen kulağına seslendim. "Bilmediğim zamanlarda benimleydin Tanrım. İnşallah şimdi bu çocuklasındır, onu sadece kandırmıyorsundur," dedim. Aynı zamanda sessizce Ennu'yla da konuşup ona şükrettim, bize yol göstermesini istedim. Sonra Melle'yi yanıma alıp hasırkumaş battaniyeme sarınıp uyumaktan başka yapacak bir şey kalmadı.

İkimiz de şafak atarken uyandık. Melle kendi başına nehir kıyısına gitmişti, döndüğünde eli yüzü oldukça temizlenmişti ama sırılsıklam olduğu için soğuktan titriyordu. Az miktardaki kahvaltımızı ederken onu battaniyeye sardım. Utangaç ve ağırbaşlıydı.

"Melle," dedim, "ablan..."

Tuhaf, cılız ve tekdüze bir sesle, "Saklanmaya çalıştık. Koyun otlaklarının arkasında. Askerler bizi buldu. İrad'ı alıp gittiler. Hatırlamıyorum," dedi.

Barna'nın yağmacılarının iki kızı köylerinden nasıl aldıklarını anlatışlarını hatırladım, Ater'in küçük olanı kenara savuracağı sırada birbirlerine nasıl sıkı sıkı sarılmış olduklarını... Bu kez birbirlerine tutunamamışlardı.

Melle'nin çenesi titredi. Bakışlarını indirerek ağzındaki sert ekmeği çiğnedi ama yutamadı, ikimiz de İrad hakkında başka bir şey söyleyemedik. Uzun bir süre sonra ben, "Sizin köyünüz ormanın batı tarafındaydı. Oraya dönmek ister misin?" dedim.

"Köye mi?" Başını kaldırdı, zihnini zorladı. "Pek hatırlayamıyorum," dedi.

"Ama herhalde orda bir ailen vardı. Annen..."

Başını salladı. "Annemiz yoktu. Biz Gan Buli'ye aittik. Bizi çok döverdi. Ablam..." Sözünü bitirmedi.

Belki de Talih gerçekten de Melle'nin yanındaydı.

Ama hiç İrad'la olmamıştı.

"Tamam o halde, benimle geliyorsun," dedim elimden geldiğince sıradan bir ses tonuyla. "Ama bak iyi dinle. Yollardan gideceğiz, köylere gireceğiz, en azından bazı zamanlarda. İnsanlarla

karşılaşacağız. Benim küçük erkek kardeşim olman daha doğru olur. Oğlan çocuğu numarası yapabilir misin?"

"Tabii ki," dedi Melle, bu fikre ilgi duyarak. Bu konuda şöyle bir düşündü. "Bir ismim olması lazım. Miv olabilir."

Neredeyse, "Olmaz!" diyecektim ama kendimi tuttum. Kendi ismini kendi seçmeliydi. Melle gibi o da yaygın bir isimdi.

"Pekâlâ Miv," dedim, biraz gayretle. "Ben de Avvi'yim."

"Avvi," diye tekrarladıktan sonra, "Avvi Koca Gaga," diye mırıldandı minik bir tebessümle.

"Kim olduğumuza gelince: Köle değiliz, çünkü yaşadığımız Urdile'de hiç köle yok. Ben Mesun Üniversitesi'nde öğrenciyim. Orda bizi bekleyen büyük bir adamla çalışıyorum. Seni de oraya bir öğrenci olarak götürüyorum. Bataklıkların hemen doğusundan bir yerden geliyoruz."

Başıyla onayladı. Bunlar ona son derece ikna edici gelmişti. Ama neticede sadece sekiz yaşındaydı.

"Genelde büyük yollardan uzak durup kırlardan gitmeyi düşünüyorum. Biraz param var. Köylerden ve çiftçilerden yiyecek alabiliriz. Ama köle avcılarına dikkat etmemiz lazım. Her yerde. Eğer hiç köle avcısıyla karşılaşmazsak hiç sorunumuz olmaz."

"Mesun'daki büyük adamın adı ne?" diye sordu. Güzel bir soruydu. Buna hazırlıklı değildim. Sonunda Mesun'dan tanıdığım tek büyük adamın ismini söyledim: "Orrec Caspro."

Başıyla onayladı.

Aklında bir şey daha kalmış gibiydi. Sonunda onu da söyledi. "Oğlanlar gibi işeyemem," dedi.

"Onda bir sorun yok. Merak etme. Ben nöbet tutuveririm."

Başıyla onayladı. Gitmeye hazırdık. Kavis çizdiği yerin biraz aşağısında nehir genişliyor ve sığlaşıyordu; "Burdan geçelim. Yüzebilir misin... Miv?" diye sordum.

"Hayır."

"Eğer su derinleşirse ben seni taşırım." Ayakkabılarımızı çıkarttık ve benim sırtıma bağladık. Hem Melle'nin beline hem kendi belime arada birkaç metrelik bir boşluk bırakarak hafif bir ip bağladım. El ele nehre girdik. Nehri geçerkenki o görüntü geldi aklıma ve biraz sonra (hâlâ bir gün önceki taşıma faslından ötürü ağrıyan) omzumda bir çocuk taşıyıp taşımayacağımı düşündüm. Ama hiç de hatırladığım

nehre benzemiyordu bu. Sığlıkların en yüksek yerlerinin zikzaklarını takip edince su göğsümden daha fazla yükselmedi, çakıl taşlarından bir adanın yanında kuyun hızlı ve derin aktığı bir yer hariç Melle'yi de rahatça tutabildim sayılır. Orada ona belime bağladığım ipe sıkı sıkı yapışmasını, elinden geldiğince başını yukarda tutmasını söyleyerek derin suya yürüdüm, çakıl adacığına olan birkaç metreyi yüzerek, kalan çamurlu bölgeyi zar zor yürüyerek kıyıya vardım. Melle sadece, yere değebileceğini sanıp değemeyince son anda suyun altına dalmıştı. Boğulur gibi olup, ağzından sular püskürterek yukarı çıktı. Bundan sonra sadece sığ sularda yürüyerek kısa bir süre sonra kıyıya vardık.

Oturup nefeslenmeye, kurumaya çalışıp ayakkabılarımızı giyerken, "Geçmek zorunda olduğumuz iki büyük nehirden birini geçtik. Burası Bendile toprakları," dedim.

"Yiğit Hamneda da yaralandıktan sonra yüzerek bir nehri geçmek zorunda kalmıştı di mi?"

Bu sözlerin bana ne kadar dokunduğunu anlatamam. Hamneda hikâyesini benden öğrendiği için değil. Onu düşünmüş olmasından, Hamneda'nın onun zihnine ve gönlüne en az benimki kadar tanıdık olmasından. Bu çocukla benim ortak bir lisanımız vardı, kendi çocukluğumu Etra'da bıraktığımdan beri kimseyle konuşamadığım bir lisan. Kolumu onun zayıf omzuna doladım, o da büyük bir huzurla bana sokuldu.

"Hadi bir köye gidip biraz yiyecek alalım," dedim. "Ama dur bir dakika. Önce biraz para çıkartayım da bütün paraları insanların burunlarına sokmayayım." Elimi bohçama daldırıp minik, ağır ipek keseyi çıkarttım. Hâlâ belli belirsiz, tütsülü bir Cuga kokusu vardı, ya da belki de sadece Ferusi'den gelen tütsülenmiş balığın yanında durduğundan öyleydi. İpini çözüp keseyi açtığımda içine bakakaldım. Kesede ne olduğunu hatırlıyordum: birkaç bronz ve dört gümüş para. Ama şimdi bronzların yanında dokuz gümüş para, Pagadi'nin diktatör denen dört altın parası ve Ansul'un kocaman bir altın sikkesi vardı.

Benim Cuga bir kaçak olduğu kadar hırsızmış da.

"Bunu taşıyamam!" dedim. Paraya dehşetle bakıyordum. Birisi bu kadar büyük bir servet taşıdığımızı biraz hissedecek olsa ne kadar büyük bir tehlikeyle karşı karşıya kalacağımızı fark etmiştim.

Aklıma hemen altın parçaları otların arasına atarak bırakıp gitmek geldi.

"Bunu sana biri mi verdi?"

Dilim tutulduğundan başımla onayladım.

"Saklamak için paraları kumaş arasına dikebilirsin," dedi Melle, diktatörleri hayranlık dolu bir merakla ellerken. "Bunlar çok güzel ama en güzeli en büyük olanı. İğne ipliğin var mı?"

"Sadece oltamla misinam var."

"Belki ben köyden dikiş için bir şeyler alabilirim. Belki yolda öyle şeyler satan birine rastlarız. Ben dikebilirim."

"Ben de," dedim aptal aptal. "Şimdilik tek yapabileceğim geri koymak. Keşke hiç bulmasaydım."

"Bunlar çok para mı?"

Başımla onayladım.

O hâlâ sikkeleri inceliyordu. P–A–C–A... bir şeyler..."

"Pagadi şehri," dedim.

"Aa, kelimeler çember çiziyor. Pagadi Şehir ve Devleti, Yıl 8 bir şeyler." Barna'nın evinde, Diero'nun odasındaki lamba ışığında okudukları üzerine nasıl eğiliyorduysa başını paranın üzerine öyle eğmişti. Parayı geri uzatırken başını kaldırıp bana bakarak gülümsedi. Gözleri ışıl ışıldı.

Birkaç çeyrekliği ve yarım bronzları alıkoyup keseyi yine sakladım. Nehir boyunca yürüdük, zira burada belirgin bir patika vardı. Bir saat kadar gittikten sonra Melle, "Belki gittiğimiz şehre vardığımız zaman ablamın nerde olduğunu öğrenir, onu askerlerden altınla satın alabiliriz," dedi.

"Belki de alırız," dedim, yine içim cız ederek.

Sonra hemen endişeyle ekledim, "Ama bu konuda konuşamayız. Kesinlikle hiç konuşamayız."

"Konuşmam," dedi. Hiç de konuşmadı.

***

Kuzeye doğru sert bir dönüş yapan nehri izleyerek o akşamüzeri büyücek bir kasabaya vardık. Kasabaya girmek için bütün cesaretimi topladım. Melle benim gücüme ve aklıma güvendiği için oldukça korkusuz görünüyordu. Büyük bir yüreklilikle çarşıya girip kendimize

yiyecek aldık. Melle'ye aynı zamanda panço olarak da giyebileceği bir battaniye aldım ve içinde sağlam bir iğne ile bir çile pamuk ipliği bulunan bir kutu için iyi bir pazarlık yaptım. İnsanlar bizimle konuşmak istiyor, nereden gelip nereye gittiğimizi soruyorlardı. Ben hikâyemi anlattım, birçok insan için "Üniversite öğrencisi" o kadar gizemli bir şeydi ki, bu konuda daha ne sorulur bilemiyorlardı. İğne ve iplik için bir çeyrek bronzluk isteyen tombul, kırık dişli kadın Melle'ye merhametle bakarak, "Küçücük bir çocuk için öğrencisilik kim bilir ne kadar zordur!" dedi.

"Geçtiğimiz kışı hasta geçirdi," dedim.

"Öyle mi? Adın ne evladım?"

"Miv," dedi Melle sakin bir edayla.

"Mutlaka ağabeyin sana iyi bakıyordur, çok uzun yürütmüyordur," dedi kadın. Ardından ya istediği kadar yüksek bir para ödemeyeceğimi anladığı için ya da daha başka bir nedenden sözüne devam etti: "Bu da senin için, yolculuğunda seni korusun diye – bir armağan canım, armağan, çocuklardan Ennu'nun duası için para isteyecek değilim!" Kara ahşaptan oyulmuş, boynunun etrafına, kolye gibi takılabilsin diye bakır bir tel dolanmış minik bir kedi figürü uzattı; tezgâhında bu tür birkaç Ennu-Me daha vardı. Melle gözlerini kocaman açarak bana baktı. İrad'la onun boyunlarında da buna benzer figürler vardı, gerçi bunlar onlardakinden daha ince işçilikliydi. Kadına istediği fahiş parayı uzattım, Melle'ye de yontuyu alması için işaret ettim.

Kolyeyi kavrayarak elini tam boğazının altında sıkıca tuttu.

Çarşıda kendimi hiç tahmin etmediğim kadar rahat ve emniyette hissettim. Yabancılar arasında yabancıydık; tecrit olmuş, vahşi tabiatta yolculuk eden yalnız yolcular değil kalabalıkta kaybolmuş yabancılar. Tezgâhlardan birinde nefis kokan bir çeşit kızarmış hamur tatlısı satıyorlardı. "Hadi şundan biraz alalım," dedim Melle'ye; ikimiz de sıcak tatlıdan birer parça alarak çeşmenin geniş kıyısına gölgeye oturup yemeye başladık. Yağlı ve ağır bir tatlıydı, Melle kendisininkinin ancak yarısını yiyebilmişti. Yan gözle ona bakarak kırık dişli kadının gördüğünü gördüm: yorgunluktan tükenmiş, çok zayıf, minicik bir çocuk.

"Yorgun musun Miv?" dedim.

Kendisiyle biraz mücadele ettikten sonra kamburunu çıkartarak başıyla onayladı.

"Hadi bir handa konaklayalım. Sanırım pek sık böyle bir şansımız olmayacak. Burası güzel bir kasaba," dedim fazla düşünmeden. "Nehri geçerken üşüdün. Bugün uzun bir yol yürüdün. Bu gece hakiki bir yatağı hak ettin."

Biraz daha kamburunu çıkartıp yağlı tatlısına baktı. Bana gösterdi. "Bunu yiyebilir misin Koca Gaga?" diye fısıldadı.

"Her şeyi yiyebilirim Minik Vikvik," deyip söylediğimi hemen ispatladım. "Şimdi gel bakalım. Çarşı meydanının hemen arkasında bir han vardı."

Hancının karısı Melle'yle çok ilgilenmişti – belli ki yol arkadaşım insanların sempatisini kazanmak için birebirdi. Bize evin arka tarafından geniş, kısa yataklı güzel küçük bir oda verdiler. Melle hemen yatağa tırmanarak kıvrıldı. Hâlâ Ennu-Me'yi sıkı sıkı elinde tutuyordu. Yeni pançosunu giymişti, çıkartmak istemiyordu. "Çok güzel ısıtıyor," dedi ama titriyordu. Onu örttüm ve kısa bir süre içinde uykuya daldı. Ben de pencere kenarındaki sandalyeye oturdum. Bir sandalyeye oturmayalı, Bataklık'taki saz duvarlı kulübelerden çok farklı olan bunun gibi büyük, sağlam bir evde bulunmayalı çok olmuştu. Kitabımı çıkartarak bir süre okudum. *Kâinata Dair*'i artık ezberlemiştim ama sadece kitabı elimde tutmak, basılı satırlara göz atmak bile bana güven veriyordu. Güvene ihtiyacım vardı. Tam olarak ne yaptığım, nereye gittiğim hakkında bir fikrim yoktu, üstelik şimdi bir de en iyi ihtimalle beni çok yavaşlatacak bir mesuliyet de yüklenmiştim. Belki onu bu kasabada biriyle bırakabilir, sonra dönüp alabilirim diye düşündüm. Onu bırakmak mı? Nereden geri dönmek? Ona baktım. Derin uykudaydı. Akşam yemeğini halletmek için sessizce dışarı çıktım.

Ona bir tabak tavuk suyu getirdim, içmek için kalktı ama çok az içti; ateşi vardı sanki. Hancının, tam yaptığı işe yakışır şekilde sevecen, neşeli bir tavrı olsa da aslında sakin ve ciddi bir kadın olan karısı Ameno'ya danıştım. Gelip Melle'ye baktı, çocuğun bir şey geçiriyor olabileceğini veya belki de sadece yorgun düştüğünü söyledi. "Sen git akşam yemeğini ye. Ben ateşi canlı tutar, çocuğa bakarım," dedi. Boynuna asabilmesi için minik kedi figürünü vermeye Melle'yi ikna etti. Melle onun kolye için ipleri örüşünü seyrediyor,

sonra tekrar uykuya dalıyordu. Umumi salona giderek kızarmış koyun etinden oluşan mükemmel bir akşam yemeği yiyip içim burkularak Chamry Bern'i andım.

Rami'deki handa dört gece kaldık. Ameno'nun Melle'nin oğlan olmadığını bildiğini hissettirmesi pek uzun sürmemişti ama hiç soru sormadı –bir kızın neden oğlan kılığında yolculuk yapmak isteyeceği yeterince açıktı– ve kimseye bir şey ima etmedi. Melle hasta değildi ama takati neredeyse tamamen kesilmişti. Üç günlük dinlenme, iyi beslenme ve özenli bir bakım onda harikalar yarattı. Yatakta oturarak altın paralarımızı giysilerimize diktikten sonra tekrar uyudu. Handa kalışımızın dördüncü gecesi duyduğum bir şey olmasaydı onun yolculuğa tam olarak hazırlanması için burada biraz daha kalırdım.

Kasabanın erkekleri bir bardak bira veya elma şarabı içip birbirleriyle veya sosyalleşmeye hevesli yabancılarla sohbet etmek amacıyla her akşam hana geliyordu. İlk başlarda ben bir bilgin ve şehir adamı olduğum için bana karşı biraz dikkatli ve gergindiler, ama neticede sadece bir delikanlı olduğum, çok az ve alçakgönüllülükle konuştuğum için kısa bir süre içinde dostça bir yaklaşımla beni görmezden gelmeye başlamışlardı. Yerel meselelerden konuşuyorlardı tabii ki ama aralarındaki yolcular daha geniş bir dünyadan da söz ediyordu, çok uzun zamandan beri ormanda ve Bataklıklarda bulunan biri olarak Şehir Devletleri ve Bendile hakkında hiçbir şey işitmemiş olduğum için bana ilginç gelen bir dünyadan.

Melle sıkı bir akşam yemeğinden sonra derin bir uykuya dalınca ben de umumi salondaki ocağın başında oturmaya inmiştim. Söz döndü dolaştı "Barnacılar"a geldi. Herkesin yolları, çiftlikleri, pazarları talan eden Barna'nın adamlarıyla ilgili bir öyküsü vardı. Bazıları Etra'da duymuş olduğum eski romantik hikâyelerdi ama buradaki bir adam anlatılanları doğruluyordu. Üç yıl önce, pazara götürdüğü sürünün yarısını yağmacıların aldığını anlattı; hepsini alabilecekleri halde gerçekten sürünün yarısını almışlardı, bütün sürüyü teker teker, "bu senin, bu bizim" diye sayarak. Yani, dedi adam, onları ancak yarı yarıya lanetleyebilirim. Bana öyle geldi ki onu dinleyenler de anlattıklarına yarı yarıya inanmışlardı.

Sonra hepsi Barna'nın şehri hakkında hikâyeler anlatmaya başladı: Köleler evleri güzel kadınlarla doldurmuşmuş, o kadar fazla

çalıntı altınları varmış ki bunu çatıları kaplamak için kullanmışlar, askerler şehri yaktıklarında da altın eriyip oluklardan dereler gibi akmış. Herkes Barna'yı –Asion'a saldırıp kendini Bendile kralı yapmayı, düşmüş efendilerin başına köleleri getirmeyi tasarlayan alev saçlı devi– biliyordu. Ne kadar sadık görünürse görünsün insanın bir köleye hiçbir zaman güvenemeyeceği hakkında bir tartışma oldu, köle ihanetiyle ilgili birkaç örnek verildi.

"Bakın size bir hikâye anlatayım," dedi handaki konuklardan biri, doğu Bendile'den gelen bir yün tüccarı. "Biri hain, biri de sadık bir köle hakkında. Bu hikâyeyi yeni duydum. Etra şehrinde sahiplerinin gurur kaynağı olan bir köle oğlan varmış Bataklıklar'dan. Her hikâyeyi anlatabilir, her şarkıyı söyleyebilirmiş, ne olursa olsun, hepsini bilirmiş. Sahipleri için yüz altın değerindeymiş. Evin kızlarından birini kirleterek kaçmış, kaçarken bir kese de altın almış. Peşinden köle avcılarını yollamışlar ama hiçbiri onu bulamamış, kimi boğulduğunu söylemiş. Fakat evin oğullarından birinin sadık bir kölesi varmış, bu köle bu oğlanı bulup sahiplerini utanç içinde bıraktığı için onu cezalandıracağına ant içmiş. Böylece çocuğun peşine düşmüş, kısa bir süre sonra Barna'nın şehrinde konuşması ve şarkı söylemesiyle ünlü genç bir kaçak olduğu haberini almış. Kendisi de okumuş yazmış bir köle olduğu için Barna bu çocuğa çok değer veriyormuş. Fakat askerler gelmeden oğlan Barna'yı da atlatıp yeniden sırra kadem başmış. Köle hâlâ onun peşindeymiş. Köleyi tanıyan bir adamla konuştum, ona 'Üç Kaş' diyordu. Bataklıklar'a gitmiş, Kasikar'a gitmiş, Piram'a gitmiş, ömrünün sonuna kadar da olsa pes etmeyip köleyi yakalayacakmış. İşte bana soracak olursanız efendisine sadık köle diye ben böylesine derim!"

Diğerleri de kısmi onaylarını belirttiler. İçim iliklerime kadar buz kesse de ben de onları taklit ederek hak veriyormuş gibi başımı sallamaya çalıştım. Kuşkuları üzerimden uzaklaştıracağını umduğum âlimlik rolüm şimdi beni açığa çıkartacağa benziyordu. Adam kaçağın Bataklıklardan olduğunu söylememiş olsaydı hiç olmazsa! Görünüşüm, tenimin rengi Bataklıklar dışında her yerde, her zaman biraz dikkat çekmişti. Gerçekten de kasabalılardan biri birasının üzerinden beni süzerek, "Bana memleketin o tarafındanmışsın gibi göründü. Bu meşhur köleyle ilgili bir şey biliyor musun peki?" dedi.

Konuşamadım. Elimden geldiğince umursamaz bir tavırla başımı salladım. Bunu kaçaklar ve köle avcılarıyla ilgili başka hikâyeler takip etti. Bense tüm bu hikâyeler boyunca oturup elma şarabımı içtim, kendi kendime paniğe kapılmamam gerektiğini, kimsenin benim öykümden kuşkulanmadığını, yanımda bir çocuk olmasının kuşkuları uzaklaştıracağını söylüyordum. Yarın tekrar yola koyulacaktık. Bir yerde fazla kalmak zaten bir hataydı. Ama öte yandan eğer burada dinlenmemiş olsaydık Melle devam edemeyecekti. Her şey yoluna girecekti. Birkaç gün içersinde ikinci nehre ulaşacak, nehri geçecek ve hürriyetimize kavuşacaktık.

O gece Ameno'yla konuşup kuzeye gittiğini bildiği, bizi de götürebilecek bir arabacı olup olmadığını sordum. Bana nereye gitmem gerektiğini söyledi. Sabah erkenden uyku mahmuru Melle'yi zahmetle handan çıkarttım. Ameno bizi bir paket yollukla yolcu edip ona verdiğim gümüş parayı aldı. "Talih yanınızda olsun, Ennu'yla," dedi ve Melle'ye samimiyetle uzun uzun sarıldı. Arabacıların kasabanın öbür ucunda yüklerini alıp, bazen de yolcu bulmak için toplandıkları yere sisli bir şafak içinden gittik ve orada Tertudi adında bir yere kadar bir araba bulduk, arabacının söylediğine göre nehre çıkan yolun yarısındaydı. Hafızamda Bendile'nin bu tarafına ait net bir harita yoktu, tek bildiğim nehrin kuzeyimizde, Mesun'un da nehrin öte tarafında iyice doğuda olduğuydu, o yüzden insanların bana anlattıklarına güvenmek zorundaydım.

Bizim arabacının ağır atlarının bir hanı bile bulunmayan küçük, fakir bir kasaba olan Tertudi'ye varması bütün bir günü almıştı. Orada kalıp dikkat çekmek istemiyordum. Rami'deki hanla bütün bağlantıyı kopartmak, arkamızda izlenebilecek hiçbir yol bırakmamak istiyordum. Tertudi'de kimseyle konuşmadan etrafı kuşatan kuru ot tarlalarından birkaç mil yürüyerek kasabadan uzaklaştık ve o gece için küçük bir akarsuyun yanında kamp kurduk. Sıcak akşam havasında her taraftan ağustosböceklerinin cırıltısı geliyordu. Melle iştahla yemek yedikten sonra yorgun olmadığını söyledi. Onun da bildiği bir hikâyeyi anlatmamı istedi. Ricası aynen şöyleydi: "Bildiğim bir hikâye anlatsana." Ona Chamhan'ın başlangıcını anlattım. Sonunda gözleri kapanmaya başlayıp esneyinceye kadar hiç kıpırdamadan dikkatle dinledi. Pançosunun içinde kıvrılıp, boğazında asılı duran minik kedi figürünü tutarak uyuyakaldı.

Ben ağustosböceklerini dinleyip, ilk yıldızları seyrederek oturdum. Huzur içinde uykuya daldım, ama bir süre sonra karanlıkta uyandım. Otlarla kaplı tarlada bir adam vardı, durmuş bizi seyrediyordu. Onu tanıyordum, yüzünü, kaşını yarmış olan yarayı biliyordum. Ayağa kalkmaya çalıştım, ama Dorod'un ilaçlarıyla nasıl felç olduysam öyle felç olmuştum, kıpırdayamıyordum, kalbim küt küt çarpıyordu... Gecenin körüydü, yıldızlar parlıyordu. Ağustosböceklerinin çoğu susmuştu ama biri hâlâ yakınlardan cırlayıp duruyordu. Ortalıkta hiç kimse yoktu. Ama bir daha uyuyamadım.

Arkamand'la son bağımın o kör nefret ve kin olması beni hüzünlendiriyordu. Artık o evin halkını, bana vermiş oldukları iyilik, güven, bilgi ve sevgi için minnettarlıkla anabiliyordum. Sotur ya da Yaven'in sevgime ihanet edeceklerini düşünemiyordum. Artık en azından kısmen de olsa Anne ve Baba'nın güvenime neden ihanet ettiklerini kavrayabiliyordum. Efendiler de kölelerle aynı kapanda yaşıyordu, hatta bu kapanın ötesini görmekte daha da zorlanıyor olabilirlerdi. Fakat Torm ve köle ikizi Hoby kapanın ötesine bakmayı hiç istememişlerdi; onlar güç ve iktidardan, diğer insanları en kaba yollarla denetim altında tutmaktan başka bir şeye kıymet vermiyorlardı. Eğer duymuşsa kaçışım Torm'u çok kinlendirmiş olmalıydı. Haset dolu nefretini sürekli besleyen Hoby'ye gelince, benim hür bir adam olarak etrafta dolaştığımı bilmek onu hiddetli, intikam hırsıyla yüklü bir takibe sürüklemiş olmalıydı. Peşimde olduğundan hiç şüphem yoktu. Ondan çok korkuyordum. Tek başıma onun dengi değildim, üstelik şimdi minik, âciz bir rehinem vardı yanımda. Onun bütün gaddarlığını uyandırırdı. O gaddarlığı iyi biliyordum.

Melle'yi güneş doğmadan çok önce kaldırdım ve yola koyulduk. Bütün yapabildiğim yürümekti, uzaklaşmak için yürümek.

Bütün gün önümüzde uzanıp giden açık araziden yürüdük; uzaktaki birkaç köyü geçtik, havlayan köpekleriyle birkaç çiftlikten kaçındık. Arazi genelde meradan ibaretti, büyükbaş hayvanlar otluklara yayılmıştı. Derken bir sığır çobanıyla karşılaştık; adam önce durup bizi bekledi, ardından bizimle konuşmak için atını yanımızdan sürmeye başladı. Melle adamdan korkmuş, sinmişti; ben de adamın yol arkadaşlığından pek memnun sayılmazdım. Ama adam nereden

gelip nereye gittiğimizi hiç umursamıyordu. Yalnızdı ve konuşacak birilerini istiyordu. Atından inmiş, bizimle birlikte yürüyordu, yol boyunca atından, sığırlarından, efendilerinden ve aklına her ne geliyorsa ondan söz etti. Melle zamanla rahatlar gibi oldu. Adam onu ata bindirmeyi teklif edince yine sindi ama arkadaş canlısı küçük at da çok ilgisini çekmişti; sonunda onu atın eyerine bindirmeme izin verdi.

Yeni arkadaşımız efendisinin sürüsünden kaçmış olan sığırlarını toplamak için dolaştığını söyledi ama hiç acelesi yok gibiydi; gittikçe neşelenen Melle'yi taşıyan atını çekerek millerce bizimle geldi. Ona nehri sorduğumda epey bir süre ayrı tellerden çalmıştık, çoban nehrin kuzeyde değil doğuda olduğu konusunda ısrar ediyordu; sonunda, "Ha sen Sally Nehri'nden söz ediyorsun!" dedi. "Ben onun sadece ismini bilirim. Çok, çok uzaktadır, dünyanın öbür ucunda! Bizim Ambare ona akıyor galiba ama ne kadar uzakta bilmiyorum. Epey bir yürüyeceksiniz. At alsanız iyi olur!"

"Peki doğuya gidersek senin nehrine varır mıyız?"

"Evet ama o da bayağı uzaktır." Bize celeplerin gittikleri yollardan tutun da araba yollarına kadar detaylı yol tarifleri verdikten sonra sözünü, "Ama tabii şu önümüzdeki dağlardan dümdüz geçerseniz Ambare'ye hemen varırsınız," diye bitirdi.

"Şey belki o tarafa gidebiliriz," dedim; o da, "Ben de o taraftan gidebilirim aslında. Şu sığırlar o tarafta olabilir," dedi.

Bu ondan şüphelenmeme neden olmuştu. Korku aklı böyle bulandırıyor. Yanında yürürken onun zaten bizi arıyor olup olmadığını, bizi bir tuzağa çekip çekmediğini merak etmeye ve ondan nasıl kurtulacağımızı düşünmeye başlamıştım, ama aynı zamanda onun konuşacak birilerini bulduğu için mutlu, bir çocuğu memnun etmekten memnun olan yalnız bir adam olduğundan da emindim. Ben sessizleştikçe o da kendisine at ve at koşumlarıyla ilgili sorular soran Melle'yle konuşmaya başladı. Kısa bir süre sonra ona ata binme dersi vermeye başlamış, dizginleri tutmasına müsaade etmiş, Esmer'i nasıl tırıs götüreceğini anlatıyordu. Hem ata, hem de çocuğa yumuşak bir sesle hitap ediyor, uysal davranıyordu. Dizginleri nasıl tutması gerektiğini göstermek için elini uzattığı zaman Melle korkuyla ondan uzaklaştı; bu olaydan sonra adam bir daha Melle'ye hiç yaklaşmadı, ona tanrı vergisi bir

nezaketle davrandı. Adama güvenmemek çok zordu. Ama ben omuzlarım kuşku ve endişeyle düşmüş bir halde zorla ilerliyordum. Eğer Sensaly bu adama dünyanın öbür ucunda olduğunu düşündürecek kadar uzaktaysa ve Melle günde on milden fazla yürüyemeyecekse, oraya varmamız ne kadar zaman alacaktı? Bu açık ovalardan yürürken ayan beyan ortada olduğumuzu, bizi arayan herkesin bizi görebileceğini düşünüyordum.

Yol arkadaşımızın rehberliği şimdilik doğru çıkmıştı: Alçak tepe sıralarının birkaç mil ötesinde kuzeydoğuya doğru akan büyücek bir nehir gördük. Tepelerin zirvesinde durup yiyeceğimizi paylaşmak için ulu kayın ağaçlarının altına oturduk; bu arada Esmer de heybesindeki yulaflara gömülmüştü. Melle'nin yol arkadaşımıza Çoban-di demesi adamın tebessüm etmesine neden oluyordu; o da Melle'ye Oğul diyordu. Melle benim yanıma oturmuş, adamla konuşuyordu. Uzun bir süre atlar ve sığırlar hakkında konuştular. Melle'nin hem her çocuk gibi gerçekten merak ettiği, hem de kendisi veya benim hakkımdaki sorulara cevap vermek zorunda kalmak istemediği için adama durmadan soru sorduğunu fark ettim. Çok uyanıktı.

Nehirde zaman zaman bir kayık ya da bir mavna görüyorduk; yol arkadaşımız, "İşte. Kasabaya gidip bir kayığa binin, kayık sizi istediğiniz kadar uzağa götürür, tamam mı?" dedi.

"Kasaba nerde?" dedi Melle.

"Orda aşağıda," dedi adam, nehrin alçak tepeler arasında uzun bir kavisle gözden kaybolduğu yeri belli belirsiz işaret ederek. "Sizle daha fazla gelmesem iyi olacak galiba. Bizim sığırların burdan daha uzağa gittiğini sanmam. Ama siz kasabaya inip bir kayığa binin, kayık sizi istediğiniz kadar uzağa götürür. Tamam mı?"

Aynı şeyi iki kere aynı şekilde söylemiş olması bana tuhaf gelmişti, sanki bu sözü ezberlemiş gibi, sanki bizi bir tuzağa düşürmesi için eğitilmiş gibi.

"Güzel bir fikir," dedi Melle. "Öyle değil mi Avvi?"

"Olabilir," dedim.

Melle'nin attan ayrılışı epey bir duygusal olmuş, hayvanı sıvazlayıp okşamış, uzun, uysal başına sarılmıştı; ayrıca hiç dokunmasalar bile sığır çobanıyla birbirlerine içten veda etmişlerdi.

Adamın atını sürüp tepeleri aşmasını seyrettikten sonra aşağıya doğru inmeye başladığımızda içini çekti. "Çok güzellerdi," dedi.

Kendimden utansam da hâlâ huzursuzluğumu üzerimden atamıyordum.

"Kasabayı bulup kayığa binecek miyiz?"

"Sanmıyorum."

"Neden?"

Nedenlerimi anlatamadığımı fark ettim. Yolumuza devam etmemiz, bizi takip eden adamdan kurtulmamız lazımdı ama hiçbir yolculuk şekli bana yeterince emniyetli gelmiyordu.

"Ya da belki at alabiliriz, onun dediği gibi. Yalnız, atlar çok mu pahalıdır?"

"Sanırım öyledir. Üstelik nasıl binileceğini de bilmek lazım."

"Ben artık biliyorum. Sayılır."

"Ben bilmiyorum," dedim kısaca.

Yürümeye devam ettik; tepeden aşağıya inmek kolaydı, Melle yanımdan kuş gibi geliyordu. Tepenin eteğinde belli belirsiz bir patika nehre doğru ilerliyordu, biz de bu yolu takip ettik.

"O zaman bir kayığa binmek daha iyi olacak," dedi Melle. "Öyle değil mi?"

Ona karşı olan sorumluluğumu sırtımda beni yere doğru çeken bir taş gibi hissediyordum. Eğer sırf ben olsaydım kaçardım, saklanırdım, gitmiş olurdum çoktan gitmiş... Beni alıkoyduğu, beni yavaşlattığı, nasıl gitmemiz gerektiği konusunda benimle tartıştığı için ona kızgındım. "Bilmiyorum," dedim.

Yolumuza devam ederken sürekli onun için adımlarımı yavaşlattığımın farkındaydım. Artık bir araba yoluna çıkmış, nehre yaklaşıyorduk; ileride sağda küçük bir kasabanın çatılarını, kısa bir süre içinde de iskele ile iskeleye bağlı kayıkları gördük.

Tanrı Talih'ten bana vermiş olduğu lütfü bu çocuğa da vermesini istemiştim. Ona da mı güvenmeyecektim? Ancak ahmaklar Talih'ten fazlasını bildiklerini sanırlar. Ben hep ahmağın teki olmuştum, ama o tür bir ahmak değil.

"Oraya varınca bakarız," dedim, yarım millik bir sessizlikten sonra.

"Parasını verebiliriz. Değil mi?"

Başımla onayladım.

Böylece elma bahçelerinden kasabaya girdiğimizde doğrudan nehir kıyısına giderek etrafa bakındık. Ne bağlı kayık vardı ne de iskele üzerinde birisi. Caddenin dersinde küçük bir han vardı, kapıları açıktı, ben de içeri baktım. Bir cüce –koca kafalı, yakışıklı, çatık kaşlı, Melle'den daha uzun boylu olmayan bir adam– içki tezgâhından dönüp bize baktı. "Ne istiyorsun Bataklıklı?" dedi.

Neredeyse dönüp kaçacaktım.

"Yanındaki de ne öyle? Köpek yavrusu mu? Yo, Sampa adına, bir çocuk. İkiniz de çocuksunuz. Ne istiyorsunuz peki, süt mü?"

"Evet," dedim; Melle de, "Evet, zahmet olmazsa," dedi.

Bize iki bardak süt getirdi; biz de içmek için küçük bir masaya oturduk. Adam içki tezgâhının yanında durmuş bizi süzüyordu. Bakışları beni çok huzursuz etmişti ama Melle'nin umurunda değil gibiydi ve her zamanki utangaçlığından eser olmadan adamın bakışlarına karşılık veriyordu.

"Kara bir kedi var mı?" diye sordu Melle.

"Niye olsun ki?"

"Kapının üzerindeki levhada öyle diyordu. Resimde."

"Ha. Yok. Evin kendisi o. Kara Kedi'nin Sembolü. Ennu'nun Takdisi yani. Peki nereye gidiyorsunuz? Tek başınıza mısınız?"

"Nehir aşağı," dedim.

"O halde kayıkla gideceksiniz." Bağlı olan kayık olup olmadığını görmek için açık kapıdan dışarı baktı.

"Hayır. Yürüyeceğiz. Ama eğer bizi alacak bir kayık olursa sudan da gidebiliriz."

"Şu anda kimse yok. Yarın Pedri'nin mavnası gelecek."

"Nehir aşağı mı gidiyor?"

"Ta Sally'ye kadar," dedi adam; belli ki bu memlekette Sensaly'ye Sally diyorlardı.

Melle'nin bardağını yeniden doldurduktan sonra içki tezgâhına yürüdü ve iki kupa dolusu elma şarabıyla döndü. Birini benim önüme koydu, diğerini şerefe kaldırdı.

Onunla birlikte şarabı içtim. Melle de kendi süt bardağını şerefe kaldırmıştı.

"İsterseniz bu gece kalın," dedi. Melle gözleri parlayarak bana baktı. Akşam olmak üzereydi. Korkularımı unutup Talih'in bize

sunduklarıyla yetinmek için elimden geleni yaptım. Başımla onayladım.

"Ödeyecek bir şeyleriniz var mı?" diye sordu.

Ben cebimden birkaç bronz çıkardım.

"Çünkü eğer yoksa çocuğu yerim ona göre," dedi cüce tabii bir ses tonuyla ve ağzını açıp Melle'ye korkunç, tehditkâr bir ifadeyle baktı. Melle nefesi kesilir gibi olup bana sokulduktan sonra gülmeye başladı – adamın şakasına daha ben bile gülmeden önce üstelik. Adam da sırıtarak geri çekildi. "Amma korktum," dedi Melle adama. Adam mutlu olmuş görünüyordu. Kalbinin çarpışını, minik bedenini sarsışını hissedebiliyordum.

"Kaldır onları," dedi adam bana. "Giderken hesaplaşırız."

Bizi yukarıya, evin ön tarafına düşen küçük bir odaya yolladı; odanın alçak pencereleri nehre bakıyordu, her yanı yatak doluydu; yan yana dizilmiş beş yatak olmasına rağmen yeterince temizdi. Cüce bize güzel bir akşam yemeği pişirmişti; yemeği her gece oraya gelen birkaç rıhtım işçisiyle birlikte yedik. Adamlar hiç konuşmuyordu, han sahibi de çok az konuştu. Akşam yemeğinin ardından akşam ışıklarının sudaki yansımalarını seyretmek için Melle'yle biraz rıhtım boyunca yürüdükten sonra yatmaya çıktık. İlk başta aklım nafile düşünceler ve korkular arasında dolanıp durduğu için uyuyamadım. Sonunda uykuya, tavşan uykusuna dalmıştım ki birden yattığım yerde doğrularak döşeğimin yanında yere bırakmış olduğum bıçağıma görmeksizin uzandım. Merdivenlerde ayak sesleri vardı, kesik kesik ayak sesleri. Odanın kapısı gıcırdadı.

Odaya bir adam girdi. Yıldızların pencerelerden süzülen cılız ışığında adamın cüssesini anca seçebiliyordum. Nefesimi ve bıçağımı tutup kıpırdamadan oturdum.

Büyük kara suret yatağımın yanından yalpalayarak geçti, en sondaki yatağa el yordamıyla gidip oturdu. Yere düşen ayakkabıların sesini duydum. Derken adam uzandı, biraz sağa sola döndü, bir küfür salladı ve hareketsiz yattı. Kısa bir süre sonra da horlamaya başladı. Bunun numara olduğunu düşündüm. Uyuduğunu düşünmemizi istiyordu. Ama numarasına sadık kaldı, derin ve uzun bir uyku uyudu, şafak atıncaya kadar üstelik.

Melle uyanıp da odada yabancı bir adam görünce çok korkmuştu. İçerde zor durdu.

Han sahibimiz kahvaltı olarak güzel bir ekmek ve taze şeftalinin yanı sıra Melle'ye ılık süt, bana da ılık elma şarabı verdi. Ben mavnayı bekleyemeyecek kadar rahatsız ve huzursuzdum.

Yayan gideceğimizi söyledim. "Yürümek istiyorsanız yürüyün, ama sudan gitmek isterseniz bir-iki saate kadar mavna burada olur," dedi. Bunun üzerine Melle başıyla onayladı; ben de söylenene uydum.

Mavna rıhtıma sabah saatlerinin ortalarında geldi; bana Bataklıklar'daki Ammeda'nın kayığını hatırlatan, ortasında bir çeşit evi bulunan uzun, ağır bir gemiydi; güvertesi kafesli sandıklar, saman balyaları, birkaç kafes tavuk ve türlü türlü mal, çeşit çeşit paketle doluydu. Yükler indirilip bindirilirken kaptana yolculuk yapıp yapamayacağımızı sordum ve kısa bir zaman içersinde Sensaly'ye kadar, güvertede uyumak kaydıyla bir gümüş paraya anlaştık. Hesabı ödemek için Kara Kedi'ye geri döndüm. "Bir bronz," dedi cüce.

"İki yatak, yiyecek ve içecek," diye karşı çıktım dört bronz uzatarak.

İkisini geri itti. "Pek öyle kendi boyumda müşteri bulamıyorum," dedi, gülmeden.

Böylece kasabadan ayrılarak Pedri'nin mavnasına bindik ve öğlen saatlerinde Ambare nehrine açıldık. Güneş parlak, rıhtımlardaki hareket neşeliydi, üstelik Melle –kaptanla yardımcısından uzak dursa, yanımdan hiç ayrılmasa da– bir gemiye binmiş olmaktan çok heyecanlıydı. Suda olmak beni rahatlatmıştı. Pınarlar ve Nehirler İlahı'na Ferusi'deki dayımdan öğrendiğim bir duayı içimden okudum. Rıhtım işçisinin halatı bırakışını, gemiyle rıhtım arasında anaforlanan su aralığı yavaşça açılırken kaptanın halatı toplayışını Melle'yle seyrediyordum. Tam mavna akıntıyı yakalamak için dönerken sokaktan bir adam yürüyerek rıhtıma çıktı. Hoby'ydi.

Bir kayıkhanenin duvarı önünde durduğumuzdan olduğu gibi gözler önündeydik. Kendimi güverteye bırakıp yüzümü kollarımın arasına gizleyerek yere oturdum. "N'oldu?" diye sordu Melle, yanıma çömelerek.

Kolumun üzerinden şöyle bir bakmaya cesaret edebilmiştim. Hoby rıhtımda durmuş, mavnanın arkasından bakıyordu. Beni görüp

görmediğini bilemiyordum.

"Koca Gaga, ne var?" diye fısıldadı çocuk. Sonunda cevap verdim: "Kötü talih."

15

KASABA nehrin kavisi ardında gözden kayboldu. Sıcak güneş altında nehir aşağı rahatça sürükleniyorduk. Mavnanın tırabzanında dururken Melle'ye beni tanımış olabilecek bir adam gördüğümü söyledim.

"Barna'nın evinden mi?" diye sordu, fısıldamaya devam ederek.

Başımı iki yana salladım. "Çok daha önceden. Şehirde köle olduğum zamanlardan."

"Kötü biri mi?" diye sorunca ben de "Evet," dedim.

Beni gördüğünü zannetmiyordum ama bu çok ufak bir teselliydi; rıhtımdaki insanlara ya da Kara Kedi'deki hancıya kara derili, koca burunlu, Bataklık adamlarına benzeyen genç bir adam görüp görmediklerini sorması yeterdi.

"Endişe etme," dedim. "Biz kayıktayız, o yayan."

Ama bu da çok rahatlatıcı bir şey değildi. Kıçtaki dümen ve uzun bir kürekle idare edilen mavna nehir hızıyla gidiyordu. Nehir kıyısındaki bütün köy ve kasabalara uğruyor, yük ve yolcu alıp boşaltıyordu. Nehir yukarı yapacağı yolculukta mavnayı nehir boyunca uzanan patikadan giden atlar çekecek ve kaptanın söylediğine göre o zaman hızımız daha da yavaşlayacaktı. Bundan daha yavaş gidilebileceğine inanmak zordu. Büyük ovalardan yoluna devam eden Ambare'nin tam olarak aktığı söylenemezdi; dönüyor, dolanıyor, yayılıyordu. Patikayı sığırlarını bir yerden bir yere götüren davar tüccarları kullanıyordu; bazen bizim gibi nehir aşağı yollanmış, sığır hızıyla tıngır mıngır giden kahverengi benekli inek sürülerine ağır ağır yetişiyorduk ve onların önlerine geçmek çok, çok uzun zamanımızı alıyordu.

Su üzerinde geçirdiğimiz günler tatlı, sıkıcı, sakindi ama ne zaman bir köyün rıhtımına yaklaşsak benim korkum yeniden nüksediyordu ve kıyıda duran bütün suratları tarıyordum. Doğu kıyısında bir kasabada inip yolda önümüze çıkacak tüm kasaba ve köylerden uzak durarak Sensaly'ye yayan gitmenin daha doğru olup olmadığını kendime defalarca sordum. Melle onu ilk bulduğum zamana göre artık çok daha iyi bir halde olmasına rağmen hâlâ uzak

mesafelere hızlı gidemiyordu. En iyisi Sensaly'ye bir günlük yolumuz kalıncaya kadar gemiyle gitmek gibi görünüyordu. Mavna yolculuğunun sonunda, nehrin birleştiği yerde Bemette adında bir kasaba vardı ve her ne pahasına olursa olsun bu kasabadan sakınmaya kararlıydım. Orada Sensaly'yi geçen bir feribot olduğunu söyledi mavnanın kaptanı bana. İhtiyacımız olan da bir feribottu zaten, ama Hoby de bizi orada bekliyor olacaktı. Bütün umudum Hoby'nin bizi daha önceki bir durakta bekliyor olmamasıydı. At sırtında, arabayla, hatta hızlı yürüyerek bile mavnadan çabuk gidebilir, bizden önce batı kıyısındaki köylerden birine varabilirdi.

Mavnanın kaptanı Pedri bizi pek adam yerine koymuyor, yardımcısının da bizimle konuşarak vakit kaybetmesini istemiyordu. Kutular, balyalar, tavuklar, köyden köye taşınan keçiler, yaşlı nineler ve bir keresinde mavnada olduğu bütün süre zarfında kendini boğmak suretiyle intihar etmeye çalışan genç bir tayın yanı sıra biz de bir nevi kargoyduk. Pedri'yle yardımcısı kayıkevinde kalıyor, mavnanın yüzdüğü zamanlarda nöbet tutuyorlardı. Durduğumuz köylerden yiyecek alarak kendi yemeğimizi biz kendimiz hazırlıyorduk. Melle ta Bemette'ye yollanan, cafcaflı kuyrukları ve tüylü bacaklarıyla özel bir cins olan tavuklarla arkadaş olmuştu. Hepsi son derece ehlileştirilmişti; ben de Melle'ye oyalanması için bir torba kuş yemi almıştım. Ufaklık hepsine isim takmıştı ve saatlerce onlarla birlikte oturuyordu. Melle'nin yanına oturunca tavukların hafif, sürekli sohbetlerini rahatlatıcı bulmaya başlamıştım. Bütün o canlı gıdaklamalar ve konuşmalar sadece nehrin üzerinde bir atmaca halkalar çizmeye başlayınca susuyor, böyle olduğunda tüneklerinin altında bir araya sokulan tavuklar kabarık tüylerini gizleyip sessizleşiyorlardı. "Merak etme Kınalı," diye sakinleştiriyordu Melle tavukları. "Bir şey yok Minik Kuş. Merak etme Aceleci. Sizi alamaz. İzin vermem."

Merak etme Koca Gaga.

Kitabımı okuyordum. Melle'ye eski şiirler söylüyordum, *Nisas Üzerindeki Köprü*'yü ezberlemişti. *Chamhan* ile devam ettik.

"Gerçekten senin erkek kardeşin olmak isterdim Gav," diye mırıldandı Melle bir gece, yıldızlar altındaki karanlık nehir üzerinde. Ben de, "Sen gerçekten benim kız kardeşimsin," diye mırıldandım ona.

Doğu kıyısındaki bir rıhtıma yanaştık. Pedri'yle yardımcısı saman balyalarını indirmekle meşguldü. Ortada doğru düzgün bir kasaba yoktu – sadece ambarla ahır karışımı bir binayla bunu koruyan birkaç sığır çobanı. "Bemette burdan ne kadar uzakta?" diye sordum içlerinden birine, o da, "İyi bir atla iki-üç saat," dedi.

Mavnaya dönüp Melle'ye eşyalarını toplamasını söyledim. Ben bohçamı taşıyabileceğim kadar yiyecekle doldurarak hazır etmiştim zaten. Yol parasını da yola çıkmadan önce ödemiştim. Usulca kıyıya çıktık; Pedri'nin yanından geçerken, "Burdan sonrasını yürüyeceğiz, çiftliğimiz o tarafta," dedim güneydoğuyu işaret ederek. Pedri bir şeyler homurdanarak balyaları taşımaya devam etti. Görüş alanından çıkıncaya kadar Ambare'den gösterdiğim yönde ilerledikten sonra kuzeydoğuyu, Sensaly'yi tutabilmek için döndük. Arazi dümdüzdü, birkaç koruluk hariç genellikle yüksek otlarla kaplıydı. Melle yanımdan metanetle yürüyordu. Yürürken bir yandan da hafif bir nakarat mırıldanıyordu: "Hoşça kal Aceleci, hoşça kal Gül, hoşça kal Altıngöz, hoşça kal Minik Kuş..."

Herhangi bir patikadan gitmiyorduk. Arazi değişmiyordu; kuzeyde çok uzakta bulutlar ya da nehrin diğer tarafındaki dağlar olabilecek mavi bir çizgi dışında hiçbir hudut işareti de görünmüyordu. Güneşten başka bana gideceğim yönü belirtecek bir şey yoktu. Sonunda akşam oldu. Korulardan birinde durup akşam yemeğimizi yedikten sonra battaniyelerimize sarınarak burada uyuduk. Bizi izleyen birine ilişkin hiçbir belirti görmemiştik ama ben Hoby'nin peşimizde olduğundan, hatta bizi bekliyor bile olabileceğinden emindim. Onu görmüş olmanın dehşetini üzerimden atamamıştım, bu dehşet tüm uykumu da doldurmuştu. Şafak atmadan çok önce uyandım. Sabahın alacakaranlığında yola koyulduk, hâlâ elimden geldiğince kuzeydoğuya doğru dönmeye çalışıyordum. Güneş ovanın üzerine kıpkızıl, kocaman doğdu.

Zemin yumuşamaya başlamıştı; bataklık ve sazlıklardan oluşan alçak bölgelere rastlıyorduk artık. Öğlene doğru Sensaly'yi gördük.

Geniş, büyük bir nehirdi. Derin değil galiba, diye düşündüm, zira ortasında kumluklar, kum adacıkları vardı ve nehir birden fazla kanaldan akıyordu; fakat böyle bir akarsuyun kıyısından suyun nerede hızlandığını, nerede derinleştiğini anlamak mümkün değildi.

"Nehir boyunca doğuya doğa gideceğiz," dedim Melle'ye ve kendime. "Alçak bir geçide geliriz elbet. Ya da bir feribota rastlarız. Mesun hâlâ nehrin epey yukarısında, yani doğru yöne doğru gidiyoruz, ilk fırsatta da karşıya geçeriz."

"Peki," dedi Melle. "Nehrin adı ne?"

"Sensaly."

"Nehirlerin isimleri olması ne güzel. İnsanlar gibi." Nehrin isminden bir şarkı uydurdu; yürürken incecik sesiyle söylediği minik şarkısını duyabiliyordum: Sen-salli, sen-saliii... Kıyıdaki söğüt çalıları arasından yürümek zor olduğundan kısa bir süre sonra nehrin kumsalına, çamur, çakıl ve kumdan oluşan geniş taşkın ovasına indik.

Oradan daha rahat görülürdük ama eğer peşimizden geliyorsa zaten saklanmanın imkânı yoktu. Burası açık ve ıssız topraklardı. İnsandan eser yoktu. Sadece geyik ve birkaç yabani sığır görmüştük.

Melle'nin dinlenmesi için durduğumuzda balık avlamaya çalıştım ama pek şansım yoktu, ancak birkaç küçük tatlı su levreği yakalayabildim. Su çok berraktı, nehre girip yürüdüğüm kısmından anladığım kadarıyla akıntı da çok güçlü değildi. Geçilebilir olduğunu düşündüğüm birkaç yer görmüştüm ama öte yandan nehir insanı aldatıyor olabilirdi; böylece yolumuza devam ettik.

Üç gün yürüdük. İki günlük daha yiyeceğimiz vardı, ondan sonra balık avlayarak karnımızı doyurmak zorundaydık. Akşam olmuştu ve Melle çok yorgundu. Ben de. Takip ediliyor olduğumuz hissi beni çok yormuştu, bütün gece sürekli uyanıp durduğumdan çok az uyumuştum. Melle'yi bir söğüdün altındaki kumlukta bırakıp kıyıdaki yükseltiye tırmanarak karşıya geçilecek bir yer olup olmadığına baktım. Önümüzde sahile inen belli belirsiz izler gördüm; gerçekten de orada nehrin kumsallarla bölündüğü geniş bir geçiş yeri seçiliyordu.

Arkama baktığımda suyun kıyısından tek bir atlı adamın geldiğini gördüm.

Melle'ye doğru koşup "Gel," diyerek bohçamı kaptım. Ufaklık korkmuş ve şaşırmıştı ama hemen battaniyesinden oluşan küçük bohçasını aldı. Elinden tutup, az önce gördüğüm izlere doğru onu elimden geldiğince hızla götürmeye başladım. "Derinleştiği yerde seni taşıyacağım," diyerek Melle'yi suya soktum.

Gidecek yol ilk başlarda çok belliydi, berrak su sayesinde kumluklar arasındaki sığlıkları görebiliyordum. Suyun ortasına gelince yine arkama baktım. Atlı adam bizi görmüştü. O da atını nehre sürüyordu, sular atının bacakları arasından sıçrıyordu. Hoby'ydi. Yüzünü gördüm; yuvarlak, sert, ağır yüzünü, Torm'un yüzünü, Baba'nın yüzünü, köle sahibi ile kölenin yüzünü gördüm. Kaşlarını çatmış, atını ilerlemeye zorluyor, duyamadığım sözlerle bana bağırıyordu.

Tüm bunları tek bir bakışta gördükten sonra yandan gelen akıntıda, çocuğu da elimden geldiğince çekerek suyun içinde yürümeye devam ettim. Ayaklarının neredeyse yerden kesildiğini görünce, "Omzuma çık Melle. Boğazıma sarılma ama sıkı tutun," dedim. Sözlerime uydu.

O an zihnimdeki o görüntüde nerede olduğumu anlamıştım. Omuzlarımda bu yükle, bu nehre girmiştim. Etrafıma bakmamıştım çünkü etrafıma bakmıyorum, ileri gidiyorum, ayaklarım neredeyse yerden kesiliyor ama hâlâ dibe değebiliyorum, gitmem gereken yer gibi görünen bir yer var, doğrudan kıyıya varıyor, ama o taraftan gitmiyorum, kum ayaklarımın altından kayıyor. Sağa gitmem lazım, daha da sağa. Derken akıntı beni ani ve korkunç bir güçle kavrıyor, ayaklarım yerden kesiliyor, yüzmeye çalışıyorum, batıyorum, çırpınıyorum, batıyorum – ama yeniden ayağımı basacak yer buluyorum, çocuk bana sıkı sıkı sarılıyor, o korkunç akıntıya karşı tırmanabilirim, çabalayarak sığlığa doğru gidebilirim, kökleri nehirde olan söğütler arasından nefes nefese ilerleyebilirim, orada ama sadece orada arkama bakabilirim.

At derin akıntıda debeleniyordu, binicisiz.

Nehrin tüm gücünün nasıl o kanalda toplandığını görebiliyordum, bizim yolumuzu bulduğumuz yerin hemen aşağısında.

Melle sırtımdan aşağıya kayıp tüm gücüyle bana yaslandı, titriyordu. Ben de ona sıkıca sarıldım ama kıpırdayamıyordum. Nehre, nehirde uzaklara sürüklenerek giden, çaresizce yüzmeye çalışan ata bakakalmış bir halde olduğum yere sindim. At artık ayağını basacak bir yer bulabilmişti. Bir batıp bir çıkarak, kayarak diğer kıyıya doğru yolunu buluşunu seyrettim. Gözümle nehrin hem aşağısını hem yukarısını, adacıkları, kum şeritlerini tekrar tekrar taradım. Kum, çakıl, ışıldayan su.

"Gav, Gav, Koca Gaga," diye hıçkırıyordu çocuk, "hadi. Hadi. Yolumuza devam etmek zorundayız. Uzaklaşmak zorundayız." Bacaklarımı çekiştiriyordu.

"Evet sanırım öyle," demeye çalıştım ama sesim çıkmadı. Sudan çıkarak Melle'nin peşinden söğüt korusuna doğru, kuru toprağa doğru sendeleyerek birkaç adım attım. Orada bacaklarım boşaldı ve yere yığıldım. Melle'ye iyi olduğumu söylemeye çalışıyordum, iyi olduğumu, her şeyin yolunda olduğunu – ama konuşamadım. Yeterince hava alamıyordum. Yine sudaydım, suyun altındaydım. Su berraktı ve her yanım aydınlıktı, sonra berrak ve karanlık oldu.

***

Kendime geldiğimde gece çökmüştü, yumuşak ve kasvetli. Nehir kirecimsi sığlıkları ve kumlukları arasından kapkara akıyordu. Yanıma yaslanmış olan minik, ıslak, sıcak bohça Melle'ydi. Onu kaldırdım, başımızı sokabileceğimiz bir aralık olduğunu gördüğümüz çalılıklara doğru el yordamıyla emekledik. Ateş yakamayacak kadar beceriksizdim. Bohçalarımızdaki her şey ıslanmıştı ama ıslak giysilerimizi çıkartıp vücutlarımızı sertçe ovalayıp nemli battaniyelerimize sarındık. Birbirimize iyice sokulup hemen derin bir uykuya daldık.

Korkum dağılmıştı. İkinci nehri geçmiştim. Uzun ve derin bir uyku çektim.

Güneşle uyandık. Islak eşyamızı kuruması için yaydık ve orada, söğüt çalıları arasındaki boşlukta ıslanmış bayat ekmeğimizi yedik. Melle hiç yaralanmamış görünüyordu ama sessiz ve tetikteydi. Sonunda, "Artık kaçmak zorunda değil miyiz?" dedi.

"Değiliz sanırım," dedim. Yemek yemeden önce kıyıya inmiş, çalılıklar arasına gizlenip uzun bir süre nehri ve kıyılarını gözlerimle taramıştım. Mantığım bana korkmam gerektiğini söylüyordu, mantığım Hoby'nin nehri geçip yakınlarda bir yerlerde pusuya yatmış olabileceğini söylüyordu, ama bütün bu süre zarfında mantığın ötesi de, Güvendesin, diyordu, gitti, bağ koptu.

Melle beni izliyordu, bir çocuk güveniyle.

"Artık Urdile'deyiz," dedim, "hiç kölenin olmadığı yerde. Ve hiçbir köle avcısının olmadığı. Ve..." Ama onun nehirde, arkamızdaki

Hoby'yi görüp görmediğinden bile emin değildim, ondan nasıl söz edeceğimi de bilmiyordum. "Ve sanırım artık hürüz," dedim.

Bunu bir süre düşündü.

"Sana yeniden Gav diyebilir miyim?"

"Tam adım Gavir Aytana Sidoy," dedim. "Ama Koca Gaga'yı daha çok seviyorum."

"Koca Gaga'yla Minik Vikvik," diye mırıldandı Melle o minicik, yüzünün yarısını kaplayan tebessümüyle bakışlarını indirerek. "Ben Miv olmaya devam edebilir miyim?"

"Güzel bir fikir olabilir. Eğer istersen."

"Şimdi şehirdeki büyük adamı görmeye mi gidiyoruz?"

"Evet," dedim. Böylece eşyalarımız kuruyunca yola koyulduk.

Mesun'a yaptığımız yolculuk –aslında tüm yolculuğumuz gibi– oldukça kolaydı ama farklı olarak iki nehir arasındaki seyrimizi karartan ve peşimi bırakmayan korkudan da azadeydi. Mesun'a varınca ne yapacağıma, nasıl yaşayacağımıza dair en ufak bir fikrim yoktu; fakat çok soru sormak Tanrı Talih'e ve Tanrıça Ennu'ya nankörlük etmek gibi geliyordu. Buraya kadar yanımızda olmuşlardı, bundan sonra da bizi bırakmazlardı. Yolda yürürken kendi kendime onlara Caspro'nun şarkısını mırıldanıyordum.

"Bazıları kadar iyi şarkı söyleyemiyorsun," dedi yol arkadaşım, biraz diplomatik bir yorumla.

"Söyleyemediğimi biliyorum. O halde sen söyle."

Barna'nın evinde öğrendiği bir aşk şarkısını söylemek için tatlı, titrek sesini yükseltti. Güzel ablası geldi aklıma, Melle'nin de onun kadar güzel olup olmayacağını merak ettim. "İnşallah öyle bir güzellikten esirgenir!" diye düşünürken yakaladım kendimi. Ama bunun bir kölenin düşüncesi olduğuna şüphe yoktu. Hür bir akılla düşünmeyi öğrenmem gerekiyordu.

Urdile elma bahçeleri, iki yanında kavakların dizili olduğu yollarıyla, nehir kıyısından başlayarak uzaktan görmüş olduğum mavi dağlara doğru yavaş yavaş yükselen güzel bir ülkeydi. Bazen yürüyor, bazen de bizi alan bir arabayla ilerliyorduk; köy pazarlarından yiyecek alıyorduk veya yanından geçerken bizi görüp tozlar içindeki çocuğa acıyan çiftçi bir kadın bize süt ikram ediyordu. Arada küçük erkek kardeşimi yollarda sürüklediğim için azar işitiyordum ama kardeşim bana yapışıp sadık bir meydan okuyuşla

kaşlarını çatarak bakınca bizi azarlayan kişi eriyor, bize yiyecek bir şeyler ya da üzerinde yatacak saman ikram ediyordu. Böylece kıvrılıp yolumuzdan ayrılmış olan nehre beş gün sonra dönerek Mesun şehrine vardık.

Tam nehrin üzerindeki dik tepelere kurulmuş olan, kırmızı kiremit ve kayrak taşlı çatıları, kuleleri ve birkaç süslü köprüsüyle Mesun taştan inşa edilmiş bir şehirdi ama etrafı surlu değildi. Bu bana tuhaf gelmişti. Hiç kapısı, hiç nöbetçi kulesi, hiç muhafızı yoktu. Hiçbir yerde asker de görmemiştim. Bir köye girer gibi koca şehre girdik.

Evler insan, at arabası ve at dolu caddeler üzerinde üç-dört kat yükseliyordu. Gürültü patırtı, kargaşa ve kalabalık bize muazzam gelmişti. Melle elimi sıkı sıkı tutuyordu, ki ben de bundan memnundum. Nehre yakın bir yerde Etra pazarından kat kat büyük olan bir pazar yerinden çektik. Yapılacak en iyi şeyin eşyalarımızı bırakabileceğimiz, üzerimizi biraz temizleyebileceğimiz gösterişsiz bir han bulmak olduğunu düşünüyordum, zira pis, pasaklı iki tip olup çıkmıştık. Pazardan han levhaları arayarak geçerken dik bir caddeden inen iki genç adam gördüm; üzerlerinde uzun, hafif, grimsi kahverengi cüppeler ve başlarında da kulaklarına kadar çekilmiş kadife kepler vardı. Tam da Everra'nın kütüphanesindeki bir resme benziyorlardı: *Mesun Üniversitesi'nden İki Bilgin.* Onlara bakakaldığımı görünce içlerinden biri bana göz kırptı. İleri doğru bir adım atarak, "Affedersiniz, Üniversite'ye nasıl gideceğimizi söyleyebilir misiniz?" dedim.

"Tepede arkadaş," dedi bana göz kırpmış olan. Bize merakla bakıyordu. Ona ne soracağımı bilemedim. Sonunda "Yukarda yatacak yerler var mı?" diye sordum, o da başıyla onaylayarak, "En ucuzu Bıldırcın'dır," dedi. Arkadaşı, "Hayır, Havlayan Köpek," deyince ilk başta konuşan, "Aslında böcek zevkinize bağlı: Bıldırcın'da pire, Köpek'te tahtakurusu var," dedi. Ve gülerek caddeden aşağıya doğru yollarına devam ettiler.

Onların indiği yoldan çıkmaya başladık. Kısa bir süre sonra kaldırım taşlı yol basamaklara dönüştü. Büyük bir taş duvarın etrafından tırmanmakta olduğumuzu fark ettim. Mesun yıllar önce tahkim edilmiş bir şehirmiş ve bu duvar da hisarın duvarıymış. Duvarın yukarısında gümüşsü gri renkli taşlardan, dik çatılı, büyük pencereli saraylar yükseliyordu. Basamaklar sonunda bizi daha

küçük evlerin sıralanmış olduğu küçük, kavisli bir caddeye çıkartınca Melle, "İşte ordalar," diye fısıldadı. Yan yanaydılar, iki han, üzerlerinde bıldırcın ve vahşice havlayan bir köpek resmi olan levhalarıyla. "Pire mi, tahtakurusu mu?" diye sordum Melle'ye; o da, "Pire," dedi. Böylece Bıldırcın'a yerleştik.

Büyük bir memnuniyetle banyo yaptıktan sonra üzerimizdekiler hariç tek tük bir-iki parça giysimizi yıkayıp temizlemesi için ekşi suratlı hancı kadına verdik. Pirelere karşı tetikteydik ama samanlıkların çoğundan çok daha az pire var gibiydi. Son derece cılız ve pek de iyi olmayan bir akşam yemeğinden sonra Melle yatmaya hazırdı.

Yolculuğa çok iyi dayanmıştı ama her geçen gün onu minik gücünün sınırına getirmişti. Son birkaç gündür her yorgun çocuk gibi ağlama ve huysuzluk nöbetleri olmuştu. Ben de oldukça gergindim ama burada, şehirde dinlenmeme izin vermeyecek sinirli bir enerjiyle dolup taştığımı hissediyordum. Melle'ye bir süreliğine dışarı çıkarsam merak edip etmeyeceğini sordum. Ennu figürünü göğsünde tutmuş, çok sevdiği pançosunu yatak örtüsünün üzerine sermiş yatıyordu. "Hayır," dedi, "Merak etmem Koca Gaga." Ama biraz hüzünlü ve gergin görünüyordu.

Ben de, "Neyse canım, gitmesem de olur," dedim.

"Hayır, *git*" dedi Melle kızarak. "*Hadi git!* Ben uyuyacağım!" Kaşlarını çatıp çenesini kilitleyerek gözlerini yumdu.

"Peki. Hava kararmadan dönerim."

Gözlerini iyice yumarak beni duymazlıktan geldi. Ben de dışarı çıktım.

Tam dışarı çıktığımda o iki genç adam sokaktan geçiyordu, merdivenleri çıkmış olmaktan biraz nefes nefese kalmışlardı. Bana göz kırpmış olan beni görünce, "Pireleri seçtiniz ha?" dedi. Tatlı bir tebessümü vardı ve kim olduğumu merak ettiği belliydi.

Onunla ikinci karşılaşmamızı izlemem gereken bir çeşit işaret olarak aldım. "Üniversite talebesi misiniz?" diye sordum.

Durup başıyla onayladı; arkadaşı durmakta daha az gönüllüydü.

"Nasıl talebe olunabileceğini öğrenmek istiyordum."

"Ben de öyle olacağını tahmin etmiştim."

"Acaba bana... yani mümkünse... nasıl... yani kime danışmam gerektiğini..."

"Seni buraya yollayan biri olmadı mı? Bir öğretmen, birlikte çalıştığınız bir âlim?"

Cesaretim kırılmıştı. "Hayır," dedim.

Komik de olsa gösterişli sayılabilecek kadife kepli başını yana çevirdi. "Hadi bizimle Büyük Fıçı'ya gelip bir şeyler iç," dedi. "Ben Sampater Yille'yim, bu da Gola Mederra. O hukukta, ben edebiyattayım."

Ben de kendi ismimi söyledim ve "Etra'da köleydim," dedim.

Bunu her şeyden önce söylemeliydim, dostluklarını bir köleye gösterdiklerini öğrenip de utanmalarından önce.

"Etra da mı? Kuşatma sırasında orda mıydın?" dedi Sampater; Gola da, "Hadi ama, susadım!" dedi.

Çoğu benim yaşımda veya biraz daha büyük olan öğrencilerin yaygarasıyla dolu kalabalık bir birahane olan Büyük Fıçı'da bira içtik. Sampater ve Gola prensipte en fazla birayı en hızlı şekilde tüketmekle ve birahanede bulunan herkesle konuşmakla meşguldüler ama beni herkesle tanıştırdılar; herkes bana Üniversite'de edebiyat dersleri almak için nereye gitmem ve kimle konuşmam gerektiği konusunda tavsiyelerde bulundu. Bahsettikleri meşhur hocalardan hiçbirini tanımadığım ortaya çıkınca Sampater, "O halde burda birlikte çalışmak için geldiğin, bildiğin biri yoktu, öyle mi?" dedi.

"Orrec Caspro."

"Ha!" Bana baktı, güldü, kupasını kaldırdı. "O halde sen bir şairsin!"

"Yok, yok. Ben sadece..." Ne olduğumu bilmiyordum. Ne olduğumu, ne yapmak veya ne olmak istediğimi bilecek kadar bilgim yoktu. Kendimi hiç bu kadar cahil hissetmemiştim.

Sampater kupasını boşalttıktan sonra, "Bir tur daha, benden, sonra seni onun evine götürürüm," diye bağırdı.

"Hayır gidemem..."

"Niye? O profesör değil biliyorsun, öyle bir mevkii istemiyor. Ona dizlerinin üzerine çöküp sürünerek yaklaşmana gerek yok. Hemen gideriz, evi uzak değil."

Küçük kardeşime dönmem gerektiğini bahane ederek bu durumdan kurtulmayı becerdim. Biraları ben ödedim –ki bu durum her ikisinin de gönlünde taht kurmama neden oldu– ve ardından

Sampater bana Caspro'nun evine nasıl gidileceğini tarif etti: bir-iki sokak yukarıda, köşeyi dönünce. "Onu görmeye git, yarın git onu gör," dedi. "Ya da dur, ben de seninle geleyim." Gideceğime ve onun ismini vereceğime dair onu ikna ederek Büyük Fıçı'dan uzaklaşabildim ve başım döne döne Bıldırcın'a vardım.

Sabah erken uyandım, alçak odaya gün ışığı dolarken uzanıp düşünerek kararımı verdim. Üniversite'de talebe olmaya ilişkin muğlak planlarım yok olmuştu. Yeterince param yoktu, yeterince eğitimim yoktu ve ayrıca Büyük Fıçı'daki o kaygısız gençlerden biri olabileceğimi zannetmiyordum. Onlar da benim yaşımdaydı ama bu yaşa ayrı yollardan varmıştık.

Benim istediğim çalışmak, kendime ve Melle'ye bakabilmekti. Kölesi olmayan bu boyutlardaki bir şehirde yapılacak işler olmalıydı. Mesun'da tek bir kişinin ismini biliyordum, dolayısıyla gideceğim kişi de oydu. Eğer o bana iş vermezse, başka yerlerde bulurdum.

Melle uyandığı zaman ona kendimize yeni, güzel şehir kıyafetleri alacağımızı söyledim. Bu fikri sevdi. Ekşi suratlı hancı kadın bize hisarlı tepenin eteğindeki giyecek pazarına nasıl gidildiğini tarif etti; burada uygun, hatta biraz da gösterişli bir şekilde giyinip kuşanabileceğimiz ikinci el giysilerle dolu bir sürü tezgâh bulduk.

Melle'nin eskimiş ama çok güzel desenleri olan fildişi renkli ipek kumaştan bir elbiseye özlem dolu bir hayranlıkla baktığım gördüm. "Biliyorsun Vikvik, artık Miv olmak zorunda değilsin," dedim.

Utanarak kamburunu çıkarttı. "Çok büyük," diye mırıldandı. Gerçekten de yetişkin bir kadına göre bir elbiseydi bu. Elbiseyi hayranlıkla inceleyip bıraktıktan sonra bana, "Diero'ya benziyordu," dedi. Haklıydı.

Sonunda ikimiz de Mesun'daki erkeklerin giydikleri türden birer pantolon, keten gömlek ve koyu renk yelek aldık, Melle'ye düğmeleri bakır kuruşlardan yapılma zarif bir kadife yelek buldum. Hisara geri tırmanırken Melle sürekli düğmelerine bakıp duruyordu. "Artık hiç parasız kalmayacağım," dedi.

Bir sokak lokantasında zeytin ve zeytinyağıyla ekmek yedikten sonra "Şimdi gidip o büyük adamı göreceğiz," dedim. Melle çok mutlu olmuştu. Taş döşeli dik sokakta önümden seğirtiyordu. Bana gelince, ben sebatkâr, kör, ürkek bir kararlılıkla yürüyordum.

Önceden hana uğrayıp yanımda getirdiğim hasırkumaşa sarılı küçük paketi almıştım.

Sampater'in tarifi gayet iyiydi; Caspro'nun olması gereken evi bulduk: tam tepenin kayalarına dayanan uzun, dar bir ev, sokaktaki son ev. Kapıyı çaldım.

Kapıyı genç bir kadın açtı. Teni o kadar beyazdı ki yüzü sanki ışık saçıyordu. Melle'yle birlikte saçlarına bakakalmıştık – hayatımda öyle saç görmemiştim. Olabilecek en ince altın tellerden yapılmış gibiydi, taranmış koyun yünü gibi, kafasının etrafında ışıktan bir hale vardı. "Ay!" dedi Melle, neredeyse ben de aynısını söyleyecektim.

Genç kadın biraz tebessüm etti. Sanırım oldukça komik görünüyorduk: Biri büyük biri küçük iki oğlan, çok temiz, çok gergin, eşikte durmuş, gözleri fal taşı gibi açılmış bakıyor. Tebessümü iyi yürekliydi, bu beni yüreklendirdi.

"Mesun'a Orrec Caspro'yu görmeye geldim... Eğer... Eğer mümkünse," dedim.

"Sanırım mümkün," dedi. "Ona kimin aradığını söyleyeyim?"

"Adım Gavir Aytana Sidoy. Bu da benim... erkek kardeşim – Miv..."

"Ben Melle," dedi Melle. "Ben kızım." Kamburunu çıkartıp bakışlarını yere indirdi, kaşlarını minik bir şahin gibi hiddetle çatmıştı.

"İçeri buyrun," dedi genç kadın. "Ben Memer Galva. Gidip Orrec müsait mi bir bakayım..." Ve gitti; hızla, hafifçe, o harika saçını bir mum alevi gibi taşıyarak, güneşten bir hale gibi.

Dar bir giriş holünde duruyorduk. Her iki tarafta da odalara açılan kapılar vardı.

Melle elini elimin içine koydu. "Miv olmasam olur mu?" diye fısıldadı.

"Tabii ki. Miv olmadığına sevindim."

Başını salladı. Sonra tekrar, daha yüksek sesle, "Ay!" dedi.

Onun baktığı yere baktım, holün biraz daha iç kısımlarına. Holden bir aslan geçiyordu.

Bizi hiç umursamadı bile; tam kapının ağzında, kuyruğunu kırbaç gibi sallayarak durdu ve omzunun üstünden geriye sabırsızlıkla baktı. Siyah bir bataklık aslanı değildi; kum rengindeydi ve pek iri sayılmazdı. Sesim çıkmadan "Ennu!" dedim.

"Geliyorum," dedi bir kadın ve aslanın peşinden holü geçti.

Bizi görünce durdu. "Hay allah," dedi. "Lütfen korkmayın. Gayet terbiyelidir. Burda birinin olduğunu bilmiyordum. Ocağın olduğu odaya gelmez miydiniz?"

Aslan dönerek oturdu, hâlâ sabırsız görünüyordu. Kadın elini hayvanın başına koydu ve bir şey söyledi, hayvan da," Aoww" dedi, şikâyet eder gibi.

Melle'ye baktım. Dimdik durmuş aslana bakıyordu ama dehşet içinde mi, yoksa hayranlıkla mı anlayamamıştım. Kadın Melle'yle konuştu. "Adı Şetar, minicik yavruluğundan beri bizimle. Okşamak ister misin? Okşanmaktan çok hoşlanır." Kadının sesi olağanüstü bir tatlılıktaydı, alçak, neredeyse kısıktı ama insanı sakinleştiren bir havası vardı. Ayrıca Chamry Bern gibi Dağlıların aksanıyla konuşuyordu.

Melle elimi daha da sıkınca başımla onayladım.

Onunla birlikte tereddütle ilerledim. Kadın bize bakarak gülümsedi ve "Ben Gry," dedi.

"Bu Melle. Ben de Gavir."

"Melle! Ne kadar güzel bir isim. Şetar, hadi Melle'yi adabıyla bir selamla."

Aslan hızla kalktı, bize döndü ve eğilerek selam verdi – yani ön bacaklarını kediler gibi gerdi, çenesini patileri üzerine koydu. Sonra ayağa kalkarak anlamlı anlamlı Gry'a baktı, o da cebinden bir şeyler çıkartıp hayvanın ağzına attı. "Cici aslan," dedi kadın.

Çok geçmeden Melle aslanın geniş kafasını ve boynunu okşuyordu. Gry Melle'yle rahat, güven veren bir tarzda konuşuyor, Melle'nin Şetar'la ilgili sorularına cevap veriyordu. Hayvanın yarı aslan olduğunu söyledi. Yarısı yeter de artar bile, diye düşündüm.

Bana bakarak, "Orrec'i mi görmeye geldiniz?" diye sordu Gry.

"Evet. Şey bize... hanımefendi bize beklememizi söyledi."

Tam o sırada Memer Galva hole döndü. "Çalışma odasına çıkmanızı söyledi," dedi. "İsterseniz yolu göstereyim."

Gry, "Belki Melle biraz Şetar ve bizimle kalmak ister," dedi.

"Ay evet, lütfen," dedi Melle ve olup olmayacağını anlamak için bana baktı.

"Evet, lütfen," diye tekrarladım. Kalbim o kadar hızlı çarpıyordu ki hiç düşünemiyordum. Memer'in saçının soluk alevini dar bir merdivenden, yukarıda bir hole doğru takip ettim.

O daha kapıyı açarken nerede olduğumu anlamıştım. Biliyorum, hatırlıyorum. Çok kez gelmiştim buraya, yüksek bir pencerenin altındaki kitap dolu masası, lambasıyla bu karanlık odaya. Bana dönen yüzü biliyorum, keskin bakışlı, hüzünlü, ihtiyatsız; adımı söyleyen sesini tanıyorum...

Bir şey söyleyemedim. Bir kaya kütlesi gibi kalakaldım. Bana dikkatle baktı. "Ne vardı?" diye sordu alçak sesle.

Zar zor özür dileyebildim, beni oturttu, başka bir sandalyenin üzerindeki kitapları kaldırıp karşıma oturdu. "Eee?"

Elimdeki paketi kavramıştım. Sıkıca sarılmış hasırkumaşla cebelleşerek paketi açıp kitabı ona uzattım. "Bir köleyken sizin eserlerinizi okumam yasaktı. Ama bu kitabı bana bir köle arkadaşım vermişti. Her şeyimi kaybettiğimde onu da kaybetmiştim ama kitap tekrar bana verildi. Benimle birlikte ölüm nehrini ve yaşam nehrini aştı. Bana hâzinemin nerde olduğunu gösteren bir işaretti. Benim rehberimdi. O yüzden – o yüzden ben de onu ustasına kadar izledim. Ve sizi görünce bütün hayatım boyunca sizi görmüş olduğumu anladım – buraya gelmek zorunda olduğumu."

Küçük kitabı aldı, yıpranmış, suyla şişmiş kabına baktı, elinde evirdi çevirdi. Derken kibarca açtı, açılan sayfadan okumaya başladı: "'Aradıkça artan, ruhu güçlendiren üç şey: aşk, öğrenmek, hürriyet.'" İçini çekti. "Bunu yazdığım zaman senden çok da büyük sayılmazdım," dedi biraz acı bir ifadeyle. Bana baktı. "Beni şereflendirdin Gavir Aytana. Bana ancak bir okurun yazarına verebileceği armağanı verdin. Benim sana verebileceğim bir şey var mı?" diyerek kitabı bana verdi.

O da Chamry Bern gibi konuşuyordu.

Ben dilim tutulmuş oturdum. Güzel sözlerimin sağanağı bitmiş, dilim bağlanmıştı.

"Neyse onu zamanla konuşuruz," dedi. İlgili ve kibardı. "Bana kendinle ilgili bir şeyler anlat. Köleyken nerdeydin? Dünyanın benim tarafımda olmadığını biliyorum. Dağlardaki kölelerin efendilerinden fazla bir eğitimi olmuyor."

"Arka Evi'nde, Etra şehrinde," dedim. Bunu söylerken gözlerime yaş doldu.

"Ama sanırım ataların Bataklıklardan gelmiş, öyle mi?"

"Ablamla beni köle avcıları kaçırmış... " Böylece hikâyemi ağzımdan aldı, tabii kısa bir özetini, ama beni hep hikâyemde tuttu, sorduğu sorularla acele etmeme engel oldu. Sallo'nun nasıl öldüğünün detaylarını pek anlatmadım çünkü en büyük kederimi bir yabancıya yükleyemezdim. Ormana dönüşüme, Melle'yle orada nasıl karşılaştığımıza geldiğimde gözleri çakmak çakmak oldu. "Melle benim annemin adıydı," dedi. "Ve kızımın." Bunu söylerken sesi kısıldı. Bakışlarını çevirdi. "O çocuk şimdi yanında demek – Memer söyledi, öyle mi?"

"Onu orda bırakamazdım," dedim, sanki onun varlığı içir özür dilemem gerekiyormuş gibi.

"Bırakan da olurdu."

"Çok yetenekli – hiç o kadar zeki bir öğrencim olmamıştı. Belki burda..." Ama durdum. Gerek Melle için, gerek kendim için ne umuyordum?

"Burda ihtiyacı olan her şeyi bulacağına şüphe yok," dedi Orrec Caspro hemen, kesin bir dille. "Daneran Ormanı'ndan Mesun'a kadar, yanında o kadar küçük bir çocukla nasıl seyahat ettin? Kolay olmamış olsa gerek."

"Başlangıçta kolaydı... Arkamand'daki düşmanlarımın hâlâ beni aradıklarını, peşimde olduklarını öğreninceye kadar." O âna dek Torm ve Hoby'den bahsetmemiştim. Dönüp onların kim olduğunu anlatmam gerekti – ve ablamın onların elinde öldüğünü.

Ben Hoby'nin beni nasıl izlediğini, nasıl peşime düştüğünü ve Sensaly'yi geçişimizi anlatırken Caspro anlattıklarımı Brigin'in kampındaki adamların *Sentas'ın Muhasarası ve Zaptı*'nı dinledikleri gibi dinledi: nefesini tutarak.

"Boğulduğunu gördün mü?" diye sordu.

Başımı iki yana salladım. "Binicisiz atı gördüm. Başka bir şey görmedim. Nehir genişti, ayrıca kendi tarafımdaki kıyının her yanını göremiyordum. Boğulmuş olabilir. Olmayabilir de. Ama bence... " Nasıl söyleyeceğimi bilemiyordum. "Sanki bir zincir kopmuş gibi hissettim."

Caspro hikâyemi düşünerek bir süre öylece oturdu. "Memer'le Gry'ın da bunu duymasını istiyorum. Hatırlamak dediğin şeyle ilgili daha fazla şey anlatmanı istiyorum, gördüğün görüntüleri, beni görüşünü!" Gülerek bana baktı, beni neşeli ve meraklı bir sempatiyle

süzdü. "Ayrıca yol arkadaşınla da tanışmak istiyorum. Aşağıya inelim mi?"

Evin yanında bir bahçe vardı, dar bir bahçe, evin duvarıyla arkasından yükselen uçurum arasına sıkışmış. Sabahın ilerleyen saatlerinin güneşi ve yazın ilerleyen günlerinin çiçekleriyle parlıyordu. Bir an çiçekleri hatırladım. Çok küçük bir çeşme vardı, akmaktan çok damlıyordu. Çeşmenin etrafındaki taşlar ve mermer sıralar üzerinde iki kadın, küçük kız ve aslan oturmuş sohbet ediyorlardı – daha doğrusu Melle onu hülyalı bir halde okşayıp dururken aslan uykuya dalmıştı ve iki kadın sohbet ediyordu.

"Karım Gry Barre'yle karşılaşmıştın," dedi Caspro bahçeye çıkarken. "Biz Dağlıyız. Memer Galva bizimle birlikte evinden, Ansul şehrinden geldi; bu yıl bize konuk. Ona çağdaş şairleri öğretiyorum, o da bana Arit dilini, halkımın kadim lisanını. Şimdi rica etsem sen de bana kendi yol arkadaşını takdim eder misin?"

Fakat biz yaklaşırken Melle toparlandı, yüzünü bana yaslayarak sakladı. Bu hiç yapmadığı bir şeydi, ben de ne yapacağımı şaşırmıştım. "Melle," dedim, "ev sahibimiz – görmeye geldiğimiz büyük adam."

Bacaklarıma yapıştı, katiyen başını kaldırıp bakmıyordu.

"Boş ver," dedi Caspro. Yüzü bir an için ciddileşti. Sonra, Melle'ye bakmadan ve yaklaşmadan neşeyle, "Gry, Memer, konuklarımızı bir süre alıkoyalım da siz de onların hikâyesini dinleyin," dedi.

"Melle bize kayıktaki tavukları anlattı," dedi Memer. Gün ışığı saçlarının üzerinde ışıl ışıldı, harikaydı. Ne ona bakabiliyordum, ne de gözlerimi ondan uzaklaştırabiliyordum. Caspro Memer'in yanına oturunca ben de başka bir sıraya oturdum ve Melle'yi bacaklarımın yanında, kollarımın arasında tuttum, böylece hem onu hem kendimi koruyarak.

"Bir lokma bir şeyler yeme zamanı," dedi Gry. "Melle benimle gelip yardım eder misin? Hemen döneriz." Melle Gry'ın kendisini götürmesine izin verdi ama giderken hâlâ yüzünü Caspro'dan çeviriyordu.

Onun davranışı için özür diledim. Caspro sadece, "Başka türlüsünü nasıl yapsın?" dedi. O zaman yolculuğumuza dönüp bakınca Melle'nin konuştuğu tek adamın, muhtemelen garip bir çeşit

çocuk zannettiği cüce hancı ve zamanla ufaklığın güvenini kazanan sığır çobanı olduğunu fark ettim. Gemi işçilerinden, tüm diğer adamlardan hep tamamen uzak durmuştu. Bunu fark etmemiştim. İçim buruldu.

"Bataklıktan mısın?" diye sordu Memer bana. Bütün bu insanların çok güzel sesleri vardı; onunki akan suya benziyordu.

Verebildiğim tek cevap "Orada doğmuşum," oldu.

"Ve bebekken köle toplayıcıları tarafından çalınmış, ablasıyla birlikte," dedi Caspro, "Etra'ya götürülmüş. Orda da seni eğitimli bir adam olman için yetiştirmişler, öyle mi? Hocan kimdi?"

"Bir köle. Everra'ydı ismi."

"Kitap olarak neler vardı? Şehir Devletleri'nin ilim yuvası olduğunu pek sanmazdım – gerçi Pagadi'de bazı iyi âlimler ve hatta iyi şairler olduğu kesin. Ama insan orayı düşününce aklına şairden çok asker geliyor."

"Everra'nın bütün kitapları eskiydi," dedim. "Çağdaşları okumamıza izin vermezdi – yani onun çağdaş dediklerini..."

"Benim gibi," dedi Caspro o geniş, kısa tebessümüyle. "Biliyorum, biliyorum. Nema, Destanlar, Trudek'in *Ahlak*'ı... Sarmaşıklı Su'da beni de bunlardan başlatmışlardı! Yani, seni evin çocuklarını eğitebilmen için eğitmişlerdi. Eh, o kadarı da iyi. Gerçi bir hocayı köle olarak tutmak..."

"Kötü bir kölelik değildi," dedim. "Ta ki..." sustum.

Memer, "Kölelik kötü olmayabilir mi?" dedi.

"Eğer sahipleriniz zalim insanlar değilse... ve eğer farklı bir şey olduğunu bilmiyorsanız," dedim. "Eğer herkes her şeyin böyle olduğuna ve olması gerektiğine inanıyorsa o zaman insan bunun... bunun yanlış olduğunu bilemiyor."

"Bilemiyebilir misin?" dedi Memer, ne suçluyor ne de tartışıyordu, sadece soruyor, sorarken düşünüyordu. Doğrudan bana bakarak, "Ben de Ansul'da köleydim. Bütün halkım öyleydi. Ama sınıf farkı nedeniyle değil, şehrimiz zapt edildiği için. Dolayısıyla biz köleliğimizin tabii olduğunu düşünmek zorunda değildik. Bu çok farklı olmalı."

Onunla konuşmak istiyordum ama konuşamadım. "Bana sizin Hürriyet şarkınızı," dedim Caspro'ya, "bir köle öğretmişti."

Memer'in ciddi, sakin yüzü bir an için bir tebessümle aydınlandı. Ten rengi o kadar açık olmasına rağmen opaldeki ateş gibi parlayan kara gözleri vardı. "Aldları sürerken biz de Ansul'da o şarkıyı söylüyorduk," dedi.

"Ezgisi yüzünden," dedi Caspro. "Güzel ezgisi var. İnsanı kavrıyor." Güneşin sıcaklığının keyfini çıkartarak gerinip, "Barna ve şehri hakkında daha fazla şey dinlemek isterim," dedi. "Orda acı bir trajedi yaşanmış gibi görünüyor. Anlatabileceğin her şeyi anlat. Bana Barna'nın hikâyecisi, ozanı olduğunu söyledin. Demek ki iyi bir hafızan var."

"Çok iyi," dedim. "Benim gücüm bu."

"Ya!" Büyük bir güvenle konuşmuştum o da buna karşılık verdi. "Hiç zorluk çekmeden mi ezberliyorsun?"

"Hiç uğraşmadan," dedim. "Buraya gelmemin nedenlerinden biri de bu. İnsanın okuduğu her şeyle dolu bir kafası olmasının faydası ne ki? Ormanda insanlar hikâye dinlemekten hoşlanıyordu. Ama bu hikâyelerle Bataklıklarda ne yapabilirdim? Ya da başka bir yerde? Düşündüm de belki Üniversite'de..."

"Evet, evet, kesinlikle," dedi Caspro. "Ya da belki... Şey, bakacağız. İşte *mederende fereho en refema* geliyor – doğru oldu mu Memer?.. Arit dilinde yiyecek getiren güzel kadınlar demek. Belki Arit dilini öğrenmek istersin Gavir. Düşünsene, başka bir lisan – bizimkinden farklı bir lisan! Tamamen farklı değil tabii, bizimkinin atası, ama çok farklı – ve bir sürü yeni şiir!" Daha şimdiden kendine has özelliklerinden biri olduğunu fark ettiğim ihtiyatsız bir tutkuyla konuşurken Melle'ye bakmamaya büyük bir özen gösteriyordu; sadece karısına bakıyor, yiyeceklerin boş bir sıra üzerine yerleştirilmesine yardım ederken Melle'ye yaklaşmamaya çalışıyordu. Ekmek, peynir, zeytin, meyve ve içmek için de hafif, sulu bir elma şarabı getirmişlerdi.

"Nerde kalıyorsunuz?" diye sordu Gry. "Bıldırcın'da," cevabım üzerine, "Pireler nasıl?" dedi.

"Çok kötü sayılmaz. Kötü sayılmazlar di mi Melle?"

Yine gelip bana sokulmuştu. Başını sallayıp omzunu kaşıdı.

"Şetar'ın da kendi şahsi pireleri var," diye anlattı Gry ona. "Aslan pireleri. Onları bizlerle paylaşmıyor. Ayrıca Bıldırcın pireleri de onu

ısırmaz." Şetar tek gözünü açtı, yiyecekler ilgisini çekmedi, yeniden uykuya daldı.

Biraz yemek yiyen Melle tam önüme ama aslanın biraz daha yakınına, onu okşayabileceği bir yere, taşların üzerine oturdu. Caspro benimle konuşurken ve Memer arada sırada bir-iki lafla söze karışırken o da Gry'la alçak sesli bir sohbete dalmıştı. Caspro kibar ve dolaylı bir üslupla benim âlimliğimin derecesini, ne bilip bilmediğimi anlamaya çalışıyordu. Memer'in söylediği birkaç sözden onun şiirler ve masallar hakkında bilinmesi gereken her şeyi bildiğini çıkarttım. Ama sıra tarihe gelince sadece Ansul'un tarihini bildiğini, şehri işgal edenler Ansul'daki kitapları yok ettiği için onu da çok fazla bilmediğini söyleyerek cehaletini itiraf etti. Ben bu korkunç hikâyeyi öğrenmek istedim ama Caspro tatlı bir azimle, sonunda öğrenmek istediklerini öğreninceye kadar sorularının ardını bırakmadı, hatta Şehir Devletleri'nin tarihine ilişkin bir kitap yazma konusundaki o saçma sapan niyetimi dahi ağzımdan aldı. "Böyle bir şeyi yapabileceğimi hiç sanmıyorum," dedim olayı hafife almaya çalışarak, "bunun için oraya dönmem gerekebilir çünkü."

"Niye olmasın?" dedi Caspro kaşlarını çatarak.

"Ben kaçak bir köleyim."

"Urdile vatandaşı hürdür," dedi, kaşları hâlâ çatık. "Kimse onu köle yapamaz, nereye giderse gitsin."

"Ama ben Urdile vatandaşı değilim."

"Yarın birlikte Halk Meclisi'ne gidip senin adına kefil olursam hemen vatandaş olursun. Burda Urdile vatandaşı olarak Asion'a ve Şehir Devletleri'ne özgürce gidip gelen bir sürü eski köle var. Ama tarihe gelince, burdaki Üniversite kütüphanesinde Şehir Devletleri'nde bulacağından çok daha fazla belge bulabilirsin."

"Onlar belgelerle ne yapılacağını bilemiyorlar," dedim hüzünle, Atalar Mabedi'ne taşıdığım o harika kayıtları ve vakayinameleri düşünerek.

"Belki de sana zaman tanırlarsa onlara bu belgelerle ne yapılabileceğini gösterirsin," dedi Caspro. "Ama şimdi yapman gereken ilk iş vatandaş olmak. Sonra Üniversite'ye yazıl."

"Caspro-di, benim çok fazla param yok. Sanırım ilk yapmam gereken şey bir iş bulmak olacak."

"Şey, eğer Gry da kabul ederse benim bu konuda bir fikrim var. Anladığım kadarıyla iyi bir müstensihsin, öyle mi?"

"Aa evet," dedim, Everra'nın amansız derslerini hatırlayarak.

"Benim de bir müstensihe ihtiyacım var. Ayrıca gözlerimden rahatsız olduğum için iyi bir hafızaya sahip biri de çok işime yarar." Bunu rahatlıkla söylemişti, gerçi kara gözleri yeterince berrak görünüyordu ama konuşurken gözlerini kısmış, Gry da ona hızlı bir bakış atmıştı. "Mesela şimdi... hazırlayacağım bir ders için Denios'tan bir alıntı yapacak olsam ve 'Kuğular kuzey topraklarına uçsun' mısraından sonra ne geldiğini hatırlayamasam?.."

Bunun üzerine hemen şiirin gerisini getirdim:

Uçsun erkek kazla dişi kaz yan yana,
Bahar zamanı kuzeye: benim yönüm güneydir.

"Ah!" dedi Memer, yüzü aydınlanarak. "O şiire bayılırım!"

"Tabii ki bayılırsın," dedi Caspro. "Ama çok bildik bir şiir değildir, sıla hasreti çeken birkaç güneyli bilir sadece." Sıla hasreti çeken bir kuzeyliyi, Tadder'i düşündüm, bu şiiri okuduğum Demos cildini bana ödünç veren. Caspro devam etti: "Ben de evin içinde ayaklı bir antoloji bulundurmanın bana çok yararı olabileceğini düşünüyordum. Tabii böyle bir iş sana cazip gelirse Gavir. Ezbere bilmediğin bir şey olursa o zaman da bulmama yardım edebilirsin. Bir sürü kitabım var. Bu arada da Üniversite'deki çalışmana başlarsın. Ne dersin Gry?"

Karısı yerde Melle'nin yanına oturmuştu. Uzanıp kocasının elini tuttu ve bir an birbirlerine dingin, yoğun bir aşkla baktılar. Melle bakışlarını bir Gry'a, bir Caspro'ya çevirdi. Caspro'yu kaşlarını çatarak ciddiyetle inceledi.

"Harika bir fikre benziyor," dedi Gry.

"Burda birkaç boş odamız var," dedi Caspro bana. "Biri Memer'in, tabii onu misafir etmemize izin verdiği sürece – en azından bir sonraki kışa kadar. Tavan arasında da iki oda var; yakın zamana kadar orda Bendraman'dan gelmiş iki genç kadın, iki öğrenci kalıyordu, ama iyi kalpli rahipleri bilgileriyle hayrete düşürmek için Sarmaşıklı Su'ya döndüler, yani odaları boş. Seninle Melle'yi bekliyor."

"Orrec," dedi karısı, "Gavir'e düşünecek zaman tanıman lazım."

"Düşünecek zamanının olması genellikle tehlikeli bir şeydir," dedi Caspro. Bana hem özür diler gibi, hem de meydan okur gibi bir tebessümle baktı.

"Ben... böyle bir şey... biz..." Cümlemi tamamlayamadım.

"Benim için de evde bir çocuğun olması çok büyük bir zevk olacaktır," dedi Gry. "Yani bu çocuğun olması. Eğer Melle de isterse."

Melle önce ona, sonra bana baktı. "Melle, ev sahiplerimiz bizi evlerinde kalmaya davet ediyor," dedim.

"Şetar'la mı?"

"Evet."

"Gry'la mı? Ve Memer'le?"

"Evet."

Bir şey söylemedi ama başıyla onayladı ve aslanın kalın kürkünü okşamaya devam etti. Aslan hafifçe ama duyulabilir bir şekilde horluyordu.

"Çok güzel, bu iş de halloldu," dedi Caspro tam bir Dağlı şivesiyle. "Gidip eşyalarınızı Bıldırcın'dan getirip yerleşin."

Tereddüt içindeydim, inanamıyordum.

"Ömrünün yarısı kadar zaman önce beni görmemiş miydin, ben sana isminle hitap etmemiş miydim? Buraya bana gelmiyor muydun?" dedi alçak ama ateşli bir sesle. "Eğer bize rehberlik ediliyorsa, rehberimizle tartışacak mıyız?"

Gry beni sempati dolu gözlerle izliyordu.

Memer Caspro'ya gülümseyerek baktı ve bana, "Onunla tartışmak çok zordur," dedi.

"Ben... ben tartışmak istemiyorum," diye kekeledim. "Sadece..." Ve yine sustum.

Melle ayağa kalkarak yanıma, sıraya oturdu, bana iyice sokuldu. "Koca Gaga," diye fısıldadı. "Ağlama. Her şey yolunda."

"Biliyorum," dedim ona sarılarak. "Öyle olduğunu biliyorum."

–o–

LE GUIN KOLEKSİYONU

*

MÜLKSÜZLER 1991
ROCANNON'UN DÜNYASI 1995
BALIKÇIL GÖZÜ 1995
DÜNYAYA ORMAN DENİR 1996
BAĞIŞLANMANIN DÖRT YOLU 1997
UÇUŞTAN UÇUŞA 2004
DÜNYANIN DOĞUM GÜNÜ 2005
İÇDENİZ BALIKÇISI 2007

*

Yerdeniz
YERDENİZ BÜYÜCÜSÜ 1994
ATUAN MEZARLARI 1995
EN UZAK SAHİL 1995
TEHANU 2000
ÖTEKİ RÜZGÂR 2004
YERDENİZ ÖYKÜLERİ 2001

*

Batı Sahili Yıllıkları
MARİFETLER 2006
SESLER 2008
GÜÇLER 2009

*

KADINLAR RÜYALAR EJDERHALAR 1999